

RÉGI-MAGYAR KÖNYVTÁR.

SZERKESZTI
HEINRICH GUSZTÁV.

XXIV.

VERSEGHY FERENCZ
KISEBB KÖLTEMÉNYEI

KIADJÁK

CSÁSZÁR ELEMÉR és MADARÁSZ FLÓRIS

*

Ára 6 K.

Kötelező példány
FRANKLIN-TÁR

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV.

1. SZÉKELY SÁNDOR, **A székelyek Erdélyben.** 1822. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV, 123 lap, ára 1 kor. 20 fill.
2. **Pálos iskola-drámák a XVIII. évszázadból.** A M. T. Akadémia kéziratából kiadta BAYER JÓZSEF, 80 lap, ára 80 fill.
3. **Csiksomlyói nagypénteki misztériumok.** A XVIII. századi kéziratból kiadta FÜLÖP ÁRPÁD, 244 lap, ára 2 kor.
4. **Heltai Gáspár esopusi meséi,** Colosvarot, 1566. Kiadta IMRE LAJOS, 304 lap, ára 2 kor. 40 fill.
5. **Poncianus históriája.** Bécs 1573. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV, 231 lap, 2 kor.
6. **Gyöngyösi István. A család Cupidonak kegyetlenségét megismerő és annak mérges nyilait kerülő tiszta életnek geniusa.** A költő kéziratából kiadta dr. RUPP KORNÉL, 194 lap, ára 2 kor.
7. **Bessenyei György. A természet világa v. a józan okosság.** Kiadta BOKOR JÁNOS 407 lap, ára 3 kor. 60 fill.
8. **Dugonics András. Az arany perezek.** III. kiad. Kiadta BELLAAGH ALADÁR. 368 lap ára 3 kor. 20 fill.
9. **Balogh István. Ludas Matyi.** Bohózat 3 felvonásban Kiadta BAYER JÓZSEF. 96 lap, ára 1 kor.
10. **Mondolat.** Dicshalom 1813. Kiadta BALASSA JÓZSEF. Két hasonmással. 109 lap, ára 1 kor.
11. **Felelet a mondolatra.** Pesten 1815. Kiadta BALASSA JÓZSEF. Függelék: A mondolat és a felelet egykorú bírálatai és Somogyi Gedeon válasza a feleletre. 114 lap, ára 1 kor.
12. **Telegdi Miklós felelete Bornemissza Péter fejtegetés című könyvére.** 1580. Közrebocsátotta Dr. RUPP KORNÉL. 172 lap. 1 kor. 60 fill.
13. **Bessenyei György. Agis tragédiája.** Bécs 1772. Kiadta Dr. LÁZÁR BÉLA. Egy hasonmással. 171 lap, ára 1 kor. 20 fill.
14. **Bolyai Farkas. II. Mohamed.** Szomorujáték három felvonás. Kiadta HEINRICH GUSZTÁV. 112 lap, ára 1 kor.
15. **Vásárhelyi daloskönyv.** XVI—XVII. századi szerelmi és tréfás énekek. Kiadta FERENCZI ZOLTÁN. 247 lap, ára 2 kor.
16. **Bessenyei György. Lais vagy az erkölcsi makacs.** Vigjáték öt felv. Kiadta Dr. LÁZÁR BÉLA. 102 lap, ára 1 kor.
17. **Fazekas Mihály versei.** Bevezette és kiadta TÓTH REZSŐ. 206 lap, ára 2 kor.
18. **Gesta Romanorum.** Fordította HALLER JÁNOS. Kolozsvár. 1695. Kiadta KATONA LAJOS. 516 lap, ára 4 korona.
19. **Faludi Ferentz Téli éjtszakák,** Kiadta dr. RUPP KORNÉL. 183 lap. 1 kor. 60 fill.
20. **Kazinczy Ferencz. Tővisék és virágok.** Széphalom 1811. Kiadta BALASSA JÓZSEF. 100 lap. 1 kor.
21. **Protestáns iskoladrámák.** Összegyűjtötte és kiadta BERNÁTH LAJOS. 410 lap. 4 kor.
22. **Költői elbeszélések** KRESKAY IMRE hátrahagyott irataiból, életrajzi adatokkal s jegyzetekkel közli Dr. HATTYUFFY DEZSŐ. 124 lap. 1 K 50 f.
23. **Ányos Pál versei.** Bevezetéssel és jegyzetekkel kísérve kiadta CSÁSZÁR ELEMÉR. 324 lap. 4 kor. 50 fill.

VERSEGHY FERENCZ ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

KIADJÁK

CSÁSZÁR ELEMÉR ÉS MADARÁSZ FLÓRIS

I. KÖTET

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1910

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR

SZERKESZTI HEINRICH GUSZTÁV

24.

VERSEGHY FERENCZ KISEBB KÖLTEMÉNYEI

KIADJÁK

CSÁSZÁR ELEMÉR ÉS MADARÁSZ FLÓRIS

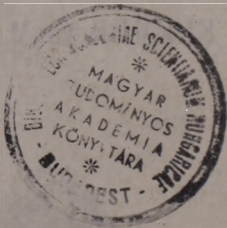
BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1910

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

BEVEZETÉS.

VERSEGHY FERENCZ költeményeinek teljes gyűjteménye itt jelenik meg először, e kötetben a lírai és kisebb elbeszélő költemények, egy következő második kötetben a *Rikóti*, a harmadikban a többi nagyobb elbeszélő költemény. Az a négy gyűjtemény, melyet még maga VERSEGHY rendezett sajtó alá — a *Rövid értekezések a' Muzsikáról*, a *Mi a' Poézis*, a *Magyar Aglája* és a *Magyar Hárzás* — összesen 105 verset foglal magában, az a két kiadás pedig, mely VERSEGHY halála után látott napvilágot — TOLDYÉ (1865) és MADARÁSZ FLÓRISÉ (1901) — csak válogatva adja költeményeit, az utóbbi, mely iskolai használatra készült, 53-at, az előbbi 98-at (tulajdonképen csak 95-öt, mert három közülük változat, s nem külön költemény). Ezekkel szemben a mi kiadásunk három kötetre osztva 208 verset közöl, még egyszer annyit, mint az említett kiadások közül a legteljesebb, az Aglája, közöttük 48 olyan költeményt, mely egyáltalán nem jelent még meg nyomtatásban. Tudomásunk szerint mindössze csak két költemény hiányzik gyűjteményünkől. Az egyikről, a *Hálaadó dal*-ról SÁGHY emlékszik meg *Verseghy Ferencz' Maradványai és élete* című művében (a 180. l.), közli a teljes címét és megjegyzi, hogy önállóan, külön füzet-

ben jelent meg, de bármennyire kerestük is nemcsak a fővárosi, hanem a nagyobb vidéki könyvtárakban is, egyetlen példányára sem tudtunk ráakadni. Ha meg van is valamelyik kisebb könyvtárban, ma már nagyon ritka lehet, mert PETRIK Bibliographiája sem ismeri. A másik vers, *Lekvári Örzse, avagy erősebb a szerelem még a halálnál is*, a M. Tud. Akadémia kéziratárában van (Régi és újabb írók, 8° 31. sz. VII. kötet), és 228 páros rímű Zrinyi-sorban sikamlós történetet énekel egy öreg férjről, a kit fiatal, élvezetre vágyó felesége nevetségesen tragikus helyzetbe hoz. Már a tárgya is kényes, de még inkább az előadása, a mely annyira obscen, hogy nem mertük lenyomatni, noha gyűjteményünket nem a nagyközönségnek, hanem a szakembereknek szántuk.

Gyűjteményünknek, mint minden olyan kiadásnak, mely valamely költő összes verseit tartalmazza, van egy nagy hátránya az anthológiákkal szemben. Míg a szemelvényes kiadások, p. o. a jelen esetben TOLDYÉ, csak a jobb műveket adják, mi fölveltünk mindent, jót, gyöngét vegyesen, ennél fogva az olvasó nem kap bennük az íróról olyan hizelgő, olyan harmonikus képet. TOLDY, ki a művelt magyar olvasóközönség számára, és MADARÁSZ, a ki az iskola számára állította össze anthológiáját, úgy válogatták ki a verseket, hogy azok az olvasót minél jobban meghassák; mint az arczképfestő, kikeresték a legszebb, legjellemzőbb vonásokat. A mi képünk nem portrait, hanem fotografia, egyszerű, hű, megbízható, hanem is olyan hatásos. A tudomány embere számára azonban ilyen könyvet kellett adnunk.

Kiadásunk, azonkívül hogy VERSEGHY költeményeit összegyűjti lehető teljességgel, közli az eredeti kéziratok vagy kiadások alapján sok versnek a változatait is (számszerint 38-at, köztük 14 egész költeményt), s ebben, a

mennyire forrásaink engedték, iparkodtunk teljességre törekedni.

Már ez a két körülmény is eléggé megokolja gyűjteményünk közrebocsátását. Hivatkozhatunk azonban egy harmadik okra is. A költeményeknek eredeti kiadásai már meglehetősen ritkák, TOLDY pedig, nemcsak hogy válogatva bocsátotta közre a verseket, hanem helyesírásukat hozzá alkalmazta a saját kora divatához, sőt eltüntette azokat a különösségeket is, melyeket VERSEGHY, mint nyelvtudományi elveinek következéseit, szándékosan vitt bele verseibe¹ (p. o. a *zártabb* kötőhangzó a tárgyrag előtt, *még* míg helyett, az *l* kihagyása mássalhangzó előtt). Néha, nem tudjuk gondatlanságból-e, szándékosan-e, attól sem riadt vissza, hogy a szövegben nagyobb javításokat tegyen, és egész versszakokat kihagyjon,² a kisebbekről, melyek talán csak sajtóhibák, nem is szólva.³ Kiadásunk a verseket teljesen híven adja, betűről-betűre követjük a VERSEGHY-től megállapított szöveget; ha megjelent a vers nyomtatásban, akkor az utolsó VERSEGHY-rendezte kiadásához, ha kéziratban maradt, az eredeti kéziratához tartjuk magunkat, még apróságokban, külsőségekben, sőt VERSEGHY következetlenségeiben is.⁴ Mivel e versek közül az elsőt és utolsót több mint

¹ TOLDY eljárása nem mindig következetes. Gyakran megtartja VERSEGHY ortografiáját.

² Utalunk a 167, 169, 174. vers jegyzeteire.

³ Pld. *képe*met képem (49. vers), *rossz korpa*, rozs korpa (115. vers), *tagadnom*, tagadnod (134. vers) helyett.

⁴ A verssorokat azonban mindenütt kis betűvel kezdjük. VERSEGHY első gyűjteményeiben nagy betűvel kezdte a sorokat, a 90-es évek közepétől kezdve azonban következetesen mellőzte a nagy kezdőbetűket, s ebben a különben sem jelentős kérdésben engedményt tettünk az æsthetikai szempontnak.

négy évtized választja el, s VERSEGHY nézetei a helyesírásról ezen hosszú idő alatt többször is lényegesen megváltoztak, kiadásunk helyesírása igen tarka, de legalább fényt vet a költő elveire, azok fejlődésére. Csak annyiban tértünk el elvüinktől, hogy a kéziratokból kiadott verseknél a sorkezdő hosszú magánhangzókra föltettük az ékezetet, és pótoltuk a sor végén a vesszőket, ha hiányoztak. Mi vezette ezen eljárásában VERSEGHYt, azt nem is sejtjük, s ha æsthetikai vagy kényelmi szempontot említünk, akkor e gyanításunkat még föltevésnek sem merjük minősíteni, de hogy e hiányok pótlásával nem sértjük meg VERSEGHYt, arra bizonyosságul szolgál az a pár verse, mely az ő kiadásában is megjelent, s kéziratban is fönnmaradt (64—66, 71.). Ezeknél a nyomtatott szövegben mind megvannak azok az írásjelek, melyek a kéziratban hiányoznak.

A verseket nem csoportosítjuk műfajok szerint, hanem időrendben adjuk, csupán a nagyobb elbeszélő költeményeket választjuk külön. VERSEGHY maga sohasem osztotta gyűjteményeit részekre, s mi is helyesebbnek tartjuk, ha az önkényes műfaji osztályozás helyett a kronológiát választjuk zsinormértékül. A költői egyéniség fejlődését ilyen módon teszszük leginkább szemlélhetővé s megkönnyítjük annak a munkáját, a ki VERSEGHYnek költészetével kíván foglalkozni. Ha valamely költemény keletkezésének idejét nem tudtuk biztosan megállapítani, akkor a megjelenés évét vettük figyelembe.

Ezzel nagyjából beszámoltunk azokról az elvekről, melyek bennünket a kiadásban vezettek. Még csak egy-két szót kiadásunk legfontosabb eleméről, VERSEGHYnek azon költeményeiről, melyek itt jelennek meg először nyomtatásban. Ezek eredetijét, mint általában VERSEGHY hátrahagyott kézirateit, levelezését nagyobbbrészt a zirczi

apátsági levéltár őrzi. A kéziratok részint még VERSEGHY életében, részint halála után SÁGHY FERENCZ közvetítésével HORVÁTH JÁNOS — előbb veszprémi kanonok, majd székesfehérvári püspök — birtokába kerültek, és ő hagyta azután az egész gyűjteményt biztos megőrzés czéljából a zirczi apátságra. Bennünket e nagyszámú kéziratból az a négy füzet érdekel, melyben VERSEGHY kiadatlan költeményei foglaltatnak. Két nyolczad-, és egy-egy negyed-, meg tizenhatod-rét alakú kötetlen füzetek, s mindegyik elejétől végig VERSEGHY keze-írása. Határozott, szép formájú betűi könnyen fölismerszenek, a ki egyszer látta VERSEGHY írását, rögtön rájuk ismer. Tartalmukról alább, a jegyzetekben, számolunk be.

Császár Elemér.

Madarász Flóris.

VERSEGHY FERENCZ
KISEBB KÖLTEMÉNYEI.

1. Orfeus Dafnisnek.

Tavaszi mulatságokról.

Egykor tavasz vége felé Pallás aszszony Böltseit
ki-ereszté keze alól, hogy unalmas könyveit
félre-tévén, mulatnának, 's Flora színes kertjeit
vagy az erdőt látogatnák, vagy Pán Isten mezeit.

5 E seregnek nagyobb része Epeussal el-indult,
erdők közé; Diannátul vigasságot ott koldult
hol Akteon vadat üzvén szarvas képre el-fordult
midőn a feredő szüzek testét látván el-bámult.

Ez a kártyát választja, az a tekének játékát
10 forgat amaz Bellonátul költsönözött paripát,
ki ki amint kedve hozza üldözi bölts unalmát,
még a kedvetlen Mopsus-is meg-indítja tréfáját.

Kissebb része ezen Népnek Minervának udvarát
el-nem hagyta, nem kívánta erdeiek sátorát
15 a városi Isteneknek látogatván hajlékát,
nevetséggel nyájassággal tölté komor homlokát.

Bizva vala e nyájatska Dafnis gondos kezére,
Dafnis, ki a vers szerzésnek majdnem legfőbb mestere
ugyanezért Tritonisnak titkosa és kedvese,
20 könyvekkel telt tárházának kitsin, de hív őrzője.

Előtte jár: a kis sereg szereti kis Pásztorát,
hiven, 's bátran követgeti nyáját, kedvét, 's játékát,
Orfeus is velek sétál, el-felejtí hárfáját,
hazájának modja szerint beszél, 's üzi tréfáját

25 El-indulván először-is Neptunusnak partyait
járják, 's kérik evezésre Palæomonnak hajóit,

de Eolus nagy haraggal hányván vizek habjait,
utáltatta minnyájokkal Amfitrite udvarit.

Azomban szép Melicerte fogja Dafnis karjait
30 véle együtt tsinált hidra el-vezeti Társait,
erre vitte már ma, ugy mond: Mars rettentő fajzatit
kik dsidákkal ijesztgették minap Burkus táborit.

Átal menvén el-beszéllé ezen népnek erkölsét,
bajnoksága eredetét, fegyverének erejét;
35 még a vizen tul meg-látta a ferdőnek tetejét,
akkor ujra kis Dafnishez így kezdette beszédjét.

Dafni! mivel kedvedet megszegte mérges habokkal
Eolus, im vigasztaljon e ferdőske mosdással,
ebbe járnak a Napcœák, szép Elek a Musákkal,
40 vigadhatztz itt midőn akarsz a mennyei karokkal.

El tün. Ezek a ferdőnek megnyitják két kapuját,
látják Jápix Mesterségét 's az Istenek trónussát,
a vizekbe ugrándoznak, mosdanak, meg kotsiját,
Febus tengerbe merítvén el-nem kezdé nagy álmát
45 Más nap Ceres majorjába viszi Dafnis társait
hol a művelt földnek gyomra jó gyümöltsü ágait
mutogatja Vendégének, szép illatu szálait,
zöldellő kis gazdagságát veteményes ágyait.

Itt nem messze a Brontesek sisakokat koholnak,
50 mellette a Fidiások fa képeket faragnak
Dafnis pedig társaival azomba jól vigadnak,
küzködnek az Orfeussal, nevetkeznek játszanak.

Jön azomba maga Ceres, tele rakta karjait,
Ambrosiát hoz Nektárral, kínálgatja fiait,
55 együtt vigad, jó példát ad, tölti Bakkus borait
tömi színes bokrétákkal kinek kinek ujjait.

Nem volt elég a mulatás, ki ki Flora udvarát
emlegetvén el-indulnak, 's a virágok táborát,
ennek rendét 's külömbféle színeit és illatját,
60 meg-vizsgálják 's meg-ditsérik a szép Kloris munkáját
alig lépnek-bé a kertbe, egy rósátska meg-mozdul,
éppen akkor serkene-fel déli édes álmából,

álmos szemmel Dafnisra néz, de végtére el pirul,
vámra méltó ortzájával a Föld színre le-borul,

65 Dafnis mintha nem-is látná, tovább viszi seregét,
mutogat a violára, ditséri szép termetét
de azomba a rosának nem felejtí szemérmét,
gondolkozik, vissza menvén, hogy ditsérje erkeltsét.

Szép kert, ugymond társaihoz, szép kert éljen Istene,
70 oh mely kedves a szegfűknek amott rengő kebele,
de jajj sokkal drágább ama Hiacintok serege,
még itt is van egy ágatska, szép Narcissus a neve.

Oh melly nagy kár, hogy ezen kert egybe megfogyatkozik
nints rósája, a rósa ág sehol nem találhatik.

75 Így teteté Dafnis magát: a rósa emelkedik
sőt mit mondok a napfénynél ime ott játszadozik.

Mennyünk hozzá, még meszszirül mosolyog szép artzája
mintha reánk várakozna, ide fordult ajjaka,
ditsérjük meg a mint illik: ezt ki-mondván halada
80 a rosátska fel élledvén hozzája meg-hajula.

Nyittya Dafnis ditséretre el-készített ajjakit,
de jaj a szem el-bámulván tartóztatja szavait,
sohajt, halgat, és elpirul: Flora aszszony tsudáit
ki ditsérné, ugy mond végre, méltóképen karjait.

85 Tovább mennek, 's bokrétákkal ékesítették fejeket,
illatokkal, 's gyümölsőkkel meg-töltetik kebleket.
Mindezekkel meg-tisztelik más nap ama Szüzeket
kik Vestának éllesztgetnek ujjabb 's ujjabb tüzeket,

Így el töltvén Pallas népe örömének napjait
90 végtére meg-látogattya Pán Istennek Sátorit,
hol a borzas Satyrosok tartják Bachus tántzait,
's a Pásztorok legeltetik Titirusnak nyájait.

Itt van ama lovaglásra tanitgató oskola,
mellynek magos gerendáin függ négy vagy öt paripa,
95 fábul áll e' mesterséggel egybe kapcsolt karika,
mellynek sebes szeleknél is sebesebb a forgása.

Itt tanulja a' lovaglást, a ki Marshoz esküszik.
Fel-ül a' fa-ló hátára nyargal mert forgattatik,

100 tzelba veti nyargalás-közt lapdáját, ditsértetik
ha a lovonn megmaradhat, és lapdája bé-esik.

Ezt meg-nézvén el sétályák Silvanus lugossait,
viszsa térnek, mert Epeust várják, 's Mopsus társait,
kik el-hagyván Diannának nyilakkal tölt halmaait,
még azon nap meg-is szállják Pallas háza falait.

105 Öszve ülvén az egész nép emlétti vig napjait,
ki ki elől számlálgatja örömének okait,
örömré kél újra szivek, Pomonának kapuit,
ki-ki mondja: látogassuk Pomonának kapuit.

Egygyes szívvél el-indulnak bé jelentik magokat,
110 Pomonnának; ki azonnal mutat gyümöls ágokat
ki hozattya pintzéből a meghütött borokat,
Nimfáinak süteményét, a nyársra vont ludakat.

Itt van férje Pomonának, vigad vendégeivel,
a Friss* Hebe nem különben kedvet élleszt képével,
115 miről előbb az árnyékba nevetkezett nényével,
most uj kedvel nevet, tréfál, vadász tekintetével.

Örül Mopsus, az Orfeus kezdi görög verseit,
vigad Dafnis a sereggel szedi kertnek kintseit,
el-rejtődnek Hebe elől, nem türhetik szemeit,
120. Orfeus is elfelejti Plutó setét völgyeit.

Láttya Venus ezt azomba, láttya Pallas seregét,
vigasságát, nevetségét, játékát és örömét
kevéll szívet arra inti, mikép Pallas szépségét
Páris előtt kissebbitse, 's szomorítja tselédjét.

125 Alecto-hoz megy azonnal. Pomonának udvarát
szálld-meg, ugy mond: nem nézhetem ellenségem táborát,
fajzatim közt vigadozni; te el-kezdett játékát
rontsd-meg, pusztítsd módod szerént mulatozó arnyékát.

Jön Alectó, 's rut békákkal hinti kertnek utjait,
130 hogy ezekkel megszalassza Hebe, 's nénye lábait,
egy kigyóval alattomba Mopsusnak-is karjait
meg-keritti, 's fel-élleszt haraggal tölt szavait.

* Az eredetiben tollhiba: *Fiss*.

A félelem és a harag, fel-bontyák az örömet,
 el-oszlanak szomorkodva; én is akkor nyelvemet
 135 el-felejtván azt mondtam: soha Pallas örömet
 még Páris él, nem találhat Venus előtt érdemet.
 (1779.)

2. Orfeus Dafnisnek.

Dafni! egy álman volt, félek, ha képzelem.
 Kérlek fejtegesd meg. Semmiben örömem
 nem lehet, még tőled titkát nem érhetem
 tudod az álmokat fejteni reménlem.

5 Tsak ketten mentünk el Kastalis völgyébe
 öszve kapcsolt szívünk szokott örömébe,
 Parnassus hegyének ama szép öblébe,
 melly Apollót sokszor fogadja ölébe.

Még messziről láttuk a hegynek tetejét,
 10 Musák Palotáját a Templom födelét
 úgy tetszik Klionak hogy hangos énekét
 hallottuk, de még nem érthettük beszédjét.

Közelebb sétálunk: a hegy oldalába
 meg gyűlnek a szűzek; ki ki munkájába
 15 foglalatos, izzad szép találmányába,
 hogy első lehessen új tudományába.

Nézget Uranie az Egek boltyára
 lest hány a tsillagok jelesb tsoportyára
 tubusokat szegez Venus planetára
 20 nézi, a Nap körül mint jár tzirkalmára.

Klio éles szemmel minden Országokat
 el járván fel jegyzi a történt dolgokat
 nagy könyvébe írja a bajnok tsatákat
 Böltsek elméjéből eredett tsudákat.

25 Huzza Kalliope nagy száru tsizmáját,
 tsendesen jár alig birja láb ikráját
 lassu Versbe szedi Vitézek pálmáját,
 a Fő embereknek ditséri munkáját.

Méreti a Földet Thalia lántzokkal,
 30 kinek kinek részét jegyzi határokkal,
 meg tiszteli Faunu-t nagy ajándékokkal
 a serény munkára inti szép szavakkal.

Lanthoz igazgattya Euterpe sipját,
 már vigan, már sirva fujja szép nótáját,
 35 tsendessen vagy frissen mozgatóván tiz ujját.
 Kedvre változtattya a hegynek unalmát.

Koholván Erato félénk szerelmeket,
 ujitya bús szivén a tágos sebeket,
 képzél gyanusága tsalárd 's hiv sziveket,
 40 gyötrődik, nem tudgya, hol talál hiveket.

Koronis Fiát is láttuk a seregben,
 kinek egy beteg szüz nyugszik kebelében,
 orvosló vizeket önt belső részében
 fojtya betegsége okát tüdejében.

45 Négy őrzője vagyon e gyülekezetnek
 orosz lány strásája az egyik szegletnek
 ott egy galamb vigyáz, amott a méheknek
 serege, itt tüze egy eleven szivnek.

Elmenünk alattok: az említett völgybe
 50 sietünk, testünket le tesszük a fübe
 innen nézgetünk fel, a hegy tetejébe
 láttuk Apollot is Musák közepébe.

Estvelig nézhettük e Népnak munkáit,
 hallhattuk Erato szomoru notáit.

55 A nap hogy el mene, le vonnya tsizmaít
 Kalliope, kéri kiki paripáit.

Azomba kettőnket el lep a setétség,
 meg kerit oroszva a kedves tsendesség,
 Zefirus is ama nyári gyönyörűség
 60 jön, szalad előle ortzánkról a hévség.

Egy máshoz fordulunk nyittyuk ajakinkat
 el beszéljük hajdan történt dolgainkat,
 ezekből eredett nagy vigasságinkat,
 vagy szivet emésztő régi fájdalminkat.

65 Az utánn a hadi Emberek erköltsét
 kezdjük emlegetni 's azok Vitézségét,
 kik édes Hazájuk dühös ellenségét
 kardal vagy elmével törték merészségét.

Számlálgatjuk éppen a Világ Böltseit,
 70 ditsérjük ezeknek számtalan könyveit,
 a midón szép Febe sátora petzkeit
 ki üti 's fel nyittya fénnel telt szemeit.

Szépen világosit fel derült homloka,
 mert a nap fénnével tellyes lett ajjaka.

75 Már egyszer a Naptól megégett oldala
 azért reszked teste, 's rebeg halvány álla.

Szemünkbe tün újra teteje Pindusnak
 láttyuk a mezőkön tüzét Silvanusnak,
 tanyáit az erdő szélén Diaunának

80 bátran nézzük Lunát méllyében egy kutnak.

Kedvünk is megujjul: Éjjeli verseket
 éneklünk 's be töltyük hangal az Egeket
 fel serken az Echo, hallja az Éneket
 álmosan kettözi a szó végezetet.

85 Ki fogyván a Versből Pallasnak kintseit
 (e völgyben rejti el Minerva könyveit)
 forgattyuk, meg látván Máronak Verseit,
 uj énekkal töltyük Pindusnak erdeit.

De jaj! alig mondunk négy rendet könyvéből,
 90 ime! két Satirus, ki-üt Pán völgyéből
 az egyiknek szikrák hullanak szeméből
 haragos tüz lángol feje tetejéből.

Ez nyilván szolgája vala az elsőnek,
 ki szebb szelidségét mutatá képének.

95 De még is haraggal szalada a Völgynek,
 hol mi most áldoztunk éneket az Éjjnek.

Elszaladtam. De te Dafni! merészséggel
 ellene megfordulsz ki vont fegyvereddel,
 magad meg szóllított 's így bátor sziveddel
 100 meg rettentvén szívét, birsz ellenségeddel.

Megindul utánnam, elhagyván tégedet
szalad 's morgásával tölti a berkeket,
eltünök, választván titkos ösvényeket
adott a félelem sebes lépéseket.

105 Erdőn tul megállván hallottam beszédjét,
még ti: ugymond: Pánnak elfáradt tselédjét
álomtul fosztjátok? egész nap ekéjét
tolja, 's miattatok ne nyugtassa testét?

Köszönd, hogy idején elszaladtál. Vérem
110 meghült bennem Dafni! leroskodott testem,
elfáradt álomban már minden tetemem
ágyomat áztatta sűrű veritékem.

Már fel is serkentem, még sem megy el bajom
ujra félek, hogy ha róla gondolkodom.

115 Kérlek Dafni! mond meg mit jelent az álom
oh! ha rosz jelenség, melly nagy lészen károm.

(1779.)

3. Versegly Eugen Kreskaynak.

Ugy megörült szivem kedves leveledre Barátom!
mint komor éjszak után megszok örülni madár.
Pandion nem várta talán ugy Fülemülését,
kit szátyár Tereus néma panaszra hozott.

5 Sem Férjét hiv Penelope Görög Aszszonyok éke
mint leveled zárját bontani várta kezem.

Vette-e mondottam: zavaros munkámat? avagy tán
már nem akar többé hallani gyáva kobozt.

Gyűlöli már a Musáknak szeretőit, elunta

10 Klio nyirettyűjét vonszani, merni tavát.

Driadesek tartják szivét rab nyügbe magoknál,
réti dallra, komor sipnak eladta fülét.

Engedgy meg, nem tudtam okát csenedednek; először
tőled tudtam meg, hogy betegágyba valál.

15 Már máskép szóllok. Sajnálom sorsodat, üzni
azt tőled képes vajha lehetne kezem.

- Vagy terhes bádgyadtságból fel váltani testem
 testedet, érted kész halni vagy élni vagyok.
 Adtak azomba, ne félj, az Egek már álmokat, adtak
 20 jó jeleket hogy fogsz állani talpra megint.
 Álmomban elmentem ama térj-boltba, Koronis
 gyermeke hol vastag könyvibe dőlni szokott,
 a sok más gondos kézzel munkálkoda környül,
 készítvén mindenféle betegnek italt.
- 25 Ez gyökeret tört, az nedvét kifatsarta füveknek,
 egy dörgölt porokat, másík üvegre szedé.
 Könyveze, szük katlanba rekedt szép rósa szemenként,
 illatokat; másutt mérges etzetnek evült.
 Minnyájan, mint Mesterjek rendelte, forogtak
 30 tűz, füvek és mosarak vagy patikája körül.
 Én be menvén, hogy kérjek számodra segített
 fűszert, vagy belső tüzeid ellen italt:
 jaj! melly rettentő tsuda képet láttom előtte,
 ah! most is félek, hányszor eszembe kerül.
- 35 Már halovány, már ollyba piros, mint bibor apattak
 két szemei, beesett melye, de gyomra dagatt.
 Lábai bádgyadván bitzentek tétova; szája
 nyilt; egy válla konyult és koponyája kopár.
 Vagy beteg Aszszonynak véltem, vagy Avernumi váznak,
 40 még így a Patikák Mestere szólla vele.
 Mit keresel Helikon tagjában, szemtelen Aszszony!
 ah te hatalmadnak nem de határja pokol!
 Tán' hogy öreg Pán Sátorinak lett tagja, bubájud
 bátrabb lett 's Testén venni hatalmat akarsz.
- 45 Nem tudod ortzátlan hogy meg [van]* kötve Mirigyed,
 's hogy hirem nélkül rablani tiltva vagyon.
 Kolika, kő, daganat, vérhas, fene, vizi betegség,
 rendre szabadságért jönnek előmbe sebek.
 És te magad, gögös! fogsz asszonykodni? ne busulj!
 50 Még kis idő mulván újra kezembe kerülsz.

* Az eredetiben hiányzik. Nyilván tollhiba.

Menny te bűdös Kotzitnak üreg padmallyiba 's másszor
engem, mint Uradat, többre betsülni tanulj.

Menny, vakarodgy, még tölt kerekét nem látod ötötször
Holdnak, az óráig mint fogoly ülve maradsz.

55 Kit pediglen hirem nélkül két izbe tsigáztál,
most forrósággal, többet az ágyba ne verd.

Szóllott, és szemeim tüstént megnyiltak, az álom
el futa, felborzadt testem, el álla szavam.

Meg térvén eszem, áldottam védődöt, imádtam

60 néked tett kegyiért a magos Égnek Urát,
vajha ne bántodnál soha bár mellyféle mirigyből,
bár Testednek egész birtoka légyen örök.

Kivánsz, ugy tetszik tőlünk új híreket? Édes
bátyám! jól tudod azt, hogy hegyek álla vagyunk.

65 Nintsen fámának hozzánk járt-uttya; magossat,
földszint szállni szokott, szárnya kerüli nagyon.

Nints egyenes földünk, két részről völgybe szorultunk
's merre nap el nyugszik, támad előnkbe liget.

Az méltó jegyzésre talán, hogy merre határunk

70 terjed, földünket melyezi hoszszas aszály.

Szarvát Holdaszszony már tebszer azolta nevelte,
hogy régtől víg ég nem veri földre könyét.

Kőszirt ösvényenn hol viznek gyöngyei zengő
dallal gördülvén völgyre rohantak előbb,

75 ott most álhatatos napfénytől sülve, fejrlik
egymást be nyomván a homok ágyba kavits.

Fürtyeit ott Bromius sűrű venyegéknek aszalta
sokszor, hogy Fólnagy kádra nyomassa levét,

hol most a mesgyék szomjuságokba repednek,

80 hol száraz földnek színire töke ki dül.

Nints sarju, zöld szálók enyett korókra szorulnak
barmok 's mit Pomon érlele, földre le hull.

Más ujság nints, vagy legalább nem juthat eszembe
vagy ha jut is, hitlen, hirleni félve lehet.

85 Illyen amaz, melly már jósollya lakásomat (eztet)
még itt volt Nagy Atyánk már füleimbe vevém.

Hogy vagy Nagy-Szombat rongyos várába menendek,
 vagy, hol téged Anyád a lepedőre ki tett.
 Bár oda, hol fagyos Ég tengert hidalja vagy Estvély
 90 alkonyodó Napnak vízbe fogadgya lovát,
 bár mennyek délnek mértékletes öblibe, vagy hol
 a rosás hajnal, nap kalauzza, ki-hat
 mindenkor leszsz szívem igaz 's kaptsolva tiedhez,
 még testembe forog vérem, eszembe maradsz.
 95 Hozz ide bár, mellynek hoszs-zu feledékenyit iszszák
 a Lelkek, Pluto, hozz ide Lethe folyót.
 Szivembül ki nem oltya nevét soha régi felemnek
 frigygye szerelmünknek holtig eszembe leend,
 vajha magam hozzád most versem enyébe mehetnék.
 100 Boldog vers, hol urad nem lehet, ott enyelepsz.
 Vajha kezet képes volnék kapcsolni kezeddél,
 's mint hajdan, dallal nálad enyétni kobozt.
 Illy örömet meddig fogsz oh! Fortuna tagadni
 tőlem! igen fősvény, hadd el, ezekben kegyed.
 105 Ezt irván, tsuda! meg szakadoznak az Égi tsatornyák,
 zápor omol, 's Menynek homloka gyászsba borul:
 szive talán megesett rajtam, panaszimra megindult,
 mit sirtok? tegyetek róla, tehettek, Egek?
 Élj kedves Bátyám! kedveld, mint eddig Ötsédet
 110 's ámbár méltatlan, szívemet el ne felejtöd.

(1781.)

4. A' Magyar Henriásról.

Ha Magyar Henriást vészek a' kezembe,
 edgy titkos tűz' lángja lobog a' szívembe.
 Néha mint a' zápor, könyveim zúgással
 folynak, 's az ortzámon tsatáznak edgymással:
 5 néha, ha *Burbonnak* dolgait gondolom,
 edgy bölts kéz' munkáit ó-benne fontolom.
 E' jeles könyv bátor ki-essék kezemből,
 de illy sohalytások folynak a' szívemből:

- Bólts Isten! illy *Burbont* támaszsz a' Hazának,
 10 ki nem iszsza vérét* saját Jobbágyának:
 bár álna az illy szív' boltya kösziklából,
 soha ne készülne koporsója fából!
 Bólts természet! szűlj illy okos *Voltérekot*,
 bár eretnek lész-is, tsak illy eszüeket;
 15 böltsesség' Istene, óh te bölts *Minerva!*
 légy olly kegyes Atyánk, mint vólt Tráján, Nerva.
 A' Hélikon hegye nállunk-is zöldüljön,
 az igaz böltsesség a' tetején űljön.
 Ennek a' tövében forrás-is fakadjon,
 20 Magyar Músáinkra bőven ki-áradjon!
 Épüljön edgy oszlop a' hegy oldalára
 illy emlékezetes betűk óltalmára:
Pétzelit már készen várja a' laurussa;
mert a' Magyar-égen repdes a' virtussa.
 25 *Pétzeli ád nyelvet a' Magyar-nimfáknak,*
ő lelkesit, gerjeszt tüzet a' Músáknak.

(1787.)

5. Edgy keserves Anyának edgyetlen edgy fiának véletlen halálán esett szomorúságáról.

- Edgy szilaj gyerkötze megy a' sikankóra,
 füleit bé-dugja az Anyai szóra;
 édes fiam jóvel, nyugodj kebelemben,
 ha lehetne, téged' vennélek lelkemben.
 5 A' pajzán ifjatska jut a' sik mezőre,
 sikankózzik, bugdos hátra, hol előre;
 tészén-is azonban olly fordulásokat,
 a' mellyek tsudára indítanak másokat:
 ő tud sebesebben menni a' sarkain,
 10 mint más oldal tsontok, 's jegek' darabjain;

* Tzélozok IX-dik Károlyra Frantziai Kir.

- midőn a' meg-hittség még-bátorítaná,
 a' dölyfös kevélység újra vakítaná,
 a' töredékeny jég' dühös ropogása
 meg-borzasztja ötöt szőrnyebb tsattogása,
 15 meg-erőtelenült; nyílik lába alatt,
 lépni akar gyorsan; de edgyet sem halatt.
 Istenem! itt lesz-é vége életemnek?
 A' halak' gyomra lesz kriptája testemnek?
 Már a' gyenge ifjú sűlyedez a' jégen,
 20 sóhajtoz, szemeit tartya tsak az égen:
 mert parantsolt az Úr ama gyors postának,
 a' ki tsak a' földet tartya bírtokának,
 tsapja a' jég közzé a' virgontz testemet,
 még nem-is tsendített; de még-is már temet.
 25 Az üveg módjára meg-tört jég darabja,
 az ifjú nyakának lett halálos szabja;
 mert olly szőrnyen mettzi fejét több tagjától,
 nem várhatta vólna jobban hóhérjától.
 Az egész nagy tagnak a' víz koporsója,
 30 de a' főnek leve a' jég meg-tartója.
 Azonban az annyát a' tsók erőlteti,
 meg-frissül, tsókjait, ha fiára veti:
 már hull ajakáról a' tsókok harmattya,
 mert a' fiú nintsen, sem az édes attya.
 35 Parantsol tűzessen szolgálóknak,
 Szoba-Leány, kukta, 's más több udvarlónak.
 Melly sebessen szórja az ég mennyköveit,
 a' midőn haragszik, 's küldi fellegeit,
 melly hírtelen szokott tűzzel villámlani,
 40 színt olly gyorsasággal majd el-tsillámlani,
 melly gyorsan kellene vágtatni az égen
 a' nap lovagjának e' szőrnyü térségen;
 ha a' Ptoléméus értelmét tartanánk,
 a' Kopernikusét hamisnak vallanánk:
 45 illy gyors e' jó tseléd, aszszonya' dolgában,
 jön 's megyen reportot beszéll a' szobában.

A' város, melly vala nem rég halgatásban,
 tseng, zeng, reng, dübörög, vagyon nagy bongásban.
 A' keserves Anya beszél fűvel fával;
 50 s' hát el-jött edgy tseléd a fő-kaponyával:
 beszéli fátumát 's vesztét a' gyermeknek,
 véres mézárszékét e' drága remeknek.
 E' szörnyü Látásra az anyai érben
 nagy változás esik a' pirosló vérben;
 55 tenger Könyveivel ortzáját ásztattya,
 a' midön siralmát ekképpen folytattya:
 a' szerentsétlenség Bánatim triplázza,
 nem tartya elégnek ha tsak meg duplázza.
 Árva volt életem, árva szüzességem,
 60 én temettettem-el majd minden vérségem.
 A' férjem meg-hala élte' virágában,
 életének éppen harmintzadikában.
 Addig éltem vigan, napom, és világom'
 mig ezen kedves kints zöldellett virágom.
 65 Imhol most ez az egy gyümöltse méhemnek,
 melly paissa lenne én' árva fejemnek,
 meg-hólt: húlnak belém ég' tűzes kövei
 szívemet vérezik, újjúlnak sebei.
 Istenem! Istenem! mire teremtetem?
 70 Tsak azért-é tehát, szenvedjek, születtem?
 Óh engedelten fő unszóltalak jóra,
 de te engem' vezettz már a koporsóra.
 Te gonosz vipera! szívtad az omlömet,
 te faragtd kövem', ástad temetömet.
 75 Itélje-meg az ég ügyedet, ügyemet,
 meg-tudd, igaznak mond a' Bíró engemet.
 Azért légy mindjára a' tűz eledele,
 mint testednek a' jég tokja, és fedele.
 Midön a' jó anya szoll még-is fontoson,
 80 a' könyvek meg-fagynak ortzáján halmoson.
 Érzi, hogy e' főnek a' titkos ereje,
 mellyel bírt régenten a' *Médusa*' feje.

Tsak kevés időre hűlnek tetemei,
 meg-homályosodnak mind a' két szemei.
 85 Hideg kövé válik az egész természet,
 a' gyémánt kőhöz-is közel az enyészet.

* * *

Az engedelmesség olly igen drága kints,
 mellynél az ég alatt sohol-is drágább nints.
 Illy kitsiny nyúl fekszik illyen nagy bokorban,
 90 jobb portéka vagyon a' szomszéd sátorban.
 (1787.)

6. Tele Pap 'Sák.

Tsuda! Pap létemre nem látok szükséget
 záros Kamarámba találok bővséget,
 egésségem vagyon ételem, 's italom,
 kérni kell meg-adja ezt az főbb hatalom!
 5 Tsendességben élem magános életem,
 pár nélkül végezem, hogyha végezhetem.
 A' pirosuló Hajnal meg-nyítja szememet,
 hát miért rontsolnám az ágyba testemet?
 Ha indul a' fényes nap gyors futására,
 10 fel-viszen mingyárt a' Parnassus halmára.
 Beszéllek jó reggel a' tudós Músákkal,
 kezet fogok mingyárt a' szűzebb Nimfákkal.
 Közönséges helyen mikoron áldozom,
 a' bűnös bűnei kötelit oldozom.
 15 Van Isten, van Vallás, Isten a' szerzője
 valamint e' roppant Világ teremtője;
 mi légyen a' Vallás belső természete,
 tanítom: az Isten 's mások szeretete:
 ezt pedig végezem tsak rövid ígéssel,
 20 farizéus volnék bővebb beszédekkel.
 Ezek után ismét fontosabb dolgomat
 kezdem és végezem az hivatalomat,

a' nap ha fel-hágott az Égnek hátára,
 rövid árnyékot vét föld golyobissára ;
 25 el-hagyom akkoron tanító szobámat,
 magam meg-tekintem füstölgő konyhámat ;
 hát már készen látom sokszor asztalomat,
 vígan eszem, iszom jó ízű boromat.
 Ha pedig Morféus hív nyugodalomra,
 30 szememet ingerli a' déli álmra :
 két fertály órában testem meg-frisseli,
 érezhetőképven erőmet neveli.
 Ifjú barátaim vidám áll-ortzákkal
 szemöldököm rántzát simittyák tréfákkal ;
 35 szép virágos kertem érzékenységet
 elevenné tész, hizlalja szememet ;
 ha így a' természet kedvemet töltötte,
 esővel a' földet Orion nem öntötte,
 sétálók* a' sebes Szamos víz partyára,
 40 itt-is edgy kis gondom van a' Libellára.
 Itt pihenést veszek szép fák árnyékában.
 hát itt-is a' Músák ülnek edgy sorjában.
 Bámúlva tsudálom a' zöld természetet
 a' sok gyümöls fákat mint szép épületet ;
 45 ha a' nap el-siet nyugavó helyére,
 én-is botsátkozom ugyan fenekére :
 a' setét éjjelből nappalt nem tsinálok,
 teremtőm tzéljának, mert ellent nem állok.
 Nem akarok lenni Bagoly vagy Denevér,
 50 alszom, ereimben ha jól forog a' vér.
 Kedvesek, józanok álom látásaim,
 a' midőn beszéllik reggel vánkosságaim.
 Ha ki e' világtól magát meg-oghattyá ;
 a' Titzius sassa máját nem szaggattyá.

* Hogy valaki sétálhasson nem kell arra száz arany a sebbe, hanem tsak a' maga sorsával való meg-elégedés.

- 55 Bóldog, a' ki meg-fér a' maga bőriben,
 nem érez tövisszet az újja hegyiben.
 Tindálnak bé-dugtam rágalmazó száját,*
 ha nem köszörülné újjabban pennáját.

(1787.)

7. Edgy Szamos-parti fetske keserves nyögése.

- Étel, ital, álom, szükséges ez három ;
 ezek nélkül terhes az iga 's a' járom.
 Nem hangzik ilyen jól ellenség, tűz és víz,
 borzad ezen szokon a' testben minden íz.
- 5 Ennek edgyikével hartzol árva fejem,
 miólta az anyám emlőit nem fejem.
 Kenyerem meg-észi Szamos vize árja,
 szántsak vessek bővön, tsak azt lesi várja.
 Ha végzem keserves Tavaszi munkámat,
 10 hintettem a' földben zabomat, árpámat ;
 ki tsap a' partyából, mint most-is nem régen,
 zohogva, morogva szalad a' térségen.
 Ha bé-boronáltam Tengeri-buzámat,
 haza nem hozhattam még a' boronámat :
 15 ki szőkik éjfélben, bé-önti a' határt ;
 éppen így rettegte nagy-Apánk a' Tatárt.
 Nem vehetem hasznát Őszi vetésemnek,
 a' foga-is rosdás a' sarló késemnek ;
 mert viszi a' magót a' Tenger öblében
 20 vagy bé takargattya maga fővényében.
 Ha pedig néhánykor Céres meg-érlette,
 tökéletességre vitte, fel-nevelte :

* A' Naturalisták úgy adják elől a' Papi rendet, mint fővény és ajándékon kapó társaságot; nevetik azt a' Geházi fővény tsalárdságával, azzal-is, hogy a' nagy ajándékokat szeretik az Ekklésiástikusok, egész erővel Elifeusnak akarván azt adni, mellyről vagyon emlékezet 2 Kir. 8, 9.

- Céres ellensége, Neptúnus arattya,
 sír Céres, Ladikon a' kalászt szagattya.
- 25 Tsuda dolog! Céres, Neptúnus edgy testvér,
 de még-is Neptúnus Országában nem fér.
 Az Istenek közt-is meg-hílt a' szeretet,
 azért élsz óh Céres! illy kínos életet.
 Az özvegy aszszonynak préda a' jószága,
- 30 Európában híres Ersébet országa.
 Sohól se jár Céres másutt Ladikokon,
 áldoznak ő néki a' zöldes hantokon.
 Ha le-kaszálom-is ollykor a' rétemet,
 a' habok gyűjtik fel sokszor a' rendemet.
- 35 Szarvas marháimba van igen nagy károm,
 a' dög el-pusztította tsak hever a' járom;
 a' legelő mezőn a' fű, mert iszapos,
 tele vagyon sárral, vízzel minden lapos.
 Nints a' tehenemnek vaja, nints mezeje,
- 40 nőtön nő az ígás lovamnak a' feje;
 ha botsátom nyájam a' sik legelőre,
 kesergek; mert nints fű tudom jó előre.
 Ha a' Határ-Isten a' határt kerüli,
 könyvező szemekkel a' kárt keserüli.
- 45 Neápoly Orzága nints olly rettegésben,
 bár a' Vésuvius légyen füstölgésben.
 Messina nem retteg jobban az Etnától
 tűzzel és kénkövel égő patakjától.
 Retteg Islándia, ha a' Hekla szája
- 50 meg-nyílt, tele tűzzel a' Krábla pofája;
 de én jobban félek a' Szamos árjától,
 az Istennek reám rohanó átkától.
 Ha éjjel hallom a' Strása rivallását,
 ezen ostor víznek pusztító futását,
- 55 társaimmá léznek Danaus Leányi,
 rosta vizet nem fog, a' haszon parányi.
 Ha így tudná Király Jósefemnek szíve,
 hody illy bóldogtalan sok adozó híve,

könyveivel mosná kegyelmes ortzáját,
 60 reánk ki nyúlytaná Királyi páltzáját.
 Szánnyal meg Királyom, könyörülj Istenem!
 Ki könyörül rajtam? senki sem ha te nem.

(1787.)

8. A' Vitéz.

Ha látok trutz tollas kalpaggal
 lovagló Tisztet ki-vont karddal
 nézgetni hosszú népére,
 kedvem jön a' vitézségre.
 5 De ha Törökkel szembe szállni
 képzem a' glóbis közt nyargalni
 's két karját keverni vérbe,
 nints kedvem a' vitézségre.

Ha hallok trombitát harsogni,
 10 jó vérű paripát hortyogni
 's öröm lövést az Egekre,
 kedvem jön a' vitézségre.
 De ha veszélyben forog éltek,
 ha foly az ütközetben vérek,
 15 's a' fegyver bé-hat szivekre,
 nints kedvem a' vitézségre.

Ha egygyütt társasságba mennek,
 jó borral 's étkekkel töltődnek
 's fel-serkennek az örömré,
 20 kedvem jön a' vitézségre.
 De ha magos bástyákra hágnak
 's ott maid nem estig el-hartzolnak
 biztatván egymást fegyverre,
 nints kedvem a' vitézségre.

- 25 Ha Amor' zászlójához térnek
 's a' Nimfák ellen vitézkednek,
 nem haragból kelvén tüzre,
 kedvem jön a' vitézségre.
 De ha bucsuznak Hitvessektől,
 30 el-válnak kedves Jegyessektől
 készülvén az ütközetre,
 nints kedvem a vitézségre.
 (A 80-as évek végéről.)

9. Szerelmes üzenet.

- Siess pásztor zöld mezőkről,
 siess Thirzis völgyéhez
 's ha meg-látod, mond szivemről,
 hogy ohajtoz szivéhez.
 5 Mond, hogy a' mit el-vitt tőlem,
 hozza vissza kedvemet,
 mert ily kintsből ah! már érzem,
 tréfát üzni nem lehet.

- Még hajnalkor ki-sétálok
 10 a' zöldellő erdőkhöz
 's nála nélkül estig sirok
 ülvén régi vizünkhöz.
 Nints, a' ki a' tölgyfa mellé
 állyon, hogy fel-keressem,
 15 nints, ki hársfánkra fel-metzné
 nevemet; nints kedvesem!

- Most virágzó életemnek
 sirva töltöm napjait,
 disze helyett szerelmemnek
 20 búmnak érzem nyilait
 ah! a' mit el-vittél tőlem,
 kérlek Thirzis! hozd vissza,

másképp önkint kardra fekszem,
tudd meg! — — de csak álmomba.

(A 80-as évek végéről.)

10. Rozilis és Dafnis.

A' zöld árnyéknak hivessében,
miből Zefir támadt az Égben,
egy forráshoz ült Rozilis
és melléje Dafnis.

5 Az erdőt tölték énekléssel,
hagyták egymást fűvetskékkel,
ingyerkedtek, hempelgettek
's több tréfákat üztek.

Meg-hevülván Dafnisnak szive,
10 az ápolgatásra gerjede,
az, a' mint a' tsókot futá,
szülőjét kiáltá.

Jönn anyja, 's tudakozza baját,
Rozilis el-rendelvén haját,
15 o! már, ugymond, nem segíthetsz,
meg van; vissza térhetsz.
(A 80-as évek végéről.)

11. Fillint.

Álla Fillint egy ház ajtón,
zörge mondván, ki van ithon?
Fillint vagyok, nyisd-meg kintsem,
felel Klári, nem! nem!

5 Viszsa térni a' mint készül,
hallya, kultsa hogy meg-zördül,

hallya, 's ismét vissza kullog
és bátrabban kopog.

Ah! Fillintet bé nem veszed?

10 Nem! ugy mond, mert félek tőled;
már éjtzak van, magam vagyok,
ajtót nem nyithatok.

A' szomszédok ha most bé-lépsz,
meg-lesnek maid, ha vissza térsz.

15 Viszsa tére, de tsak reggel,
nevetve méne-el.

(A 80-as évek végéről.)

12. Bútsúzás.

Tsak érted sir bágygyadt szivem
magával nem gondolván,
mert, hogy keservre születtem,
láttya estünkből nyilván.

5 El-széleszték szerelmünket
hirtelen el-jegyzéseddal,
örök gyászba szivünket
tették reménységünkkel.

Vedd-viszsa tőlem szivedet,
10 ah, terhes szó! vedd-viszsa,
's ne keserítsd életedet
azért, hogy más imádgya.

Sokkal nemesebb Te szived,
mint a' minőt én érdeMLEK,
15 add annak, ki lett Hived,
én azomban kesergek.

Törd ketté, törd-el gyürömet
's tedd tüzre irásinkat,

vesd-ki elmédből képemet,
 20 felejtsd-el vigságinkat.
 Másnak leszél nyílt ölében,
 más fog áldozni szivednek,
 ah! egy könyvet éltedben
 adsze' régi Hivednek?
 (A 80-as évek végéről.)

13. A' Győzhetetlen Szív.

Mond-meg, kérlek, nyájas Lyánka,
 meg-indulé Te szived,
 midőn sirva szorongattya
 kezedet szerelmesed?
 5 Midőn szemem félelmessen
 szögezve van képedhöz
 és szívem vervén sebessen
 ohajt, 's repdez szivedhöz?

Ah! nem hallya, nem tekinti
 10 szívemnek nagy fájdmát,
 tüzetet tréfára veszi
 el-fordítván ortzáját.
 O! bús szívem! menny-el tőle,
 hogy meg-győzzed, ne reménld,
 15 nem hódúl ha szerelmedre,
 búddal győzni ne reménld.
 (A 80-as évek végéről.)

14. Mariane' haláláról.

Most o! Mariane! halálodnak
 éneklek egy odátskát,
 ha zokogásim bús hangomnak
 el nem borittyák folyását.

5 Mennél édesebb volt szerelmed,
 annál nagyobb most gyötrelmem!
 Elöttem van naponkint képed
 's naponkint meg-újúl sebem.

Ah! látlak sokszor, mint feküdtél
 10 hideg veréttékedben,
 erőt magadnak hogy gyűjtöttél,
 hogy el-bútsúzhass ölemben.
 O! mint könyveztél esetemre,
 gyászos búmat mint sajnáltad.
 15 Ne sirj! ne sirj! ez kétszerezve
 volt hozzám utolsó szavad.

Eszembe jön, mint sétálgattál
 vélem a' ligetekbe
 's ha el-mentem, mint szomorkodtál
 20 vissza kívánván öledbe!
 Mint örültél, ha meg-érkeztem
 kérvén, hogy maradjak nálad,
 ah! most is kész halálra szívem
 hogy legyek örökké nálad.
 (A 80-as évek végéről.)

15. A' Rósa.

Ama szép Rósa, nézd, o! nézd,
 mint jádzik Zefirrel.
 O! genge rósa! jól meg-nézd,
 ki jádzik veszszóddel?
 5 Im! alig szóllok, a' Zefir
 Rosához közelét,
 színézvén tsókot, hozzá ér
 's le-fosztja levelét.

Ah, szedd-meg Flóra, menny, szedd-meg
 10 le-hullott tetemít
 's mint tőled képes, tiszteld-meg
 leg-kissebb izeit.

Rakd tüzre, 's leg-alább tedd-el
 illatnak könyeit,
 15 osztán tisztessen temesd-el
 utolsó hamvait.

(A 80-as évek végéről.)

16. A' Szegfű.

Az út mellett egy Szegfűtske
 meg-hajólván, bús homlokkal
 föld' színére borula.

Történt, hogy egy szép Szüzetske
 5 tsendes lábbal, 's vig ortzával
 arra sétálván, dalola.

O! bár, ugy mond a' Szegfűtske,
 legszebb volnék e' rétetskén,
 o! tsak egy szép Rósátska!

10 Hogy le-törvén e' Szüzetske
 bágygyadozni tiszta mejjén
 o! tsak egy fertálig hagyna.

De jajj! nem vévén szeginykét
 észbe, éppen reája lép

15 's le-gyötri föld színére.
 Dölvén ő, 's végezvén éltét
 Elég, ugy mond, o! kedves kép,
 hogy Te végzed éltemet, Te!

(A 80-as évek végéről.)

17. A' Hivség.

Itt üldögéltünk sokszor
 Dafne kegyesemmel,
 zokogtunk számtalanszor
 az esti szellővel.

5 O! mint nedvültek szemei
 a' belső örömtől,
 méjjére estek könyei
 forván szerelmétől.

Előtte le-borulván,
 10 midőn el bútsúztam,
 ezerszer ápolgatván
 végre azt mondtam,
 hogy se kép, se kints, se sziv,
 még élek, meg nem győz,
 15 leszs szívem örökké hiv
 tsak az ő szivéhez.

O! Thirzis! e' szent helyre
 ugy mond ő, esküszöm,
 a' mindent látó Égre
 20 s' Amorra esküszöm,
 hogy se kép, se kints, se sziv
 még élek, meg nem győz,
 leszs szívem viszontag hiv
 tsak a' te szivedhöz.
 (A 80-as évek végéről.)

18. Eurydice.

Ah! újra el-hagysz Eurydice!
 Egyetlen kintsem! el-tünsz előlem!
 Eurydice!
 Jaj! mit vétettem néked egyetlen!

5 hogy szép prédámat, most nyert prédámat
néztem hirtelen?

Hidd-el, ortzádnak szép fénye,
deli testednek ép termete
vonta tekintetemet ezen hitszegésre.

10 Eurydice! ne fuss Eurydice!

Mit használ immár hárfám' érdeme!
Hangja lantomnak leszsz fájdalomnak
örök eszköze,

Plutónak szivén nyert győzedelem
15 leszsz életemnek, árva szivemnek,
örök gyötrelmem.

Ah! egék! ti keservemre
ha lehet, ily esetemre
indullyatok, kérlek, bús szivemnek gyötrelmére.

20 Eurydice! ály-meg Eurydice!

Könyes záportól el-ázik ortzám,
zokogásimtól hangommal egygyütt
meg-némul hárfám.

Ásgattyá szivem óránként sirját,
25 hivséged nélkül nem látta többé
volt boldogságát.

Ah! még egyszer deli képedet
mutasd, kérlek, szép termetedet.

Jaj! el-viszed magaddal a' leg-drágább kintsemet,
30 Eurydice! ah! szép Eurydice!

(A 80-as évek végéről.)

19. Amor és a' Halál.

El-setétedvén a' minap Amor a' Halállal,
egy hajlék alá fekszenek kiki nyilaival,
le-rakják ives tegzjeket,
álomnak adják szemjeket,

- 5 el-beszélvén prédájokat,
szám nélkül volt zsákmányokat,
nyugtattyák testeket.

Azomban éjjel üdején zördülés történik,
fel-ijjed a' két szarándok, 's tegzéhez kapkodik.

- 10 Nem tudnak szólni féltekben,
pihegnek a' setétben
Amor Halálnak tegzét,
Halál visszszontag Amorét
fel-füzi ölében.

- 15 El-menvén kettős ösvényre egymástól távoznak,
hajnalkor idegen nyilakkal erőssen nyilaznak,
Halál az öregekre,
Amor tzéloz szépekre.
Azóta hálnak az iffiak
20 's vetemednek az aggottak
a' tsúf szerelemre.

(A 80-as évek végéről.)

20. Panasz.

Ah! el-hagyott! oda minden reményem
Külső szívnek el-adta szerelmét,
nem néz reám, nem halgat, ha beszillem
szivemnek keservét.

- 5 A' sűrűben, hol senki nem láthat,
bíró nélkül naponkint kesergek,
Ekho maga nyögve ad visszszont-szókat,
ha sirok, 's éneklek.

- Tsak egy szóval, o! tsak egy tsókotskával
10 vigasztally meg még egyszer Laláge!
Osztán temess, ha tetszik, uj társoddal
koporsóm mélylyébe.

(A 80-as évek végéről.)

21. Az Erdő.

Kintsem Doris! ha ugy tetszik,
 az erdőbe mennyünk-ki,
 ott örvényét gondgyainknak
 bús elménkből vessük ki.

5 Lesz ott fák közt hives árnyék,
 hol együtt pihenhetünk,
 lesz füvekből vetett szék is,
 mellyre együtt ülhetünk.

A vizetske mellettünk fog
 10 tsendes hanggal zörgeni,
 's ha szomjuság ér bennünket,
 fog nedvével tetzeni.

Ott szerelmünk édességét
 egymásnak el-mondhattuk,
 15 ott minden bizonyság nélkül
 frigyünket meg-ujjittyuk.

Környül fognak venni minket
 magos hegyek bértei
 's rejtekekbe el-titkolni
 20 Szilvánusnak völgyei.
 Ott, hogy bátran ajakozzunk,
 egy dombotskát válaszszunk,
 honnan titkos szemmel könnyen
 minden részre láthassunk.

25 A' madárkák énekelni
 fogják nyájasságinkat,
 Ekho hangos barlangjában
 nyögni ohajtásinkat.

O! siessünk! kintsem Doris!
 30 az erdőbe mennyünk ki,

's ott ha tetszik, gondgyainkat
bús elménkből vessük-ki.

(A 80-as évek végéről.)

22. Dafne.

Fujd e' Laurust, fujd Szellótske,
mellyből a' leg-szebb veszsótske
leszsz Dafnénak pártája.

Holnap reggel ez erdőnek
5 ugy ígírte kedvessének
fog ragyogni ortzája.

Tisztítsd Nimfa tsermelyédet,
készíts a' viz' partyán széket,
hozzád hozom italra.

10 Mosd meg bővebb harmatoddal
a' füvetskét, piros hajnal!
melly testének leszsz ágya.

O! melly meszsze vagy még hajnal!
Melly unalmas világoddal

15 déli napnak sugárja!
Tedd meg Luna! tölts képeddel,
hogy szép Dafném álmos szemmel
Éjt hajnalnak gondollya.

(A 80-as évek végéről.)

23. Szerentsétlen Szerelem.

Sétálván egy erdő mellett,
mellyben a' föld, 's fa zöldellett,
egy kedves Lyánkát szemlélttem
nagy búval járnai előttem.

5 Kótsolt kézzel zokogva sirt
és Amor ellen boszszút kért.

Meg-állapodván némelykor
 ah! úgy mond, itt jártunk sokszor!
 Itt jártunk, még el nem pártúlt,
 10 még szerelmünk be nem borúlt.
 Osztán sirva egy kendőbe
 temérdek virágot szede.

Nagy lett végre sziv fájdalma,
 sokszor, 's mélyen fohászkoda.
 15 Virágit öntvén egy dombra,
 lesztek, úgy mond, testem' sirja.
 Egy mély, terhes, 's nagy ah! után
 repedt szivvel meg-holt dombján.
 (A 80-as évek végéről.)

24. Az el-hagyattatott.

Hagygy-fel, ó bús szivem! az aggódással!
 Nints haszna! nem gondol ohajtásiddal.
 Ki-zárt szerelméből, 's meg-szegvén hitét
 el-adta szivét.

5 Meg-tsalt! ah! de még-is érzem szivemben,
 örömmel maradnék tsalárd ölében.
 Tsúfol, 's nyilván mondgya, hogy nem kell szivem,
 még-is kedvellem.

Minek a' genge sziv Aszszony nemünknek,
 10 ha szive ily kemény a' Férfi nemnek?
 Tanítsd, ó természet! őket hivsége,
 igaz hivsége.
 (A 80-as évek végéről.)

25. Amor.

Szerelmes odátskát
 ne kívánny tőlem,

mert Amor' fortélyát
utálja versem.

5 Leg-erősbbszív nem bír
e' gyermek' tegzével,
o! hány van, ki már sír
ütve sebével.

Királyok el-vesztik

10 országjok' diszét,
ha szívekbe veszik
Amornak tüzét.

Vitézek rettegnek
e' nyájas kisededtől,

15 kik soha nem féltek
semmi fegyvertől.

Fösvényből pazarlót,
tsalárdot hibból,
nevelni háborgót

20 tud a' tsendesből.

Meg-jádza a' böltsnek
fel-tisztult elméjét,
ha készül tüzésnek
fojtani mérgét.

25 Nints, a' kit ne lessen
tsendes tőrével,

nints szív, a' ki könnyen
bánnyon tegzével.

Azért róla odát

30 ah! ne kívánny tőlem,
mondám, hogy fortélyát
utálja versem.

(A 80-as évek végéről.)

26. Klári.

Meg-látván a' kis Klári
 Aszszony-Anynyát tsókolni,
 meg-tsalt, ugy mond, a' Néném
 kába volnék, ha hinném
 5 hogy a' férfi tsók tilalmas.

Antuskám is mondotta
 esténkint a' kapuba,
 ne higgyek a' Nénémnek,
 jól tudgyák a' Legények,
 10 hogy férfi tsók nem tilalmas.

Mit tud ahhoz Antuskád,
 mi tudgyuk a' tsók dolgát
 hogy ha egyszer Anya lesz
 's akkor tsókot adsz, vagy vész,
 15 nem lesz férfi tsók tilalmas.

Ugy de mikor lesz e' meg?
 O! Aszszonyám mondgya-meg,
 leszeke hamar Anya,
 mert már tudom akkorra
 20 nem lesz férfi tsók tilalmas.
 (A 80-as évek végéről.)

27. Doriska.

Amor lelkesítsd, o! tsak tüzesítsd
 a' kis Doriskát!
 Móta tart éltém, nem láta szivem
 ékessebb ortzát.

5 E' zöld erdőben, nyomta elsőben
 kezemre kezét
 's bágygyadt kék szeme, mellyet rám vete,
 árulá tüzét.

Ah! némul nyelvem, ha szólni kezdem,
 10 akkor mint valék!
 Édes gyötrelem támada bennem
 's egyre könyvezék.

Most egy örömem az erdőt mennem
 esti tsillagnál,
 15 's ha nints mellettem, kedvet bús szivem
 még ott sem talál.

Ez alig ha nem lesz még szerelem,
 már érzem nyilát.
 O! tsak tüzesítsd Amor! lelkesítsd
 20 a' kis Doriskát.
 (A 80-as évek végéről.)

28. Pirus Thizbehez.

1.

Ah Thizbe! szép Thizbe hol tévelegsz?
 Pirusod nélkül hol lézeggsz?
 ah kérlek szólalj-meg:
 El hervadt sziv nélkül árva szivem,
 5 el fogy nálad nélkül életem,
 ah hívedet szánd meg:
 Nem nyugszom, nem állok,
 völgyekről hegyekre utánnad el indulok;
 sem nyomdokit nem láthatom,
 10 sem szavait nem hallhatom:
 ah Thizbe! ah szép Thizbe szólalj meg.

2.

Itt fátyola, de vérbe keverve,
 félelmemnek ujabb keserve,
 szívemet el fojtya.

15 Jaj! ha kit imádok hív szivemben,
 most dühös barlangja öblében
 oroszlányszaggattya:

El járom a berket,
 barlangok vidékét megnézem s a völgyeket,
 20 mi haszna tévelygek,
 ha meghalt, nem élek,
 ah Thizbe! ah szép Thizbe szólalj meg.

3.

Ah Thizbe! örökre hát elhagytál?
 el ragadott tőlem a halál?

25 s nálad nélkül éljek?
 ne várjam örökre hívségedet,
 se ne reménlem szerelmedet?
 tüzed nélkül égjek?

Ah inkább nem élek,
 30 kardomra ledölvén halálra önként megyek.
 Ah kintsem véretem
 lásd, vég hívségemet:
 ah Thizbe, ha élsz, kérlek sirass meg.
 (A 80-as évek végéről.)

29. Thizbe Píramushoz.

1.

Ah szívemnek első tárgya!
 mit tékozolod véredek!
 Pírame! el hagyod
 árvaságra hivedet?

5 Mit fogyasztod gyilkos kézzel
 most virágzó éltedet:
 Kegyetlen! illy hamar
 végzed el hívségedet?
 Jaj! melly gyászos lett szerelmünk
 10 melly siralmas szövetségünk:
 első lángod lett halálod,
 oda minden örömünk.

2.

Ah édesbek voltak hajdan
 falra tűzött tsókjaid,
 15 mint* halál töre közt
 vállomra szótt karjaid:
 kedvesebbek fogoly szivből
 titkon küldött nyilaid,
 mint reám hasztalan
 20 most ki derült ajjakid:
 Itt az erdő koporsónknak
 helye lett, s nem nyoszolánknak,
 a szederfa Cziprus fája
 lett siralmas halmunknak.

3.

25 Zenghettek már szerentsétlen
 szivemnek bőv jajjai,
 Piramus haldoklik,
 hidegednek tagjai:
 Indulhattok könyveimnek
 30 keserves ár vizei:
 ajjaki hervadnak
 rejtekeznek szemei.
 Ah hogy éljek? élet nélkül,
 hogy legyek hív? hivem nélkül.

* Az eredetiben: *mind*.

35 Egy nap, egy hely, egy fegyverrel
 foszszon meg életünktől.
 (A 80-as évek végéről.)

30. Penelope Ulisseshez.

Ovid. Heroid. Ep. 1.

1.

Hol késel, hol maradsz? férjem Ulisses!
 Trója hamva után hol tévelegsz?
 Özvegy gondolatim várnak két karjaim,
 ah illy hivségemtől hova siettz?
 5 Éjjel el fejtven nappal szőtt vásznomat
 őrzöm kérőimtől vagyonodat.

2.

Ah! vajha állana Trója nagy Vára,
 vajha még tartana ostromlása:
 tudnám hol féltselek veszedelmidtől,
 10 vagy hol kételkedgyem esetidről:
 oh nékem egyedül Trója fenn maradott,
 honnan Ulissesem eltávozott.

3.

Beszélvén Társaid nagy Vitészedet,
 ujjiyák anyiszor sebeimet:
 15 asztalra irják borral sátoridat,
 Achillest üldöző karjaidat.
 De Hitvesednek sok tévelgésedet
 nem tudják rajzolni hol létedet.

4.

Oh Trója! Trója! miért lettél szemtelen?
 20 Görög Aszszonyokhoz olly kegyetlen:

férjétől Helenát, Másnak Mátkáját,
 el loptad sziveink kedves tárgyát:
 magaddal Helenát már el vesztetted,
 s még vissza Férjemet nem küldötted.
 (A 80-as évek végéről.)

31. Egy Fülemléről és a Hárfásról.

1.

Lantommal tegnap kimenvén
 a szomszéd erdőségbe
 egy kő szálra le terjedtem
 az árnyék hivessébe;
 5 kételkedtem Orfeusnak
 kedvesséhez küldött versét
 vagy hogy inkább Pirusnak
 énekeljem* esetét.

2.

Hárfám próbás zengésére
 10 ébred egy filemüle
 le száll árnyékos tanyámnak
 zöldellő tetejére:
 kultsommal vont hurjaimnak
 állhatatlan, s hamis hangját
 15 követi, és tsufolodván
 igazgattya tónusát.

3.

Félre tévén réz kultsomat,
 kezdem hangos munkámat,
 tsendes kézzel sétálgatom
 20 lantonn huros utamat,

* Az eredetiben: *énekeljen.*

követi ő énekével
 ujjaimat, s kis nyelvével
 ujjít hárfámról hangokat,
 s el énekli nótámat.

4.

- 25 Kezdek frissebb fogásokat,
 ezeket is követi,
 veszek szomorúbb hangokat,
 s azokat is énekli,
 ha ugrálok, velem ugrál,
 30 ha megállok, velem megáll,
 hartzomat mint egy neveti,
 s ha halgatok hartzra hí.

5.

- Végre minden ujjaimal
 húrjaimra rohanok,
 35 tellyes tónusommal szavát
 szégyenítettvén tréfálok;
 ezt követvén, kised meljét
 hangokra szolgáló erét,
 jaj között megerölteti,
 40 s ki éneklé kis lelkét.

6.

- Lefordul a fa ágáról,
 s éppen hárfámba esik,
 ebbe mint egy koporsóba
 hartza után le nyugszik:
 45 hárfássá volt a völgyeknek,
 hangos dísze az erdőknek,
 méltó, hogy díszes koporsót
 nyerjen kis tetemének.

(A 80-as évek végéről.)

32. Thirzis és Kloé.

THIRZIS.

Lyánka! útat szerelmemnek
 nyiss már egyszer szívedbe;
 adgy helyt, kérlek, kérésemnek,
 (fogadgy szeretetedbe.)

5 Ím'! e' szív
 hozzád hív.

KLOÉ.

Nem, Barátom, meg-nem hajlok
 hirtelen kérésedre.

Nem lobbannak bólts Leányok
 10 (szapora szerelmekre.)

 Hevesség,
 nem hívség.

THIRZIS.

Ne tsudáld, ha illy kérésem,
 vagy szerelmem szapora;
 15 tudod, hogy a' tűz sebessen
 (tsak a' jó fát lobbantya.★)

 Úgy a' Kép,
 hogy-ha szép.

KLOÉ.

Száraz szokott a' fa lenni,
 20 hirtelen melly fel-lobban!

* A' sorok végezeteknek egygyenlősége nem kívántatik-meg az énekben olly szorossan, mint más valamelly versben. Az éneklés, és muzsika ki-pótolja annak nemlétét.

Lassan kezd a' nyersebb égni,

(de állhatatossobban).

A' bőlts szív

lassan hív.

(1788.)

33. A' magyar Hazának anyai Szózattya

az ország' napjára készülő Magyarokhoz.

* * *

Gyermekeim! kiket a' dühödő Márs zordon ölében
vérrel szoptatván, férfi-erőre nevelt.

(Mert tejem akkorban még nem vólt: méllyen aludtak
böltseim a' szomorú Semminek árva kezén):

5 Gyermekeim! közelít az idő, ide jertek ölembe:
végezzünk együtt bódogodásom iránt.

Vajha kesergésem már egyszer végre találna!

Bóldog nyugodalom! vissza kerülsz-e reám?

Ám én már, Fiaim! sok időtől fogva kesergek;

10 óh! e' két ortzán nagy könyek' árja le-folyt.

Még mikor Óseitek, kik nékem az életet adták,
szép Európának Népeit agyba-verék;

's ellenem ingerlvén a' szomszéd Nemzetek' íjját,

a' romlást majd-nem gyenge fejemre hozák:

15 még, mikor a' hintán, bé sem pólyázva, feküdtem,
már akkor bőven kezd vala folyni könyem.

Nem tudtam könyeimnek okát; tsak szívem akarta
titkon, hogy sírjak durva Nememnek ügyén.

A' szomszéd fene Népek ugyan majd-szinte hasonló

20 veszteiket látták Márs' dühödési miatt:

ám de, mihelyt még-is korosabb idejekre jutottak,
szögre akasztották a' viadalmi tegezt;

- 's által-adák magokat Pállás' karjára, ki őket
a' boldogságnak bő kebelébe vivé.
- 25 Én pedig a' hartznál egyebet mit láttam azóta,
hogy Nemem a' gazdag Pannoni Földre le-szállt?
Ültek ugyan TRÉSÁK, ültek MÁTYÁSOK-is olykor
trónusomon, Pállás' Magzati, tsendes Urak:
ám de miként rövid óra gyanánt el-enyészik az égő
30 nyári nap a' Szeretők' hév apolási között;
úgy ezen esztendők hamar el-szárnyaltak előllem,
és a' régi keserv meg-meg alára tiport.
Gyermekeim magok egymás közt több félre hasonlván,
szívemet egyszersmind több szakaszokra szelék.
- 35 Róka-lopódzással fene-ként bé-tsúsza közikbe
a' hamis artzba takartt relligiói dagály;
's költsönözött szép színek alatt egymásra huszítván
őket, szívemnek néki szögezte törét.*
Óh Kupa! óh István! el nem fajzottanak ebben,
40 (vajha ne vólna való!) tölletek a' Magyarok.
Még most-is... De mit újjítom fájdalmimat ilyen
emlegetésekkel? Nézz ide! nyitva sebem.

Nyitva sebem, 's kezetekből vár, óh Népem' Atyáji!
kellemes írt, avvagy mély gyökerére katzort.

- 45 Tí magatok tudgyátok imént, melly durva szabások
állnak Törvényűnk' szent nevezettye alatt:
melly bal itéleteket rakogat vállára Nemünknek
a' tsak azért kedves, mert ezer-évi, szokás.

* «Valamennyi Népek között, mellyek ebben a' Történet-
írásban a' mi tekéntetünk előtt által-költöztenek, soha nem volt
egy-is olly szerentsétlen, mint a' Magyarok. Az ő meg-népetle-
nedett, 's a' Protestánsok' és Katholikusok' Factiójira, és több
más felekezetekre meg-hasonlott Országjok egyszerre a' Török
és a' Német Hadi-seregeknek kezeibe esett.» *Voltaire, A' Nem-
zetek' szív-bélllyegének és erköltseinek Le-rajzolásában. VII. Rész,
5. Fejezet.*

(Óh örök Ész! óh emberi Jus! menny-béli piomja
 50 minden igaz jónak! melly fene sorsra jutál?
 A' babonák, a' bőlstelen ész, 's a' zordon erőszak
 minden Nemzetnél mennyire hátra vetett?)
 Mind ezeket, Fiaim! józan szalutoknak ajánlom,
 úgymint mély nyavalyám egy veszedelmes okát.
 55 A' gyótény a' búza-kalászt nem ereszti magosra,
 's a' gyomos ágyakban gyáva vetényke terem.
 Úgy bár-melly Nemzet, ha gyomos Törvényre, nagyobbra
 nem serdülhetvén, törpe Nemetske marad.

«Ám de nagy Ósinktől származtanak úgy-e szabásink?
 60 (Így felel egynémelly) 's régi kötések ezek?
 Nem nyesegetni tehát, hanem egyig nagyra betsűlni?
 's védeni, a' míg él, tartozik, a' ki Magyar.»

Mond kérlek, mik voltak imént e' régi Atyájid?
 Mint te vagy, oly nyomorúltt emberek, úgy-e bizony?
 65 Mondgy azután embert, kibe, míg él, bé ne lopózzon
 vagy gonosz indulat, vagy konok elme-homály?
 A' mi korosb, okosabb: Eleinktől fogva Világunk
 éven-ként vénült, 's évei-képpen okúlt.
 Bölts Pállás Európában tudományi hatalmát
 70 nyoltz-száz évek alatt nem de magosra vivé?
 'S véle az országló, 's a' törvény-béli tudósság
 nem de azonképpen tellyes erőre jutott?
 E' tudományoktól kell annak kérni tanátsot,
 a' ki az országló székre le-ülni akar.
 75 Oktalan állatokat szoktunk hódítani *szokással*;
 egy bizonyos jelt adsz; 's meg-teszi, a' mit akarsz.
Észszel, okossággal kell kormányozni az Embert,
 a' kibe a' fő ÉSZ' része rekesztve vagyon.
 Őseitek, Fiaim! nem mint Despóta-királyok
 80 írták a' Törvényt, melly Fiaikra maradt.
 Ezt néktek, kik az ő született Örökössei vagytok,
 a' mikoron szükség, fontra idézni szabad.

A' törvény-szerző hatalom Tí közttek, és a'
 választott Fő közt nem de fel-osztva vagyon?
 85 A' Törvény' Fejedelmi tehát, 's nem Rabjai vagytok,
 's jobbító kezetek' nem köti hátra bilints.

Eggy-általlyában, ha tanátsot tartotok együtt:
 édes Anyátoknak bódogodása felől;
 óh! a' *Többségnek* szava Títeket el ne ragadgyon,
 90 's a' mit mond, józan fontra vegyétek előbb.
 A' jót és az *igazt* a' kisebb Résznek ölébe,
 mert ez leg-biztosb fok-helye, rejti az Ész.
 Szóllyon bár, ki akar; vagyon a' szóllásra hatalma;
 ám de beszédgyének tudgya-is adni okát.
 95 A' ki tsak önn tetszése szerint ki-rikóltya szabásit,
 tsúf Despóta leg-ott' a' neve, hogy-ha Király.
 Hát a' Gyűlésben mi egyébnek tartasuk az ollyant,
 a' ki tsak a' kéjhez szabja dörögve szavát?
 A' perek írásban folynak, 's egy kiseded okotska
 100 sok bíró-végzést hosszasz időkire halaszt;
 és az egész Nemzetnek ügyét rövid íge szakaszszá
 végbe? okok nélkül? 's kurta időtske alatt?
 Anglia Országban két ellen-félre van osztva
 a' Nemzet, mikoron végzi tulajdon ügyét:
 105 nem gyűlölségből, hanem a' nyomozásnak okáért,
 melly az igazságnak mélyire hatni szokott.
 Bóltseik-is vagynak, kik nyilván 's tellyes okokkal
 szóllyanak a' tárgyról, melly meg-itélni-való.
 Nem köteles kiki, sőt ollykor nem képpes-is arra,
 110 hogy Pállás aszszony' keblibe vesse magát:
 hogy-ha tehát még-is bíró-szót ejteni kíván
 a' Bóltsességnek jó reguláji szerint;
 hallya-meg olly Bóltstnek, sőt önnként kérje, tanátssát
 a' ki az országlás' mélyire látni tanúlt.
 115 Így azután szedgyétek-elő mind, a' mi az Ország'
 bódogságának főbb akadállya lehet:

's nem magatok', hanem a' Nemzet' hasznára tekintvén,
nyessetek el mindent, a' mi le nyomja fejét.

- A' nevelést ne tsak egy Rendnek vállára tegyétek :
 120 ez már sok Kormányt öszve, meg' öszve-zavart.
 Egynek ítéleteit különösb erköltsivel eggyütt
 bé-szürtsölgetvén a' fiatalka sereg,
 minden egyéb Rendnek gyarapíttására idétlen,
 's az marad, a' mi az ő Fel-nevelője vala.
 125 Nem nevel ám a' gyáva potzik soha szíves oroszlányt,
 sem dolgos hangyát a' tserebűli csoport.

- A' tudományoknak bő kéz kell, 's elme-szabadság :
 e' kettő nélkül sínlének a' nagy Eszek.
 A' kiket a' szükség szomorú gondokba le-süllyeszt,
 130 nem visznek Músák' tiszteletére teményt.
 A' ki pedig, mihelyest jobban gondolkodik, és ír,
 mint a' kába Tsoport, érzi nyomatni magát ;
 's láttya le-írtt okait nem tzáfoltatni okokkal,
 sőt az igazságért vasra veretni kezét ;
 135 láttya szelíd tollát idomatlan görtsösök által,
 's tollával hat-száz részre töretni fejét ;
 láttya jutalma gyanánt agyon-üldöztetni személljét
 egy alaton-szívú Nyáj' fene kéjje szerint :
 's közre-adott írási helyett motsok-emberek által
 140 trágár nyelveiken vízre vitetni nevét ;
 óh ! ez az írástól bútsút fog venni leg-ottan,
 's egy holtig-tsendes szögbe rekeszti magát ;
 honnan az ész nélkül pösögő hebehurgya Világra,
 míg önnön szívét jobbra taníttya, nevet.
 145 Hogy-ha tehát Pállásnak örök hajlékot akartok
 szerzeni mellyemben, óh diadalmas Atyák !
 és az igaz tudományt maradandó lábra segéllvén
 a' komor elme-homály' képtelen álma helyett,
 a' sikeres Böltseknek eszesb apolásai által
 150 jobbnak akarjátok tenni Anyátok' ügyét :

óh! e' két akadályt vessétek félre! szabadság
és bőség nélkül sínlének a' nagy Eszek.

A' kalmárságnak nem akarván látni divattyát
a' Magyar, önn-képpen durva veszélybe siet.

155 Fürge Zsidók 's Rátzok, kiket ő e' végre ki-táplál,
's kiknek egész pénzét tsalfa zsebökbe tömi.

A' manufactúrák 's a' mesterségek azonképp'
mind alaton munkák a' Magyar' íze szerint:

's míg idegen kéztől szép finomságra vitetnek,
160 jól meg-adóztatták a' haza-béli Nemest.

A' Nemesnek, Fiaim! kiknek vagy nintsen ülössök,
vagy kiket a' bal-eset mostoha sorsra vetett,
m'ért ne lehetnének Kalmárok 's Mesterek? Avvagy
jobb-e talán nekik tengeni gondok alatt?*

165 Tí azután, Papi fő Rendek, szentséges Atyájim!
kiktől függni tudom gyászos ügyemnek okát:

* Igen helyes volt a' régi Egyiptomiaknál az a' törvény, melly a' Hazafiakat fejen ként arra kötelezte, hogy a' Fellyebbvalóságnak esztendőnként bé-mutassa a' módokat, mellyekkel kenyerét keresi. Nem volna-e vallyon nálunk-is üdvösséges, egy hasonló törvény által az olyanokat, a' kiknek a' mellett, hogy nyilván-való hivatalokat vagy nem viselhetnek, vagy viselni nem akarnak, annyi birtokaik nintsenek, hogy mint Nemesek élhetnének, a' kalmárságra és a' szabad vagy finomabb mesterségekre, a' kép-írásra, könyv-nyomtatásra, arany fútatásra 's a' t, vagy a' selyem, és papiros, 's több efféle manufacturákra kényszeríteni? e' mellett pedig némelly különösebb szabadságok által a' Nemes Hazafiakat, a' kik az ilyenekben foglalatoskodnának, (példának okáért: egy különös Rendet tsinálván belőlök, mellynek az Ország' gyűléseinél, mint más pallérozott Országokban, szava és ülése légyen) a' többi nem nemes és nem hazafi Manufacturistáktól, Kereskedőktől és Mesterektől meg-külömböztetni?

Tí leg-jobb kenetet nyújthattok régi sebemre,
 mely engem' végső omladozásra vihet.
 Rajtatok áll, hogy az al Papság hívséggel, adóval
 170 ellenem egy külső félre ne tsapja magát;
 hogy babonás leleménnyeivel több részre ne oszszá
 egygy ágyból eredett Gyermekeimnek eszt;
 's hogy polgárt-képző sikeres jóságra tanítssa
 népemet a' Remeték agy-szüleménnye helyett:
 175 és hogy azok, kik kellemetes szugolyokba tsatán-ként
 el-bújván, magokat tsúf heverésre vetik,
 el-ne vegyék a' bért motskos fortélyaik által
 a' munkálódó lelki Vezérek előll.

Tí magatok, tudván, mit itél, 's mit hírdet irígyül
 180 a' papi szent Rendről a' mai tsalfa Világ;
 mintha, miként hajdan szomorú dühödésre vezette
 több Országokban a' fene póri Tsatát,
 úgy most-is tsak az ő titkos fúvásai hoznák
 lángba Világunknak majd valamennyi szögét;
 185 Tí magatok, szentséges Atyák! vessétek el önn-ként
 a' súlyt, mely nem-szent tiszt-viselésre tsatol.
 Óh! ne avassátok magatok' polgári ügyekbe,
 mellyek híreteket durva veszélybe vetik.
 Vaj! mi nem alkalmas Mennynek bérére az olyan,
 190 a' ki ekére kezét fel-teszi, 's vissza-teként!*

Sőt, ki az Istennek szolgálattýára szegődött,
 hogy-ha igaz Bajnok, futtya Világnak ügyit.*

Nem többet, Fiaim! Magatok tudgyátok eléggé,
 bús ügyemet, valamint senyvedezésem' okát.

* Krisztusnak önnön szavai: «Valaki az ekére botsáttya kezét, és vissza-teként, nem alkalmas az Isten' Országára.»
 Lukáts. IX. R. 62. v.

195 Hogy-ha szünet nélkül egy kórból másba vetődtem
 orvosló Eleink' régi szabási alatt;
 Óh! jele, hogy gyökerét nem tudták durva sebemnek,
 's így ki sem irthatták bágyadozásom okát.**
 Most hát, Gyermekeim! szedgyétek-el a' mi Anyátok'
 200 bődögságának főbb akadállya vala;
 's nem magatok,' hanem a' Nemzet' hasznára tekintvén,
 nyessetek-el mindent, a' mi le-nyomta fejét,
 (1790.)

* Szent Pál Apostol Timótheus Püspöknek, és ennek szemlélyében mindnyájoknak, a' kik Püspöki hivatalban vagynak, ilyen törvényt szabott: «Dolgozz, mint Jézus Kristusnak jó Katonája. Valaki az Istennek katonáskodik, nem avattya magát világi állapotokba: hogy annak tesszen, a' kinek magát felszentelte.» Timótheushoz írtt II. Level. II. R. 3. és 4. ŸŸ.

** A' ki a' Magyar-országi Történetet nem azzal az elő-íté-
 lettel, hogy, valamit Ős-eleink szabtak, mind jó, mind hasznos
 és üdvösséges; hanem részre való hajlás nélkül, józan és élesebb
 észszel, 's minden helytelen indúlattól szabad és igaz hazafiú-
 sággal olvassa: az valóban nem mondhat egyebet; hanem hogy
 Hazánk annyi sok orvoslások után, mellyek az Ország' Gyüle-
 seiben valaha elő-vétettének, mindenkor hasonló maradott egy-
 olyan Beteghez, a' ki, mivel betegségének gyökerét az Orvosok
 ki nem irtották, már fel-lábad, már ismét előbbi beteg-ágyára
 viszsza-homorodik.

34. Emlékeztető Oszlop,

azon Hazafiak' Tiszteletére, a' kik az Ország előtt Júniusnak
11 és 12. Napjain 1790, a' Haza nyelvnek bévétele mellett
szólottak.

Bévéstük örökre

Tetteteket szívünk' tábláira: semmi feledség
Nem járúl ide.

BARÓTI SZABÓ DÁVID.

«Fogd hamar a' tollat, 's írd egy Oszlopra nevenként,
a' kik szívre vevék a' Haza nyelvnek ügyét.

DARVAS (a) az Oszlopnak tetején tündökljön: az égig
nyúltt márvány Ennek tiszteletére kevés:

5 háromszor szólott, 's háromszor győz vala szívet,
mert magyarul szólott a magyar ŐSZEK előtt.

Óh! láttam lelkét anya-nyelvén nyögve lebegni!

's a' mi azokba kivált bé-hata, lelke vala.

Írd-fel odább BŐJTHY (b), FEKETÉT (c) MÁRJÁSSY (d): az ilyen
10 nagylelkű Neveket gyermeki rendbe se szedd.

Két VAIT (e), és BALOGOT (f), DOMOKOST (g), 's ALMÁSSY-IS (h) írd-fel,
kikhez meg-meg odább tedd BEZERÉDY' (i) nevét.

Tíz vala Szószólód, Anya-nyelv! tíz, a' ki koporsód'
méllyeiből' téged' fényre 's folyásba hozott.

15 Majd, ha Maradványunk a' bölcsőságnak öléből
mostani Őseinek tettire vissza-teként;

(a) DARVAS FERENTZ consiliárius úr, Pest vármegyének depu-
tátusa.

(b) BŐJTHY IMRE consil. úr Bihar várm. dep.

(c) GRÓF FEKETE JÁNOS generális úr, Arad várm. dep.

(d) MÁRJÁSSY ISTVÁN Vice Ispány úr, Gömör várm. dep.

(e) VAY ISTVÁN consil. úr, Szaboles várm. dep., úgy szintén
VAY JÓZSEF consil. úr, Borsod várm. dep.

(f) BALOG PÉTER consil. úr, Nógrád várm. deput.

(g) DOMOKOS LAJOS úr, Bihar várm. dep.

(h) ALMÁSSY IGNÁCZ consil. úr, Heves várm. dep.

(i) BEZERÉDY IGNÁCZ consil. úr, Szala várm. dep.

dalra fakad, 's ezen Oszlopnak tetejére mutatván,
 így szól, míg szemein drága könnyetske remeg.

Íme! azok' neveit! kik az első talp-falat a' mí

²⁰ *böldogodásunknak fel-vitelére veték.*

Írd-fel! — Az én szívemre ugyan fel-metszve maradnak
 tiszteletes Neveik, míg lehelegni fogok.»

Ezt mondván, el-tünt. Szomorú köntösse keservét,
 's teste' betegségét színe jelenti vala.

²⁵ Homloka, fő-fájási miatt, bé-kötve: ki-sírva

két szeme: ortzáján bú vala, 's régi halál,

Aj'kairól látám egyedül, (de tsak ezt-is azólta,

hogy nyelvén szóllhat,) hámlani szája' varát.

Óh! jele, hogy gyógyúl. — Mikor el-tünt, szinte hevülni

³⁰ kezdék, 's azt mondám tsendesen: A' Haza vólt.

(1790.)

35. A' Teremtésről.

Költemény. Hat énekben.

Első Ének. A' mindenségről.

Foglalattya ezen I. éneknek. A' munkának tárgya. Az örök Észnek segítségül-hívása. A' Mindenség. A' Nap' értékének, udvarának, széle' körének szörnyű nagysága: és még-is a' valamennyi tsillagokból álló Egészhez képpes parányiséga. Az álló Tsillagok ugyan-annyi Napok. Kettő között felette nagy a' válasz-üresség. A' Tsillagoknak hét rendei. A' tejes utak. E' hét rendeknek tudakosi képe. Az égi Testek' forgása, és a' vonzó erő, úgy-mint amannak oka. Egy Tsillag sem lehet utolsó. Az Erőnek mivólta. Az Éther. Az Erő maga az Isten. Azoknak okoskodások, a' kik az Erőt alkotmányának állítták. Ennek az okoskodásnak első tsalfasága. Az Erő nem tartozik a' Testek' mivóltához, hanem azoktól egészen külömb állapot. Második tsalfasága. A' ki az Erőt alkottnak mondgya, haszon nélkül valókat valókra csoportoz. Az Erő

nem oka a' rossznak. Valamennyi mívelettyei számhoz, teherhez és mértékhez vagynak igazolva. E' három szerént történt a' teremtés-is. Galilei', Kopernik', és Newton' segítségül-hívása. Az egész munkának sommás képe.

- Nem szomorú hadakat, nem bajnoki névre sovárgó
latrokat énekelek. Fel-tisztúlt elme, keserves
irtózás nélkül, nem nézhet vissza, tsatánként
ádázó Mársnak fene vér-ontásira. Szörnyű
5 pusztulási helyett Isten' munkájának, inkább
támadatit zengjék én verseim. Egy fővenyetskét,
egy férget nem tudnak azok természeteni, a' kik
e' Mester' munkáit, az alkotmányokat, annyi
drága bizonyágit bóltességének, emésztik.
- 10 Ének'lyék ezeket mások; ha le-rontani, a' mit
egygy olly kéz alkot, mellyel pályára ki-szállni
nem lehet, érdemnek tartják. Én Téged' azonban,
Istenség! kit Fő Mesternek hírdet az Ég 's Föld,
alkotmányidban fel-emeltt szózáttal imádlak.
- 15 Óh Te! kinek testembe-szorúltt szikrája tsudásan
élteti gépelyimet, töredék szerszámaid elmés
míveinek, mellyekkel ama' felséges arányra,
a' nagy Igazságnak szemlélésére, törekszik;
óh örök Ész! Te vezesd remegő járásit eszemnek,
20 majd, ha imádandó remekedben félve keresvén
Tégedet, a' szörnyű mélyységnek ereszkedik; a' hol
nagy-tag gömbölyegek szállangnak tágos üregben.

Mindenség! nagy szó; felségesb, hogy-sem eszünkkel
által-hathassuk. Tsak az Isten az, a' ki témérdek
25 értelmét ki-merítheti. A' Nap-keleti világnak
bóltsei, bámúlván hajdan mélységire, Isten'
szülttének nevezék. Méltó neve illy tsuda mívnek!
Milliom olly gomolyag, mint a' Föld, egybe-rakattván,
vólna talán olly nagy, mint a' Nap; mellynek öléből

30 lelkíttő hévségek ama' Testekre lövődnek,
 mellyek szép renddel, noha szerte, körülte kerengnek.
 Hogy, kiseded teke-ként tűnvén szemeinkbe, parányi
 mozgással látszik könnyen lábbagni felettünk,
 azt tsak az eggy iszonyú távól-függése tselekszi.

35 Vesd bár egybe Venust Márssal 's Merkúrral, az Égnek
 majd olly nagy gomolyit mint a' Föld; adgyad ezekhez
 jég-koszorújával Száturnust, mellynek ezerszer
 több értéke vagyon, mint a' mí Gömbölyegünknek;
 tedd hozzá több, mint más-fél-ezer annyi, vagyonnal
 40 a' Földet haladó, 's hajdan villamba-borított
 zürzavarok' fejedelme gyanánt féltt Tsillagot; ennek
 négy nagy Hóldgyaival kaptsold öt Inassait öszve
 a' gyűrűs gomolyagnak; utólb Földünket-is odvas
 hóldgyával gondold oda: mindezek öszve-nyomódván,
 45 sok lessz, hat-század' részével hogy-ha fel-érnek
 tűz-gomolyunk' iszonyú testének. Gyáva kitsinység!
 Eggyet hat-százból ha ki-vetsz, alig érzed: azon-képp'
 hogy-ha Világunknak le-szeded valamennyi homályos
 testeit, a' Naphoz képpest kis kárnak alíthatd.

50 Rettenetes gomolyag! melly szó fejthesse-ki méltán
 értékéd'; mikor azt tsak gondolatokkal akarván
 festeni, által-ölelhetlen messzekre ki-széllyed
 a' gyakoroltt ész-is, 's támétalan éjbe le-süllyed!
 Így oszlik lassan tágosb téerekre vonódván
 55 a' nagy füst-oszlop, míg el-vesz az égi folyóbbann.

Ám-de, meg-írtt értéke szerént, e' mennyei Tűznek
 udvara-is tágas, mellyet szemeinkbe le-rajzol,
 sík kereketske gyanánt tetszván úszkálni felettünk.
 Harmintz Föld-gomolyat rakván egymásra, fel-érhetsz
 60 a' Hóld' úttyához: de tehetsz illy ritka tetőre
 még hetvent, hogy el-érj a' Nap' karimája' leg-alsó
 pontyából leg-főbb tetejére. Napunknak ölébenn

el-függhetne tehát Földünk; és Hóldgya, körülte
háromszor messzebb járván, ki nem ütne amannak
65 pártázattyához. Mit mondgyak széle' köréről?
Itt, mérész Anzon! nem könnyen jutna vitorlád
kívánt partyához, meg akarván járn talántán
e' roppantt gomolyag' környékeit. Által-evezted
gömbölyegünk' öt-ezer-négy-száz mértt-földnyi karéjját,
70 míg öt nyár el-múlt: de amannak, bár ha napon-ként
tíz nagy mértt-földet ki-repülsz-is, meg nem evezned
száz esztendőnél hamarább tsuda-nagy környékét.*

Szörnyű Test! nemes alkotmány! mi nagy Elme, hatalmas
kéz, tsuda Böltsesség, mi nagy Isten az, a' ki teremtett!
75 Tsak Te magad képes vólnál olly névre emelni
mesteredet, hogy drága kezét le-borúlva imádkyuk;
és még-is, mikor öszve-vetünk amaz Égi Tüzeknek
táborival, mi pitziny morzsája vagy a' nagy Egésznek!
Mert valahány nem-költsönözött sугárokat ejtó
80 tsillagok, annyi Napok villámnak az Égi folyóbann;
és, mivel a' bölts Kéz ok nélkül semmi teremtést
nem tehetett, ezek-is szép renddel szerte körülttök
úszó 's fényetlen nagy-tag gomolyakra világot,
's életet árasztanak. Nagyok ők, 's többnyére Napunknak
85 nem sokat engednek; vagynak hozzája hasonlók;
vagynak nállánál több-, mint százszorta nagyobbak.

Ám-de nagy-is két Tsillag közt a' válasz-üresség.
Mert, míg a' Naptól kétszer tizen-egy-ezer a' Föld,
's a' gyűrűs gomolyag tízszer több, — addig az egyyk
90 ön' tüzivel ragyogó, valamint ő-tölle, hason-képp'
más Tsillagtól-is, kétszerte-kilentszer-ezernyi-
milliom olly iszonyú közzel messzebbre ki-fekszik;

* A' Napnak köre 540,000 föld-írásí (*geographicum*) avagy nagy német, mértt-földekből; egygy ilyen mértt-föld pedig 3,805 Párisi hatlábos ölekből áll.

mellyet az Ég-nézők egy föld-fentőre, 's ezen-ként nyóltz-száz és hatvan német mértt-földre betsülnek.

- 95 E' Napokat nagysági szerént hét rendre fel-osztyák szint' ezek a' Nézők : és e' hét rendet az Égen jó szem üveg nélkül tisztán láthattya ragyogni. Ám-de tovább halavány kárpit húzódik elejbe, melly sok ezért el-zár. A' Nép tejes útnak itéli.
- 100 Ezt a' néző-tsők több mint százszorta továbbra el-vetik a' szem elől, 's száznál több Égi világot, mellyek előbb a' kárpit alatt el-rejtve valának, öszve-szorútt sok szikra gyanánt terjesztnek előnkbe. A' tsóvel messzebbre ki-vitt tejes útnak alatta
- 105 ismét új tüzeket, sőt új tejes-útakat, és így vég és szám nélkül látnánk a' bóltos üregbenn újjabb és újjabb Napokat, ha szemünknek azon-képp' vég nélkül jobb-jobb üveget készítteni tudnánk.

- E' gomolyak' számát, valamint amaz égi vonásnak,
- 110 mellyben tsillognak, térségét, vékony eszünkkel meg nem foghattjuk. Most e' sár-testbe szorított elménk, szinte miként a' tegnap-előtti madárka fészkeből, bámúlva teként amaz égi tsudákra, 's tsak gyermek-tsevegésre fakad, ha ditsérni akarja
- 115 a' tsuda Mesternek bölts karját. Majd, ha ki-menvén a' testből, szárnyára kelend, meg-járja örömmel e' ragyogó Napokat, 's a' köztök szerte-kerengő 's élőkkel pezsegő, de világtalan, égi tekéket; 's szüntelen illy tsuda testekről testekre repülvén,
- 120 fontosb énekeket hangoztat az Isteni Kéznek.

- Am-de lehet még-is nagyot ábrázolni kitsinyben, 's ezzel gyenge fejünk' az Egek' titkára segélyt. — Eggy égő fáklyát helyhezz egy térre; körültte egy-néhány kisedelke porok sok-féle körökben
- 125 járjanak, úgy, hogy az, a' mellynek kerek-úttya leginkább

távozik, egy lábna! messzebb soha tölle ne járjon. Ilyen fáklya körül rakj öt mértt-földre tizen-két újjat, szinte tizen hat-ezer lábokra betsülvén egy-egy mértt-földet, 's két-két új fáklya között-is
 130 éppen öt-öt mértt-földnyi közet, 's a' morzsa poroknak minden fáklya körül hagyván egy lábnyi köreetskét. A' közepett-égő a' Napnak képe. Tizen-két bólt-formán függő pajtási jelentik az első
 135 társaival 's a' fényt-hordó* Gőz-testeket (önnön üstökök ad nekik nevet) a' kisedeke porotskák. E' rendtől öt mértt-földdel killyebbre hasonló szám 's rend-tartással negyven-nyóltz fáklya-világot rakhatsz; mellynek az Ég' másod'rend-béli tüzellő
 140 Tsillagait képzik. Killyebb száz-nyóltzat azon-képp' helyhezhetsz. Százon fellyül el-férne kilentzven, 's kettő a' negyedik rendbenn. Az utánna-jövendőn három-száz állhat. Még killyebb a' hatodikra négy-száz és harmintz-kettőt; 's el-végre kilentzvent,
 145 nyóltzon 's öt-százon fellyül, az utó!bra fel-oszthatsz; a' mint ezt a' Mérsekelés' Tudománnya jelenti. Vondd az-utánn e' fáklyákat sommába; 's ezentül fel-vehetened igaz számát amaz Égi Tüzeknek, mellyek üveg nélkül néző szemeknkbe le-tűnnek.
 150 Sőt hihető, hogy az említett mértékre szorított rendek-is alkalmas képzési az égi folyóban fénybe-ború!tt Tsillag-rendeknek: tsak-hogy ezek közt milliom ízekkel, sőt még többszörte, temérdekb válasz-ürességek vagynak, 's hogy száma az égi
 155 rendeknek sokszorta nagyobb, 's messzebbre ki-terjed, hogy-sem gyenge szemünk, vagy az ész, ki-vehesse határit.

Így igaz az: hogy az Ég' 's Földnek Fő Mestere mindent számhoz, mértékhez, fonthoz szabdalva teremtett.

* Vagy: fényt-hányó, phosphorozó.

A' szám' és mérték' nyomadékit láttuk az Égnek
 160 rendeiben ; most lássuk már a' fontra-vevésnek
 nyomdokit-is, melly jaj! mi hamar szemeinkbe tűnendik,
 hogy-ha kerengésit vizsgáljuk az égi tekének.
 Mert ezek a' testek sem az Ég' bolygóra szegezve,
 sem valamelly más gyámoltól támasztva, szemenként
 165 más-más ösvényben szabadon járkálnak az Égenn ;
 és még-is bizonyos rendhez, törvényhez, időhöz
 szabják úttyaikat, 's szerrel, noha szerte forognak.

Ezt mi egyéb tenné, ha nem a' köz testi nehézség ?
 A' minden testben lévő terh, mellyet Erőnek,
 170 's meg választásúl Vonszónak mondani szoktunk ?
 Két szomszéd Napok egymáshoz törekedtetik egymást,
 's mint a' sík táblán a' tisztultt kénes-ezüstnek*
 tseppei, egybe tolódnának, ha-tsak újjolag őket
 két részről killyebb álló, 's ugyan ilyen erővel
 175 fel-készültt Tűz-gömbölyegek meg' vissza (miképpen
 a' ki-feszültt lántznak gyűrűji) hogy öszve ne follyon,
 nem tartóztatnák. Igaz ez valamennyi Napokról.
 Eggyenlő-képpen, 's minden részekre vonattván
 mindenik a' környül-álló Nap-társai által,
 180 függve marad köztök, mint a' sok mágnes-atzéltól
 környül-vett vas-tő. A' sok közt egy sem utolsó.
 Mert az utólb gomolyag, nem lévén nékie killyebb
 vissza-vonó zabolája, hanyatt-homlok az ötet
 váltiglan vonszó belsőbb szomszédnak ölébe
 185 dólne. 'S ezen zavarék ismét az előtte-valóval,
 nem lévén ki-felé más ösztöne, egybe-tolódnék.
 'S így valamennyi Napok mind egy köz-pontra verődvén,

* Így nevezem azt a' fél-értzet, melly kénből, avagy közön-
 ségebben szóllván kén-kőből, és kénesőből áll. Ha ez a' kéntől
 meg-tisztittatik, eleven kéneső lessz belőle. A' deák *cinnabaris-*
nak nevezi, a' meg-tisztulttat pedig *argentum vivum*, eleven
 ezüstnek.

azt a' régi zavart állítnák lábra megintlen,
 mellyből lassanként, 's tsuda-mesterséggel eredtek.

- 190 Ezt az Erőt, mellynek munkálódását az Égnek
 testeiben szint'úgy, valamint a' Földre kiszélyedett
 alkotmányokbann, az Egészben szinte hason-képp'
 a' mint részeibenn, a' nagy 's a' morzsa tagokbann
 egy formán láttyuk, belső természete képpen
 195 nem tudgyuk, mi legyen? Titok ő, mint léte valóság.
 A' mit iránta tudunk, tsak ez egy: hogy mívi hatalma
 olly renddel láttattya magát lankadni, mi-képpen
 a' Testek' távól-léttének négyzeti nőnek.*

- Voltak ugyan Bóltsek, kik, eme' köz testi nehézség'
 200 forrását lelketlen okok között lelni reménylén,
 egy bizonyos finom, 's az Egek' bóltýára ki-áradt,
 lágy, szaporán mozogó, váltiglan vissza-pöztződő**
 's minden testbe ható folyadékot szültek eszekkel,
 a' melly szüntelenül, és széllyel-szerte, feszülvén,
 205 a' Napokat, valamint egymáshoz kíssze, azon-képp'
 egymástól mind-úntalanul helyeikre taszíttsa.
Éthernek nevezék. Elmés tsuda-szernek itélnéd,
 hogy-ha sok egymás között vívó díszével elődbe
 állna. Nem-is nyernek soha semmit véle Szülőji.
 210 Mert ismét kérhdetd tóllök: Mi feszítte az Éthert?
 Új folyadék-e talán? És ezt? Új Éther-e meg-meg?
 'S végtelen illy kérdések után el-végre tsak annyit
 tudsz ez Erő bel-vólta felől, mint annak-előtte.

- Még többet mondok: valamint a' testi tehernek,
 215 úgy általlyában az Erőnek tudni mivóltát,

* DUGONICS Úrnál a' *Quadratum*-nak magyar neve: *Derék*,
 MOLNÁR Úrnál pedig *Négyzet*. A' Természetiekről. II. K. II.
 R. 82. 8.

** MOLNÁR Úr *Corpora elastica* pöztzkölődő testeknek nevezi.

nem dolgunk. Titok ő minden-képp' vékony eszünknek.
 Vagynak míveletek : láttyuk, sőt mérjük-is őket :
 tudgyuk azon-fellyül, hogy ezek mindenkor okokból
 származnak. 'S az imilly okokat mondgattyuk Erőknék,
 220 a' nélkül, hogy, mik legyenek ? ki lehetne tanulnunk.

Nem vólnék első hogyha azt Istennek alajtnám.
 Ő tart-fel mindent : ő hordozgattya hatalmas
 karjaibann a' Földet, Eget, Zsellérivel egygyütt :
 benne vagyon, mozog, él minden : nem nézi henyélve
 225 emberi Mester-ként meg-tett munkáját : öröktől
 fogva teremt, 's fog-is úntalanúl alkotni örökké.

Vagynak ugyan, kik az Istentől alkottnak alíttják
 ezt az Erőt, úgy, hogy kezdettől fogva leg-ottan
 a' Természetnek tétettvén széles ölébe,
 230 most már, régenten ki-szabott törvényre, szünetlen,
 szorgos kéz-vezetés nélkül, maga meg-egye tisztét.
 Tsak felső gondot visel ő léttére az Isten.
 Mint mikor a' már kész kerekas gépelyre az Órás
 terhet akaszt, 's ott hagyja magán ingadni ; ki-vévén,
 235 hogy mozgást okozó terhét fel-vonnyá koron-ként.
 «A' Mindenségben (így eszmélkednek ezentől
 a' nevezett Bóltsek) nem eredhet semmi magától.
 Mástól van minden. Vagyok én. De szülőim' öléből
 vettem lételemet ; valamint ők meg-meg' övéjktől
 240 a' magokét. Ezek-is másoktól lettenek ismét.
 És így mind végig : míg olly egy Párta találunk,
 mellynek az Istenség önnön-maga ad vala lételt.
 Így kell minden egyéb dolgokról szóllani szintén,
 így az egész Mindenségről. Mire nézve Világunk,
 245 melly mástól eredett dolgok' sommája, hasonló
 okra tekintve, nem önn' erejéből támada : inkább
 más egy tölle külömb állat* vólt, a' ki teremté.

* *Substantia.*

Mert ha Világunknak leg-kissebb része külön-ként romlandó, 's mind-úntalanúl változni töreksző:

250 Ő maga-is nem örök, nem változhatlan. Az Isten ellenben, mert létté' okát foglallya magában, állandó, szükséges, örök. Mire nézve amattól minden-képp' külön állatnak kell őtet alajtni.»

Így ők. Ám de beszédgyekben két-féle tsalárdság
255 fekszik. Mert, ha Világunknak nevezettye tsupán-tsak a' szerek'* és testek' sommáját zárja magába, nem pedig egyszersmind az Erőt-is, melly az idétlen szert és formátlan testet képezte, 's időn-ként képezi, akkor ez a' nevezet tárgyára nem illik.

260 Hogy-ha viszont ezen íge alatt az Erőnek-is adsz helyt, mint mondhatd, hogy az ilyen Erő a' testi szerek-ként romlandó, 's bel-volta szerint változni töreksző, és így szükség-képp' alkotmány? Nem-de mivóltát által nem látván, egyedül tsak míveit érzed?

265 Vagy tán azt véled, hogy külső míve szemedbe nem tűnvén, maga-is meg-változik, és el-enyészik? Ott ugyan a' hol szer, vagy test nints, nem veszed észre a' terhnek mívét: de azonban, vaj! mi hibásan vélekedel még-is, ha imitt nem lenni alíttod
270 azt az Erőt, melly minden szert a' Földre le-tóldítt.

Vígy oda szert: és míveletét meg-látod azonnal. Így a' többiek-is, bátor szemeinkbe ne tűnnyön munkálódások, munkájokat úzik örökké.

«Úgy de talán az Erő a' belső testi Mivólthoz

* A' *Materiát* Szernek mondom. E' közt és a' Testek között a' külömséget talán nem-is volna szükséges fel-jegyezni. Testeknek tsak azokat az érezhető állapotokat nevezzük, mellyeknek már bizonyos formájok vagyon. A' fa, a' vas, a' föld, az arany, szerek: a' zöldellő fa, vagy a' fa-kép, a' kard, a' fazék, és az arany-pénnz, testek.

275 tartozik? A' Testet képezvén, képzéd amazt-is?
Semmi viszont ő-is, mihelyest a' Testek enyésznek.»

Bár-mit előbb, mint ezt! mert így, valameddig ezeknek
nem változtatnád bel-vóltokat, addig azoknak
szüntelen egyenlő-képp' ismertetni kívülről
280 kellene azt az Erőt, melly abban zárva lakoznék.
Ám de nem ezt mondgyák a' tett természeti próbák:
mert, ha tsak egyyikből a' másik helyre le-tészed
a' Testet, bel-volta szerént nem változik úgy-e?
És még-is: mennél közelebb' viszed onnan az Osztó
285 kögtől a' Földnek bár-melly sarkához,* azon-képp'
terhe is egyre nagyúl.** Fogy majdan, hogyha magassabb

* A *Pólust* Sarknak és az *Aequátort* Osztónak nevezem.

** Történetből jutott ennek a' valóságnak ismételére RICHER,
a' ki 1672. eszt. *Kajenna'* szigetére, (melly a' heves öv alatt
fekszik) érkezvén, észre vette, hogy ingó órája, melly Párisban
minden másod-szerű idő-pertz alatt egyy ingást tett, itt már e'
tisztében sokkal késedelmesebb vólna, és hogy napon-ként 148.
ingásokkal kevesebbet végezne, mint-sem végzett vólt Párisbann.
Ez által ő arra a' gondolatra jutott, hogy Kajennában a' közön-
séges testi nehézség' erejének kisebbnek kell lenni, mint-sem
Párisbann. Egyy egyyügyű függőnek hosszását tehát, melly
a' szigetben egyy másod-szerű pertz alatt egyy-egy ingást vég-
zett, felette-nagy szorgalommal meg-határozta; több tapasztalá-
sok által helyesnek találván, értzbe vágta, és magával Párisba
vitte. Itt ismét hasonló szorgalommal tett észre-vételei utánn fel-
találta, hogy annak a' függőnek hosszását, melly Kajennában
egy-egy másod-szerű pertz alatt egyy ingást tett, Párisbann
egy egész lineával, és ennek egyy negyed' részével kéntelenít-
tetnék meg-toldani, ha azt akarná, hogy egyy-idejű ingású lé-
gyen, az az: hogy Párisbann-is egyy-egy másod-szerű pertz alatt
egy ingást végezzen. Ezt az-utánn több tudós Férjfiak-is, úgy-
mint HALLÉ közel az Osztóhoz, MAUPERTUIS Lapóniában 's a' t.
meg-próbálták, és többszöri tapasztalások utánn igaznak találták.
Azt, hogy a' Kajennai függőre nézve az egész külömbséget talán
az öszve-szorított hideg, és a' tágított meleg okozta légyen, nem

hegyre viszed,*'s nyoltz-száz-hatvan mértt-földnyire fellyebb
 négyszer lessz kevesebb, mint föld szintt nyom vala, terhe.
 Hogy-ha tovább egy sík táblán két vissza-pötztődő
 290 tsont-glyóbiska közül függösen ütődik az egyik
 a' másikhöz: amaz, mellyel közlötted erődet,
 el-nyugszik töstént, és ez, melly áll vala, el-fut.
 A' ki tehát az Erőt a' Test vóltának alajtya,
 mondgya-meg: ennek amaz bel-vóltát adgya-e által?

295 Légyen elég! Mert számtalan illy jelenések akadnak
 a' gazdag Természetben szemeinkbe napon-ként,
 mellyekből ki-tanúlui lehet, hogy az, a' mit Erőnek
 mondunk, szinte magán-álló, 's külön állapot attól,
 a' mit az érzések' szerzéma le-festhet eszünknek.

300 Tsalfa tovább az előbbi beszéd: mivel, a' mit az első
 tételbenn állít, ismét meg-rontya utolsó
 bé-fejezésében. «*Nints* (úgy mond) semmi magától:
van hát egy kút-fő — ezt hozza-ki végre belőle —
 melly mástól nem ered.» *Van* hát és *nintsen*-is, úgy-e?
 305 olly állat, melly létté' okát foglallya magában?
 Hogy-ha tsak a' Testek' külső ábrázatit érted
 a' szernek más-más elegyítettésivel együtt:
 akkor ugyan jól mondhatod azt, hogy semmi magától
 nintsen; mert ezeket láthatd változni napon-ként.
 310 Ám de nem így szóllhatsz az Erőről, melly amazokbann

lehet állítani. Mert NEVTON bizonyos észre-vételekből meg-
 mutatta, hogy ebben a' függőben a' hideg és meleg nem okoz-
 hatott többet, egy lineának hatod' részével fel-érő külömbségnél.
 A' többit tehát, melly egygy egész lineából, és annak egy negyed'
 részéből, fenn-marad, a meg-változott nehézségnek kell tulaj-
 donítani.

* KONDAMINE azt vette észre, hogy az ő függője *Pikinka'*
 hegyén, mellynek magassága 750 hat-lábú öleket tesz, bizonyos
 idő alatt kevesebb ingásokat vitt végbe, mint-sem egyyenlő idő
 alatt a' föld színén végezni szokott vala.

a' formát, 's elegyülődést változni tselekszi.

Lelsz-e tsak egy jelenést, az egész Természetet által-
nézgetvén, melly ezt az Erőt változni tanítná?

És ha találnál-is: mondd, kérlek, mennyire mennél?

315 Hogy-ha talán egy tölle-külömb kút-fői valónak
állandóságát ki akarnád hozni belőlle
egygy illy tsalfa beszéd által, melly a' mit az egygyik
tételbenn épít, ugyan azt el-végre le-dönti?

Jobb hát azt az Erőt, melly, a' mint alkota mindent,
320 úgy fenn-tart, mozgat, képez, változtat időn-ként,
és éltet mindent, egyenest Istennek alítani.

Bár-mint eszmélkedgy, olyan kút-főre jövendesz
mindenkor, melly létte' okát nem vette kül' októl.

325 Mondd hát: m'ért egyenest az Erőt nem tartod imillynek,
nem lévén okod, azt mástól eredettnek itélni?

Nem-de, haszon nélkül halmozni valókra valókat,
nem szabad a' Bóltstnek? Rövid úton jár az okosság?

330 Ám az-alatt nem vitatom azt: hogy az Isteni vólthoz
számláld a' szereket, vagy, mint sok hajdani Bóltsek,
Isten' részeinek gondold a' testi valókat.

Vagy nem egyéb tsupa látásnál a' testi közönség,
vagy leg-alább bel-vólta szerént maga nem bir Erővel.

335 A' Test tsak szenved, 's úgy haggya magára mivelni,
mint szerszám, az Erőt; és hogy-ha viszontagi mívvel
tetszik-is a' vett mív ellen törekedni: nem önnön
vóltából ered ez, hanem a' visszályos* Erőtől.

Hogy-ha tovább az lenne talán veszedelmes előtted,
hogy majd így a' Rossz' Attyává tészed az Istent,
gondold-meg: hogy ez' óráig még senki határit

340 a' rossznak nem tudta ki-jegyzeni; 's a' mit az egygyik

* Az Erőt visszályosnak, húzónak, közép-pontinak, rugónak
's a' t. nem belső mívólta, hanem tsak külső miveletei szerént,
nevezhettyük.

rossznak vél, sokak azt ellenben jónak itélik.
 Értheted ezt amaz úgy-nevezett erköltsi gonoszról,
 szint'úgy, mint arról, a' mit természeti rossznak
 mondanak a' Bóltsek. Hány rossz, hány durva gonoszság
 345 jár köztünk az igaz jóság' színének alatta?
 'S hány jót tart a' tompa Világ erköltsi gonosznak?
 Ám-de az út-félen mit járok véled? Akármelly
 vélekedést válassz az erőről, erre felelni
 mindenkor köteles léssesz, 's mindenkor az' egyre
 350 vissza-szorúlsz, a' mit mindnyájan vallani szoktak:
 nints rossz, melly az Egész' bizonyos hasznára ne vállyon.

Isten hát az Erő, melly mindent rendel az Égenn
 és Földön, 's ő szinte az-is, melly alkota mindent.
 Sőt, valamint bizonyos törvényhez szabja napon-ként
 355 munkájit: bizonyos törvényhez mérte azon-képp'
 míve' teremtését, mikoronn a' durva zavarból
 Égi Tekéinket bölts kézzel rendre ki-szedte.
 Szám, terh, 's mérték vólt, mellyhez munkájit igazlya:
 szám, terh, 's mérték vólt, mellyhez kezdetkor igazlá.
 360 E' három nyilván tündöklik az Égi Tekéknek
 táboribann, és Gömbölyegünk' valamennyi kitsinded,
 és nagy részeibenn. Ez uralkodik itten az élő
 alkotmányokbann: ez amott a' bánya-erekbenn:
 ez ragyog a' gyönyörűn-festett Növötényi Világban.*
 365 Ehhez mérséklik szorgalmas kézzel akármelly
 míveiket, mikoronn a' fő ÉSZ' isteni karját
 itt-lentt apróban követik valamennyi szerentsésb
 emberi Mesterkék; 's munkájokat akkor itéllyük
 tsak szépnek, jónak, 's rendesnek, hogy-ha belőlle
 370 a' szám, terh, 's mérték kémlő szemeinkbe lövődnek.

Ó hát, Tí! kik az Istenség' titkába (szerentsés
 kémléssel mívének örök törvényit időn-ként

* Növötények: *Vegetabilia*. MÓLNÁR Úr Könyv-Házának IV.
 Szakasz. 177 oldal.

újjúló jelenségekből majd egyre ki-tudván)
 olly mélyen bé-törtetek; ó GALILÉI, KOPERNIK,
 375 nagy NEVTON! legyetek tehetős segedelmeim akkor,
 majd ha meg-írandom: mint ábrázolta Napunkat
 a' nagy ERŐ az Egek' szörnyű térjére ki-széllyedt
 zűrzavaros szerből. Mint vonta-ki annak-utánna
 fénytelen Gomolyink' nyáját a' Napnak öléből,
 380 és a' fényt-hányó gőzőkből öszve-akasztaltt
 Tsillagokat, Népünk' vázit: mint meg-meg' az odvas
 Hóldakat annyokból. Mint ékítette-fel oztán
 Földünket gyönyörű, bátor sok-féle darabból
 rend nélkül fel-tornyosodott, bértzekkel: az álló
 385 tengerrel, 's a' folydogaló patakokkal: az élő
 fákkal, 's fű-szerrel. Mint ábrázolta-ki lelkes
 állataink' népét: és mint el-végre szerentsésb
 lelkünknek mester-szerszámú földi lakását.
 Lelkünknek! ki, miként e' fő, 's forrási Erőnek
 390 része,* hasonló-képp' meg' hozzá vissza törekszik.

(1791.)

36. A' Boriszák.

Ha holnapot megélem-e?

Azt én nem tudhatom.

De, hogyha holnapot megélem,

azt jó bor mellett el henyélem,

5 bizonynal mondhatom.

(1791.)

* A' mi Lelkünk (*participatio Diuinitatis*) részesülése az Istenségnek. «Ez volt Görög Ország' leg-tiszteletre-méltóbb Bóltseinek, ama' Stoikusoknak vélekedések, kik az Emberi Természetet magán-fellyül el-annyira fel-emelték: ez vélekedések az Isteni *Antonínusoknak*; és meg kell vallanunk, hogy, nagy erköltsöket sugallani, ennél semmi nem vala tehetősebb. Magát az Istenség' részének tartani, annyit tesz, mint magának azt a' törvényt szabni, hogy semmit ne tegyen, a' mi egygy Istenhez nem ille-nék.» VOLTAIRE.

37. A' Régiség.

A' régi asszony zsembes ;
 a' régi férj nem kedves.
 A' régi bajnok roskad,
 a' régi szűz elhervad.
 5 Mindenben rossz a' régiség,
 a' bort kivéve.

(1791.)

38. Rozílishoz.

Mit? Rozilis! illy korodban
 arra kérhetsz engemet :
 hogy tenéked, mint barátod,
 felszentellyem szívemet?
 5 Nem tudod te, a' barátság
 melly nehéz olly szívek közt,
 mellyek választást nem tudnak
 a' barát 's a' kedves közt.

Kérj szerelmet, szép Leányka!
 10 Még virágzik életünk.
 Ötven esztendő's korunkban
 mint barátok élhetünk.

(1791.)

39. Thirzis' sírja felett.

Mit búsolsz árva szívem?
 Mit gyötröd lelkemet?
 Ah! szünny meg verni bennem,
 's végezd el éltemet.
 5 Adgy vissza kedvesemnek,
 kit beföd e' verem.

Mi haszna életemnek,
 ha nintsen Thirzisem.
 (1791.)

40. A' Szabadság.

Legnagyobb kints a' szabadság!
 Vérrel szerzik azt a' nemzetek;
 én is benned, szép szabadság!
 véghetetlen kintset tisztelek.

5 A' királyi bíborokkal
 fel nem váltanám;
 a' világot minden jókkal
 néki áldoznám.

Add, szerelmes Laura! nékem
 10 a' te szívedet,
 's ím legottan eltserélem
 e' nagy kintsemet.
 (1791.)

41. Thirzis és Laura.

THIRZIS. Lyánka! valld ki Kedvesednek:
 tegnap Dámon meglöpött?
 Láttam én azt a' bokornál,
 's lelkem szinte borzadt.

5 LAURA. 'S azt irigyled a' lepkének,
 hogy virágod' illette?
 Mintha lopni tsak te tudnál!
 Tsókol Dámon úgy, mint te.
 (1791.)

42. Thirzis' üzenettye.

Ott szendereg, ledülve egy halomra,
's mosolygva nézget a' virágos ágyra,
szívemnek Asszonya!

Ámor' követte, tsendes esti szellet!
5 menny, súgd meg néki, hogy tanyája mellett
haldoklik pásztora.

(1791.)

43. Eggy jó szívből költt Szatira

avvagy feddő költemény a' magyar litteratúráról.

Pajtás uraim!

Az én Szatirám tsak a' Litteratúrát, nem pedig a' Litterátorokat illeti. Ki kérem tehát magamnak, hogy a' benne találkozó kifejezések közül senki tsak eggyet is magára ne magyarázzon. Egyébaránt kéntelen volnék az ilyen Urat a' ludas aszszonyra meg emlékeztetni.

Nevemet ki nem tettem; mert olyan időket élünk még, mellyekben a' szembe-tűnő Írásnak okos meg-tzáfólása helyett tsak az Írónak a' neve és erköltse szokott motskoltatni. Azt pedig jól tudom, hogy e' jelenvaló Írásom, mivel magában feddések foglal, szembe-tűnő, és így tsak erre nézve is már érdemes arra, hogy meg-tzáfoltassék.

Meg-tzáfoltassék? Légyen úgy! De előre mondom ám, hogy ezt a' Szatirát tsak a' Litterátori munkáknak jövendőbéli szelídségjek által egyedül; a' nyilvánvaló motskolódások és tudománybéli tzivakódások által pedig *okosan* meg-tzáfólni soha nem lehet.

Éllyenek az urak szerentsésen, és szeressék még a' feddő igazságot is.

Hogy Szatirát írok, 's nem vén kofa módra szidalmat
 's betsmérlő tsevegést; nyilván meg mondom előre.
 Böltsnek ugyan feddéseim előtt nem kellene tzégér:
 ám de kevés van még tudományt kóstolta hazánkban,
 5 a' kinek agy-koponyájától meg-várni lehetne,
 hogy szatirák, 's kofa' szitka között választani tudgyon.
 Sőt ha tud-is, rossz szíve legott' szidalomnak itéli,
 a' mi nyomósb szókkal magyarán megfeddi hibáit.

Óh! te szelíd Músák' kebeléből emberi szívre
 10 olly drágán tsepegő 's érzékenységre fel-oldó
 Isteni Víz! adgy nékem erőt, hogy drága Hazámnak
 elmésebb részét nevető intéseim által
 arra vigyem, hogy fegyvereit mind egyre le tévén,
 (mellyekkel, mikor Európán komor elme-setétség
 15 ül vala, egymásnak hírét a' kurta Tudóság
 vesztegeték,) gyönyörű tzellyát köz erővel igyellye.

Nem történt esetek, de nem agy-költötte mesék is,
 a' miket írandok. Mély álom volt vala rajtam,
 a' mikor e' jelenést láttam; 's mivel éjjeli látás
 20 nappali kép nélkül soha nem támadhat eszünkben,
 álom igazságnak tán leg-jobb volna nevezni.

Szenderedék; 's amaz égi babák, kik Morfeus úrnak
 vártt jel-adása szerint szemünket gyenge kezekkel
 zárlani, 's elménket, hogy könnyen fel ne otsódgjunk,
 25 tündéres pepetséléssel múlasztani szokták,
 a' tollas szekerenn egy sугár hegyre vivének.
 A' hegynek tetején talabor pásintra fel-épültt
 szép templom ragyogott: azutann olvastam az írást,
 melly kapuján tudtomra adá, itt lakni Apollót.
 30 Eggy kevesé meszszebb néhány ház álla körültte,
 hol tzitarás Fébus' szorgalmas Húgai laknak.

A' paloták' szép rendgye között el-hintve kerengtek,
 vagy leveles tser-bóltok alatt mély gondba merűlvén,

írtnak a' Daliák; míg egy nagy falka Tudóskák
 35 nagy hahotálás közt egy helyről másra bolyongtak.
 Meszsze valék tőllök, 's már is füleimbe zuhantak
 a' riadó lármák: Márst vélted volna tsatázni!
 'S hogy közelebb léptem, hihetetlen tsúf tsuda! szintén
 három Grammatikust, láttam, mint verte, pofozta
 40 a' dühödő dandár; láttam, mint tépte le róllok
 a' pipes öltözetet, mellyben a' végre jövének
 e' tudomány' árnyéka utánn nagy füttyel enyelgő
 nyájhoz, hogy ragyogóbb köntösben *szólni* tanúlylon.
 «Jól esik!» így szóllott egy bajszos Pára megettem;
 45 «Grammatikus minek a' született és tiszta Magyarinak?
 Mintha Magyar fets könyve kívül még annya' tejével
 szopta saját nyelvén igazán nem tudna gagyogni.
Könny, köny, után vagy utánn mind egy; kiki mondgya vagy írja
 íze szerint; 's szabadon bányyék nyelvével akárki.
 50 Van faluról faluig tág út; és a' ki Hazánkban
 mind ezeket ki-szabattatván, egyenesre vonatni
 's a' görönyöst, gödröst meg egyengettetni akarná,
 vaj! mi kobak velejű, melly ostoba volna előttem!
 A' kinek a' rögös út nem tetszik, fekvé maradhat
 55 fültt kulyibájában: úgy szintén, a' ki talántán
 rég' anya-nyelvünkben nem akar szenvedni göröngyöt,
 szép sima nyelvre szokott ajakit száraszszá deákúl.
*Gautiert,** Grammatikust mind el kell úzni pokolba.»

Erre ijedtt szívvel szaporán más félre osontván,
 60 boldog Egek! mondám, melly rossz itt könyveket írni,
 mellyek az ízlésnek rögeit jobbítani kezdgyék.
 A' tulipán' gyökerét házúl a' torma-kukatznak,
 a' ragyogó sугárt a' baglyok' sanda szemének,
 annyi valójában, mint már a' helytelen ízben
 65 meg-rögzött agynak nyllást a' szépre javallni.

* Esméretes még anya-nyelvünkön is már GAUTIER Úrnak
 az ő könyve: az *Útak'* és az *Útszak'* építéséről.

Míg ezeket titkon, 's lelkem keseredve morognám:
 íme! meg' új jelenés; még durvább, mint az előbbi.
 Noszsa tehát író táblámat kézbe ragadván
 tsendes Apollónak bé-zárlott temploma mellé
 70 állapodom, hol mindeneket fel-jegyzeni kezdék.
 Egy tenyeres Költő mérsékelt lábbal elejbe
 megy vala a' dühödő 's a' grammatikára fel-indúlt
 nyájnak. Karjairól egy ostor függ; nyakában
 bő kosarat hurtzolt gyömbérrel rakva; fejében
 75 régi sisak mozgott; 's kiabál vala: *félre Tudóskák!*
 Én magam is láttam kosarát; friss, illatos, ízes
 fűszereket hordoz; kár, hogy sok borssal egyíti.
 Hogyha köszöntötték, bottal fenyegetve fogadta,
 's azt akará, hogy grammatikát, 's lábakra szorított
 80 verseket írni, görög vagy római módra, tanúlylon,
 a' ki Poéta' nevét méltán hordozni akarja.
 Erre ki száll a' tserfa mególl egy élemez író;
 újjairól nagy trombita függ, 's viadalra ki hívja
 a' kosaras Daliát. Veszekednek. Nézi azonban
 85 a' viadalt a' tsürhe tsoport, 's markába katzagván,
 hátrább vonnya magát. A' trombita 's képtelen ostor
 ollyas két eszköz, mellytől kiki meszsze lopódzott.

Szünt vala már a' hartz, mikor a' pályára sietni
 a' leveles tser-bóltok alól, 's méregre hevülni
 90 egy Ifjút láttam. Tódúlt a' szikra belőlle.
 Mint mikor a' gyántás tüzeket testébe fogadván
 a' szigeten álló, tő vagy másféle hegyekre
 szint' azokat megmeg szikránként vissza subíntya.
 Egy öreg Úr kérlelve szaladt, mint attya, utánna,
 95 's vissza voná, intvén, hogy imilly viadalra ne kellyen.
 «Nem! neki mék:» úgy mond. «Meg látom, mennyire érhet
 nyilaival pántzélom alá e' meszsze hagyító!»*
 Szóll vala, 's dárdáját gyömbér-kosarára szögezte.

* ἐκρηβόλος.

Ám de ki fáradván Költőnk az előbbeni hartzban,
 100 vagy meg is esmérvén, hogy fűszert borssal egyítve
 a' gyengébb száj-íz nem kedvell, vissza vonódott.
 Végre kezét fogtak; 's a' mint egy Músa, le nézván
 ablakiról, e' Bajnokokat békélleni látta:
 tapsola, 's meg szólalt, illy bölcs intésre fakadván:
 105 «Kedvesim! illy végét nagy örömmel nézem előbbi
 rossz viadaltoknak. Mí Músák, tsendes Apolló,
 szinte miként tudományink is, valamennyi kezünkől
 Emberi Nemzetnek bizonyos hasznára ki forrad,
 nem de *szeládeknek* szoktunk mondatni? Szeládség
 110 nélkül a' tudomány bé nem hat az emberi szívre.
 Íme! kiket most is gyengébb ízlésre vezetni
 tisztelet érdemlő szívvel törekedtetek; a' mint
 a' viadalt hahotálás közt szemlélni megúnták,
 szint' azon útra megint seregenként vissza menének,
 115 mellyet előbb jártak, 's egy rögről másra tsiszamnak.

Míg ezeket mondá, hozzám közelíteni láték
 egy pitziny állású Könyvszerzőt. Keskeny ölében
 két piperes bábót katzagás közt visz vala: egyik
 frantzia rántzra szabott köntösben bajszos ajakkal
 120 szittyai ábrázat; de viszont a' másika zsíros,
 rántztalan és rongyolt katzagányban egy nagy Olasznak
 fel-porozott, fűrtöltt, mosdott és drága kenettől
 illatozó feje volt: tetején egy kutsma lepenygett.
 El sietett véllek Fébus temploma mellett,
 125 's r'am tsak alig nézván, egy pázsit dombra kutzorgott.
 Nagy katzagási között tsúfságból hányta, vetette
 a' jövevény köntösbe szorúltt vad Szittyai képet;
 míg az Olaszt apolási között mellyére szorítá.
 El nevetém magamat, 's azt mondám néki: Barátom!
 130 hogyha ezen bábok meg tudnák nyitni beszédre
 szájokat; és ha ruhájához mérsékleni kezdne
 nemzeti nyelvét is mindegyike: valld ki, szeretném,
 mellyike fog szebben szóllamlani? Szittyai bábod,

hogyha szavát köntösse szerínt mértékre veendi,
 135 énekel: és Olaszod lebegő katzagánya' szabású
 hangjaival tsak nyögve hörög, 's két részre botorkál.

Mondám, 's egy *dominós* Író el szárnyal előttünk,
 's a' Daliákra siet, kik amott könyvekbe merülvén
 a' hidegebb árnyékok alatt munkáikat írják.
 140 Minden alak nélkül kiki esmérhette. Kezében
 hord vala egy veszsőt, mellyel ki tsapintani kezdé
 a' Daliák ruha-rántzaiból (sértéssel-e, vagy sem?
 nem tudom) a' porokat; mellyekből, a' ki halandó,
 bár ha akarná is, meg nem tisztúlhat egészen.
 145 Azt látám egyedül, hogy eme' ki-ütötte porotskák
 többnyire mind dominójának gallérira estek.
 Köntösöket, ha ki a' ruha-port nem akarja magára
 ejteni, sokkal jobb gyengén simogatni kefével.

Illyen gondolatim voltak, mély gondba merülvén
 150 a' gyönyörű tudományok iránt, mellyeknek ezernyi
 bús akadályok közt kell átal törni hazánkban.
 'S mint mikor a' vad kan, húsosb tagjába lövetvén
 a' kerek ón, rőfögésre fakad, 's tajtékos agyarral
 kergeti gyilkossit; kiki tsővjét hátra hagyítván
 155 meg szalad a' kan előtt, 's a' sűgár fákra törekszik;
 úgy üget egy dühödő Bajnok Rosinante-szabású
 barna lován, 's a' tsürhe Tudós fut előtte tsatánként.
 Régi papírosból tapasztolt sisak álla fejében,
 mellyre tüzes színnel jövevény neve fel vala írva.
 160 Melly-vasa nem lévén, posztó-katzagányka lepenygett
 tarka szakállával bé-kerteltt büszke nyakából;
 's minthogy most lovagolt, Spanyolok' módjához igazlott
 's elme-negédségtől duzmadtt bugyogója ki látszék
 földre folyó köntösse alól, a' mellyel egyébképp'
 165 a' szem elől külföldi nemét el szokta takarni.
 Lába harisnyásan; sarkantyú lusta tzipójin;
 's egy iszonyú görtsös villongott barna kezében,

mellyel háta megé, bal, jobb oldalra, előre,
 a' ki tsak úttjában vala, mindenikére hadázott.
 170 A' tsapodár sereg a' fa közé mind félre szaladtak,
 honnan az illy szélmalmi vitézt szitkozva nevelték;
 ő pedig a' Daliák' tsendes ligetébe bolyongván,
 eggy magos oszlop előtt, melly Ízisz' tiszteletére
 a' közepén fel-emelve vagyon, főt hajtva meg állott.
 175 «Itt, Daliák!» úgy mond, «Dámámnak az oszlopa: ennek
 szolgálai hűséget, végső pihegésig imádást,
 's tiszteletes híret mindenképp' ójni fogadtam.
 A' ki tehát részemre nem áll; ő néki hasonló
 tiszteletet nem hoz, 's faragott képének azonnal
 180 szent fogadást nem tesz; azt én görtsösre idézem,
 és ha bajúszta nem hord, honnyunkból meszsze ki űzöm.»

Szóll vala, 's nyergéből szaporán a' földre zuhanván,
 a' Daliák' írási között el kezdte füttyészni.
 Ám de Apollónak bíró-végzése azonban
 185 e' jelenés' követésétől elvonta figyelmem'.
 Ő palotájából a' nagy folyosóra ki állván
 's egy gyönyörű Ifjút karjánál fogva vezetvén,
 (a' Szeretet vala; Főbusnak mennybéli követteye,
 Húgainak szeretője, tsalárd szerelemnek az ötsse,)
 190 vállra folyó fürtös hajazattyát három izromban
 meg rázá, 's ajakit vépképp' illy szókra fakasztá:
 «Menny, Szeretet! 's vidd el végzésemet ott amaz ernyős
 tölgyek alatt író Daliákhoz. Szállj el ezektől
 osztán a' tsapodár 's egy helyről másra bolyongó
 195 nyájhoz is. E' hagyományt, mondd nekik, küldi Apolló.
 A' kosaras Költő a' három Grammatikussal:
 a' tenyeres Ragyivák, kik az ő kosarára rohantak;
 a' dominós 's a' bábjaival katzagásig enyelgő
 férfiak, a' Daliák' seregéhez visszavonódván,
 200 üllyenek ott veszteg, 's dolgozzanak eggyes erővel.
 Húgain el-zárlott palotáikat újra ki nyitván,
 's a' Szeretet' nemes íveivel mind egybe tsatolván

szíveiket, mihelyest majdmajd a' durva tsatázás
 meg szünik e' bértzen, megmeg hozzájok örömmel
 205 szállani, 's vélek örök frígyet támasztni fognak.
 A' tsapodár nyájnak mond meg, hogy néki közöttünk
 nints helye; hogy piatzunk nem tsap-szék, nem vita-pállya;
 hogy fene villongás nélkül a' völgybe vonódgyék,
 's ottan előbb készítsse magát, mint illik, az erkölts
 210 's a' tudomány által pajtásságára szelídebb
 's válogatott Daliáimnak, kik tsendesen írnak.
 A' spanyol ízt el-nyelte Vitéz őrt állva maradgyon
 a' hegy alatt, 's a' közre jövő munkákat itéllye.
 A' miket ő le gyaláz, mind jónak, szépnek, igaznak;
 215 's a' miket ő fel emel, mind rossznak, rútnak, avútnak,
 's álnak ítéltessek. Ezeket végezte Apollo.»

Erre ki tsappantván szárnyát, le repüle sebessen
 a' Szeretet 's a' válogatott Daliáknak elejbek
 állapoték. Kiki főt hajtott; 's meg örülve fogadták
 220 a' hagyományt; 's azokat, kik az ütközetekre közüllök
 avvagy egyéb okból ki futottak, vissza idézték.
 A' spanyolos Magyar is, szállván Rozinante lovára,
 visszszavonás nélkül ki-szabott tisztjére vonódott.

Ám de az egyikről a' másik helyre bolyongó
 225 nagy sereg a' Szeretet' szava által tűzbe hozattván,
 mint mikor a' sáskák iszonyú zúgással az égből
 a' napot el-takaró falkákban rendre le tsapnak,
 fel riad egyszersmind, 's bongó zajgással Apolló'
 szent palotája felé a' főbb ösvényre zuhanván,
 230 meg lepi a' palotát, 's szitkok közt dólni akarja.
 Egyike r'ám nézván, 's bottyát fel-emelve: «mit irkálsz?»
 Kérdezi: «dólni segíts, vagy menny!» Egy másik azonképp':
 «Noszsa felelly szaporán» úgy mond, «tábládba mit irkálsz?»
 Én? Szatirát írok. «Mi az ördögöt?» Avvagy az Úrnak
 235 nyelve szerint Feddést. «Kire azt?» Az Urakra, kik éltök'

napjaiban keveset dűlván a' könyveket, írnak,
's zab szüleményekkel Pindust fel dűlni akarják.

Erre reám fordul az egész tsata. «*Noszsza tiporjuk
e' szatírás fene lelket agyon!*» melly szóra fel ütven
240 bús fejem', álmomból fel ijedtem: 's íme! Apolló'
bértze helyett magamat bé korlátozva találtam
egy vadon erdőben; 's nézvén két részre, körültem
emberi képekben vadakat villongani láttam.

(1791.)

44. Ajánló levél

Q. Horátziusnak az eliziumi mezőkön mulató lelkéhez.

Nagy érdemű Lélek!

Hogyha talán Levelem, mellyben Buda vára' tövéből
e' magyar ízt feddő munkámat Néked ajánlom,
kellemetes fonalát örömidnek félbe szakaszttya;
avvagy ez Értekezés, mellyből a' mennyei Költést
5 a' Magyarok Földgyén sírjába hanyatlani látod,
szívepedésre fakaszt, 's örökös nyugodalmadot egy két
felleges órával megháborgattya: botsáss meg!

Nem Te valál? ki, midőn a' római népnek akármelley
ostoba, vagy tsemegés ízlésű tagja, kezébe
10 vévén a' tzitarát, szabados kedvére rőfögte
lábtalan énekeit, sanyarú feddésre fakadtál,
hogy veszedelméből kiragadgyad az isteni Költést?
Nem Te valál? ki az elmefogyott és benna beszédű
verskoholók' nyáját, az üres kordékkal enyelgő
15 majmokot, a' trágár Szatirust lyukaikba rivasztád?
'S míg az igaz Költést, míglen felséges aránnyát,
szent hivatalyának súlyosb akadállyival egygyütt
fejtegetéd; azokat, kik nem dalolásra születtek,
a' Helikon hegytől Mársnak mezejére, az Ország'
20 gondviseléséhez, 's a' földművelésre vezetted?

Óh! ha tehát a' boldog öröm, melly holtodot érte,
 a' kegyesebb ízű 's tetemes Költésnek ügyéről
 hajdani gondgyaidot ki nem édesgette belőled:
 nemzeti Költésünk' szomorú sorsára tekints le;
 25 's küldgy ha tsak egy szikrát út nélkül szerte bolyongó
 verskoholóinknak foganós szívekbe tüzedből,
 mellyel az agg Pízó' fiait helyes ízre vezetted.
 Nyisd meg az észet bennek: hogy lássák isteni tisztét,
 tsendes Apollónak; hogy lábas hanggal az elmét
 30 édesen érdeklő lanttyán mértéktelen újjal
 öszve ne szaggassák a' húrokat; és hogy eszetlen
 szószaporítás közt ötsetét bűdös írba ne mártsák.
 Küldgy le tsak egy sűgárt, mellynél a' nemzeti Költés
 életől veszedelmeiből új fényre otsódgyon;
 35 és ha segídi kezét Te sem adhatsz omlani kezdő
 oszlopinak, legalább tiszteld meg lelki könyekkel
 e' nagy egek' szüleményének boldogtalan estét.

(1793.)

45. A' magyar Kisasszonyokhoz.

Még kis koromban elkezdtem
 tsudálni a' Leányi Nemnek
 hatalmas ékességeit.

Nagy ihletéssel énekeltem
 5 hárfámon Tzipris' gyermekének
 érzékeny édességeit.

Irígy haraggal öszve törte
 a' tisztaságnak Istensége,
 Diána, kedves lantomat;
 10 's Klióval és Urániával,
 két rántzos homlokú leánnyal,
 kibéreltette tollamat.

Tsak próbaképp,' nagy szorgalommal,
 megírtam én az Emberségnek

15 legrégibb kábaságait;
 és, mint a' megdühödt darázsok,
 rám estek, a' kik most is hintik
 az észnek tébolygásait.

Urániával felrepültem
 20 a' fellegekbe, 's lefestettem
 a' Tsillagoknak rendgyeit.
 De, ah! elmémet megtepesztvén
 e' meglett Músa, nem dajkálta
 szívemnek érzeménnyeit.

25 Kliónak háladatlansága,
 's Urániának száraz ínnye
 felbosszontotta szívemet;
 elmentem tellyes holdvilágnál
 komor homlokkal a' ligetbe,
 30 keresni régi kedvemet.

«Oh! tiszta Szűz! mit vétett néked?
 mit vétett nyájas éneklésem,
 hogy öszve törted lantomat?
 Adgy engem' vissza Ératónak,
 35 ki hajdan édes háladással
 fogadta fáradságomat.»

Így zúgolódtam önn magamban,
 's véletlen megrezzeni láttam
 egy zöld bokornak ágait:
 40 Endimionnak oldalától
 felugrott hirtelen Diána,
 és öszve szedte nyilait.

«'S te, a' kit ártatlan szerelmim
 olly nagy haragra gerjesztettek,
 45 te itt? egy Pásztor' karja közt?»

És a' mit én tsak énekeltem,
 te azt valóban megtszelekszed
 a' bokros rejtevények közt?

Ő illy szavamra eltakarta
 50 egy fellegforma szemfödéllel
 pirúlhatatlan homlokát,
 a' hóldvilág is elborulván,
 tömött homállyal eltitkolta
 előllem álmos Pásztorát.

55 Sietve mentem Ératóhoz,
 ki újra öszve szerkeztette
 törött lantomnak ízeit;
 's azóta megmeg ihletéssel
 éneklek a' Leányi Nemnek
 60 hatalmas ékességeit.

Vadássza bátor a' borostyánt,
 ki bajnokversben harsogtattya
 Bellóna' véres hartzait,
 vagy a' ki fönn a' Tsillagok közt
 65 hálátlan elmefuttatással
 fáraszttya gyenge szárnyait:

Ha nékem a' Magyar Kisasszony
 kerékre fűzött szegfűvekkal
 felékesíti lantomat:
 70 ha egy futékony mosolygással,
 egy jóbaráti kéznyomással
 hálállya nyájasságomat:

Ha versemet majd nedves szemmel
 majd óhajtozva eldalóllya
 75 hív Kedvessének karja közt;
 's ha gondos kézzel öszve hajtva,
 's egy pántlikával általkötve
 rejtekbe zárja mellye közt;

Ha sóhajtás közt szép kezéből
 80 síromra hintett Nefelejtsvel
 megtisztosíti híremet:
 a' Hertzegeknek sírhalmával
 a' bajnokoknak nagy nevével
 fel nem tserélem béremet.
 (1793.)

46. A' Rósához.

Eredgy Laurámhoz, eredgy!
 Te, kertek' pompája, kis Rósa!
 Legszebb szál Flóra virági között!
 Hadd tudgya, melly gyönyörű
 5 az ő ortzája, ha mondom,
 hogy olly mosolygva virágzik, mint Te.
 De mond meg néki azt is,
 hogy soha szerelmes emléők közt
 pompás sírt' bádgyadtt fejednek nem lelsz,
 10 ha ortzád' bokrok közé,
 vagy vad pusztákba elrejtet,
 hol téged' nyílni a' Kedves nem lát.
 Mit használ néki, hogy szép,
 ha ékes ortzája gyümöldsöt,
 15 szívének édes szerelmet, nem hoz?
 Mit használ nékem, hogy szép,
 ha gyémántmellye nem érzi,
 hogy égő szívem olly hüven szeret?
 Ezt mondván, Rósa! hally meg;
 20 hadd lássa előre veszélyét,
 melly által ő is elhervád, mint Te.
 Meglággyúl szíve talán,
 's míg rósaszíne ki nem hal,
 viszont hűséggel ölembe repül.
 (1793.)

47. Klóris a' Fülemléhez.

Te gallyas fáknak bús lakossa
 e' gyöngyös forradékok mellett!
 Ne menny el, kérlek, e' beregből,
 te édeshangú Fülemlétske!

5 Alexis eljön nemsokára.

Olly szépen, olly keserves hanggal,
 nem énekelsz te, mint Alexis;
 tanully meg tőle énekelni,
 oh! vajha ő viszontag tőled

10 szeretni megtanúlna!

Mert! ah! Alexis' szíve,
 oly hüven, mint te, nem szeret.

(1793.)

48. Az esküvő Szerelmes.

Esküszöm tenéked, Laura!
 esküszöm, hogy nem szeretlek.
 Esküszöm, hogy véled együtt
 a' Leányi tsalfa Nemnek

5 szépeit mind gyűlölöm.

Gyűlölöm, mert mind hitetlen,
 véled együtt állhatatlan,
 mint a' lepke, melly az egyik
 szögfüről a' másikára

10 hízelkedve szálldogál.

Esküszöm tenéked, Laura!

a' szerelmek' Asszonyára,
 kis Fiának hő tegzére,
 szép szemedre, szép ortzádra,

15 hogy — — — hamissan esküszöm.

(1793.)

49. Az álomban vett Tsók.

Aludtam; 's álmodozni kezdék
 már prósaszóval, már dalokban:
 Kloét festék le álmaim.

Úgy tetszett, hogy felém lopódzván
 5 egy tsókot pertzentett ortzámra:
 's azonnal nyíltak karjaim.

Ammint e' pertzenésre felserkentem,
 kutyám volt, a' ki nyaldogálta képem'.

(1793.)

50. Laura Thirziszhez,

Oh! Tirzisem! ne hadd a' félelemtől,
 ez elmegyilkoló kegyetlen ölyvtől,
 ne hadd meggyőzni szívedet!

Maradgy te a' nemesb erkölcsnek hűve,
 5 's megszígyenül a' tsúf Irígyek' nyelve,
 melly rágalmazza híredet.

A' Sas, a' rá tekergett viperával,
 melly őtet lesben várta nyíltt agyarral,
 nézzd, melly nagy szívvel küszködik.
 10 A' fellegekbe száll az ellenséggel,
 sok ízre tépi büszke tsendességgel,
 's a' nap felé emelkedik.

(1793.)

51. Az egyenetlen Hartz.

Mit hartzolsz, jó Leányka! hasztalan?
 Minek halasztod győzedelmemet,
 ha nyertes nem lehetsz?

Nem látod-e, hogy hárman hartzolunk?

5 Mí ketten, 's Ámor? és hogy ellened
mellettem hartzol Ámor is?

(1793.)

52. Szenderedő Thirzisre.

Estvéli Szelleitek! tsendesben zúgjatok;
ne énekellyetek, Madarkák!
Kis Tsermelyek! tompább morgással folytatok
hogy Thirzist fel ne ébresszétek.

5 Altasd el ötet, képzelésnek Istene!
Altasd el édes Álmaiddal;
's ha majd a' mélyebb szunnyadásig elmerül,
tedd tsendes kézzel nyíltt öleembe.

10 Itt ő, ha ébren van, legsúlyosb gondgyait,
magával együtt, elfelejti.

Laurának, bárha képzeltt ápolási közt
alvása is legédesb lészen.

(1793.)

53. A' Szemérmes Leány.

Tegnap engem' Kedvesemmel
kettetskén a' zöld ligetben
andalogni lelt Anyám.

Elpirúltam, hogy megláttam
5 's a' köténnyel eltakartam
lángba lobbant képemet.

Ezt Anyám, hogy észre vette,
véghetetlen sok szitkokkal
majd halálíg üldözött.

- 10 Jó Anyám! ha Kedveseddel
 így lelnélek, megpirúlna
 a' te meglett képed is.

(1793.)

54. Dámon és Dóris.

- DÁMON. Egy tsókodért legeltetem
 e' balsamillatok között,
 szerelmes Dorka! nyájadot.
 'S te addig a' tserfák alatt,
 5 virágot szedve, andalogsz,
 's az édes Ámor' kinyyait
 zokogva énekelgetvén,
 magányos fűzések között
 az árva Dámont elhagyod.

- 10 DÓRIS. A' friss ligetnek tölgyei,
 Flórának legszebb szálai,
 a' legszerelmesb énekek
 nem illetik meg szívemet,
 ha Dámon töllem messze van.

(1793.)

55. A' Házasság' Istene.

- Láttya Hímen a' vak Ámort
 szerteszéllyel tébolyogni
 a' bozótos réteken.

- Álly meg, úgymond, szép ötsétském!
 5 's hallyad azt a' jó tanátsot,
 mellyet néked Hímen ad.

- Engedd nékem szemkötődöt!
 Hasznosb lészen, hogyha láthatsz,
 és ha Hímen vak lehet.

(1793.)

56. A' hideg vérű Leányka.

Jó Leányka! szépen nyílnak
szép ortzádon a' tavasznak
kedves rósaszínei.

Mint a' kohban, úgy ragyognak
5 szép szemedben a' nyaraknak
fűtató melegjei.

Szép mellyedben díszeskednek
jó erköltsid, mint az ősznek
drága gazdagságai.

10 Kár, Leányka! hogy szívednek
rejtekében a' teleknek
uralkodnak faggyai.

(1793.)

57. Fillisnek Panaszi.

Óh! e' forrásnak partya mellett
andalgott sokszor Pásztorem!
Gyöngyhabja, melly szelíden tsörgött!
ha rá mosolygott Dámonom.

5 Itt voltak együtt zöld tanyáink;
amott tartottunk aklokat;
e' réten jártak nyájatskáink,
e' dombon nyírtuk gyapjokat.

Ő volt egyetlen boldogságom:
10 ő bírta jámbor szívemet.
Ő értte, Ég a' bizonyosságom!
od' adtam volna éltemet.

Még hajnaltájban, tsendes dallal,
 megjártam berkünk' réttyeit;
 15 's megszedtem néki gondos újjal
 Flórának legszebb kintseit.

Orozva ültem oldalához,
 ha fél mosolygva szunnyadott:
 's ha tsókkal értem homlokához,
 20 véletlen' ő is meglopott.

Hogy egyszer tettetett haraggal
 elvontam tölle képemet;
 áh! melly keserves háborgással
 kérlelte tsalfa szívemet!

25 Szerelme bádgyadó szemében
 melly bájos tűzzel tsillogott!
 'S melly boldog voltam, míg ölében
 szép énekével múlatott.

De óh! e' tsalfa boldogságok
 30 egyszerre múlni kezdenek,
 mint nyáronn a' megérett virágok,
 mellyekre hővek estenek.

Dórisnak látszik hízelkedni,
 's pirúlva futtya színemet!
 35 Hitetlen! jójj tsak engesztelni!
 Meg nem botsátom vétkedet.

De vallyon szívem' rejtekéből
 mit érzek felfel habzani? — — —
 Eggy hő könyetske jó szememből;
 40 's mellyemre látom görgeni.

Jőjj vissza, Dámon! engesztelni;
ne fúsd pirúlva színemet.

Egy illy könyetske azt igéri,
hogy megbotsátom vétkeidet.

(1793.)

58. A' vén Leányok.

A' vén Leányok Ámor ellen
a' meglett Asszonyokkal együtt
sok rossz szidalmat ejtenek,
ne hidgy te, Dorka! szitkaiknak,
5 ne hidgy! mert szívek' rejtekében
szerelmet ők is érzének.

Elégszer látom, mint mosolygnak,
ha Dámon őket hízelkedve
szép angyaloknak nevezi:
10 homályos szemmel mint hunyorgnak,
ha Mílon őket nyájaskodva
kéztsókolással tiszteli.

Négy éltés Nimfa egy ligetben
meglátta egyszer a' kis Ámort,
15 hogy hantos halmon szunnyadott.
«Kötözzük meg — suttogja egyik —
e' tsalfa Latrot, a' ki minket
tüzével annyit kínozott.»

Felébred Ámor, 's félmosolygva,
20 és félsiralmas kérleléssel,
«Áh! — úgymond — hogy megleptetek! — —
És annyi kínos ingerlésért,
megvallom én, hogy ezt a' bosszút
megérdemlettem tőletek.

25 De még is, szánnyatok meg kérlek! — —
 Ha engem e' komor bilintsből
 irgalmasságtok felsegít:

íjambra esküszöm, hogy senki,
 míg éltek, sem gyötrelmes tűzzel,

30 sem tsókkal meg nem háborít.»

«Még tsókkal sem?» egyszerre kérdik
 megháborodva mind a' négyen,
 's rövid tanátsot tartanak.

«Áh — úgymond végre a' legéltseb, —
 35 ne légy kegyetlen hüveidhez,
 kik téged' holtig áldanak.

Tsak tréfa volt, hogy megkötöztünk! — —

's mindaddig, tudd meg, fel sem oldunk,
 míg szódat vissza nem veszed;

40 's míg jel gyanánt, hogy nem haragszol,
 énnállam kezdve, — — mind a' négyet
 tsókoddal meg nem tisztelel.»

(1793.)

59. Kutyám' Ditsírete.

Lehet az Emberek' barátságára írtt Szatirának is nevezni.

Músa! meg ne bántsson ritka bátorságom,
 hogy nevét kutyámnak oszlopodra vágom.

Názó a' diófát írta meg dalokban,
 mellyben pára sintsen, mint az állatokban.

5 Mennyivel felségesb verse hangzatomnál
 annak, a' ki sírját lelta a' Gyetáknál;

költeménye' tárgyát annyival haladgya
 Donkisótomról írtt verseimnek tárgya.

Donkisótom nékém mindenekben hívem:

10 's ez magán elég ok, hogy megénekellyem.

Míg az emberektől, bár melly böltsen élek,
 mást gyalázatoknál semmit nem reménylek;
 míg ezek roszt hangot ártatlan szavamnak,
 's legjobb tetteimnek roszt palástot adnak,
 15 addig hív ebetském eggyügyű szemekkel
 nézi, a' mit végzek művelő kezekkel.
 Minden szót tsak úgy vesz, a' miként van mondva,
 avvagy a' miképpen rá vagon tanítva.
 A' haragnak hangját tsak haragra érti,
 20 tréfaszómat kantsal szemmel meg nem sérti;
 's míg nem a' fenyíték' vesszejét szemléli,
 bárha szitkot hall is, mind tsak jóra véli.

Láttam én sok ízben a' kutyák' törvényét,
 mellyek éhen őrzik a' Paraszt' sövényét:
 25 hogyha két komondort hartzra kelni láttak,
 a' levertt nyakára eggyaránt rohantak;
 's a' helyett, hogy gyengébb társokat segítssék,
 a' hatalmasabbal újjolag megtépték.
 Így az emberek között, hogyha egy gaz pára
 30 eggy erőtlen jámbort felvesz a' fogára;
 egybe gyűl a' tsürhe, 's eggyaránt kontzollya,
 szemtelen nyelvél jó nevét motskollya;
 's míglen a' Lehellet el nem száll agyából,
 fel nem haggya kelni méltatlan porából.
 35 Sokkal jobb erköltsöt lelsz az én kutyámban,
 mint a' vad falunn nőtt bojtos ebtsatákban.
 Szánni tud! 's ha nyögve ágyamon nyavalygok,
 vagy ha tettetésből jajszavakkal sírok:
 felsiet keblembe, képemet megnyallya,
 40 's búmat ammint tudgya, nyögve vígasztallya.

Hát ha megtekintem tzéllya' tisztaságát?
 Óh! miként haladgya sok barátim' tzéllját!
 Emberek ha vélem társaságba lépnek,
 szép vagy rút, de mégis tsak haszont keresnek;

45 's hogyha ezt zsendülni nem legottan látták,
 a' barátkozást is gyűlölségre váltyák.
 Eggy falat tehénhús zsoldgya Donkisótnak,
 's még ezért is nyallya szűk kezét urának.

Többet mondok: kutykám bár minő veszélyben
 50 megmarad mellettem, mint egyéb üdőkben.
 Emberek! tsatánként gyűltetek szobámba,
 kézszorogatás közt estetek nyakamba,
 míg viasszal tűzött szárnyamon repültem,
 mellyet a' Szerentse' ál kezéből vettem.
 55 Ámde béborúlván sorsom fellegekkel,
 's talpig ellepetvén zordon mennykövekkel,
 messze illanátok bátorságos helyre,
 hōnnan gúnyoló szót mondtatok fejemre;
 's hasztalan reménlvén, illyes romladékon
 60 hogy majd boldogságtok fenyebb poltzra hágjon;
 míg kívül sorsomra vállatok' vontatok,
 addig szívetekben vígan tapsolátok.
 Oh! az én ebetském mennyit megpiríthat
 olly barátot, a' kit bal sors elvadíthat!
 65 El nem pártol töllem felleges sorsomban:
 itt is olyan, mint volt fényes napjaimban.
 Sőt ha tsak ruhámat mérgesen megrántod,
 védelmemre jönni, 's bosszonkodni látod,
 nem hiszem, hogy ér'ttem veszni kész nem volna,
 70 hogyha embergyilkos ellenem tört volna.

Donkisótom nékem mind halálíg hűvem;
 's érdemes mindenképp', hogy megénekellyem.
 Énekellek! 's vallom, kedves Donkisótom!
 hogy te vagy valóban leghűvebb barátom.

(1793.)

60. (Koppi Károlynak.)

Itt ülök a tótok tornyos falujokba bezárva
s azt az üdőperczet, mely kívánt végbe szakasztván
számkivetésemnek bajait, hűséges öledbe

Koppim! vissza vezéreljen, keseregve sohajtom.

5 Hányszor nézegetek bús szemmel az égi vidékre,
hol ragyogó fénynyel látom felkelni naponkint,
s a komor éjbe merült földnek tetejére borúlni
életadó sűgárral a mennybéli világot!

Hányszor mondogatom teljes boldognak az olyant,
10 a kit ez égi világ keletétől messze vonódni
a fene sors nem kénytelenít, s kit szinte az első
s el nem együtt fények tisztább melegekkel apolnak.

A *szent cásábúl* gyakran sétálni kimenvén
a talabor térségre, hol a napkelti vidéknek

15 kellemeit látom, fenn szóval az égre kiáltok,
és a pesti lakást sok vak barmoknak irigylem.

A komor éjszak alatt fekszik Nagyszombat; egében
majdnem emészthetlen szemetek szállongnak; itálja
sárga mocsárral együtt, s pöczesóval teljes erekből
20 áll; s ne hogy a frissebb levegő megjárja koronkint
a beteg elméket, szemevájt szerzője bevonta
négy szögletbe szorúlt kulibáit téglasövénynyel.

Népe komor, s a járom alatt, mely terheli vállát,
szinte alágörnyedt. Szomorú kunyhóiba rejtve
25 tölti egész napját; a szűk utszákra csak akkor
sompolygván, mikor a kuvaszok, kik az aklokat őrzik,
vagy mulatásképen vagy tisztból félre vonódnak.

Igy lopják magokat kristálypatakokhoz az erdő
mélyeiből a szivtelenebb vagy gyöngye vadacskák,
30 míg az oroslányok véres prédáikat osztják.

Senkinek itt vétek nélkül sem látni szemével,
sem nyelvét szabadon szólítani, sem élni eszével

nem szabad. Orraikonn tündéres sárga üvegből
 metszett pápaszemet hordván, mind fínom aranynak
 35 tartják, a mit az örkuvaszok fitogatni akarnak.

Nékem is ily fene pápaszemet metszettek azonnal,
 hogy nyomorúlt falujok rongyos kapujába beléptem.
 S a mint visszavetém eszelős adományukat, ádáz
 tajtékot túrván ajakikból, megfenyegettek :
 40 hogy szememet, ha velök nem akarnék látni, kivájják.
 Mit teheték egyebet? megaláztam kurta üdőre
 orromat; és ha talán agyagot terjesztnek előmbe,
 azzal mentegetem magamat, hogy pápaszemekkel
 látni tanúlatlan lévén, a tárgyat eléggé
 45 megkülönböztetni magam nem tudhatom; és ha dagályos
 szószaporítás közt poraranynek lenni kiáltják,
 meghajtom fejemet, s szépségét egyre csudálom.

Teljes képmutató alakokkal az emberi nemzet;
 része ruhájával vagy egyéb tisztbéli jelekkel
 50 része pedig bizonyos mértékű csalfa beszéddel
 vagy hamis orcavonásokkal mást játszik előttünk,
 mintsem lenni szokott igazán a néma falak közt,
 a ki kereszt nélkül jól él, a cifra keresztet,
 s a ragyogó bárányt sok farkas hordja nyakában.
 55 Mért ne lehetne tehát nekem is mellembé bezárni
 titkos ítéletimet; s az övéket minden üdőtlen
 ostromolás nélkül csak azonban megsüvegelni,
 míg nyelvem rólok szabadabb szólásra fakadhat?
 Ők a képmutatást mocskos nyereségnek okáért
 60 úzik; az egy szomorú szükség, melly engemet arra
 kénytelít csak azért, hogy titkosb tollam ezentúl
 kellemeteseb hasznot hozhasson az árva magyarnak,
 mint mellyet könyvem konokabb védelme szerezne.
 Nincsenek olyan üdők, hogy tőlünk a nagy igazság
 65 bajnoki vérontást kívánjon; az emberi szívek
 nem csupa példa után indulnak, mint az eszetlen

juhseregek buta kossok után. A mostani száznak
elmevilágánál, melly ránk is kezdé ragyogni,
múlik az illy barmos követésnek lelke naponkint.

70 Most már, a ki tanúl, nem az író nézi, kit a sors
fontos ítéletinek piomától messze taszíthat;
nem hitelére tekint, sem nyert hírére; hanem csak
józan okosságú szavait fontolja kiváltkép,
mellyekkel bizonyos hasznú regulákat előad.

75 Igy bajomat hamarább jó végre vezetni reménylem,
s vágyakodásimnak díszes tetejére, — hogy eddig
állhatatos szívvel túrt mostoha sorsomat a te
hív ölelésid örök feledékenységbe taszítsák,
és hogy karjaidon esetemnek drága jutalmát
80 többi barátinknak szíves fogadásaik által,
visszajövéen örvendve vegyem, — könnyebben elérek.
Nem teszem én magamat böles *Socrates* oldala mellé,
kit tudománya miatt az irígyek sírba vetettek;
sem *Galilei* dücsös esetét nem alázom enyimhez,
85 kit gyönyörű leleményi miatt tömlöczre ítélé
a' tudományokban hivatalból ostoba papság.
Ámde ha tí bal sorsom után öletekbe fogadtok,
Socrates és *Galilei* nyomát meglelni reménylem.
(1793.)

61. A' Kétség.

Hát tsak meg nem illetődik
szíved árva sorsomon?
És ha szívem érted sínylik,
nem sajnálkodsز lángomon?
5 Meg nem indulsz, ha könyezve
megszorítom kezedet,
vagy ha mellyem senyvedezve
felsóhajtya nevedet?

Míg gyötrelmimet panaszlom,
 10 húnyorogva megnevetsz.
 Ha ellenben elbutsúozom,
 azzal kérlelsz, hogy szeretsz.
 Ha könyvezni látsz, megállasz,
 's csókjaimtól elszaladsz,
 15 sem magadtól nem botsáttasz,
 sem öledbe nem fogadsz.

Óh! ha színlett édességgel
 megraboltad szívemet;
 ha elloptad álnok szemmel
 20 drága tsendességemet:
 vagy világos megvetéssel
 tedd tellyesnek kínomat,
 vagy viszontag szerelemmel
 téreld vissza káromat!

(1793.)

62. Psichéhez.

Tsalfa Psiche! mit mosolygasz
 lopva rám, ha nem szeretsz?
 Vagy talán, ha rám katsongasz,
 annyit tesz, hogy megnevetsz?
 5 Nem tudod, hogy kegytelenség
 egygy olly szívvel játszani,
 mellynek lángját hűtelenség
 el nem tudgya oltani?

Én tenéked örvendezve
 10 áldoztam szerelmemet,
 's ekkoráig tsüggedezve
 kértem furtsa szívedet.
 Kész is voltam kézfogással
 megszentelni vágyamat,

15 's lábaidhoz háladással
 tenni tellyes voltomat.

És te gúnyolásnak vetted
 a' szokatlan esdeklést,
 's ok gyanánt tsak azt vetetted,
 20 hogy nem szenvedsz rabkötést.
 Így futékony kedveidnek
 tág mezőket kémezel,
 's nyája között sok híveidnek
 lepkeszárnyon repdesel.

25 Ámde Ámor megboszullya
 még idővel vétkeidet,
 majd ha véletlen feldullya
 jobb nyilával mellyedet,
 hogy megunván a' sokaknak
 30 állhatatlan lángjait,
 férjhez esküdtt asszonyoknak
 jární kezdgyed útait.

Kéred akkor kedvesidtül
 önkényt majd a' rabkötést,
 35 kik ajánlott kezeidtül
 megvonnyák a' frígyütést.
 Végre egyg erőtlen vénnek
 hültt ölébe ütözöl,
 's láng helyett a' sinylő szénnek
 40 hamva mellett fütözöl.
 (A 90-es évek első feléből.)

63. A' Frígykötés.

Ammint Laurával egygütt ültünk
 egyg nyári napnak alkonyánn,
 's a' nyájasságra felhevültünk
 egymásnak csüggvén ajakán;

5 elárasztotta mellyeinket
 egy édes frigynek ösztöne,
 melly olthatatlan tüzzel minket
 örökre öszve öntene.

Sokáig néma sóhajtással
 10 rajzoltuk szívünk' titkait
 's egymás' szemében vídulással
 nézgettük lángolásait;
 még végre mellyemhez vonzottam
 képére tüzvén képemet,
 15 's örökre nőmnek választottam
 mint ő férjének engemet.

«Ah! vajha — úgy mond — el ne hülyön
 szerelmünk, még tart életünk,
 oh! bár naponkint felhevüllyön
 20 uj édességgel bájtüzünk!»
 Egymás' jobbába felfogadtuk,
 hogy meg nem szegjük frigyünket
 's hevében, ammint öszve adtuk,
 fenntartyuk holtig szívünket.

(A 90-es évekből.)

64. A' Madarász.

Madárfogásból élek én,
 's örömmel végzem tisztemet.
 Jól ösmer engem' minden vén,
 's a' gyermek hordgya híremet.
 5 Tört vetni, csalni jól tudok,
 's nem rosszúl fúvom sipomot:
 azért a' czifra tollasok
 el nem kerülik markomot.

Madárfogásból élek én,
 10 's örömmel végzem tisztemet.

Jól ösmer engem' minden vén,
 's a' gyermek hordgya híremet,
 Csak volna ollyas eszközöm,
 melly fogni tudna lyányokat!
 15 Naponkint egygy nagy börtönyöm
 elnyelne száz illy foglyokat.
 (A 90-es évek első feléből.)

65. Pamina és Papagéno.

PAM. Ki hüven képes nőt szeretni,
 rossz szívű férfi nem lehet.

PAP. 'S csak angyalszív tud éreztetni
 vadony keblünkkel illy tüzet.

Eggyütt.

5 Szentellyük néki szívünköt,
 hadd boldogitsa éltünköt.

PAM. Ez a' mi holtig édesíti
 a' szorgalmaknak súllyait.

10 PAP. A' Természetnek ez hevíti
 örömrre minden fajjait.

Eggyütt.

Czélyyábúl látszik: hogy, ha hív,
 mennybéli dísz a' páros szív.

Nő és férj, ha öszve fér,
 majd az istenségig ér.

(A 90-es évek első feléből.)

66. Sarastro és a' Kar.

O Isis és Oziris! szállyon
 e' zsenge párra lelketek,
 's veszélyeikben el ne vállyon
 mellőlök őrző fényetek!

- 5 Lássák gyümölcsit próbáiknak
 's ha végét érik napjaiknak,
 jutalmazták sziveket,
 vegyétek mennybe lelkeket.

- Világnak Alkotója szállítsd
 10 e' szenvedőkre fényedet
 's keserves inségekben állítsd
 melléjek őrző lelkedet.
 Lássák gyümölcsit lánczaiknak
 's ha végét érik napjaiknak,
 15 jutalmazd súlyos senyveket,
 vedd fel kebledbe lelkeket.
 (A 90-es évek első feléből.)

67. A' Szónok és egy Pap.

- Kerüld az asszonycsalfaságot,
 ez egy törvényre frígyünknek.
 Sok bölcs cselébe tévelyedvén,
 keservet szerze szívünknek.
 5 Elhagyva látta, gúnyolással
 jutalmaztatni lángjait,
 hiába kúcsolgatta karját!
 halál tetézte kínnyait.

- Kerüld a' férficsalfaságot,
 10 ez egy törvényre népünknek.
 Sok szép cselébe tévelyedvén,
 keservet szerze szívünknek.
 Elhagyva látta, gúnyolással
 jutalmaztatni lángjait,
 15 hiába kúcsolgatta karját!
 halál tetézte kinnyait.
 (A 90-es évek első feléből.)

68. Monostatos.

- Érzi minden a' szerelmet,
 minden szívben forr a' vér;
 's én elfojtsam e' kegyelmet,
 minthogy színem nem fejér?
 5 Nékem sints atzélbúl szívem,
 nőkre én is gerjedek;
 's hogyha senki sem lesz hívem,
 inkább poklot szenvedek!

- Míg tart éltem, vágyaimnak
 10 én is hát tsak áldozok.
 Hold! botsáss meg lángjaimnak,
 egy Fejérnek hódolok.
 Ah! melly szép! Egy tsókotskással
 töltöm rajta kedvemet.
 15 Hold! ha bántlak, tolvaj számmal,
 vonny szemedre felleget!
 (A 90-es évek első feléből.)

69. Sarastro.

- E' szenteltt rejtekekben
 a' bosszú nem lakik;
 's a' bűnös szent ösvényre
 csak kegyel vonzatik.
 5 Baráttya' karjánn járja itt
 a' jobb országnak úttyait.
 E' szentelt kőművekben,
 hol minden szív szeret,
 's kezet nyujt ellenének,
 10 áruló nem lehet.
 Kit e' hely meg nem érdekel,
 az emberdíszt nem érdemel.
 (A 90-es évek első feléből.)

70. A' Gyéniusok.

Másodszor üdvözlünk Vendégek!

Sarastro' tartományiban.

Itt bájos síptok 's csengetőtök,

mellyekben fő reménytek van:

5 Vegyétek hasznát, hogyha tetszik

e' tölle küldött étkeknek.

Ha majd harmadszor megköszöntünk,

öröm lesz bére mütöknek.

Tamíno bizz! ezélodra mégy.

10 Te Papagéno! néma légy.

(A 90-es évek feléből.)

71. Pamína.

Tünnyetek ti bús szívemnek

áltató reményei!

Nékem többé hű tüzemnek

meg nem térnek kéjjei.

5 Ah! teérted folydogálnak,

jó Tamíno! e' könyek,

még keservim a' halálnak

hüs sírjába döntenek.

(A 90-es évek első feléből.)

72. Papagéno.

Eggy lyánka, vagy menyecske

kell Papagénónak.

Csak ilyen gerliczecske

tehetne boldognak.

5 Melly bölcsen, melly édesen élnék,

sok herczeggel meg nem cserélnék,

ha volna ölemben egy szív,
 melly férje' szerelmében hív.

Nincs lángomat a' ki megszánnya,
 10 melly szívemet fellegig hánnya?

Ah! ennyi leányka közül
 szavamra csak egy sem hevül.

Ha lángomat senki sem ójtya,
 még mellyemet végre megfojtya.

15 De csókol egy asszonyi száj,
 egyszerre meg semmim sem fáj.

(A 90-es évek első feléből.)

73. Eggy Nemes Jérczéhez.

Jércze! dísze tollas népnek
 gyöngyös, búbos, ékes fajt!

Túl határin rekeszinknek
 röpülni mi szükség hajt?

5 Szív remegve
 megrettenve
 szünetlen
 egyetlen
 repülsz, repülsz?

10 Szélvész madár' sikoltása
 veszélyt, halált hirdetett,
 vad kakas jött, mint a' sáska
 szeget, lyukat ellepett.

Halász madár
 15 nyomba van már.
 Le ne szálly,
 meg ne álly,
 repülly, repülly!

Vad kakasok viaskodtak,
 20 jércze, tyúk megfélemlert,
 a' Sasok is elszárnyaltak,
 még az arany béke lett.
 Ép maradtál,
 megfáradtál.
 25 Szálly fára
 jó Pára,
 pihenny, pihenny!
 (A 90-es évek első feléből.)

74. Klóris és Dámon.

D. Nem szerelmes nyájasságod
 gyújtja véretem.
 K. Hát mi bájol meg?
 D. Ez nem bájol meg
 5 csak lepke lelkeket.
 Szép erkölcsöd, jámborságod
 vonnya szívemet,
 K. 'S ez megboldogít?
 D. Ez megboldogít!
 10 Ez ád itt mennyeket.
 K. Óh! ha szíved úgy érezne,
 ammint nyelved zengedez.
 D. Óh! ha szíved úgy érezne,
 ammint szívem csüggedez!
 15 K. Dámon! higgyem-e
 öröknek lángodat?
 D. Hittel vallyam-e
 öröknek lángomat?

Eggyütt. Trio.

Még barátság ápolgattya
 20 szerelmünknek lángjait,
 addig inség nem ronthatya
 hűségünknek bájjait.

Kedvujjító virágokkal
 hintegetvén utunkot
 25 elszéleszti tús bokrokkal
 mérkező vad gondunkot.

K. Így a' búknak vészhabjátúl
 meg nem hányatunk,
 D. 's életünknek alkonyátúl
 30 meg sem borzadunk.
 (A 90-es évekből.)

75. Dorkához.

Ah! hasztalan már minden erőltetés
 Dorkám! naponkint alkonyodik tüzem.
 Kinlódva hívom vissza Cziprist
 's meg nem akar könyörülni rajtam.

5 Nyájas Cupido hús nyoszolyám felett
 borzadva elszáll, mint mikor a' tavasz
 meglett fenyűkönn átsuhogván
 gyenge virági közé ügyekszik.

Hódíts magadnak, még buzog ingered,
 10 frissebb szerelmet. Én ölelésidet
 nem győzöm aggott karjaimmal
 sok viadalmim utánn fogadni.
 (A 90-es évekből.)

76. Dámonhoz.

Jól értem Dámon! szavadat,
 hogy többet higgyek, azt kívánod.
 De én azt mondom, ha nem bánod:
 hogy ösmerem bal célodat.

5 Nem úgy kedvelsz te engemet,
 hogy hitvesednek választhatnál,
 sőt tán örökre utálhatnál,
 ha tölteném vad kedvedet.

Nagy ágzatodra esküszöl,
 10 hogy véghetetlen lesz hűséged.
 És engem' szinte nemzetséged
 int, hogy nekem cselt fürtözöl.

Ajánlod minden kincsedet,
 ha lángjaimra szert tehetnél.
 15 De tán könnyebben megvehetnél,
 ha nem tudnám sok érczedet.

Szegénynek szültek engemet
 's a' jó erkölchöz holtig hivek
 's így csak szegény, de tiszta szivek
 20 reménylhetik szerelmemet.
 (A 90-es évekből.)

77. A' Képzet.

Előttem látom Laura!
 Lebegni képedet;
 de ah! melly nedves szemmel,
 hogy nem te önnön vagy.
 5 Midőn pirulva serken
 a' hajnal, vagy ragyog
 a' hold, látom s' kesergek,
 hogy nem te önnön vagy.

Ama' virágos völgyre,
 10 hol vélem egybe kelt,
 ama' friss vizforrásra,
 hol tőlem búcsút vett,

késztetlek én o Képzet!
 tűnny avvagy változz el!
 15 O változz el, te képzet
 's légy Laura önnmaga.
 (A 90-es évekből.)

78. Czidli.

A' kertben letem Czidlimet
 's haj! pántlikákkal átkötöztem,
 ammint mosolygva szunnyadott.
 Rá pillantván ah! éltemet
 5 éltétül függni észrevettem
 's a' báj egészen elfogott.
 A' pántlikával gyöngykezét
 talán suhogva megilletvén
 langy álmábúl felébredett,
 10 Rám pillantván és életét
 éltemtül függni észrevén
 kinyiltt ölembe süllyedett.
 (A 90-es évekből.)

79. Rozílis és Dámon.

ROZÍLIS.

Nyájas Dámon! csüggedéssel
 szánom néked szívemet,
 csak fogadd meg esküvéssel
 állandó hűségedet.

DÁMON.

5 Szép Rozílis! csüggedéssel
 tellyesítem kedvedet,
 csak fogadd meg esküvéssel
 állandó szépségedet.
 (A 90-es évekből.)

80. Thirzis' érkezése.

Vedd e' rósát Thirzis! hú kezembül,
 melyre sok köny hullott bús szemembül
 még tövénn lassankint töltözött,
 's téged a' szerencse üldözött.

- 5 Hány szorgalmas csókokkal kérleltem,
 hogy kertemben néked felneveltem:
 «nyisd meg már, o nyisd meg kebledet,
 's hozd ölembe vissza férjemet!»

Megnyitotta kelyhét dúzs pompával,
 10 hogy megtisztelhessen illattyával.
 Oh! e' szál jelentse szívemet,
 mint ünnepli érkezésedet!

Sok gyötrelmes tüske közt tikkadtak,
 még ohajtott fényre felviradtak,
 15 e' jeles virágnak díszei
 's özvegy szívemnek reményei.
 (A 90-es évek feléből.)

81. Számiel.

Számiel, egy mérges fuvatag, mely dullya koronkint
 napkeletet, jól képzi nekünk egy despota' karját.
 Nem bánt, míg leborúlsz, de megöl, ha felállasz előtte!
 (A 90-es évekből.)

82. A marsziliai ének.

Ébredj hazánk bajnok népe
 ragadd ki híres kardodat,
 nevednek esküdt ellensége
 dühödve hozza lánczodat.

5 A vérszopó tyrannusfajzat
 melledre szegzi fegyverét
 s véredbe mártja rút kezét
 ha szolgálatra nem hurczolhat.
 Fegyverre bajnokok,
 10 levente magzatok!
 Rontsunk, rontsunk
 e vérszomjúkra,
 szabdajuk halmokra!

A zsoldos martalékok nyája
 15 orditva habzik ellenünk,
 halált visítgat trombitája,
 remeg szavára életünk.
 Szerelmes asszonytársainkat
 örök bilincsre kergeti,
 20 honunkat földig égeti
 s pallosra hányja magzatinkat.
 Fegyverre bajnokok stb.

E szívtelen rabok dagálya
 győzhessen egy nagy nemzetet?
 Az emberjusnak kent nadálya
 30 igázzon férfiszíveket?
 Csordája béres árulóknak,
 mely kész eladni a hazát,
 hogy hordozhasson pántlikát,
 just szabjon egy szabad országnak.
 Fegyverre bajnokok sat.

40 Reszkess lator tyrannus pára,
 jutalmad napja érkezik,
 fejedre száll a vérnek ára,
 mely érted ingyen öntetik.
 Tanácsnokidnak dőre pártja
 45 önkényt koholja vesztedet,

e nemzet lesz, ki fényedet,
 örök homálylyal elborítja.
 Fegyverre bajnokok sat.

Öld bajnok a gaz despotákat,
 kik embervérben fürdenek,
 55 s kik megtapodván jussainkat,
 lopott biborban fénylenek.

De szándd meg embertársainkat,
 kiket magokhoz csaltanak,
 vagy máskép arra birtanak,
 60 hogy ostromolják honainkat.
 Fegyverre bajnokok stb.

Édes hazánk szent szerelme,
 segítsd vitézid karjait,
 kedvelt szabadság istensége,
 törd össze népünk lánczait.

70 Küldjétek ütköző csatánkhoz
 a győzedelmek angyalát,
 hadd űzze a vak despotát
 pokolnak kormos ajtajához.
 Fegyverre bajnokok,
 75 leventé magzatok!
 Rontsunk, rontsunk
 e vérszomjúkra
 vagdaljuk halmokra!

(1794.)

83. Búcsúzás.

El ne felejts, ha mély keserved szélled,
 melly értem most szaggattya mellyedet.
 El ne felejts, ha vidámságod élled,
 még szörnyű fájdalmak öldöklék szívemet.

- 5 'S ha tán egy újabb szív
 teményt visz szépségednek,
 hogy tört vessen
 sok próbánn átmentt hűségednek,
 gondold Laurám!
 10 Hogy sírva mondom képednek:
 el ne felejts! el ne felejts.

- El ne felejts, azért hogy bal sorsomnak
 kegyetlen karja tőled messze vet;
 hogy dallyait nem hallod víg lantomnak,
 15 's orczámra életet szép orczád nem nevet.
 Gondold, hogy sem üdő,
 sem hely olly szeretetnek,
 mint a' miénk,
 hervasztó gátot nem vethetnek,
 20 's értsd meg, ha majd
 távúlról mondom szívednek:
 el ne felejts! el ne felejts!

- El ne felejts, ha sírom eltakarja
 hű szívemet, melly érted csüggedett.
 25 Ott lángjait bal felleg nem zavarja,
 mint itt, hol gyengé tán, de ál nem lehetett.
 Melletted repdesvén
 békótlan érzésekkel,
 megáldlak tégedet
 sok édes képzésekkel,
 30 ha majd gyengén
 lehelli lelkelem lelkednek:
 el ne felejts! el ne felejts!

(1795.)

84. Eggy Magyar Asszonyra.

Ó magyar vérből eredett Menyecske!
 Czinkosod' karjánn, ki urad' fejére
 szarvakat raggat, hova mégy mosolygva
 olly sietéssel?

5 A' szerencsétlen rabok áldozását
 látni kívánod, kik az ősi rendet
 bájos árnyékért akarák ledúlni
 drága hazánkban?

Oh! ha törvényünk ez utóbb üdőkben
 10 úgy fenýítené az egyéb gonoszt is
 mint az ó korban, neked is hasonló
 volna halálad.

(1795.)

85. Szentjóbi Szabó László' halálára.

Legszebb korában hát csak elaszhatott
 híres Biharnak drága tenyészete,
 elköltözött az Alkotónak
 szent kebelébe Szabó barátunk!

5 Tsendes könyek közt képzelem untalan'
 mikint ohajtá: hogy remegő kezét
 búcsúzva még egyszer tehesse
 holta előtt szeretett kezünkbe.

De börtönyinknek durva rekesszei,
 10 mellyek szegénytől elkülönöztenek,
 nem engedék meg, hogy halandó
 karjainak jeleit vehessük.

Tornyos Lienznek kőfalas udvara,
 hol véle egygyütt a' komor éjszakát

15 reménnyel áltató beszédnek
váltogatási között kiültem!

Benned szögeztem visszölelési közt
lassú halállal tellyes ajakira
vég csókomat. Tebenned élt még
20 énnekem, alkonyodó barátom!

Nem látta többé városodonn kívül
érette váltig csüggendező szemem,
csak bús nyögése tűnt be hozzám
rejteke' réseiből koronkint.

25 Ti, kik rekeszben túrtok az Inn felett,
induliyatok meg társotok' alkonyán,
sirassuk együtt, kik köz okból
mennyei szíve miatt szerettünk.

'S ha majd az enyhültt sors' könyörűlete
30 megnyittya egyszer dupla vasajtajt
szűk tömlöczinknek, hogy hazánkba
hempelyedő vizeken lefolyunk,

menjünk el együtt szent maradékihoz,
's öntsük ki sírjánn tiszta dicséretit,
35 könyzaporinkkal megjegyzevén
hantfödelét elaludtt öcsénknek.

Ő majd lebegvén arczatink között,
nedves szemünköt nyögve törülgeti,
's érette sínlő szíveinket
40 mennyei csendgyeivel megáldgya.

De ti, Tirolnak jámbor öregjei!
e' néki szenteltt földre ne lépjetek,
hanem, ha néma tisztelettel
mint örökös siralom' helyére!

45 Az nyugszik ebben, kit tudományai
 jónak, nemesnek szíve, szerelmei
 szelődnek, ah boldogtalannak,
 tett egyedül az agyas Szerencse!
 (1795.)

86. Az Inn' vizéhez.

Vidd el gyöngyeidenn, óh sebes Inn' vize,
 melly rabtornyom alatt, a' Duna' szélihez,
 's ennek habjaival hirtelen elsietsz
 a' bajszos magyarok' drága határra;
 5 vidd el csókjaimat Laura' lakásihoz,
 's majd ammint szomorú elmefutási közt
 kristály csöppeidet sírva beszürcsöli,
 tüzd gyengén azokat szája' vidékire!
 Mond, hogy vad Tirolis' mostoha földgyeinn
 10 szívémben viselem képe' vonásait,
 ammint rósa gyanánt homloka felderül,
 vagy mély gondgyaitúl buba borítottatik.
 Mond, hogy hű tüzemet sem komor öblei
 sem hóval födözött képtelen ormai,
 15 míg földgyénn maradok, fel nem emészthetik.
 Itt is napjaimot, mint mikor oldala
 mellett csüggedezék, csak neki szentelem.
 Itt is leggyönyörűbb képzetek énnekem
 nyilván megmutatott tiszta szerelmei,
 20 's meghitt karjainak víg apolási közt
 csókjaiból eredett mennyei kájjeim!
 Laurát zengedezik szüntelen énekim,
 mellyektől rekeszem' bótyyai rengenek,
 Laurát emlegetik nappali gondgyaim,
 25 Laurám' arcaival játszanak álmaim.
 És hogy szertelenebb szívepedésivel
 megkíméllye magát, míg haza érkezek,
 mond: hogy nem viselem mostoha sorsomat

délczeg pára gyanánt, a' ki bilincseket
 30 érdemelt dühödő emberölésivel,
 vagy másét ragadó vágyakodásával.
 Belső nyúgodalom támogat engemet,
 melly a' legnehezebb ütközetek között
 35 erkölcsnek gyönyörű tudtaiból ered,
 és a' Jámborokat, míg buta fellegek
 hányják vészhabokon gyenge hajójokat,
 bajnokságnevelő vígadozásához
 bátor szárnyaival fel-felemelgeti.

(1795.)

87. Laura' képéhez.

Én ki a' hadnak szomorú csatáit
 gyűlölöm szívből 's keseredve nézem
 a' hegyes vassal ledöfött baromnak
 szertelen estét;

5 én, ki a' bornak hevivel nem élek,
 melly az elméket szerelemdalokra,
 mint az öldöklés hadi költeményre,
 szokta ragadni;

én, ki Laurának nevető szemétől,
 10 melly felindítá dalomat koronkint,
 messze özvegylek lakatos toronyban,
 verseket írjak?

Hogyha földgyébül kiszakasztod a' fát,
 avvagy a' pontyot kivonod vizéből,
 15 elhal ez tüstént 's lekonyúl amannak
 zöld csemetéje.

Képe Laurámnak 's eleven szerelme,
 a' mit a' sorsnak sanyarú haragja
 meghagyott bennem, mikor e' homályos
 20 szögbe taszított.

'S téged, óh Képzet! ki sem irt eszemből
 hús koporsóig soha semmi balság,
 sőt megujjúló veszedelmeimmal
 szüntelen ujjuész.

25 Légy tehát nékem te magam hevitöm,
 míg magányomnak fala közt nyomorgok,
 's nyisd meg elnémult kobozomnak újra
 hajdani kedvét.

Láttya majd ebből maradék világunk,
 30 hogy nemes lángú szeretet ragasztott
 a' barátságának kötelével engem
 Laura felemhez.

És ha rózsákat szedeget dalombúl,
 vagy homályúzó igazat tanulgat,
 35 háladó szívvel Kegyesem' nevének
 fogja köszönni!

(A 90-es évek második feléből.)

87. Laurához.

Ritka már Laurám! az erős barátság,
 mely magát nyilván az Igazhoz adgya,
 és az Ártatlant az erőszak ellen
 védeni merje.

5 Bátran üldözhet fene rágalommal
 a' bilincs nélkül dühödő Ravaszság,
 míg gonosz nyelvén az előbb Igaznak
 híre ki nem hal.

'S a' botor község örömet nyomozván
 10 a' törött ösvényt, viszi a' gyalázást
 harsogó szóval, 's az esékeny árvát
 újra lemarja.

Dölfös orczával nevet a' Kevélység
 a' levert jóknak zokogó siralmin,
 15 's durva bosszúját, valamerre láthat,
 büntelen úzi.

A' nyalánk Lelkek' csapodár csatája,
 mely alakjának jeladó szavára
 egy mosolygásért sükeres barátytát
 20 kész letapodni,

tapsoló kézzel helyesíti estét
 a' nemes szívnek, 's azalatt, hogy undok
 hírgyalázóknak foga közt vonaglik,
 gúnyal epezti.

25 Óh! ki tarthasson tehetős erővel
 vagy nagyobb rossznak veszedelme nélkül
 a' nagy Erkölcseért diadalmas ellent
 ennyi Gonosznak?

Elfajultt népét keseredve nézván
 30 a' kevés Jámbor, siralom szögében
 szánya bajtársát 's legazoltt nevének
 csak könyvet áldoz!

(A 90-es évek második feléből.)

89. S. Antal barátomhoz.

Hogy vitorlámot darabokra zútván
 a' gonosz szélvész, habozó hajómbúl
 egy magos szirtnek meredek hegyére
 felmenekedtem,

5 's körme között nyögvén az üres magánynak,
 mellybe a' bal sors dühösen belánczolt,
 a' jövő élet 's az örök halál között

félve lebegtem ;

szívölő búmonn könnyörúlni kezdvén,
 10 Tégedet küldött beborúltt szerencsém
 Antalom! hogy még ügyemen segíthet,
 tőrni tanítgass.

Hű barátságod nemesen felosztya
 szenvedésimnek valamennyi súllyát,
 15 jöllehet szíved magadét is allig
 győzi viselni.

Óh! ha feltámad valahára ismét
 csillagunk, és a' nevető szerencse
 visszavisz minket dobogó ölébe
 20 bús Feleinknek,
 légy azontúl is szeretője annak,
 a' kiben hozzád soha el nem alszik
 a' barátságának tüze, még érében
 moccan az élet.

(A 90-es évek végéről.)

90. A' Válogató.

Én egy gazdag asszonyért
 szélnek adgyam nyugtomot,
 a' ki alkudtt zsoldokért
 jusnak tartsa lángomot?
 5 Légy te, Gyöngyöm! tiszta ércz,
 's olly nagy mint a' Mátrabércz!
 A' kalmárlott mátkaság
 mind palástoltt szolgaság.

Én egy büszke asszonyért
 10 nyűgbe vessem szívemet,

a' ki emberségemért
 pórnak szidgya véretem?
 Légy te, Gyöngyöm, olyan vér,
 mellyel herczeg fel nem ér!
 15 Páromtól a' megvetés
 rosszabb mint az étetés.

Én egy szentes asszonyért
 klastromozzam éltemet,
 a' ki nyájas csókomért
 20 kárhóztassa lelkemet?
 Légy te olly szent alkotmány,
 mint a' most lett szűz leány!
 Kút felett a' szomjazás
 tűrhetetlen sorvadás.

25 Én egy bölcske asszonyért
 háborgassam álmomat,
 a' ki Plátós bábokért
 megtapodgya lángomot?
 Légy te olly nagy lelki kincs,
 30 mint a' melynek teste sincs!
 Még e' földönn vándorlok,
 széllel jól nem lakhatok.

Én a' legszebb asszonyért
 felhevítsem véretem,
 35 a' ki más nap Dámonért
 megvetendi szívemet?
 Légy te, Gyöngyöm! ollyan szép,
 mint a' legszebb angyalkép!
 Nékem nem vagy angyalom,
 40 ha mással kell osztoznom.

(1803.)

91. A' régi Aranykorrúl.

A' mit aranykornak hallottál festeni Miskám!
 verskoholóinktúl, kik az új erkölcsre morogván,
 mint a' zsémbés anyák, csak az ót ösmérik aranynak,
 gyermeküdök voltak, mëllyekbül végre kilépnünk
 5 kell vala; szinte miként anyjának dajka kezébül
 a' nevedék féljut lassankint férjfkorára.
 Még mikor a' népek kicsinyebb ágakra felosztva
 sátor alatt laktak, másmás legelőre vezetvén
 nyájaikat, 's kormánnya szerint éggy törzsökatyának
 10 égymás' karjaiban mint jámbor pásztorok élvén,
 boldog ugyan, de nem állhatatos volt gyermeki sorsok.
 A' kiesebb ég volt 's éggy szűk környéke tekénknek,
 a' mi egész eszkét gyakor értékezésre ragadta;
 's minthogy az illy gyönyörű épületét emberi elménk
 15 mestéri kéz nélkül nem gondolhattya teremni,
 egy köz atyát kezdett mënnyben sajdítani szívek,
 a' ki miként hajdan sok részeit e' nagy egésznek
 egybe köté, úgy állhatatos forgásra segíti.
 Majd azután a' mik nyomozó szémeikbe leginkább
 20 tüntenek, éggyenkint kezdék tapogatni eszkékel,
 öseiket kérdvén: mi nevek? hova lésznek üdönkint?
 vagy mi lakik bennék? kik az égi atyára mutatván,
 a' feladott jelenésnek okát mindënnapi tárgybul
 kölesönözött és szívreható képekbe takarták.
 25 Így valamint most hajnal előtt a' fellegës éjnek
 barna homállýában mind öszvezavarva feküsznek
 a' hegyek és völgyek, vizek a' szárazzal, az égnek
 bóttýai a' földdel; 's csak az éggy szellőnek üvító
 lelke lebeg fodor ormozatinn a' szőke haboknak.
 30 Méghasad a' hajnal, 's választani kezdi az égnek
 könnyebb fellegeit földünk' tetejére lehulló
 ködgyeitül. A' gőzök alól két részre vonódnak
 hosszai a' fövényes partnak, 's a' szürke folyóktül
 a' zöld öltözetű szárazt különözni segítik.

- 35 Szembe tünik, ködfátyolibúl mosolyogva kilépvén,
 a' növötényország, 's bőven mēgrakva virággal,
 gyēnge jegyesske gyanánt, a' napnak várja kelését.
 Erközik ez, 's a' vízi világ örvendve ocsódik,
 zēngenek a' madarak, fēlsērken az állati nemzet,
 40 él az egész környék, álmábúl ébred az embēr,
 's lakjait elhagyván, termő mezejére kiballag.
 Úgy gyönyörű képzése szērint a' régi atyáknak,
 hajdani mēllyeibúl a' tágas üregre kiterjedt
 barna sētétségnek, hol az ég a' földi szērēkkel
 45 őszvezavarva feküdt, a' mēnnyei elme teremtvén
 mindēnekēt, munkája előtt ēggy hajnali sūgárt
 alkota, mēlly fēnnyēt az egész mēlységre kiöntse.
 Majd azután a' fellegēkēt szárnyokra bocsátván,
 's a' nehezebb kōdōkōt harmatcsōppekre leszūrván,
 50 kristály boltozatit szētterjesztette az ēgnek.
 A' hēgyekēt mint oszlopokat koszorúkba csatolta,
 's a' szūlető földet tartandó lábura emelvén,
 zōld növötényēkkel kiesēn mēgrakta vidēkit.
 Partot adott, hogy habjaikot korlátba rekesszék,
 55 a' vizek' árjainak; kalaúzúl holdat az ējnek;
 tűzkoget a' napnak; törvényt a' szárnyas üdōknek.
 Számatalan állatokot szērzett a' pusztá vizekben,
 tollas nemzetēkēt levēgōnkben, barmot az erdōk'
 būgjaiban, 's koronája gyanánt e' drága remēknek,
 60 önnōn képe szērint porbúl nēmzette az embērt.
 Szinte azon képzése szērint a' pásztori kornak,
 a' homorú egekēt bērczēkre feszíti naponkint
 's e' nagy sátor alatt lakván a' mēnnyei gazda,
 kincsēs tárjaibúl bőven taplállyá cselédgyēt.
 65 Gyēnge palántáit harmat gyōngyōkkel itattya;
 kedvesen illatozó daliákba ruházza virágit;
 a' lebēgő nyirkot fellegtōmlōkbe szorítván,
 páracsatornákokat von az ēgēnn, 's hūven elosztya
 szomjadozó földünknek egész tetejére az essőt.
 70 A' gyors villanatok, valamint a' fūrge szeleknek

- szózat, mint követék, sebesen viszik úri szavának végezetit, mélyekre sötét földünköt az égnek csillagi szunnyasztó ragyogással kezdik apolni; útnak ered holdunk; lövi sугárfénnyeit a' nap;
- 75 's minden egyéb állat kiszabott tisztjére ocsódik. Sokszor ezen tüzeket, ha talán megfogynak üdönkint, végbeszakadt munkájok után nyugovásra ereszt, vagy ha kemény szavait hallják, mikor ő maga dörgő fellegékenn közelít, önnkint szugaikba vonódnak.
- 80 Egy komor országnak zavaros mélyébe rekesztve alszanak a' még nem született napok, emberek, éjek, 's a' mi egyéb életre jövendő, 's a' mennyei ősnek végezetét várják, mély őköt fényre idézze. Kellemetes kertben mulatoznak az emberi lelkék
- 85 testi halálok után; váltig töltöznek örömmel, állhatatos kedvét érzvén a' köz atyának, 's bús maradékaikat, kik gyakran eséngnek utánuk, szóotalan álmokban jobb sorsra ügyelni taníttják. Barmaikot, mint néma ugyan de nemekre tekintve
- 90 szomszéd társaikat, kégyes embérséggel előzván régi világunknak mindenkép jámbor atyái, a' szilajabb sorsbúl frígyés legelésre vezették. Sőt mivel a' növötény szerékét bimbózni koronkint, gazdasegéd nélkül levelekre, virágra fakadni,
- 95 telni gyümölcsökkel 's helyeikben mozgani látták, gondviselő lelkét gondoltak minden egészben lakni, ki ágazatit növötény életre segítse. 'S végre, ha tán különösb jelenéseket értek az égenn vagy szük földgyeikenn, ezeket szüleménnyivel égygyütt
- 100 elmecsirájoknak képes mondákba szorítván, mint hagyományt a' sèrkedező onokákra mesélték. Éjszaki részeiben földünknek, hajdani sorsát majdnem azonképen kezdette az emberi nemzet; csak hogy az ég komorabb lévén, 's a' pusztá vidékék
- 105 vagy roppant havasok, mélyekbúl messze lövődtek a' tüzes érczessők, szomorú jelenéseket adván,

gyermekesztét sok rettenetes képzésre ragadták.

A' fő lelkét ugyan könnyen kitanúlta teremtett,
állatinak nagy egészbe csatolt sokféle sorából

110 itt is az emberi szív, 's jóvoltú rëndre törekszõ
czélyaait érezvén, irgalmas atyának ítélte.

Ámde viszont sokasága miatt a' zordon esetnek,
több gonosz ágazatú lelkét vélt lakni tekénkenn,
kik vak irigységbül, ha lehet, marczongva ledüllyák,

115 a' mit az embërnek jó gondviselõje félépít.

Sõt mivel a' puszták a' mostoha télnek epesztõ
terhe alatt nyögvén, eledelt nem nyújtanak annyit,
hogy barom és embër megelégedhetne belõle;

számtalanabb példái utánn a' hústra esengõ

120 állati rablóknak, végtére az emberi szív is,

a' halakonn kezdvén, vad mészárlásra vetõdött.

Illy szomorú viadalmak alatt mosolyogva tenyészett

még is az égyesség a' barlangokra félosztott

éjszaki népeknél. Eggy jámbor törzsökatyának

125 útmutatása szerint a' csalfa vizeknek eredtek

gúzsoltt csónokokonn, vagy az erdei vadra rohantak

e' született vívók félfegyverkezve nyilakkal,

's a' keresett prédát pör nélkül vígan elélték.

Eggyütt töltögeték az unalmas téli homálynak

130 számtalan óráit, szörnyü képekbe ruháztván,

's gyermekeikre böcsös hagyománykint általeresztvén,

a' miket éltékben láttak, vagy az õsi regékbül,

jóval együltt balságok iránt bámúlva tanúltak;

's minthogy elalkonyodott eleiknek képeit olykor

135 kellemes álmokban, mint hajdan, mozgani látták,

holtok utánn õk is jobb sorsra sóvárgani kezdtek.

Így vezeté sok tárgyak iránt a' gyermekes elmét

a' rebegõ képzés árnyékilhoz a' nagy igaznak,

mellyet az ész, ha erõre jutand, nyomozásai által

140 fellegrejtékibül ragyogó uraságra emellyen.

Boldogok a' gyermekkornak víg napjai, Miskám!

Még az imént született fû is mosolyogva tenyészik;

játszanak a' nevedék ollók, 's gondatlan örömmel
kezdi az életnek pályáját futni az ember.

- 145 Szívededés nélkül töltötte az ősi világ is
régi aranykorait; kevesebb szükségüket ösmert;
fáradozás nélkül bőven szédhette gyümölcsit
a' kegyesebb földnek, bőven szelhetette aszályra
éjszaki honnyának vadait vagy vízi lakóit;
- 150 és ha talán a' gyermekatyák pörlésre fakadtak,
égy rövid ősi tanács az egész tüzet az nap eloltá.
A' veszedelmes enyím nem vont a' gyenge tiédre
kardot; az álnokság nem ütött a' büszke negéddel
frígyét az embérség ellen; nem fűzte igákra
- 155 társait a' bajnok; nem gyilkolt a' vad erőszak.
Ámde az ártatlan boldogságoknak enyelgő
képei nem voltak maradandó czéllya nemünknek.
Nőni komor veszedelmek alatt, ágakra tenyészni
kell vala, kellemetős bimbókra, virágra fakadni,
- 160 's drága gyümölcseivel diadalmaskodni az észnek.
Mint egy sörkedező ifú, elhagyta üdövel
őseinek bátor nyomait, 's természetanyánknak
szűk adományaihoz nem bízván, mestérerővel
új javakat kezdett feszégetni az emberi nemzet.
- 165 Mert a' törzsökatyák látván szaporodni naponkint
nemzeti ágaiukat, valamint szűkülni viszontag
a' legelő helyekét, 's pörököt támadni miattok;
kénytelenek voltak tágas telekésre vonódni,
birtokit a' szomszéd népnek kijegyezni határral,
- 170 földművelő érczel termékény kertékét ásni,
's új birodalmok iránt egymás közt frígyékét ütni.
Erre hamar felemelte fejét a' kancsal irigység,
fente törét a' hegýke harag, félelmes igákat
fűtt a' sárga negéd, tört font a' furcsa ravaszság.
- 175 Így kezdék eleink ösmerni az addig erőtlen
rossznak rettenetes mérgét, elhagyni az önnkint
termő Édenékét, 's telekés tájakra szakadván,
a' kényeret vad csipke közül izzadva kivájni.

(1805.)

92. Külső Szolnok.

Hirdessék egyébék más városit ősi Hazánknak,
 hol dühödő ostromlatok által
 vérpatakok folytak, vagy lágy pompának eredvén
 dúzs Némésink, palotákat emeltek!

5 Én kül Szolnoknak sükeres térségeit áldom,
 hol rëmëgő szëmeimbe az első
 napragyogás ötlött. Itt hempélyëg enyves iszapjänn
 a' Tiszavíz; itt omlik ölébe
 Zagyvánk. Egybevëgyültt vizeinn a' szőke folyónak
 10 a' szép híd: a' Szandai dombig
 két sor fűzfa között izmos töltések; utännök
 szállók a' Varsányi határig.

Legmagosabb partyánn a' víznek látszik az egyház,
 a' sótár 's a' hajdani földvár.

15 Mindën egyéb tájänn dúzs rétëk, barna barázdák,
 zöld legelők elëgyítve tenyésznek.

És hogy legböcsösebb díszët egyzsërrë kimondgyam:
 szinte azon partyára emeltek

a' két egybefolyó víznek, hét régi vezéri
 20 honnyokból kiszakadt Eleinknek,
 tizszáz évek elött, ëggy várfokot a' nyilak ellen,
 mëllyre utóbb a' mostani épült.

(1805.)

93. A' köz nép.

Jaj neked érzékeny Lélek! ki az ostoba népnek
 durva kezébe kerülsz.

Nem könyörül rajtad; bajdot buta lelke nem érti;
 mély panasziðra nevet;

5 's a' merevény sziklát hamarább sírásra fakasztod,
 mostoha csillagodat

puszta tetői alatt vádolván néma nyögéssel,
 mint magosan Zokogó

- szós epedésséddel szívét eggy emberi könyre,
 10 melly fagyos öbleiben
 röst csukavért szűrvén, nem tud dobogásra fakadni.
 Fényes okokkal eszét
 hasztalan' ébreszted, melly a' bús elmehomálynak
 hőtelen ernye alatt
- 15 szenderedik, 's a' festegető képzésnek enyelgvén
 ostoba bábjaival,
 fel nem akarja szemét a' tiszta igazra emelni.
 Adgy neki pénzt, kezedet
 róka gyanánt nyalogattya ugyan, tettetve nyöszörögvén
- 20 háladatos szavait ;
 ámde ravasz kifogások alatt szűkíti legottan
 lánczaidot, ha lehet,
 vagy legalább fenyeget, hogy fellyebb verje adódot.
 Csalni, cseferni szeret,
- 25 's hogyha szelídséged szó nélkül haggya lopásit,
 ostoba lúdnak itél ;
 vagy ha szemére veted, kinevet, károdnak örülvén
 szüntelen' emlegeti
 nyelve az ó vallást, a' jó erkölcsöt, az Istent ;
- 30 's ördögi tetteivel,
 a' mit nyelve dicsér, megkárhoztattya naponkint.
 Félve imádgya Urát,
 még mogyoró bottal fenyegetheti szolgáló girinczét ;
 ámde ha vizsga szemét
- 35 hűtelen újjairúl más tárgyra osontani sejtí,
 rontya, orozza javát,
 és ha talán dúzs markaibúl kifacsarja hatalmas
 jussait a' bal eset,
 gúnyos öröme fakad, 's dühösen kitapodgya belőle
- 40 a' halavány pihegést,
 melly még tagjaiban némellykor mozgani látszik.
 Ünnepe a' borivás,
 melly iszonyú lelkét zabolátlan öröme kicsallya
 fénytelen udvaibúl.

45 Eltűnik arczairúl illyenkor az emberi termet,
 szája szitokra fakad,
 's még hebegő nyelvét szózatra konyítani bírja,
 földet, eget legyaláz.
 Akkor esztét, szívét megnyitván, bátran okádgya
 50 titkos itéleteit ;
 's a' dühös ösztönököt bátran szájokra ereszti
 lágy zabolájok alól.
 Messze kerűld e' csűrhe csatát! Borivása mutatya,
 hogy, ha kigőzőlög is
 55 rút bora, vad kannál iszonyúabb marha tenyészik
 emberi képe alatt.

(1805.)

94. Az emberi Nemzetnek életkorai.

Eggy nagy Egész, Laurám! a' földnek dajka tekéjénn
 városi falkákban tengődő emberi nemzet,
 melly maradékainak gyarapító életet adván,
 nyer 's eszeket hagyományyaival nyílásra segítvén,
 5 's pór ügyököt keresettyeivel magosabbra emelvén,
 első törzsökinek lététűl fogva tenyészik
 szüntelen', és valamint onnantűl fogva öregszik,
 úgy esze is szépűl, úgy jobbűl sorsa naponkint.
 Kezdele gyermekűdők voltak, mint minden egyébnék,
 10 a' mi világunkon születik, hogy megmeg enyésszen.
 Kétezer esztendőt élvén, ifiodni, hevűlni,
 's forró vágyainak birodalmakot irtani kezdett.
 Ismét annyi utánn esze nyílt, és férjfihez illő
 állapotást nyervén lassankint szíve, üdőtlen
 15 ádázzattyaibűl igaz emberségre ocsódott.
 A' csöcsömös kornak, melly nem több plántanövésnél,
 pólyás álmaibűl érzékenységre derűlvén,
 lengedező vonzást mutatunk a' tarka világhoz,
 melly gyönyörű műkkel megrakva kinyilik előttűnk.
 20 A' mi szeműnkbe tűnik, megvisgálgattyuk örömmel ;

a' közelebb fekvő szereket tapogatva tanúllyuk,
's a' mi mozog, jár, él, különösb szeretettel apolván,
ingadozása miatt lelkes társunknak itéllyük.
Majd azután nyelvünk első szózatra fakadván,
25 a' tárgyak' neveit kezdgyük tudakozni szülönktül.
Hallani kívánnjuk: mik azok vagy honnan eredtek,
a' miket érzésink sajdítanak? Élet-e benne
vagy más titkos erő, melly olly munkákra noszította
tagjaikat, hogy az emberihez közelíteni tessen
30 gépelyi mozgások? Hova lesznek, hogyha előllünk
egy bizonyos Kor után üdeig vagy örökre kivesznek?
'S illy nyomozásinkot reggeltül fogva napestig
únakodó füllel hallván, kik furcsa regéket
nyújtanak elménknek, még dajka kezekkel apolnak,
35 vagy mivel értelmek ki nem ér az esetnek okáig,
vagy hogy az értekezést egy szóval félbe szakasszák,
agyszüleményekkel megterhelik édes eszünköt,
vagy legalább az igazt érzékeny alakba rekesztik.

Én magam is, Laurám! szemlélvén gyenge koromban
40 tisztább reggelekenn a' szép hajnalnak öléből
a' ragyogó napnak kerekét az egekre felúszni,
's estve felé a' tornyosodó felhőknek arannyal
fodrogatott párkányi alá reszketve letünni;
e' jelenésnek okát: mint megy fel bótos egünkre?
45 's mint megy alá ismét e' nagy test? tudni akartam.
«Ott az Oláh nemzet reggel felhúzza csigákonn,
asszonyaik 's fiaik póznákkal emelni segítettén;»
mondá, köntösömöt piperézvén, dajka vezérem;
«itt pedig a' svábok hosszú csákyákkal az égrül,
50 hogy kialudgya magát, egy hálózatra levonnyák.»
Nem tehetett eleget költős mondája eszemnek,
melly az Oláhokhoz nem tudta keletre naponkint
sváb nyoszolyájából e' glóbist visszavonatni.
Ámde valóságnak hallván mondatni sok ízben,
55 hogy pihes ágyából éjjélkor vagy kiorozván,
vagy ha talán or nyájaikat megsejtik az örök,

mord viadalmakkal megmeg kezeikbe kerítvén
 visszaviszik tág vállaikon a' bajnok Oláhok ;
 megnyugodott elmém, 's az Oláht, ki honomba Tiszánknak
 60 zúrzaravos vizeinn sót hordott, nagyra böcsülvén,
 a' jövevény Svábot ragadó állatnak ítéltem.

Mestereink, kiknek nevelő kezeikbe kerülünk
 dajkánk' karjaibúl, százféle határozat által
 kénytelenek lévén eszeket járomba csatolni,
 65 's gyermek ideákat szedvén a' régi világnak
 mézesen írtt hagyományyaibúl a' várasi rendrül,
 a' nemes erkölcsrül 's egygyáltallyában ügyünkrül,
 többnyire felséges tarságokat adnak előnkbe,
 mellyek igazsággal meg vannak még is egyitve,
 70 vagy legalább fő kútyaibúl mondatnak eredni,
 's mellyek az emberi észet halavány holdfényre segítvén,
 egygy idegen czélnak törtt ösvénynyére vezérlik.
 Mint hevesebb ifiak, kiknek dagadékony erében
 habzik az indulat, hallván ezen oskola-jargont,
 75 's mennyei elmékbúl eredett kristálynak ítélvén,
 dúzmadozó göggel kergettyük gőzös eszünkébúl
 éjszaki származatú seregét a' dajka regéknek,
 's a' szaladó csürhét legfellyebb hogy ha nevettyük.
 Majd azután nagy plánumokat forralni magunkban,
 80 a' mai culturát a' régi világnak enyelgő
 bábjaihoz képest hideg elmefutásnak ítélni,
 's római virtussal, görögös páthossal, üdőtlen
 oskolaságokkal nyalkán mennydörgeni kezdvén,
 a' mai embereket gyermek példázatok által
 85 egygy régen kiavúltt rámába igazni akarjuk.
 Ajtatos Énéást egygy hajdani bajnokerőnek
 vérszemesebb szerzője gyanánt hirdettyük azoknak,
 kiknek rendbe szedett honnyokban hasznos ekéket
 a' fene fegyverbúl illendőbb volna koholni.
 90 Furcsa eszű Jázont akarunk formálni azokbúl,
 kik már a' haragos bikanemzetséget igákban
 hajtani, a' dühödő hadakat felemészteni tudgyák,

- és az aranygyapjút, a' váraasi rendnek arannyát,
 melly buta örök előtt feszik, haszonolni nem értik.
- 95 Brútosokot képzünk, mikor Antoníusok ülnek
 trónusokonn, vak gyilkosokot Pompéjusok ellen,
 's még illy bábjaival játszunk a' régi koroknak,
 állati ösztöneink félelmes erőre ocsódnak,
 's a' rebegő képzés törpíteni kezdi eszünköt.
- 100 A' ragyogás egyedül, a' hír, a' büszke dücsősség,
 a' mi után pihegünk, 's nincs olly embertelen ösvény,
 mellyre kevélységünk örömet ne rohanna miattok.
 Milliom embereket kész lábunk porba tapodni,
 hogy magosabb póczonn lássuk csillogni nevünköt.
- 105 Ám de tovább, mikor a' tehetős életre kilépvén,
 oskola elménknek tüzeit gyakorolni akarjuk,
 rettenetesb harczok támadnak férjfi fejünkben,
 mint amazok voltak, mellyekkel gyermek eszünkéből
 a' viradó tudomány a' dajkaregét elűzte.
- 110 Emberi érzésink szebb forrásokra vezetnek
 a' zavaros tóktúl, mellyekből váltig itattak
 mestereink; kiesebb útakra von ösztöni által
 csillapodó szivünk; megakad minduntalan' elménk,
 társainak nyomainn meglegni az oskola rendet.
- 115 Itt nevetést okozunk nyelvünknek gőgjei által,
 római frázisokot dongván füleikbe azoknak,
 kik sükeres kincset nem lelnek pusztá szavakban.
 Ott haragot gyújtunk, diktátori hanggal akarván
 férjfiás Elméknek félszeg törvényeket adni,
- 120 kiktől jóakaró kormányzást kellene kérnünk.
 Megmeg amott koronája helyett egy ritka remeknek,
 mellyre az ó kornak héros példái vezettek,
 károkot, öldöklést, rút bosszúságokat érünk,
 's classicus erkölcsünk, valamint a' falba ütődő
- 125 ostoba cserfabogár, valahányszor szállni ügyekszik,
 annyi kemény akadályba rohan, melly vissza taszítja.
- Erre gyanút kezdünk titkon dajkálni magunkban,
 vallyon igazságnak tarthassuk-e, a' mi eszünkéből

- a' mesevászoknak sokaságát hajdan elűzte ?
 130 avvagy ez is nem egyéb tündöklő dajkaregénél,
 melyet az álnokság csak szebb köntösbe rekesztett ?
 's több habozások után, ammint természetes elménk
 csendes vagy hevesebb, sőt ammint hozza magával
 a' vak eset, vagy monda gyanánt az igazt is örökre
 135 megvettyük csak azért, hogy meg van alakkal egyítve ;
 vagy hidegebb vérrel tar fáradságnak itéllyük
 válogatásában sürgő nyomozásit az észnek ;
 's mélyen elaltatván félbölcs pólyákba szorított,
 's kellemetes szellői között a' lelki homálynak
 140 önnkint szenderedő elméneknek mennyei lángját,
 szívragadó példája után a' többi világnak,
 férfi figyelmünköt töredék testünkre szögezzük.
 Csak kevesen vannak, kik déli világra ohajtván
 szörnyű mélyeiből kiverődni az elmehomálynak,
 145 józan eszű kalaúzok után a' tiszta valókat
 a' salakok' szövevényi közül izzadva kivájják,
 's rettenetes harapási között a' róka csatáknak,
 melyek ezen kincstől seregenként húllani szoktak,
 állhatatos szívvel ragyogó napfényre segítsék.
- 150 Illy szomorú ösvényt járt eddig az emberi nemzet.
 A' hazug érzésnek gyarló szerszámai voltak
 első napjaiban, melyekkel vígan apolta
 gyermekítéleteit. Bizonyos mértéknek itélvén
 messzeható szemeit, kis dombnak vélte sokáig
 155 a' magosabb hegyet is, mely több mértföldnyire állott,
 a' miket illetvén, külső színekre hasonló
 műeknek lenni talált több más afféle szerekhez,
 melyek az érdeklő újjaktól messze feküsznek,
 belső voltokat is mind egyyenlőnek ítélte.
- 160 A' mi fülébe hatott, neki az mind állati szózat,
 's mind eleven szer volt, a' mit tán mozgani látott.
 A' habokonn lebegő fuvatagból mennyei lelket,
 Órdögöt a' vérszűl, 's a' ropantt szikla tetőkre
 omló forrásból gyeniust szóllamlani gondolt.

- 165 Hűtögető árnyéki alá egy hajdani tölgynek ;
 úttyaibúl a' hő nap elől izzadva kitérvén,
 a' puha gyöpre ledült, 's ammint szárnyával evezvén
 egy sziszegő szellő bogainn a' hajdani fának
 átsuhogott, ő arcra borúlt, 's a' lelket imádtá,
 170 mellynek ezen tölgybül áldását vélte lebegni.
 Akkor eredt nyers képzetibül a' gyermekes észnek
 a' piperés nyelv is, melly a' rendbéli neveknek
 's minden egyéb szóknak jövevény értelmekeket adván,
 dajka poézissal sűrű zavarokba temette
 175 önnkínt hajnalodó fényét a' józan igaznak ;
 's mellyet az ész, sok harcok utánn országolni kezdvén,
 elmenyítő szerszámi közül olly músa-rabokhoz
 űzött, kik viradó ésszel bábozni szeretnek.

Majd azután ifiaeska gyanánt mosolyogva kilépven
 180 gyermek napjaibúl, szilajabb indulati kezdtek
 forrani. A' szerelem különös frígyekre hevítvén
 szívét, 's társaitúl egyszersmind messze szakasztván,
 nemzeti ágaihoz lassankint úgy lecsatolta,
 hogy dagadó göggel jövevénynek nézte barátit,
 's magzattal szomszédi között tündökleni kívánt.
 Már az irigység is fellobbant benne ; ragadta
 pajkosan a' másét ; kardot fent társai ellen,
 's a' kit erőszakkal nem volt megfosztani képes,
 azt agyafúrtt hitetéseivel próbálta igazni.

- 190 A' hagyományt, melly őseitül údejére leszállott,
 dajka mesécskékkal bőven megegyítve találván,
 duzmadozó szívében ugyan még kezdte nevetni,
 ámde mivel hasznáraláló szerszámnak ítélte
 arra, hogy a' botorabb sereget járomba szorítsa,
 195 gyermek bábjaibúl rettentő vászokot ácsolt.
 Akkor az ó költés, melly szópiperékkal enyelgett,
 nagy kapukot látván zomokabb hasznára kinyílni,
 gögös bárdusokot fajzott, kik titkos udúkban
 isteneket szülvén, 's iszonyú törvényeik által
 200 a' pözsögő népet különös szakaszokra felosztván,

a' jövevény ellen haragot kezdettek apolni,
 's a' dühödő harcztot legszentebb póczra emelték.
 Mennyei fajzatnak hirdették büszke dalokban
 a' buta hérosokot, kik tűzzel vassal emésztvén
 205 a' kivirúltt földet, 's lakosit rabságba ragadván,
 szörnyű hasznaikot készebbek voltak azokkal
 közleni, kik neveket rettentő fényre dalolni
 's holtok utánn roppant oltárra segíteni tudták.

Végre az Istenség mennyből földünkre leszállván,
 210 's emberi formában nemes emberségre tanítván
 minket, az ész megnyílt, 's lassankint síneni kezdtek
 a' barom ösztönök is, felüdült a' férjfi okosság,
 serdült a' tudomány, rügyezett a' kézi serénység,
 's a' kiket a' Bajnok több nemzetségre szakasztott,
 215 a' Kalmár azokat megmeg mind öszvecsatolta.
 Nem csuda már, Laurám! rügyezése az emberi júsnak;
 nem csuda, hogy láttyuk álmából kelni az embert.
 Férjfi korára jutott elméje az árva Szegénynek,
 és a' Menny könyörülni tanúlt méltatlan igájánn.

(1805.)

95. Gróf Szápáry János neve' napjára.

Mennyből leszállott Harmonía!
 mondgy kéjjel tellyes hangokat
 's kövesd a' kívánságokat,
 mellyekkel Istent szívünk víjja,
 5 hogy rá terjesztvén óvó szárnyait,
 Urunknak boldogítsa napjait.

Tetézve mindenféle áldásokkal,
 szelíden folyon életed,
 hogy gyámolát állandó dallásokkal
 10 zenghesse Benned Nemzeted.

Örömmel nézhesd Gyermekednek
 virágra nyíló bájjait,
 örömmel Benne életednek
 újjúló boldogságait.
 (1805.)

96. A' kanál.

Még mikor e' földön új volt a' várási élet,
 's a' csöcsömös Törvény nem győzte igazni az ösztönt,
 Jupiter és Thémis lerepültenek egyszer az égből
 emberi formában, 's incognito szerte kutatván
 5 a' falukon és városokon, szemeikkel akarták
 látni az új rendet, mellyel szolgálák az embert
 állatos udvaibúl ragyogóbb életre kitsalták.
 Mint mikor a' lyánkák Miklós' napjára gyümölcstöt
 várván, hajnal előtt mosolyogva kibújnák az ágybúl,
 10 's a' fagyos ablakban piperés veszzőre akadván
 könybe borúlt szemeket pihegő mellyekre letűzik,
 's félre vetett dunnájok alá meg vissza vonódnak;
 úgy a' Mennyeiek nem jókat lelteni remélnvén,
 's a' gonosz ösztönökét, mellyek lárvákba takarván
 15 bélyeges arcaikat, jobban látszottak ivadni
 mint az előtt, a' jámborokon, valamerre vetették
 vizsgáló szemeket, csúfúl országglani látván,
 buba merülte szívvél meg meg honnyoknak eredtek.
 Jó tova vóltak már a' fő várasnak utolsó
 20 kertyeitül, 's köpönyegjek alatt már vedleni kezdett
 mennyei vóltokrúl a' felvett emberi forma,
 a' mint egy iszonyú záport kerekedni nyugotrúl,
 's rettenetes szeleket láttak lerohanni az égből,
 mellyek alatt nádaska gyanánt habzottak az erdők.
 25 «Így haza nem mehetünk, mondá Báttýához az Aszszony
 lábom is allig győz a' szélnek vinni. Repűlnöm
 sültt lehetetlenség. Máskép sints messze az alkony;
 ott üthetne reánk, közepén a' felleges égnek,

a' gonosz éj, hol sem vatsorát nem lenni, sem ágyat.
 30 Jobb ha ma itt maradunk, kiderül tán reggelig úgy é? »
 Jupiterünk látván a' vésznek nőni hatalmát,
 könnyen szót fogadott, 's úttokból félre vonodván,
 egy alacson háznak fél nyílt kapujához ügettek.
 Tsak maga állott ez közepén a' sárga mezőnek,
 35 hol homorú fővel várták a' búza kalászkod
 a' daloló sarlost. Tág volt mellette az udvar,
 's gáttya között a' szolga-tsoport a' házi barommal
 hangya gyanánt pözsögött. Sétált a' gazda közöttök,
 egy öreg úr, ki az embereket rossz fajnak itélvén,
 40 váraasi lakjaiból a' pusztá mezőre vonódott.
 Aszszonya egy egyenes szívű matróna, kilépvén
 szinte szobájából, 's a' két vendéget uránál
 éjjeli szállásért halván könyörögni, «Lakásunk
 ugymond, 's a' mi kevészt nyujthat vatsorára vagyunkánk,
 45 a' jövevények elől soha sintsz elzárva. Merészlem
 kérdeni, kik legyenek nagyságtok? » 's ezzel az ajtót
 mellyből szinte kijött, nagy örömmel félre taszítván,
 a' jövevény Párral tsínos lakjába belépett.
 «Nints tizenöt mértföld, mondá Zevsz, birtokom innen,
 50 Felleginek hínak, 's a' fő városba behozván,
 egy hete már, rokony aszszonyomot, hogy lássa szokásit,
 erre kísétáltunk a' fris levegőnek okáért.
 A' szoros utszáknak nem győztük vólna egyébkép
 dögleletes dohait. Látván gomolyogni előnkbe
 55 a' ropogó szélvést, kocsimért a' szolga legottan
 vissza futott. A' pusztá mezőn nem tudtuk azonban
 a' fene szél ellen folytatni lakunkhoz az útát,
 's durva csatái elől inkább e' házba betértünk.»
 Erre palástyaikot, mint otthon, félre hagyítván,
 60 egy kerek asztalhoz párnás székekre leülvén,
 köz lett a' papolás. Mind elmondotta magárúl
 Fellegi' Hugának nagy pontossággal az aszszony,
 hol született? nemzője ki volt? hány úri legények
 tsókolták kezeit még gyenge leányka korában?

65 Kiknek adott kosarat; noha térgyen állva esengtek
karja után? mint tudta viszont megnyerni szerelmét
mostani férje, kinek szívét nem győzte ditsérni.
«Gyermekeink, úgymond, jó lábann állanak. Egyik
már kapitány, a' másik gazda. Menyetske leányunk
70 három, mind vagyonos háznál. Van már is utánok
nyoltz onokánk, mind fris, mint a' mely rosa ma nyílt ki
's ezzel magzatinak, Laczkótúl fogva Katáig,
még születések előtt kezdvén, perorálva leirta
életeit, majd szinte miként a' régi poéták,
75 kik hogy latraikat bajnok ragyogásra emellyék,
még buzogányokat is menyből származni dalollyák.
Zevsz az alatt a' háznak urát kitanulni akarván,
szóba erett nagy dolgok iránt vele: tart e' az égnek
Naggyairúl valamit? vagy tsak mondának itéli
80 gondgyaikat járása iránt a' földi ügyeknek?
Vár e' hasznot a' most zsendülő várasi rendbül,
melly komor udvaibúl köz lakra seregli az embert?
Vélie, hogy czéllját könnyebben eléri ez által
e' nemes Alkotmány? vagy tán gonos ösztönit üzvéen
85 csínosodásábúl mérget fog szinni magának?
's józan eszét felelettyeibül tündökleni látván
emberi szívével, töstént feltette magában,
hogy különös gondot fog egész házára viselni.

Nyoltzat ütött volt már, ammint egy fürge szakátsné
90 jó vatsorát tálalt, 's megrakta borokkal az asztalt,
jobb vatsorát a' mennyeiek nem láttak azóta
hogy palotájokból nyomorúlt földünkre kiléptek,
sem tüzesebb borokat, mellyekbül helyre felöntvén,
tréfa beszédek közt vidám hahotáknak eredtek.
95 Zevsz azután a' jó fogadást hálálni akarván,
«húsz hete már, úgymond, hogy járjuk az emberi nemnek
most születő faluit tornyos palotáival edgyütt,
's olly nemes agg pár szív nem akadtt még eddig előnkbe
mint ma ezen házban. Bér nélkül hagyni az ilyen
100 roppant érdemeket Zevsztül nem vólna igazság.

Fellegi képe alatt ('s ezt mondván fényleni kezdett,
 költsönözött orczája körül a' mennyei ságár,)
 a' magos égnak urát szemlélitek ülni, barátim!
 asztaletok mellett. Az igazság asszonya Themis,
 105 kit velem itt láttok. Tegyetek nyílt szívvel előnkbe
 három akármilyen kérést. Itt helyben azonnal
 kedveteket töltöm. Kívánnyatok, a' mit akartok.»

Fél halavány és fél nevető ortzával az aszszony,
 felszökik a' székrül, 's rebegő hálákra fakadván,
 110 hogy magokat mennybül hozzá megalázni akarták,
 végre, hogy e' vatsorát, még él, soha el ne felejtse,
 Zevsztül azt az ezüst kanalat kíváunya magának,
 mellyel az égi levest, az üdönként nálla ebédlő
 mennyei vendégnek felesége kiosztani szokta.

115 «Ahha bolond! bár ránczosodó s be lökődne
 osztogató kanalad!» pattogja goromba haraggal
 férje, ki a' bortúl nyílt szívűségre hevülvén,
 szinte tsekély kérése miatt motskolni akarta,
 ostoba társnéját, ammint padlása kinyílván

120 hirtelen a' háznak, rémültt s be lökődött
 szálló dárda gyanánt szoknyáinn által omolván
 a' mennybéli kanál. — Iszonyú jajszókra fakadván
 hátra kapott, hogy az égi nyilat kifeszítse farábúl
 a' remegő aszszony, 's valamint a' nyári szeletske,
 125 melly feszesebb ággal tehetetlen harcra kikelvén,
 's már így már meg amúgy próbálván görtsei ellen
 ostromait, dúl, fül, nyöszörög 's elvégre kifárad,
 úgy erejét ő is rá fordította egészen,
 's a' beszorúltt kanalat ki nem indíthatta helyébül.

130 Mit tehetett egyebet? még egy kérésre maradván
 jussa, könnyüs szemmel Zevsznek koldulta kegyelmét,
 mentse meg a' rosztól, 's kanalát vegye vissza farábúl.
 Hogyha nekünk az Egek zab kéréseinkre megadnak,
 a' mire vágyakodunk, fogadom, nem volna tsak egyy is
 135 köztünk, a' ki ezüst kanalat ne viselne farában.

97. A' döghalál.

A' vad állatoknak gallyas országában
 nagy döghalál támat Augustus' korában.
 Egynehány nap alatt sokan eldögölvén,
 sokan segéd nélkül félholtan szükölvén
 5 gyöpös piaczin a' bús erdőségnek
 öldöklési alatt a' mirigyos égnek;
 a' többiek végre mind elkeseredtek
 's tanátsnak okáért öszvekeredtek
 az oroszlyányoknak öreg vajdájához,
 10 ugy mint a' községnek született urához.
 Ő is beteg volt már, 's felkelvén vaczkábúl,
 kimászott egy dombra háló szobájábúl,
 hol a' nagy gyűlésnek vévén hódolását,
 kesergve hallgatta bús tanátskozását.
 15 Végre öszve szedvén omlékony tagjait,
 's egy nagy sohajtással elkezdvén szavait,
 «súlyos vétkeinket iszonyú csapással
 feddi az Ég, ugymond; 's vajha végromlással
 meg ne látogassa bűnös nemzetünköt,
 20 gonoszra fajúlni látván erkölsünköt!
 Illyen ostorokkal már az embereket
 többször megbüntette, kik a' törvényeket,
 mellyek a' zablátlan életet tiltották,
 lábokkal tapodni játéknak tartották,
 25 meg sem szünt mindaddig méltó fenyítése,
 még a' buzgóbbaknak ajtatos végzése
 a' fő bűnösököt fel nem konciztatta,
 vagy az oltárokon fel nem áldoztatta.
 Olvastam én magam az ó kronicákban
 30 sok illyen példákot, versekben, prósákban
 's farkas doctorom is hittel bizonyította,
 hogy egy illy áldozat töstént elfordította
 bús nemzetünkrül is az égnek tsapását.
 Fogadjuk el tehát jámbor tanátslását,

- 35 's vallyuk meg itt nyilván szarvas vétkeinket,
 mellyekkel terhelve tudgyuk sziveinket;
 's a' kit fő bűnösnek fog lelmi gyűlésünk,
 hallyon meg érettünk. Hogyha szenvedésünk
 valóban megszűnik elégtételére
 40 ünnepet szentelünk emlékezetére
 halálának napján minden esztendőben,
 's még egy vad állat leszsz e' kies erdőben,
 nagy neve örökké nyilván daloltatni,
 's egész rokonysága szentnek fog tartatni.
- 45 A' mi engem illet, megvallom vétkeimet,
 mellyel megterheltem, sok izben lelkemet.
 Számptalan juhokot felfaltam éltemben,
 sőt még a' Pásztort is megöltem mérgemben,
 ha ellent mérészlett próbámnak állani.
- 50 Kész is vagyok érte véretem ontani,
 csak megmenekedjen a' rosztól nemzetünk,
 melly által honunkból rendre kiveszhetünk.»
 Ezekre a' Róka farkát megcsóválván,
 's az orosz lány előtt hason mászdogálván,
 55 «nagyon jó, nagyságod, ugymond szín orczával,
 hogy fő személyének megalázásával
 ezen kicsinységet véteknek tartani,
 's vérét méltóztatik értünk ajánlani.
 Nincs gyávább alkotmány a' bamba juhoknál!
 60 sem elmét sem szivet nem lelmi nyájoknál.
 Egy vitéz farkasnak csupa árnyékára,
 öszvevarodván egymásnak hátára,
 sem védni nem tudgyák saját életeket,
 sem szemes fortéllyal kerülni veszteket,
 65 's ha fel nem támadna mellettek kutyájok,
 egy szempillantásban oda vólna nyájok.
 Fortélyokot pedig kitül tanullynak,
 mikor vezérjeik csicsákból állanak?
 kik a' juhászoknak hurezolván terheit,
 70 csak önnön hasoknak vadászszaak kéjjeit?

Ugy kell tehát néznünk a' juhnezetséget,
 mint egy enni való balgatag községet.
 Tudgyák az emberek ezen igazságot,
 's félre tévén böltsen az irgalmasságot,
 75 fejik, nyírják, eszik, bőreikben fülnek,
 's béleiknek hangján tántzokra hevülnek.
 De mitsoda jussal? jobbak e nálunknál?
 's mennyivel böltebbek akármelly majmunknál?
 Mikor tehát rajtunk még is uralkodni,
 80 's jussunk elejébe akarnak tapodni,
 úgy kell velek bánnunk mint ellenséginkkel,
 kiket meglámadni szabad fegyverinkkel.
 Megölvén Felséged a' juhásztorokot,
 tellyes igazsággal követte azokat,
 85 kik javokra élvén a' hartznak jussával,
 vitézül küszködnek szomszédgyok' hadával.
 Tsak az én vétkem is nagyobb mind ezeknél:
 mert én nem éltem ám a' tyukketretzeknél
 bajnokokhoz illő harcüzenetekkel,
 90 hanem lopva ölö mesterkedésekkel.
 Öszszegyilkoltam így számtalan tyukokot,
 gyomromba temettem sok szép kakasokot.
 De mit tudok tenni mást e' nezetséggel,
 melly vásott böltekhez illő szemeséggel,
 95 titkos uttyaimot szüntelen vájkálván,
 's a' vigyázást éjjel váltig trombitálván,
 tele szemetezi szokott nyomaimot,
 's veszedelmeseknek teszi járásimot.»
 «Ugy kell a' gaz népnek! ugymond dölfösséggel
 100 a' bajszos Tigris. Illy nagy merészséggel
 Urunk' apródgyának úttját elállani
 anyyi, mint ellenünk pártot indítani.
 Sok állatot öltem én is életemben,
 a' mi több, nagy részét nem is éhségemben,
 105 hanem tsak vitézhez illő dücsöségből.
 Mert ám ki nem tudgya? hogy olly nezetségből

- van szerencsém venni nagy származásomat,
's a' magosabb pótzra örökös jusomat,
melly bajnok virtussal víván sok hartzait,
110 rémülésbe hozta szelídebb társait.
Szégyen volna nekem nyomát nem követni;
's a' ki okaimot meg merészli vetni,
állyon ki, ha tettzik, ellenem vitára!
meglátom, mit mondhat jusom' próbájára?»
- 115 Illy formán szóllottak megvallván vétkeket,
mind a' többiek is, kik duzs életeket
a' bambább marháknak töltik csalásával,
vagy a' gyengébbeknek fel mészárlásával.
Utolsó volt köztök a' vallástételben
120 a' lappangó Farkas, ki szörnyü hitelben
lévén a' ragadó barmoknak részénél,
azt a' jegyzést tette bünszépítésénél,
hogy ő ritkán üldöz másféle barmokat,
hanem kik megvetvén ősi vadságokat,
125 a' kevély embernek részéhez állanak,
's egy kis betsületért tsúf igát hordanak.
- Hallván az Elefánt e' tar mentségeket,
ki mint fejedelem, azon seregeket
vitte a' gyűlésre, mellyek fűbűl élnek,
130 «ha, ugymond magában, ezek így beszélnek,
's érdemeknek tartván az öldökléseket,
virtusoknak teszik a' legfőbb vétkeket,
mért ne mentegessük mink is hibáinkot,
kik más kára nélkül éllyük napjainkot?»
- 135 'S éppen el akarta gyónását kezdeni,
a' mint a' számárnak szavaít zengeni
háta megett hallya nagy tsudálkozással,
ki közbe vegyített sok fóhászzkodással,
«én is nagy bűnösnek ösmerem magamot,
140 mint nagyságtok, ugymond; mert mikor utamot
elvéttetem nem rég, 's ezen erdőségbűl
a' síkra jutottam, — koránt se éhségbűl!

- mert én megelégszek erdei füvemmel,
 hanem hogy meglássam tulajdon szememmel
 145 életemben egyszer azt a' nagy világot,
 mellyben úgy hallottam a' sok bódogságot,
 mint nálunk a' gombát, önkint nevedetni,
 meszsze ki találtam oda ereszkedni,
 hol a' tsemetétlen rétek tenyészkednek
 150 's balsamos illatú fűvel kedveskednek.
 Itt engem az ördög, a' mint sétálgattam
 's a' virág zománcznak díszét vizsgálgttam,
 arra tsábított el, hogy a' *pap* réttyérül,
 de tsak az ösvényre kidőllő szélérül,
 155 egy harapás sarnyút orozva elvettem,
 's tsupa nyalánkságbúl helyben meg is ettem.»
 «Mit? a' *pap* réttyérül? melly istentelenség!
 felkiált a' róka. E' nagy hitetlenség,
 's nem egyéb, az oka nyomorúlt sorsunknak!
 160 Ez hozott döghalált egész fajzatunknak.»
 «Szörnyű szentségtörés! ugymond nagy buzgással
 a' tajtékozó Farkas, mellynek vér ontással
 nyerhetünk egyedül tellyes botsánatot;
 és hogy megmutassam ezen ágozatot. — — —
 165 «Mit sokat mutatni? mondgya gögöséggel
 a' bajuszos Tigris. Mennél több készséggel
 viszszük az oltárhoz ezen áldozatot,
 annyival könnyebben nyerünk botsánatot.»
 Neki estek tehát hárman a' számárnak,
 170 mint a' legvitézebb ostromlók a' várnak,
 's mihelyt lábairúl szegényt leránthatták,
 egy szempillantásban ízekre szaggatták.
 Régieknek tudgyuk ama panaszkot,
 hogy még felakasztyák a' kis tolvajokat,
 175 addig a' nagyokot szabadgyában dúlni
 's idegen javakkal haggyák bódogúlni.

(1805.)

98. Aíánlás.

Hun vérből eredett hajdani Nemzetem,
 mellynek törzsökiből zsengeti fő dücsöm!
 vannak, kik ragyogó tisztviseléseket
 óhajtván, szeretik tolni segíteni
 5 a' kormány' kerekét, 's nagy jövedelmekért
 a' köz jót ügyelik. Mások az özvegyet
 's a' dúzstúl maradott árva leányokat
 oltalmokba veszik, 's a' legügyetlenebb
 úrnak jussaival zengtetik untalan'
 10 a' törvénytől, hogyha reményeket
 a' gazdag jutalom nyájasan ihleti.
 Ez csak csüreinek szenteli gondgyait,
 szomszédsgaiból számtalan életet,
 szedvén, hogy sok ezer városi naplopót
 15 a' szükség' üdejénn, köz nevelő gyanánt,
 gyámollyon kegyesen bő nyereségért.
 Krósus' kincseivel sem veszed azt reá,
 hogy terhes szekeren vagy födeles hajónn
 kül földekre vigyen bel szüleményeket
 20 más kalmár szerekért, a' ki ekéivel
 túrván őseinek szűk hagyományait,
 bővelkedni tanúlt kis jövedelmiből.
 Ez nem hall örömet, csak hadi trombitát,
 mellynek rettenetes harcrecsegéseit
 25 átkozzák az anyák, 's marha gyanánt repül
 tajtékzó paripánn dárdahalál közé,
 hogy halmokra szabott emberi testekenn
 feljusson koszorús fővel az áltató
 hírességnek ama' büszke tetőire,
 30 hol soknak csak azért fénylenek érdemes
 lelkek közt neveik, hogy sokat öltenek.
 Más dőzsölni szeret víg borozók között
 sűrű gallyak alatt; vagy jövedelmeit
 kártyás asztalokonn füstnek eresztgeti;

- 35 még a' fürge vadász, hogyha kutyáival
 felvert egy remegő dámvadat, asszonyi
 társának szomorú várakozásira
 nem hajtván, egyedül tölti az éjszakát,
 's prédájára vigyáz a' hideg ég alatt.
- 40 Engem' megkülönöz lantom az agytalan
 lelkektül, kik üres fényre sovárganak
 másnak káraival, mint amaz ügytelen
 néptül, melly alacsony szívvel az emberi
 elmének nemesebb díszeirül lemond.
- 45 Illy dücs nékem elég! és ha Te, Nemzetem!
 készséggel befogadsz énekesid közé,
 kik hüven művelik hajdani nyelvedet,
 tartsák meg szomorú bajkoszorúikat
 vagy más béreiket mások! az én nevem
- 50 szent oltalmad alatt évig emelkedik.

(1806.)

99. A' Baktai Paraszt.

- «Gyurka fiam! készülly! úgymond egy Baktai ember;
 a' szamarat holnap vásárra bevisszük Egerbe;»
 's hajnal előtt a' szürke Fülest feldönti fiával,
 megköti négy lábát, 's egy vastag rúdhoz akasztván,
 5 úgy viszi Gyurkával, mint Bécsben az úri cselédek
 vállaikonn szokták egy házbúl másba czipelni
 a' mulató palotákba való újmódi *trumeau*kat.
 E' különös jelenést látván egy táborig hajdú,
 nagy kaczagásra fakad, 's «fejemet ma elüttetem, úgymond,
 10 hogyha nagyobb kobakot szült asszonyi állat azóta,
 hogy megesett Ádám, mint e' két ostoba pára.
 Várasi embereket magam is szemlélttem elégszer
 bőralmárjomban majmot hurczolni az utszánn;
 még szamarat rúdonn soha sem. Nem látode, Apjok!
 15 hogy négy lába vagyon, mint kettőtöknek? Ereszd fel!
 Jární tud úgy mint tik, sőt hátánn téged' is elbir.»

Szót fogad a' vén Pór, 's mosolyogván, «mind igaz, úgymond. bölsz szava Kelmednek; de ha megkéméli az ember, a' mit eladni akar, jobban megkérheti árát.»

- 20 A' barom a' vitetést könnyebb, sőt úri dolognak lelvén, fel nem akart lábára tapodni eladdig, még ura bölsz intést nem eresztett lusta farára szilfa dorongjával; 's felemelvén végre tagonkint ólom inú testét, már minden gyáva göröngyönn
- 25 botlani, már kényességbűl sántítani kezdett, mint amaz ó Szépség, ki Tabánbúl szerte kocsizván, még jól bírta magát, kávézni az özvegy urakhoz, végre saját lábára szorúl, 's a' kőpados utszánn ingadozik, botlik, sántítgat, tántorog, omlik,
- 30 hogy vezetőt kapjon, ki hazáig menni segítse. Röst szamarát a' Pór fínyásan hátra maradni, 's mintha fejét valaminn törné, állongani látván, «vesd magadot hátára fiam, 's üsd főbe koronkint, úgymond, hogyha megáll; én hátúl sürgetem addig,
- 35 hogy hamarább mennyen.» Használt a' dupla nosztás. Ámde kevés lépések utánn elejekbe akadván egy ifú Kanonok: «'s így kell tisztelni apádot? úgymond; ő gyalogol, te pedig szöretlen ajakkal úrfi gyanánt lovagolsz? Szaporán takarodgy le, javaslom,
- 40 's hadd ezen éleletes Jámbort szamaradra felülni.»

Szóll vala, és meglett. A' vastag szilfadoronggal a' röst marha körül szitkok közt szerte hadázván, 's a' melegen ragyogó napfényben forrani kezdvén, szertelenül pihegett Gyurkánk, 's a' sárga veríték

45 folyván arczairúl, lustán szedegette bokáit; ammint barma előtt két részre feloszlani szemlél lányokat, asszonyokat, kik sajnálkozni azonnal a' fáradt ifjún, 's az öregre vigyorgani kezdtek.

«A' majom a' medvénn! úgymond egy kaczki menyecske,

50 nem lötyög olly büszkén, mint e' vén töke csicsájánn, még fia fulladozik 's görnyedve czipelgeti lábát. Eggy kupa forróval jó volna lelökni lovárúl.»

Mint mikor a' méhkast álmából talpra ijeszted,
 a' remegő bogarak rend nélkül szerte pözsögvén,
 55 sok különös hangból elegyült zúgásra fakadnak;
 úgy kiki fenn szóval zengvén egyszerre szidalmát,
 porlovasunk ellen feltámad az asszonyi falka,
 's egy iszonyú sívás lázúl sokféle szavokból.
 Mit tegyen a' jámbor, kit nagy bűnösnek itélvén,
 60 porlekedés nélkül egy ilyen csorda legázol?
 Védgye magát? soha lábok alól szárazra ki nem jut,
 még letiportt ajkán lélekzeni látszik az élet.
 A' bika ellenben, látván a' földre borúlni
 a' halavány csordást, kit elér, egyszerre megenyhül,
 65 's öszve szagolgtván megalázott tagjait, elmegy.
 Baktai Pórunk is szamarát rémülve megintvén,
 hogy kipihennye magát: «gyere fel! mellettem elülhetsz,
 úgymond, Gyurka fiam! Hátunkot vessük erősen
 öszve. Te lusta farát ütögesd a' szilfadoronggal,
 70 még én szűgye körül tenyeremmel igazgatom úttját.
 Jőjjön bár azután a' bölcsőbb váraasi ember,
 's nézze meg a' szamarat, nézzen meg minket! Ugyan csak
 talpra esett legyen ám, ha találhat vérszeme bennünk
 új szidalomra okot. Szamarunk jár, mink pedig üllük.»
 75 Allig végzi szavát, hogy előttök czifra ruhában
 egy eleven szobalyányka megáll, 's «vane leketek? úgymond,
 szánakodás nélkül két illy otromba teherrel
 kínzani barmotokat? Mint görnyed háta szegénynek!
 mint nyöszörög dühös ökle alatt e' lusta bikáknak!
 80 Szűk lehegéséből látom, hogy dögleni készül.»
 Mint mikor a' puskás egy pár fenyvesre kilőtte
 sréttyeit, a' remegő lombról két részre konyúlván
 a' madarak, kőbábú gyanánt egyszerre lebuknak;
 úgy a' Baktaiak, hallván hogy döglük alattok
 85 a' lassú Pegazus, nagy rémüléssel, az egyik
 arra, emerre meg ez, hátárúl szerte zuhannak,
 's gondosan átnézvén az egész paripának erőtlen
 tagjait, ápollják, törlik, friss vízzel itattyák.

«Más baja nincs, úgymond az öreg, nagy öröme derűlvén,
 90 csak hogy terhe alatt megtikkadt. Haggyuk ezentúl
 menni teher nélkül. Így tán a' váraasi nép is
 megnyugoszik, melly görcsre szokott még ott is akadni,
 hol mink szép egyenest látunk járatlan eszünkkel.»

Gyurka tehát balról, jobbról ősz apja megütvén
 95 a' szamarat, mennek. Hevesen süti hátokot a' nap;
 felgomolyog paripájok alól szemeikhez az útpor,
 melly tár órraikat fojtó tüszögésre noszította;
 szájakot elzárják, fül mellyek, homlokok izzad;
 ammint háza előtt állván egy hajdani Kántor,
 100 's egy pisze pípából szíván a' Döbrei füstöt,
 félre taszította fejénn zsírfótos házi sipakját,
 's «nézd az ebúnta paraszt népét, hogy szánnya csicsáját!
 úgymond; úgy fel öreg! kiadod vén lelkedet estig.
 Lám! hiszen arravaló szamarad, hogy rajta lötyögvén,
 105 lábaidat kéméld. Vagy tán otromba faludban
 a' csicsa nemzetség különös privilégium által
 nem köteles, mint máségebűt, súlyt hordani hátánn?»
 Erre felindulván, el kezd dörmögni magában
 élemedett Pórunk, 's foga közt: «csak ugassatok, úgymond;
 110 engem' ugyan soha fenulebegő szavatokkal ezentúl
 semmire sem birtok. Tudgy' Isten! melly nagy eszűknek
 vélgetik Ókelmek magokat, 's ím! a' mit az egyyik
 fél rövid óra előtt javasolt, a' másik ugattya.
 Tölteni kedveiket, ha cselőre taszítgat az egyyik,
 115 hajsza döf egyszersmind a' másik, győzze az ördög!
 A' mit vékony eszem javasol, nem kérdem ezentúl,
 tetszike másoknak, vagy sem? mert gazda dologhoz
 érték is én annyit, mint száz röst váraasi golyhó.»

Jámbor öreg, ne buzogj! Turkáló állat az ember.
 120 Jójjenek a' szentek, jójjön földünkre az Isten
 önn maga, életemet merném feltenni, hogy ők is
 úgy viselik, mint miuk, fullánkit az emberi nyelvnek.
 Nincs az egész földön két olly egyyforma teremtés,
 mellyekből legalább egykét morzsányi különbség

125 mélyrehatóbb nyomozások utánn szemeinkbe ne tűnne.
 Úgy az egész földönn nem lelsz két emberi elmét,
 mellyeket a' képzés, érző szerszámi eszünknek,
 a' nevelés, a' szív, másmás ösvényre ne vonnyon.
 Sőt azoneggy tárgyrúl ordítss egyszerre fülébe
 130 több ezer embernek bármelley fátyoltalan ígét,
 egyazon értelmet nem fog két elme közüllök
 lelmi beszédedben. Valahány fő, annyi külömség.
 A' homokot forgattya tehát hálátlan ekével,
 a' ki azonn fárad, hogy jó erkölcsi által
 135 embertársainak mind megnyerhesse kegyelmét.
 (1806.)

100. Az Irígységhez.

Szünny már meg egyszer buzgani ellenem
 trágár Irígység! Ám nem esengek én
 olly jók után, mellyek negédes
 vággyaidat feszegetni szokták.

5 Nem kérdegélek tisztviseléseket
 a' nagy világtúl, nem birodalmakat,
 nem dúzs rakást a' vertt aranyból,
 sem hamisan ragyogó dücsököt.

Öntessen őszkor száz halom életet
 10 csúrébe a' Dúzs, kit nemes ősei
 pompásan épültt váraikban
 messzeható uraságra szültek.

Szürcsölyye kristály serlegibül borát,
 mellyet Tokajnak szöllei hoztanak,
 15 kit pór szugolyból úri polczra
 felvezetett az agyas szerencse.

Én szűk szobámban kegytelen éhemet
 egyikét falattal, szomjamat édesen
 megsillapítom hűs vizekkel,
 20 csak nekem adgyon az Ég ezekhez,

érzékeny asszonyt, friss levegő eget,
 gondatlan elmét, régi barátokat,
 meglett koromban férfi szívet
 's víg kobozomnak örök virágzást.

(1806.)

101. Dórishoz.

Eltűnt a' napnak fényessége,
 's a' bíbor, melly nyugtában ége,
 pej szürkületre változik.
 A' hold kiúszik ősz egünkre;
 5 az éj langy álmat hint földünkre,
 melly hűs homályba zárkozik.

Jer Dóris! a' szomszéd erdőbe,
 hol szunnyadékony ágernyőbe
 a' gerliczék elültének,
 10 's hol csak csörgése a' vizeknek
 vagy zajja zeng a' zsib szeleknek,
 midőn gallyakba ötlének.

Hadd mondgya ott meg sóhajtásom,
 melly szünhetetlen lángolásom
 15 azóta, hogy megláttalak;
 's melly tűrhetetlen csüggedéssel
 ohajtom, hogy szent esküvéssel
 örökre nőmnek vallyalak!

Felelly meg egyszer hűseidnek,
 20 kik áldozván sok ékeidnek,

esengve kéri szívedet!
 's ha még nem tudgya kétességed,
 kit boldogítson szívességed?
 javaslom, válassz engemet.

- 25 Nem nézek én a' gazdagságra,
 vagy ősi fényvel tellyes ágra,
 midőn éretted esdeklek.
 Nem hódol szívem friss eszednek,
 sem omladékony szépségednek;
 30 erkölcsöd a' mit tisztellek.

(1806.)

102. A' Tél.

- Nézd a' hegyeknek puszta girinczeinn
 mint fénylik a' hó! Görnyed az ősz liget
 a' súly alatt, 's a' röst folyónak
 zajjai partjaihoz hegednek.
- 5 Enyhítsd szobádnak gömbörödött egét,
 bőven tüzellvén, 's régi hegyallyait
 gyakrabban öntess serlegedbe.
 Hadd köz Atyánkra egyéb ügyünköt.
 Az ő kezében hempelyeg a' világ!
- 10 Eggy csattanással szétveri fellegit
 a' vésznek, és a' gyenge hárszlomb
 sok remegése után lenyugszik.
 Bús lessze vagy víg holnapi hajnalod?
 azonn ne aggódgy. Vedd nyereség gyanánt
 15 a' sors' kezéből a' mait, 's még
 messze vagy életed' alkonyátúl.
 Áldozz naponkint, hogyha kitelhetik,
 a' bölcs örömnök. Most simogassa le
 nyájjas barátod homlokodról
 20 hornyait a' szomorú magánynak.

- Most vonny le játékzalogot álnokúl
 meghorgasított ujjairúl setét
 suttonba elbújtt Klórisodnak,
 kit nevetése korán elárúl.
- 25 Most járj koronkint víg remegéseinn
 a' szós koboznak nemzeti tánczokat,
 friss pörgetéssel megtepesztvén
 a' veled ölbekapó menyecs két.
- (1806.)

103. A' régi classicus auctorokhoz.

- Hajdani Classicusok! görög elmefutásnak enyelgő
 dajkái, messze bújjatok
 kellemetes sугári elől a' mostani észnek,
 melly déli fénnel mérkezik.
- 5 Gyáva regék, vak vélekedés, embertelen álmok,
 a' mit korunkra hagyatatok
 mint tudományt; alacsony fortélyok, barmos erőszak,
 goromba gögök, vad dagály,
 a' miket erkölcsnek hirdettetek. A' haza néktek
- 10 a' népnek ádáz allya volt,
 hasznotok a' köz jó. Csak üdötlen fénnyekeket üzték,
 csak pártyaiknak czéllyait
 bajnokitok, mikor ingadozó kormányyaik ellen
 polgári harcztot víttanak,
- 15 vagy dühös ostrommal jövevény környékre rohantak,
 hogy lánczra fűzzék népeit.
 Rettenetes szörnyet volt országlástok. Igázni
 fő czéllya; hóhérpallosok,
 kémseregek, méreg, szerszámai; csalfa hitével
- 20 nyilván pecsételtt fríggyeit
 kényne szerínt megtörni, csalárd alakokba takarni
 pirúlhatatlan homlokát,
 a' zavaros vízben prédát horgázni, szokottabb
 fortéllya; 's a' legundokabb

25 vétket büntelenül hivatalnak tenni, ha czéllya
 kívánta, legfőbb jussa volt.
 Mostani majmaitok hirdessék finom aranyrak,
 ha tetszik, a' mi tóletek
 származik! én szavokat viszhangnak lenni találom,
 30 mely kőszugokban nagyra nőtt.
 Nyelveteket szeretem! Viszegő füleinkbe görögvén
 szép pelypegése, szívre hat.
 Ámde tudom, hogy mézze alatt e' czifra beszédnek
 otromba mérgek fekszenek.
 35 Mennyei Emberség! óh drága gyümölcse az észnek!
 maradgy te köztünk szüntelen.
 A' koronás Urakat te teszed szorgalmas Atyáknak,
 kik népeiknek jussait,
 mint magokét szeretik. Te nevelsz a' büszke vitézben
 40 mértékre készítő érzeményt,
 hogy viadalmaiban megkímélgesse szelíden
 még a' vad ellenséget is.
 Általad országol rajtunk a' józan Igazság,
 mely a' kicsinynek birtokit
 45 a' ragadásoktól védelmezi. Általad élnek
 békében ollyas nemzetek,
 mellyeket erkölcsök, nyelv, hit, polgári szokások
 külön csatákra osztanak.
 Általad ápollyák örökös szolgálóikat úri
 50 kegyelmeikkel Naggyaink.
 Általad izzadozik, szánt, vet, fegyverkezik, él, hal
 kedvelt uráért a' szegény.

(1806.)

104. A' Músák.

Ne hidgy, Barátom! ah ne hidgy a' kérkedő
 Músa-seregnek! — Üres
 álomtünések, hasztalan

gyermekcsecsek, a' mikkel édesítenek ;
 5 mostoha sors, nyavalyák,
 keservek, éhség, üldözés,
 a' mikkel értek végbe vitt nagy érdemű
 tetteidet fizetik
 e' vén leányok. — A' kiket
 10 közüllök a' Természet édelgése szült,
 hogy keserű poharát
 sorsunknak édesítenék,
 's a' bölcs öröme nyájas érzeménnyel
 emberi kellemetet
 15 ébresztenének duzmadó
 kőszíveinkben ; gazdag asztalok körül
 a' maradék levekért
 sokat kokétkodván, erős
 gyanúba hozták állhatatlan szíveket
 20 bölcs szeretőik előtt,
 és hervadó pártájokat
 minden bizonnal más világra is viszik
 őszbe vegyültt fejekenn.
 A' többiek, kik ránczba vontt
 25 homlokkal a' mélyebb tudósságnak kies
 ernye alatt zomokabb
 jutalmakért henyéltének,
 vagy háborúkat gyújtogattak, a' helyett
 hogy sükeres tudományt
 30 terjesszenek világtalan
 nemünkre ; végre meglapúlván vérszemes
 gondviselőik alatt
 erszénnyek, egymást üldözik,
 's agyarkodó zsembeskedéssel terhelik
 35 kéjtelen életüket.
 Látták nem egyszer e' szelíd
 szűzeknek engesztelhetetlen mérgeket
 borzadózó szemeim ;
 látták dühös csatáikat,

40 mellyekben egymást majd halálig hurezolák,
 durva szidalmak alatt,
 tisztos hajoknál fogva. Csak
 aczél okokkal tudta buzgó szíveket
 fegyveres őrserége
 45 a' rendnek arra birni, hogy
 a' puszta szitkoknál megállapodgyanak.
 Messze kerüld, ha szeretsz
 békével élni, e' tudós
 csordát, Barátom! Szántogass inkább kövér
 50 földeket, olts szapora
 fákat, nevelly dúzs nyájakot,
 apolly zсібongó méz-szedőköt, nyesdegély
 háladatos venyegét;
 's ha házi gondgyaid között
 55 vígasztalást kíván koronkint bús fejed,
 nézz ki leányi közül
 Hazánknak egy szépet, kinek
 forró szerelme felderítse szívedet,
 's asszonyi díszeknek
 60 harmat gyanánt frissítgető
 bűbájolásit fűszerezd meg nyájasan
 egy igazán szerető
 barátnek édelgésivel.

(1806.)

105. Búcsúzás a' Músáktúl.

Megcsalt, Músák! nyájasságtok;
 töllem messze kellyetek!
 Álom minden boldogságtok,
 mellyel édesgettetek.

s Mennydörgést szül fényességtek,
 mellytül még a' jó is fél,

főveszélyt hoz bölcsességtek
annak, a' ki véle él.

Vond ki Ámor! rabságából
10 Parnassusnak szívemet,
's hozd halálos únalmásból
új életre kedvemet.

Hol lel a' Bölcs jobb jutalmat,
mint a' mellyet lángod nyújt?
15 a' királybot csak szorgalmat,
a' te tegzed mennyet gyújt.

Olly szépséghez kapcsoltatni,
mellyhez nem fér csalfaság,
's hűségétül ápoltatni,
20 több mint földi boldogság.

Jöjjsze titkos lángjaimnak
régi tárgya, Dórisom!
Vess te czélt bölcs álmaimnak,
's légy ezentúl Phóbusom.

(1806.)

106. A' Szerető' boldogsága.

Melly boldog, a' ki életét
kedvessel töltheti!
Olly vígan legfőbb ünnepét
eggy Chán sem ülheti.

5 Párjának módos karja közt
Krózussal mérkezik,
's lankadván tiszta csókja közt
mennyekkel kérkedik.

Forogjon véle tengelyénn
 10 vagy állyon a' világ,
 vígabban lejtez lábhegyénn,
 mint ágánn a' virág.

Ha tűzzel tellyes fellegek
 fenyítik napjait,
 15 eggy csókkal, bármelly senyvesek,
 elfojtya gondgyait.

Párjáért a' Sors' javait
 örömmel megveti,
 's veszélyes változásait
 20 nagy szívvel szenvedí.

Olly vígan, mint ő, a' madár,
 zöld ágak közt nem él;
 's megnyervén, a' mit szíve vár,
 világért sem cserél.

25 De mit dűcsítem hasztalan
 e' boldogságokat,
 ha önnön szívem pártalan,
 's nem érez lángokat?

Jer hát, o lyánka! jer hamar,
 30 légy, kérlek, kedvesem!
 Ne tengjen, mint a' bús avar,
 nő nélkül életem.

(1806.)

107. Rózsikához.

Szemtelenül kacsongatsz

Rózsika! rám, valahol velem öszvetalálkozol. Égni
 látom piruló képedenn

a' dühödő szerelmet.

5 Oldalamot mindnyájok előtt megszállod enyelgve.
Nyilván dicséred bájoló

termetemet. Szememre

hányod az asszonyokot, kikkel szót váltani láttál.

Megvallod önnkint lángodot,

10 's hogy tüzemet viszontag

mély aluvásából kívántt lobogásra idézhesd,

százféleképen ostromolsz.

Hadd ezeket, Barátném!

hajdani szüzeknek, kik tüköreikbe tekintvén,

15 's a' rejthetetlen ránczokat

arczaikonn tenyészni

borzadózó szemmel megsejtvén, ingyen ajánlyák

a' férjfiaknak szíveket,

's a' szaladó legénykét

20 mérges erőszakkal megölelvén, addig apollyák,

még irgalomra nem fakađ.

Szép ifjú korodnak

gáncstalan orczádonn most nyilván gyenge virágja,

serdülni kezdvén termeted,

's kellemetid hatalmas

25 fegyvereket nyújtván hódítására nemünknek,

ne űzd el éles sıp gyanánt

messzeható daloddal

a' madarat, melly zöld levelű lépfádra repülend

önnkint, ha vesztég várni tudsz.

30 A' hajadon leányhoz

csalfa negéd illik. Várd meg, még szíves ajánlást

tesz lábaidnál pásztorod,

's bárha tüzes szerelme

tetszik is, el ne fogadd, még számtalan ostromi által

35 el nem ragadgya szívedet.

Férgesek a' gyümölcsök,

mellyek az ágaknak gyakrabban rázásai nélkül

önnkint ölünkbe hullanak.

108. Dámon és Rozílis.

DÁMON. Szép Rozílis! mit halasztod
még tovább szerelmedet?

Bal gyanúkkal mit fonnyasztod
érted égő szívemet?

5 Óh e' szív
holtig hív.

ROZÍLIS. Sok menyecske már megbánta,
hogy férjének könnyen hitt,

's egy szavára néki szánta
10 lánykorában mindenit.

A' ki vár
jobban jár.

DÁMON. Vaj! de hányan megcsalódtak,
kínóznán a' hűseket,

15 kik szomorgva elvonódtak,
's másnak adták szíveket.

Czélra jut,
a' ki fut.

ROZÍLIS. Ah! Rozílis azt nem várja,
20 hogy te mással egybe kelly.

Lessz örömmel élted' párja,
csak te benne kedvet lelly.

Ó még él,
néked él.

(1806.)

109. Az igaz Bölcs.

Nézd a' búzakalászt, büszkén emelődik az égnek,
még üres; és ha megért, földre konyíttya fejét.

Kérkedik éretlen kincsel az oskola gyermek,
még a' tellyes eszű Bölcs megalázza magát.

(1806.)

110. Az Emberség.

Tudni, mi vagy? legfőbb tudomány, 's nagy erővel ügyelni
embervalódnak czéllyait

legnemesebb erkölcs, melly nélkül czifra hiságok
a' legdücsösebb virtusok.

5 A' növötény csupa száj, csupa zsenge. Nevelni nyirokkal
tenyészni-termett ágait,

tarka levelkékkal bekerített illatos ágyánn
feles fiúkot fajzani,

eggy hivatallya. Tömött emlőinn a' köz anyának

10 csüggvén, szopó gyermek gyanánt

szüntelen' issza tejét, 's kikeletkor gyenge rügyekben
új magra készit nyirkokot.

Nállad az éhségnek 's a' magzatozásnak üdönkint
felfel hevülő vággyai,

15 létedet őrizvén, csak szentebb czélra vezérlő

's bölcs fékre fűzött eszközök;

emberi sorsodnak vizeinn csak szolgál vitorlák,
mellyek hajódot sürgetik.

Fekszik az állatnak négy lábonn teste. Az égnek

20 zsellére kezdi kis fejét

résünt domborodó mellyénn magosabbra emelni,
még nagyra nyíló csúccsai

állati szájának megmeg földünkre konyúlnak,
mellynek kezébül éldegél.

25 Nézd a' csúszni szokott férget! Csupa ételemészto
csatorna fekvő termete.

A' növötény gyűrűk, mellyekbül teste felépült,
élő palántát képeznek.

Czéllya csak az, hogy tömje hasát a' gyenge levéllel,
30 gallyakba tojván fajzatit.

Nézd meg' amott a' nyájak után lappangani termett
farkasnak éhes eszközt!

Messze kicsúcsosodó agyarával földre teríti
a' legmerészebb tulkokot,

- 35 's majd csupa bél-vályú lévén, soha meg nem elégszik,
 bár meddig oltsa vággyait.
 Nállad az inycsontok nem dülnek előre fejedbül,
 's függösen álló termeted
 a' buta barmoktól megválaszt. Nincsen ölésre
 40 kész fegyvered, sem ösztönöd.
 Válogatott eledelt a' fánn, a' plántagyökérben,
 a' házi állatok között,
 a' veteményekben majdnem kényedre találván,
 véres vitákra nincs okod,
 45 sem hogy az erdőknek szilajabb zselléireit ölvén,
 vad hússok által elvadúilly.
 Mesteri készséggel szövi a' pók gyenge fonálból
 a' légykelepczét, nyil gyanánt
 üt ki tanyájából, szövevényét rengeni sejtven,
 50 's befonna bongó foglyait.
 Erre csatolta nemét a' nagy Természet. Ez által
 apollya morzsa életét.
 Errevalók egyedül szerszámai. Lesre, fonásra
 fordíttya minden gondgyait.
 55 Másra nem alkalmas. Mesterkörnyéke parányi.
 Egész világja egyg arasz.
 Tégedet egyg különös munkára nem izgat az ösztön.
 Készség' hiával érkezel
 mindenféle remek darabokból öszveakasztott
 60 földünkre, melynek oktalan
 állatitúl hasznos fortélyokat üzni tanulván,
 csak grádicsonkint nődögél
 válogató elméd, szemesebb vezetője nemednek.
 Neked tanulni szüntelen'
 65 a' sok munka közül azokat választani, mellyek
 igaz javadra vállyanak,
 's úgyg kell ösztönidet zabolánn hordozni eszeddel,
 mellyek valódot sürgetik,
 hogy szabadon tapodott ösvényenn könnyen elérhesd
 70 emberhez illő czélodot.

Műhelye nem méhkas, nem pókhállócska eszednek.

Felhatsz erőddel rendesen —

hempelygő gomolyéki közé a' csillagos égnek ;

bátran hajózol mélyeinn

75 a' habozó víznek, 's a' föld' gyomrába leszállván,
merészen ásod kincseit.

Nincs olly morzsa főveny, melly nagy hasznodra ne vályyon,
ha véle bölcsen élni tudsz.

Mágnestűcske nyitott alsó dombjára tekénknek

80 's méltóbb ügyére útakot.

Nincs olly pusztá üreg, hol eszed nevedekni ne tudgyon.

Világja minden, a' mi van.

A' zsibogó méhnél árnyékban láttyuk üdülni

a' társaságos életet.

85 Teste kicsiny lévén kiszabott tiszttyére nemének,
két részre osztya gondgyait.

A' here csak szaporít az anyával; bűgokot épít

a' többi 's mézet gyűjtöget.

Amde saját fiait nagy zajjal elüzi magátúl,

90 mihelyt repülni kezdenek ;

's ellenségeinek nézvéen a' többi kasoknak

mellette pözsgő népeit,

legböcsösebb honnak sásbúl fontt fénytelen udvát,

legfőbb remeknek bűgjait,

95 semmi barátságot nem köt, sem szorgalom által
jobb sorsra vágyini nem tanul.

Nincs neki válogató elméje; világtalan ösztön

vezérli minden tetteit,

melly soha jobbítást nem szenved. Most is azonkép

100 építi bűgos csűreit,

úgy szeret annyátúl maradékot várni nemének,

langyabban üzvéen tiszttyeit,

hogya szokott munkái között nem láttya szülőjét,

úgy gyűjti most is mézzeit,

105 úgy öli meg, nemzések utánn, a' férjfi heréket,
mint a' legelső méhcsopot.

Nyájai a' követő majmoknak vársi renddel
 járnak az odvas berkeket,
 büntetik a' bűnöst, felfegyverkezve botokkal
 110 lespontokonn őrt állanak,
 's a' tüznél mulató pásztorseregekre rohanván,
 okos nemünköt szétverik.
 Ámde ravasz diadalmok után a' tűzhöz omolván,
 mellyért vitára keltének,
 115 annyi eszek nincsen, hogy felfrissíteni tudnák
 lankadni kezdő lángjait.
 Annaira emberiebb tudomány tüzet ütni, nevelni,
 mint víni véres harczokat!
 Magzatikot forrón szeretik 's bánatnak eredvén
 120 sírnak; szerelmes párjokat
 féltik, 's a' mit egyéb élőkűl végbe vitetni
 gyors vizsgaságok észre vesz,
 mesteri készséggel követik. De világtalan ösztön
 csak még is, a' mi sorsokat
 125 állati lánczokkal bizonyos korlátba szoríttya;
 csak marha czélú izgatás
 a' követő készség, mellybűl ezen erdei ember
 nem tud javulást vonzani.
 Még soha kóborló seregét otromba nemének
 130 nem láttuk öszveállani,
 hogy falut építvén, megjobbítgassa lakásit;
 sem kötni olyan frígyeket
 szomszéd társaival, mellyekbűl végre hatalmas
 polgári rendek vállyanak.
 135 A' mit enyelgve tanul követő képzése nemünkűl,
 annak nem érzi érdemét,
 's néma barom lévén, a' mit forralgat agyában,
 nem tudja mással közleni.
 Ollyanok, egy szóval, még most is az ostoba majmok,
 140 mint ősatyáik voltak.
 Tégedet a' kegyes Ég nemesebb pályára teremtett,
 beszédre nyitván nyelvedet.

Nincsenek ösztöneid, mellyek tetszéseid ellen
 jó vagy bal útra vonnyanak,
 145 's a' baromállathoz képest elhagyva születvén,
 allig hogy éh szád szopni tud.
 Amde tanúlsz, és embereszed bimbózik azonnal,
 mihelyt honunkra érkezel.
 Érző eszközeid példákat raknak elődbe ;
 150 az állatoknak nyájai,
 a' levegő, tűz, víz, a' föld a' csillagos éggel,
 a' mit teremtett Istenünk,
 's a' mi gonoszt vagy jót tett eddig az emberi nemzet,
 mind jóra készítő oskolád.
 155 Óseid a' nyelvnek közlő segedelmei által
 fiokra hagyván kincseket,
 mellyet ez életben gyűjtöttek vizsga eszekkel,
 megirtogatták útadot,
 's felviradó elméd csak az ő fonalokhoz akasztván
 160 előre vágyó gondgyait,
 új leleményeivel megmeg magosabbra repülhet,
 mellyekre zsongó magzatid
 még nemesebb rendű munkákat emelnek üdövel.
 A' véled élő emberek
 165 bölcs nyomozásaikat szóval vagy könyveik által
 elődbe rakván szüntelen',
 emberi czéledhoz közelebb törekedni segítnék,
 vagy megjavítván sorsokat,
 a' csupa példával felüdítik benned az ingert,
 170 melly úttyaikra édesít.
 Mint mikor egy roppantt palotát építeni kezdvén
 sok egybe csúddúlt béresek,
 ez meszet olt, megegyíti amaz jóféle fővennyel,
 ez nagy kövekkel küzködik',
 175 falt rak amaz, bárdolgat az ács, 's többféle darabból
 támadni látsz egy szép egészt ;
 úgy kiki e' földönn sorsát magosabbra emelvén,
 építi önnkint a' tetőt,

mellyre az Isteni kéz képesnek tette nemünköt,
 180 's mellynek göröngyös úttyait
 irtani fő célod. Hány gátot emeltek ez ellen
 sok furcsa szívű emberek,
 kik más' káraibúl zab boldogságot akartak
 romlott fajoknak szerzeni?
 185 Hasztalan! A' szántó csak azért hasogattya nyöszörgve
 bozóttal átfontt telkeit,
 hogy nyomorútt sorsát, ha lehet, jobb karra segítse.
 Napestig izzad a' kovács,
 hogy kegyesebb kenyeret nyújthasson gyenge fiának.
 190 Roppantt hajókonn úszdogál
 a' habozó kalmár, 's idegen partokra repülvén,
 kirakja ritka kincseit,
 mellyek utánn a' messzelakó tőzsérek esengnek,
 jobb sorst reménlvén általok;
 195 majd azután méhecske gyanánt külföldi szerekkel
 terhelve ismét vissza jön,
 's még takarékos ügyét felesebb nyereségei által,
 majd úri polczra felviszi,
 addig az elmének külföldi gyümölcsei által,
 200 mellyek szemébe tüntenek
 a' kikötő helyekenn, okosodni taníttya hazáját,
 melly vak magányban senyvedett.
 Frígyeket is kötnek végtére haszonnak okáért
 többféle gazdag nemzetek,
 205 's ammint kincseiket kicserélvén, déli tetőre
 feljutni láttyák fényeket,
 a' buta szomszédot, ki velek kötekedni merészel,
 még bajvivások által is
 arra veszik, hogy barmos ügyét útálni tanúlván,
 210 nyomozni kezdgye úttyokot.
 Így az egész földönn elterjedtt emberi nemzet
 egy nagy tanuló társaság,
 melly születése utánn barmabb indulati által
 több kis csatákra osztatott,

- 215 majd azután nyelvével esztét bimbókra segítvén,
 gyermekkorából felderült,
 's hogy baromudvaiból nemesebb czélyához elérjen,
 serényen öszve dolgozik.
 Emberi nyelve tehát legfőbb szerszáma nemének,
 220 mellyel kinyittya észrügyét;
 ez pedig ösztöneit szabadabb akarattal igazván,
 bölcsen kiszabja tisztjeit,
 mellyeknek nyomainn jobbítván állati sorsát,
 igaz javához felsiet.
- 225 Adgy neki emberi ész nyelv nélkül! a' mi fejében
 lassú rügyekkel zsengene,
 azt soha társaival nem tudná szíve közölni,
 's a' mennyi embert élni látsz,
 annyi udúba szorútt fél bölcs nevededne belöllök,
 230 ki csak magának tetszene;
 vagy legalább ezer annyi üdő eltelne azonban,
 még arra jutna nemzetünk,
 a' mire nyelvének feltört segedelmei által,
 mióta meglett a' világ.
- 235 Hadd neki ész nélkül ellenben mostani nyelvét,
 még elvetettebb sorsra jut.
 A' miket oktalanúl dörgöttek volna fülébe
 pallérozatlan ősei,
 mindazokat botorúl még most is igaznak itélné,
 240 szintúgy követvén másokat,
 mint a' fürgé leány, ki elérvén nyolczadik öszvét,
 majmozni kezdi gögjeit
 czifra szülőjének. Hitetők' fortélyjai által
 vad lángra gyúlván állatos
- 245 vággyai, esztelenül vetemedne utánnok akármelly
 veszélyre, szörnyű kárait
 dőre halálával ragyogó nyereségnek itélvén,
 mint a' tudatlan juhsereg,
 melly buta kossa utánn önnkint a' vízbe rohanván,
 250 koczkára hányta életét.

Hinne okok nélkül mindent, enyelegve követne
 mindent, 's esztlen barmaink
 's a' mai ember közt mint egy köz kapcsolat állván,
 nem volna más, csak szós majom.

(1806.)

111. A' korosabb Szépség.

Szép a' friss napnak új orczája,
 midőn földünkre hó fáklyája
 ébresztő sugárt öntöget;
 de kedvesb nékem tündöklése,
 5 mikor délesti csüggedése
 búbájós álmat hinteget.

Tüzes szerelme a' lyánkának,
 friss rósaszíne orczájának
 fellobbanthattya véretem;
 10 de olly asszonynak szívessége,
 kit megfursított érettsége,
 bájollya meg csak szívemet.

Amaz világos ingerekkel
 mint győzhetetlen fegyverekkel
 15 vígattya édes harczeit;
 's már ezt bódítván pillogással,
 már azt egy csalfa sóhajtással,
 kényyére gyötri rabjait.

De a' korosbnak langy szemébül
 20 orozva üt ki, mint lessébül,
 's vigyázva győzget ingere;
 's ah! melly hűséggel ápolgattya,
 melly szívességgel gyámolgattya,
 kit meghódított fegyvere.

25 Nem néz ő engem' prédájának,
 sem kényhűvítő laptájának;
 menyország tőlle csüggenem.
 Ő nékem minden súllyaimban
 szintúgy mint boldog óráimban
 30 barátném; hűvem, mindenem.
 (1806.)

112. A' zsembes Öreghez.

Ha őseidnek hajdani nyomdokit
 elhaggya lassan mostani Nemzedet,
 's más útra látod elszakadni
 a' szemesebb ifiak' csatáit,
 5 nagyot sohajtván a' magos ég felé,
 zsembes szugodbúl nyögve jövendölöd:
 hogy talpig elfajúltt világunk
 vég' veszedelmihez közelget,
 mivel szokásit boldog Előinek
 10 a' fürge gyermek pajkosan elveti,
 's a' régi tyúkoknál okosbnak
 tartya magát az üres csibécske!
 De hogyha bölcsebb, gondolatod szerint,
 a' tisztos ősz haj zöld maradékinál,
 15 fontold meg azt is: hogy világunk
 élemedik maga is naponkint,
 és hogy tekéjénn emberi nemzetünk,
 melly nyelve által szinte csak egyy Egész,
 a' nyílni termett ésszel egyyütt,
 20 több rideg ága gyanánt öregszik.
 A' régi kornak jobb hagyományira
 épít az ember friss leleményeket,
 mellyek kövönkint felhaladgyák
 talpfenekét az egész rakásnak,
 25 még a' baromnak megmarad egyy nyomonn
 csak erre termett oktalan ösztöne.

Szós marha volna és nem ember,
a' ki az ősi nyomonn maradna.

(1806.)

113. Eggy Álom.

Kertemben szunnyadozván

o Borcsa! láttalak,

's örökre gyúlladozván,

álomban híttalak.

5 Eggy rósatóhoz dűlvén,

eldugtad képedet,

's koronkint felserdűlvén,

nevetted hívedet.

A' fák közt elkerültem

10 bokrodhoz lábhegyenn,

's ah! Borcsa, mint örültem

előre nyertemenn.

Kaczagva elfutottál,

én futva űztelek,

15 a' kúthoz nem jutottál,

már ölbe vettelek.

De ah! hogy rád orozni

akartam csókomot,

egyszerre széthabozni

20 szemlélttem álmomot.

Így tűnnek életinkkel,

o Borcsa! kéjjeink,

ha bájos friggyeinkkel

késgetnek szíveink.

(1806.)

114. A' Középszerűség.

Boldogabb lészel, ha sem a' magosra
szüntelen' nem törsz, sem az ál sekélyenn
nem maradsz, féltvén dagadó haboktól
gyenge hajódot.

- 5 Mentt az agg bútúl az arany középszer,
melly irigylendő palotákra nem vágy,
sem magát fősvény földelű szugolyban
fel nem emésztí.

Többször ingattyák szelek a' magos fát ;

- 10 a' kevély tornyok nehezebbet esnek,
's a' sebes mennykő szeret a' negédes
bérczre lecsapni.

Jót reméll a' Böles beborúltt ügyében,
's vészeket sajdít, mikor a' szerencse

- 15 rá nevet. Jönnek teleink üdönkint
's megmeg enyésznek.

Hogyha most szenvedsz, ezután nem úgy lessz.

Nem dörög mindég az Egek' haragja,
's a' setét szélvészt ragyogó derülés

- 20 szokta követni.

Légy erős szívű, mikor elborítanak
a' bal inségek, 's vonogasd fel önnkint
a' vitorlákot, ha kegyes szelekkel
nagyra dagadnak.

(1806.)

115. A' tejáruló Menyecske.

Örzsike, kit nem rég elvett egy nyalka suhanczár,
egy nagy kanna tejet tornyozván szóke fejére,
a' várasba siet. Könnyű szoknyácska lebegvén
csípeirül, 's derekán csak vékony mellyruha lévén,

- 5 lábairül keze' ujjá közé veszi sárga papuccsát,
's karcsú háta megett szaporán hagyogattya nyomásit.

«Friss tejemért kapok én, úgymond mosolyogva magában,
 annyi garast, hogy tyúkok alá választva vehessek
 négy fészekre tojást. Nagy mester volna bizonynal
 10 róka uram, ha nekem nem hagyna meg annyi csibécskét,
 hogy bezipelgetvén kappan- vagy jérczekorokban
 ím! ide a' tyúkhúst kedvellő váraasi néphez,
 egygy jóféle koczáat ne vehetnék rajtok üdövel.
 Gondviselés nélkül felnő ez konyha vizembül,
 15 mellyel edénykémet délkor tisztítani szoktam,
 hogyha kenyérhajjal vagy rozskorpával egyítem;
 's öt gyönyörű malacgot vagy tán még többet is ellhet.
 Én ezeket hízóba vetem, 's majd őszkor eladván,
 megveszek egygy bornyas tehenet. Már látom előre
 20 a' kis ünőt, mint testesedik, 's a' többi sereggel
 estve felé haza érkeztén, mint ugrik előmbe . . . »
 A' nagy öröm szívet elfogván, jó nagyot ugrik
 ő is ünőjével, 's ammint kannája lefordúl,
 a' kilökött tejjel négy fészekbéli tojássát,
 25 kappanait, malaczit, tehenét el láttya enyészni.
 Asszonya illy igazán keresett sokféle javaknak,
 Örzsike lett ismét, 's haza ment panaszozni urának,
 mennyi reménységet vesztett e' káros esettel!

Mondgy nekem olly embert, ki ne építgetne koronkint,
 30 Örzsike' módgya szerint, tündérpalatákat az égben!
 Pórok, urak, bölcsek, botorok, mind egyre kiszállván
 mostani sorsokból magosabb polczokra eszekkel,
 olly elevenséggel víjják a' csalfa jövőndőt,
 mint mikor a' gyermek szappanbuborékait úzi.
 35 Még azon órában, mikor a' falubéli kisasszony
 váraasi hűssének kezét ad, megjárja magában
 a' palotát, mellyben mint udvari dáma parancsol;
 még emez a' vele nyertt kincséből kedvére merítvén,
 hercegi bérczre kitör 's roppantt kastélyokat épít.
 40 A' csak imént magosabbra kapott hadnagyka, kiútvén
 néhány bajnokival 's tenger törökökre akadván
 négy fala közt, a' nyelka basát meggyőzi egészen,

's mellyét a' Souverain kijegyzvén drága keresztel,
 egykét holnap alatt generálisságra verődik.
 45 Én magam is sokszor szép asszonykákra esengvén,
 már Julis' attyához mentem, megkérni leányát,
 már Ilonát tettem nagy nászpompával enyímnek,
 már egy kellemetes szívű özvegybe szerettem,
 's álmodozásim utánn megtérvén józan eszemhez,
 50 a' sok mátká között páratlan Miska maradtam.

(1806.)

116. Klárikához.

Halványodva kerülsz Kláríka! engemet,
 mint a' szarvasünő, melly veszedelmeket
 vélvén lenni nyomában,
 rémültt anya megé szalad.
 5 Mert ammint kiszökik csipketanyáibúl
 a' gyík, 's a' ligeten átsuhog a' tavasz,
 félénk szíve azonnal
 elhal, 's térgyei rengenek.
 Ám én nem keresem véredet ontani,
 10 mint a' farkas ezét. Szűnny meg anyád utánn
 sírátkozni! Az érett
 szűzhöz férjfiak illenek.

(1806.)

117. A' Házasság.

Valld meg Ámor! lantosodnak
 azt a' fontos titkodot:
 mért szidgyák, kik házasodnak,
 olly nehéznek jármidot?
 5 's mellyik pár az, melly lángodnak
 érezhetvén bájjait,
 véltt terhében szív-csatodnak
 lelleje boldogságait?

Nem, kik egymás' birtokához
 10 csak vaktában botlanak,
 's frígyeidnek oltárához
 köz szokásbúl szállanak.
 A' borostyány így csatollya
 tölgyfa tóhöz ágait,
 15 's mint a' vad szív, nem kóstollya,
 szent tüzednek bájjait.

Nem, kik pénzért vagy jószágért
 kötnek házasságokat,
 felszentelvén ál nagyságért
 20 házi boldogságokat.
 Így kelnének frígykötésre
 Körmöcznál az érczhegyek,
 mellyek édes örvendésre
 gerjedést nem érzenek.

25 Nem, kik búja vággyaikkal
 barmosíttják szíveket,
 elfojtván vad lángjaikkal
 a' szelídebb kéjeiket.
 Így gerjednek visz tüzekre
 30 rend nélkül a' mennykövek,
 hogy lehullván a' mélyekre,
 lobbjok közt elvessenek.

Nem, kik minden indulástúl
 óván plánta véreket,
 35 a' szívbeli szunnyadástúl
 várnak képzeltt kincseket.
 Így élnének házasságban
 a' kő vagy fa képművek,
 mellyek néma társaságban
 40 úri kertet őrzének.

Nem, kik minden vígaságnak
durván ellent mondanak,
's éjjel nappal búkot rágnak,
vagy siralmat morganak.

45 Húzogass fel két hárfára
puszta basszus-húrokat;
medve tán illy musikára
érezhetne bájokat.

Nem, ha egyik' kebelében
50 víg szelídség folydogál,
's a' másiknak vad szívében
mord szilajság forrdogál.
Így köthetne őzecskevel,
a' vad párducz frigyeket,
55 így érezne a' jérczével
a' kesely szerelmeket.

Nem, kik egyget, a' világért,
nem tudnának érteni,
's minden morzsa gyávaságért
60 pört szeretnek kezdeni.
Nemde Ámor! a' szerelmek
nem kedvellnek harczokat,
's a' viszályos gerjedelmek
nem szülhetnek bájokat?

65 Csak barátság boldogíthat
két érzékeny szíveket;
házások közt ez lángíthat
állandó szerelmeket.
A' barátság könnyebbíti
70 jármaiknak terheit,
mert ez, a' mi édesíti
a' gondoknak ürmeit.

(1806.)

118. A' haldokló Leány.

M'óta megnyílt lány eszem,
 sok legényenn járt szemem,
 's víg maradtam.
 Észre vévén vággyokot,
 5 fellobtattam lángjokot,
 's elszaladtam.
 Ámde hogy megsajdítottam,
 a' kiért most hervadok,
 nálla nélkül, azt mondtam,
 10 búmban *meghalok*.

Nem lelhetvén nyugtomot,
 elhurezoltam kínomot
 a' szilasba.
 Búmonn függvén gondgyaim,
 15 bellyebb vittek lábaim
 a' gallyasba ;
 's ott találván lomb színemben,
 kit szívemben hordozok,
 azt gondoltam, ijedtemben
 20 mindjárt *meghalok*.

Rám szögezvén zög szemét,
 felmosolygta kellemét
 orcájának.
 Megköszöntött módosan,
 25 ingert adván nyájasan
 mély szavának ;
 's kérdvén, hogy zöld rejtekemben
 tán kegyesre várkozok ?
 Azt gondoltam, szígyenemben
 30 töstént *meghalok*.

Hallván, hogy nincs kedvesem,

's hogy csak búmot üzgetem
 tébolygással;
 vígasztalta szívemet,
 35 ébresztgette kedvemet
 egyelmással;
 's vágyakodván vallására:
 szívétül mit várhatok?
 ah! most, mondám, egy szavára
 40 élek vagy *halok*.

Elkészítvén úttyait,
 végre titkos lángjait
 megvallotta.
 Ez fonnyasztó kétemet,
 45 melly meglepte szívemet,
 szétoztotta;
 's átérezvén hő mellyemben,
 melly szerencsés lány vagyok!
 azt gondoltam, örömemben
 50 mindjárt *meghalok*.

Jó sokáig kínozottam,
 mert illőnek tartottam,
 habzásimmal.
 Már harczokra duzmadott,
 55 már alkukra olvadott
 gáttyaimmal;
 's minthogy hinni azt kezdette,
 hogy hozzája langy vagyok,
 csak meggyóntam, hogy érette
 60 élek és *halok*.

Nincs azóta víg napom,
 hogyha őt nem láthatom
 gallyasomban.
 Éjjel vászok kinzanak

65 nappal gondok fojtanak
 magányomban ;
 's hogyha karjánn álmaimban
 mást csüggedni salyगतok,
 felszerkenvén, kínnyaimban
 70 csak nem *meghalok*.

Már előre képzelem,
 mint derül fel életem
 gyötrelméből,
 majd ha egyszer láthatom,
 75 hogy hajnallik nász napom
 kétségéből ;
 's áh! ha végre szép nyakában
 mint menyasszony olvadok,
 nincs mód benne, hú karjában
 80 az nap *meghalok*.

Jaj! de még ez meglehet,
 hosszú, hosszú két hetet
 kell kiállnom,
 a' sok óra-perczeket,
 85 mint esztendő-ezreket,
 átszámlálnom !
 Essetek ki életemből
 tik tizennégy bús napok !
 Mert én addig szerelemből
 90 százszor *meghalok*.

(1806.)

119. A' szerelmes Tudós.

Daphne' történetének parodiája. Lásd: Ovid. Metam. L. 1.

«Ah! ne szaladgy kegyesem?» mondá nyöszörögve Apollo,
 Dafne után, kit megszeretett, egy puszta ligetben,

olly sebesen futván, mint a' térségre kiűzött
 nyúlak utánn az agár! «ne szaladgy szeretődnek ölétül!
 5 Nem vagyok én olly tompa eszű mint mások. Az égnek
 csillagit újjaimonn tudom én mind rendre nevezni,
 's ösmerem úttyokot is. Földünkönn semmi teremés
 nincsen, mellynek egész voltába belátni ne tudnék.»
 Dafne szaladt! — «Jól ösmerem én, mint főjeles orvos,
 10 a' füveket, köveket, csemetéket, mellyek az embert
 legnehezebb betegágyaibúl meg talpra segítik.»
 Dafne az orvosnak megijedvén pusztá nevévül,
 még sebesebb ügetésnak eredt. — «Nincs a' ki felérjen
 énvelem a' költő tudományban, mellyel az embert,
 15 még szilajabb, a' versdalolók hódítani szokták.»
 Dafne bolond népnek tudván még annya' szavábúl
 mind a' bárdusokot, lassúnak vélte futását,
 's egy magosabb bokron szaporán átszökni akarván,
 köntösivel tövissekbe akadt, 's a' hantra leomlott.
 20 Főbus elérkezvén hozzá, felemelte azonnal,
 's karja közé fogván derekát, csókolni akarta.
 Ámde amaz böles karjaibúl e' büszke Tudósnak
 béka hidegséget, 's ajakábúl szinte halálos
 borszagot érezvén, — mert hogy dalolásra bevüllyön,
 25 bort iszik a' bárdus, — megmeg borzadni először,
 majd azután holt tőke gyanánt dülöngeni kezdett,
 's végre leroskadván, mély sóhajtással elájúlt.
 Fussatok óh lyánkák minden czéhbéli Tudóstúl.
 A' csupa képzésnek lévén tudományok üdőtlen
 30 gyermeke, csak fejeket melegítheti. Szíveik érczek.

(1806.)

120. Nagy Sándor' Paripája.

Mező városunknak fő fogadójában
 megszállott a' nyárnak középső havában
 egy olasz Sarlatán két nagy szamarával,
 mellyek taligáját vonták asszonyával.

- 5 Más nap már a' kapunn függött czédulája,
's le volt írva benne új essentiája,
melly gátot tud vetni minden betegségnek,
tartósságot adván a' jó egészségnek.
Hirdette egyszersmind, hogy új flastromokkal
- 10 's fűszerekből csináltt orvos italokkal
még annak is nyújthat kívántt segítséget,
ki már az életre nem lát reménységet.
«Két hét alatt, úgymond, lábra fog állani,
a' ki diétámot meg fogja tartani.»
- 15 Omlott a' vak község azonnal sípjához,
tódúltak a' hintók misztériumjához ;
ügyekezett kiki, hogy hozzá juthasson,
's baja iránt vele négy szem közt szóllhasson,
's kik a' szoros útat által nem törhették,
- 20 még éjfél utánn is magokhoz kérették.
Szállott a' sok forint éhes erszénnyébe,
az arany ducátok orvosló kezébe,
's minthogy férfias volt külső figurája,
's a' társalkodásban módosan járt szája,
- 25 kedvéért sok dáma le is betegedett,
kiknek házaikban sokat serénykedett.
Tett is, nem tagadom, gyönyörű csudákat,
örökre megmentvén egynehány lyánkákat
a' hajadon főnek szokott fájásátúl,
- 30 's egy gazdag matrónát magtalanságátúl.
Az arany érből is sokat kigyógyított,
sok májke ménységet adóra lágyított.
Csapra vette zsebét sok vízkórságosnak,
legjobbik borával egy süket torkosnak,
- 35 's még el sem teltek volt tizen négy napjai,
mellyekkel gyógyulást ígértek szavai,
már is megnyitotta sokaknak szemeit,
kik világos nappal nem látták tőreit.
- Kilenczedik napján köztünk volt létének
40 új próbáját adta szemes elméjének,

melyre úgy tódultak az egészségesek,
 mint orvosságához a' sok betegesek.
 Bábjátékát értem, melyre várasunkot,
 különösen pedig dáma-chórusunkot,
 45 nyájas czédulával jól elkészítette,
 's végre egy nagy dobbal öszve csűdítette.
 Az udvarban csinált játékszint lombokból,
 takaró kárpitot papíros-rongyokból,
 's megvilágosítván csillogó mécsekkal,
 50 módosan befedte rojtos gyékényekkel.
 Itt elébb megkérvén szokott fizetését,
 szépen eljátszotta szerelmeskedését
 törött magyar nyelven friss Columbínának,
 ki egy vig Harlakint választott urának.
 55 Azután kilépvén a' szín' közepére,
 's nyájasan mosolygván számos vendégére,
 kiveszi zsebébül író táblácskáját,
 's hirdetvén belőlle hallatlan csudáját,
 «én nem vagyok, úgymond, egy rangban azokkal,
 60 kik csalni szeretvén sült hazugságokkal,
 felét sem adgyák meg a' mit megígérnek,
 's még e' kevésért is nagy fizetést kérnek.
 A' mit czédulámban nyilván megfogadtam,
 azt már nagyságtoknak hüven meg is adtam;
 65 azonkívül pedig, ingyen jó szántomból
 még egyet mutatok számtalan titkomból.
 Hallották tán hírét Nagy Sándor' lovának,
 melly, igazat szóllván, fele volt urának,
 kivel a' Persákat mind agyonn gázolván,
 70 's a' világnak felét rabságra hurezolván,
 úgy oszttya fel most is Sándor' dücsösségét,
 ammint felosztotta régi vitézségét.
 E' paripa-hérost Jupiter csudálván,
 's különös regardra méltónak találván,
 75 repülő szárnyakkal felcsinosította,
 's a' csillagok közé oda szállította,

- hol a' másák' lova régen epekedett,
 mivel pajtás nélkül maga fényeskedett.
 Írásai között boldogúltt atyámnak
 80 megleltem a' kulcsát ama' titkos számnak,
 mellyel a' holtakat kihíni sírjokból,
 a' boszorkányokat kiűzni lyukokból,
 akármit az égből a' földre bájolni,
 's mindennemű rosszat meg lehet gátolni.
 85 Én hát Nagyságtoknak Sándor' paripáját,
 a' ló-nemzetségnek legnagyobb csudáját,
 ammint elevenen az égenn kullogni,
 's Pegazussal szokott szemünkbe ragyogni,
 ide lezítáalom bájos mesterséggel.
 90 Legyenek azomban, kérem, csendességgel.
 Erre betakarván fejét kendőjével,
 kört írt maga körül bűvös vesszejével,
 's úgy kezdett inogva berbitét morogni,
 mint a' zsidók szoktak könyörgést zajogni.
 95 Végre hogy harmadszor nagyot sivalkodott,
 vesszejével pedig szerteszt csapkodott,
 kijött felesége Genius-ruhában,
 kaduczéust tartván az egyik markában,
 's nagyobbik szamarát kivonta magával,
 100 melly szinte kérkedvén papíros-szárnyával,
 körül nézte magát úrfi büszkeséggel,
 's urához koncsorgott vidám szelídséggel.
 Tapsoltak a' dámák a' szárnyas marhának
 mély respectussából hajdani urának;
 105 tapsoltak utánnok vezető mátkáik,
 's komornokjaikkal mündéros szolgálk;
 még a' többi nézők hátul ágaskodván,
 's a' mi magost leltek, reá kapaszkodván,
 tátott szemmel szájjal nyújtották nyakokat,
 110 hogy jól megláthassák a' füles bajnokot.
 Azalatt egy auctor sokáig salyogatván,
 's végre bosszúságát el nem titkolhatván,

- «hisz e' szamár!» úgymond kaczagó szózattal.
 Eggy inas viszontag dölfös ábrázattal,
 115 «tud Ked hozzá!» úgymond. — «Látom én szőrébül,
 feleli meg amaz, látom nagy fülébül,
 hogy ló éppen úgy volt apja ökelmének,
 mint az én kan macskám a' juhász' ebének.»
 Erre eggy dámácska fejét rázogatván,
 120 's módos legyezőjét szörnyen nyitogatván,
 «már ez felette sok! úgymond mátkájának,
 füle' hallatára hű komornokjának.
 «Nagy Sándort illy csúfúl szamárra ültetni!
 E' szotízt jó bottal kellene büntetni.»
 125 Nem kellett több ennél biztos szolgájának,
 ki neki fordúlván az auctor' hátának,
 jókot sújtott reá vasaltt pálczájával,
 's földig lemocskolta goromba szitkával.
 Szórta ez ellenben protestátióit,
 130 megújítván közben allegátióit,
 mellyekkel amannak bőven megmutatta,
 hogy az Olasz' lovát szamárné szoptatta.
 Sőt még a' szamár is a' harcztot sajdítván,
 's egynehányszor magát rútvál elordítván,
 135 helyben látszott hagyni recsegő dallyával,
 a' mit a' Böles próbált argumentumával.
 De mind hasztalan volt. Mérge a' szolgának,
 inaival együtt botozó karjának,
 új erőt látszottak venni az *ihábúl*,
 140 mint a' kovács' tüze a' vizes czondrábúl.
 Nagy lett a' lázulás. Az egyyik rugdosni,
 pofáját kezdette a' mások csapdosni;
 's a' nép is megértvén iszonyú hibáját,
 hogy szamárnak tartya Sándor' paripáját,
 145 melly az olasz Bölesnek búbajos szavára
 az égbül szállott le mindnyájok' láttára;
 barom dühösséggel neki rugaszzkodott,
 's ártatlan személyénn addig hóhérkodott,

míg vére csurogván öszvetörtt órrábúl,
 150 ki nem takarodott az egész korcsmábúl.

Azonban az Olasz markába nevetvén,
 's kész taligájára mindenét felvetvén,
 a' hátulsó kapunn elvitte pénzünköt,
 's a' mi ennél drágább, köz békességünköt.

155 Mert a' heveskedés lassankint enyészvén,
 's a' kételkedések azonkép' tenyészvén,
 fontra tették sokan fülét a' csicsának,
 fontra recsegését ordító szavának,
 fontra kurta lábát, hamuszín szőrével,
 160 idomatlanságát egész termetével,
 's mivelhogy számárnak nem merik mondani,
 's lónak sem akarják bolondúl vallani,
 vén öszvérenek teszik. Régi auctorokból
 's kivált Persiai Historicusokból

165 ki tudgyák e' Bölcsék elmésen koholni,
 hogy csak öszvérekenn szoktak lovagolni
 a' régi nemzetek éppen akkorában,
 mikor a' görög harcz meggyúlt Persiában.
 De mások ellenben több auctort czitálván,
 170 's híres Bucefalust lónak vindicálván,
 sok esztendejében hosszas életének
 keresik az okát számár termetének.
 Azt vítattyák tehát oskolás lármával,
 hogy annyi századnak lassú folyásával,
 175 mellyeket átélt e' testben párája,
 fenn nem maradhatott hajdani formája.
 Illy nagy üdő alatt megnőni fülének,
 meg kellett őszülni fekete szőrének,
 's megkajmacsosodván egyenes lábai,
 180 kétfelé terpedtek karcsú oldalai.

E' két Felekezet egymást csipdesgetvén,
 mindazoktúl pedig nyilván üldöztetvén,
 kik olly hüven hisznek az Olasz' szavának,
 mint a' Törökasszony izmos Muftijának,

185 örök viadallal epeszti napjait,
 's úgy szórja egymásra illetlen mocskait,
 mint nagy Homérusnak régi vitézzei,
 vagy mint a' kofáknak mai seregei;
 még a' legyalázott Bölesnek rokonnyai
 190 's a' szent igazságnak néhány baráttyai,
 kik pusztá szavára az olasz komának,
 szamarát nem tartják Nagy Sándor' lovának,
 hitetlenek gyanánt őrszemmel tartatván,
 's a' hol nem is vélik, megcsikorítatván,
 195 a' helyett, hogy szemét megnyissák azoknak,
 kik illy kicsinységért gyilkosi társoknak,
 inkább házaikban megvonnyák magokat,
 's dühösködni hagyják a' sültt bolondokat.
 Ah! lana caprina a' nagy disputáknak
 200 többnyire a' tárgya, mint a' vad vitáknak,
 's meg nem tudván egymást győzni, convincálni,
 a' világnak sorsa: pártokra elválni.

(1806.)

121. Eggy ártatlan Felelet.

Mint vagy Palócz? Cserhádi tartományodban
 ritkúle már az ostoba?

«Azóta, hogy Nagyságod onnan elszakadt,
 előbbi számok megfogyott.»

(1806.)

122. Apollóhoz.

Hasztalan édesgetsz lauruskoszorúval Apolló!
 nem dalol illy bérért verseket, a' ki okos.

«'S megveted e' koszorút?» Fogy előbbeni dísze azóta,
 hogy kiki társának tiszteli véle fejét.

5 «Hát mivel éllesszem tüzedet, melly sínleni látszik?»
 Adgy te nekem Laurát, 's lantom azonnal üdül.

(1806.)

123. Eggy Szerelmetlenre.

A' szeretet csupa lelkekben gyakorollya hatalmát,
's a' dühödő kéjnek rút tüze barmot igaz.

Mértéklett szerelem gerjeszti az emberi szívet,
melly eszesebb kéjet langy szeretettel egyít.

5 Tégedet a' szerelem nem bánt. Mit itéllyek irántad?
Hogy csupa léleknek tartalak, azt ne reméld.

(1806.)

124. Boriskára.

Féli Boriska urát, 's ha szemit más nőre szögezni
láttya, egész hétenn futtya szerelmes ölet.

Esztelen! A' gyermek, ha nem adsz neki rendes ebédet,
éhe miatt titkon pór inasoddal eszik.

(1806.)

125. Eggy goromba Poétára.

Szabad dühökkel ostromolta
sok régi bárdus honnya' népeit;
azért nevezte a' gorombát
bárdusnak ó Romában a' deák.

5 Te túrhetetlen büszkeséggel
megmardosod legjobb barátidot.

Tiéd tehát a' zöld borostyány;
te vagy bizonyly a' mi bárdusunk.

(1806.)

126. Laurához.

Hogyha személyedtül, szép Laurám! mostoha sorsunk
engemet egy üdeig messze ragadni talál,
's más valamelly Szépség érzékeny lángjai által
szívemet egy múltó gerjedelemre veszi;

5 meg ne itélly. Mikor alkony utánn szemléli az útas
 a' halavány holdnak felkerekedni körét,
 szíves öröme fakad, mert fényleni láttya belőlle
 nyomdokit a' napnak, melly nyugovásnak eredt.
 Mért ne szeressem hát a' Szépségeket én is,
 10 kikben díszeidet, Laura! ragyogni lelem?
 (1806.)

127. A' Tavasz.

Érkezik al szelekenn a' zöld tavasz;
 olvad a' komor tél,
 's a' nyíltt folyókonn dúzs hajók lebegnek.
 Omlik az aklokbúl a' víg barom;
 5 elsiet tüztétül
 a' lomtalan rétekre a' parasztság.
 A' falunak kaczagó szépségei
 friss cziczákra gyűlnek
 a' holdvilágnál, 's a' kevély suhanczok
 10 tölgyfa tekét vernek; még pőrölye
 a' serény kovácsnak
 a' vasdorongot nyögve vékonyította.
 Most szedegess ifjú nefelejcséket
 a' szabad mezőkönn
 15 hű Klórisoddal. Most derítsd fel ollykor
 ágbogas ernyek alatt langy szívedet,
 esti társaságban
 a' gondokot jó borba mártogatván.
 Most telepedgy le setét árnyékiban
 20 a' hűvös ligetnek,
 hol párosan sétálgat a' szerelmes,
 hol zomok asztalokonn gyomrát tömi
 a' garázda polgár,
 's a' szomjazó tisztecske sert haboztat.
 25 A' tornyos kapukonn szintúgy behat
 a' halálnak íjja,

mint ajtajánn a' senyvedő szegénynek ;
 's lengeteg éltünknek rövidebb kora,
 hogysen el lehessen
 30 későbbre bölcsen hagyni kéjjeinket.
 Téged' is elhínak hörgései
 a' hideg halálnak
 a' czinteremnek gödrös udvarába ;
 hol ha setét sírodba szorúlsz, soha
 35 nyájas asztaloknál
 híres Tokajnak híg aránya mellett
 nem fogsz énekeket harsantani,
 sem zomok karoddal,
 a' czimbalomnak pelypegése mellett,
 40 víg lakadalmakban nem forgatod
 általizzadásig
 a' vőlegénnyel pillogó menyasszonyt.
 (1806.)

128. Julis a' tánczban.

Te, kit korodnak ősszei
 még el nem leptenek,
 's kit már Hazánknak Szépei
 több tűzre vettenek ;
 5 tekintsd meg egyszer hölgyemet,
 's nyomozd ki díszzeit ;
 legeltesd rajta szívedet,
 's íteld meg éveit.

Nézd, mennyi renddel sürgeti
 10 a' lejtnek módgyait !
 melly kellemeikkel élteti
 mozduló tagjait !
 Legényink öszve állanak,
 csak őtet nézgetik,

15 's azok közt, kik most lyánzanak,
legszebbnek hirdetik.

Zsendülő rózsát képeznek
szemérmes arczaik,
hol gyöngyfejérbe síulenek
20 vérenek habjai.

Szemének kéklő fénnyei
szelíden lángzanak,
's mosolygó csüggedései
szerelmet gyújtanak.

25 De már felünkre érkezik
dalmérő lábainn!
Öntött arannyal mérkezik
hajfürtye vállainn.
Eggy pillantása rám nevet,
30 áthatya mellyemet,
's ammint mellettem lejteget,
ellopja szívemet.

Még egyszer vissza rám tekint,
újjítván tánczkörét.
35 Ah! most, most nézd ki részenkint
bűbájos termetét!
Imádgya bár az izmajom
vidéki Szépeit!
én szebb Julimnak lantolom,
40 még élek, díszzeit.

(1806.)

129. Vénus és Ámor.

Eggy gyönyörű dombot választván nyári lakásúl
Pindusnak ernyes oldalann

- vérszemes Ámornak szép anyja, kivitte magával
 Cyprus-szigetbül gyermekét,
 5 hogy buja lángoktól mentt érzésekre tanítsa
 e' szent ligetnek eggyügyű
 népe között, hova még a' romlott váراسi erköles
 mindaddig át nem hathatott.
 «Fébus' hűgaihoz feljārhapsz játszani,» úgymond
 10 virgoncz fiának, kit kezénn
 eggy kies alkony után mulató kertébe vezérlett;
 «rosszat közöttök nem tanúlsz.
 Ámde az ösvénybül ki ne menny, melly innen Apollo'
 épületéhez felvezet,
 15 hogy ne talán sűrűi között a' pusztá ligetnek
 vad állatokhoz tévelyedgy.
 Onnan is úgy ügyekezz haza jönni, hogy el ne setétedgy,
 's e' domb alá, hol házam áll,
 a' szatirus-nyájnak völgyébe le menni ne próbállj!
 20 Bozóttal átfontt lapjainn
 két nagy czédrus alatt eggy mély kút fekszik. Apollo
 itattya ebbül bárdusit,
 hogy megrészegedett fővel dalolásra fakadván,
 magos regéket írjanak.
 25 Ezt te kerüld, ne talán iszonyú mélyébe lebukván,
 dühös vizétül megromolly.»
 Szót fogadott Ámorka soká, 's már szembekötöskét,
 vagy czinczogót, már zálogot
 vagy bújóst játszván az enyelgő Músacsoporttal,
 30 eltöltögette napjait.
 Ámde tapasztalván, hogy víg játékaí által
 kis szíve jobban meghevül,
 mellynek gerjedező tüzeit Fébusnak akarta
 böles udvarában hűteni,
 35 's hogy mulatási után újultt hatalommal ocsódnak
 mellyében ollyas vággyai,
 mellyek elégitést nem lelnek gyermekörömben,
 megúnni kezdte úttyait.

- A' szatirus nyáj is, mikor a' Músáknak öléből
 40 fészkébe vissza repdesett
 estve felé, 's a' kút, melly dőre dalokra hevíti
 a' bárdusoknak torkait,
 a' szabadabb síknak tiltott szépségivel együtt,
 eszébe tűntek szüntelen'.
- 45 A' tilalom vétekre noszít, 's a' lopva beszürcsöltt
 kéj édesebbnek tartatik.
 Végre lement, 's a' czédrusokat fellengeni látván,
 mély Castalishoz kullogott.
 Még tova volt sima széleitől, már érzeni vélte
 50 nyirkának édes illatit.
 Majd közelebb menvén, lefeküdt a' gyenge selyemre,
 melly tiszta partyánn sarnyazik,
 's nagyra meredt szemmel buborékit forrani nézvén,
 csudálta kristály gyöngyeit.
- 55 «Ez legyen olly rossz kút, úgymond kétkedve magában,
 melly megdühítse véremet?»
 's újjaival kóstolni valót meregetni akarván
 belőlle, addig csúszdogált,
 még derekának egész terhével előre simulván,
 60 a' csalfa kútba süllyedett.
 Hangzott a' zuhanás, hangzott tízszerte nagyobbán
 Ámornak éles jajszava,
 melly felelő sziklái között a' puszta hegyeknek
 megsokszorozván életét,
- 65 a' szomorú esetet nyilván panaszolta eladdig,
 még híre nyögve felhatott
 Czipris' tornyaihoz, ki szavát rémülve megértvén
 eső fiának, nyil gyanánt
 a' szatirus térségre repült, 's a' kútba tekintvén:
 70 «nem mondtam úgye, gaz kölök!
 hogy bele buksz? Nyújtsd fel kezedet, szárazra segítlek.»
 Azonban Ámor, szétfeszültt
 szárnyaival tartván tetejénn a' gyenge vizeknek
 lankadni látszó tagjait,

75 felmosolyog, 's «áh! Asszonyanyám, melly édesek, úgymond,
 e' drága kútnak hüssei!
 A' kaczagó Musák tüzetet csak gyújtani tudgyák;
 e' kút hüviti véretem.
 Bölcs Helikon! nyújts bérceidenn csemegéket azoknak,
 80 kiknek nem égne szíveik!
 Én köteles nyilazásim utánn ide járok ezentül
 napalkonyonkint fürdeni.»
 Tiltsd meg az ártatlan mulatást a' gyermeki szívnek;
 törvényszegésre szoktatod;
 85 és ha talán igazat nem mondasz néki azokrúl,
 a' mik javára nincsenek,
 megsejtvén üregét szavaidnak, jónak itéli
 még a' veszélyes rosszat is.

(1806.)

130. Az Újjítókhöz.

Jer velem Újjító! ki akármellyféle dologban
 embertársaidot más útra vezetni ohajtod
 régi nyomásikbúl, mellyekben járnai tanúltak,
 jer velem, és nézd meg, mint nő e' gyenge gyümölcsfa!
 5 Észre ugyan soha sem veheted, mint hajtya naponkint
 ágbogait? mint vastagodik? mint nyittya virágját?
 mint szüli meg sok munka utánn végtére gyümölcsét?
 Ámde tudod, mint árt ellenben minden erőszak
 gyenge mivoltának. Hasznos nyesegetni koronkint;
 10 jó trágyázni tövét; olthatsz ágába, ha tetszik;
 sőt ha elég ifú, ülted más helyre, ki nem hal;
 csak növény hivatallyainak természetes úttját
 meg ne rekeszd valahogy sok jobbításaid által.
 Nézd azutánn a' szőke folyót, melly szikla hegyeknek
 15 oldalibúl forrván, útat mo3 fürge vizének!
 Vess elejébe sövényt, hogy meggátollya futását,
 áttöri, vagy ha erősb, átfollya vagy útakot ásgat
 oldalainn, vagy, hogyha lehet, szélére kerülván,

megmeg az ágyba rohan, mellybül kiszakadnia kellett.

20 Ámde viszont, ha szokott úttjánál árkokot ásol,
visszavonás nélkül bele megy, 's több ágra feloszlik.

A' barom állatokat soha meg nem győződ erővel
annyira, hogy szavadot megrögzött kényeik ellen
végbe vigyék. Ha pedig természettyekre vigyázol,

25 's ennek örök regulái szerént bánsz vélek, üdővel
még az oroszlyányt is juh-szófogadásra tanítod.

«Úgy de az embertül, ki felérheti könnyen eszével,
hasznose vagy káros? mēsemondae avvagy igazság,
a' mit az újjító javasol? ne lehessene várnunk

30 gyorsabb szófogadást, mint egyy otromba baromtül,
hogyha igaz, vagy jó, a' mit hasznára tanácslunk?»

Ám mi az ész? kérlek, ha nem olly egyy lelki tehetség,
melly csak üdővel nő sokféle világos esetbül,
mellyeket éltében bámúlva tapasztal az ember?

35 A' mi egyéb útonn betalál férkezni fejünkbe,
mind csak hinni való hagyomány, melly régi nyomunkbül
messze ragadhat ugyan tüzes ingerlései által
egygykorig, a' nélkül, hogy meggyőződgyön iránta
józan eszünk, de csak úgy, mint oktalan állati nyáját.

40 Mondgy igazat másnak vagy jót, 's mond ollyan erővel,
melly meggyőzze hitét, vagy melly indúlatok által
tűzbe hozott szívét helyesebb pártodra hevítse:

Ő ugyan állhatatos követőd lessz, oskola tűzzel
védi tekintetedet, szavadért kész kardra kikelni,

45 hirdeti társainak, 's megpróbálgattya okokkal,
mellyeknek szavait könyv nélkül tudgya petyegni,
jöllehet értelmét át nem hathattya eszével;

ámde ha egyy hitető meg' más indúlatok által
meglepi lágy szívét, vagy tündér hasznot igérvén

50 büszke negédgyének, vagy nagy károkkal ijesztvén
állhatatosságát, elpártol tölled azonnal,

's olly dühösen harczol legjobb szándékaid ellen,
mint azelőtt részedre. Megöl, noha tegnap imádott.

Hogyha tehát igazat kívánsz plántálni fejünkbe,

55 melly ezelőtt elrejtve feküdt, menny vissza magadban
 szint' azon ösvényenn, melly ösmeretére vezette
 lassan üdültt eszedet, 's menny vissza egészen az első
 gondolatig, melyből bölcserkézésid eredtek,
 's végre azon renddel, melly téged' szinte nyomonkint
 60 egyik igazságrúl másmás újjabbra vezérlett,
 tedd nyomozásidnak folyamattját végig előnkbe,
 hogy vezető nélkül az utolsó pontig elérvén,
 mink is azonképen lássuk szemeinkbe viradni
 a' keresett kincset, valamint tiedbe te láttad.
 65 Így azután a' mit dolgozva, keresve találunk,
 tiszta sajátunknak tartván, kedvelleni kezdgyük,
 mint mikor a' gyermek maga kezdvén járni, elúzi
 oldalitúl vezető anyját, 's nagy örömmel ocsódik,
 hogyha esés nélkül maga tud tárgyához elérni;
 70 's míg szilaj indulat nélkül, győződve követtyük,
 a' mit eszünk átlát, 's még emberséges okokból
 mások előtt meg azonn nyomokonn kreditumra emellyük,
 tégedet is szeretünk a' tiszta igaznak okáért.
 Mert a' vélekedést attyáért szokta viszonttag
 75 a' botor embernyáj húnytt ésszel imádni eladdig,
 még újjabb hitető el nem csúdíti nyomábúl.

(1806.)

131. Czidli.

Dámon, hát csak elfelejtet,
 férjfi esküvésidet?
 Száraz szemmel sírba ejtet
 pártod által Czidlidet?
 5 Hányszor kérted térgyeidrúl,
 hogy rabomnak tartsalak!
 Hányszor mondtad ösztönidrúl,
 hogy csak értem lángzanak?

Két nap múlva, hogy kezemre
 10 fellobbantak vággyaid,
 elcsökkentek zártt szívemre
 tűzzel kezdett ostromid;
 's megsajdítván ablakombúl
 szép Rozílis' termetét,
 15 elszaladtál udvarombúl,
 kóldúlgatni gyöngykezét.

Jaj! mit kezdgyen árva szívem?
 Illy kegyest hol lelhetek?
 Harmad napja, nem vagy hívem,
 20 már is, nézd, mint söppedek.
 Térj meg vissza hűltt ölembé!
 még ma estig várhatok.
 Ah! de az'tán bús mellyembe
 egy hegyes tört — álmodok.

(1806.)

132. Laurához.

Töltsük Laura! kedveinket;
 múlnak napjaink.
 Holnap tán már esteinket
 fűzik sorsaink.

5 Nézd a' rózsá, melly kertében
 tegnap csillogott,
 a' kegyetlen dél' hevében
 már elhervadt.

Jer tehát a' zöld mezőre,
 10 üllük a' tavaszt,
 kincset veszt, ki jobb üdőre
 mindent elhalaszt.

(1806.)

133. A' Barátság.

- Mónomotápában, hol még a' tiszta barátság
 mentt a' képmutató *etikét*nek gyilkos evétül,
 egy pár férjfi lakott. Böcsötül fogva szerettek
 egymást sokkal erősebben, mint a' kiket a' vér
 5 öszvecsatol. Soha nem vehetett a' kancsal irígység
 rajtok erőt, soha hírsusogás vagy vizsga gyanúság,
 csendes szíveiket nem tudta vitára kicsalni,
 's a' mit az egyiknek nyújtott a' furcsa szerencse,
 azt a' másika is bizvást nézhette javának.
- 10 Egykor amaz puha pelyheibül felijedve kiugrik
 éjszaka, 's társához nagy lépésekkel ügyekszik.
 Jelt üt az ablakokonn, esenget, berepeszti az ajtót,
 a' nyugovó pitvarba rohan, 's a' házi cselédet
 szorgalom-ébresztő szókkal kifeszíti az ágybül.
- 15 Addig az elrémültt háznak gazdája sietve
 felveszi köntössét, zsebeit megtölti arannyal,
 férjfi merészséggel kardgyát markába ragadgya,
 's a' küszöbön beütő vendéggel szembe akadván :
 «Szólly, mi bajod? Tán titkos irigy ólálkodik, úgymond,
 20 élted utánn? vagy gyilkos orok házadba rohanván,
 birtokidot dúllyák? Mennyünk, itt fegyverem! Állasz?
 Avvagy pénzeidet magosabb játékra kirakván,
 súlyos adósságot tettél a' koczka-*vetőknél*?
 Kész az arany nálam, 's ha kevés, a' drágakövekbül
 25 végy eleget hozzá. Vagy tán, folytattya derültebb
 orczával szavait, sanyarú szeretőre akadtál,
 kit sem ígéreteid meg nem győzhettének eddig,
 sem keserű panaszyd? Jer hozzá. Néki ajánlom
 mindenemet, ha örökre neked felszenteli szívét.»
- 30 Erre amaz gondfellegebül napfényre derülvén:
 «mindezek útamnak nem voltak czélljai, úgymond.
 Kínádot köszönöm. Szomorúan láttalak ülni
 egy komor álmomban. Felijedvén, tudni akartam
 sorsodot, és ha lehet, korlátot vetni bajodnak.

- 35 Ez vezetett hozzád. Hogy megcsalt álmom, örülök.
 Óh! melly drága dolog, melly kincs a' tiszta barátság!
 A' szomorú szívnek titkos mélyébe behatván,
 hogy kinyomozza baját, kéretlen' nyújtja segédgyét,
 's gyenge szemérmünköt kíméllő szókkal előzi.
- 40 Egy nyomorúltt álom fel tudgya ijeszteni gondgyát,
 hogyha baráttjának látszik hirdetni veszélyét.

(1806.)

134. A' rossz szívű Bölcsek.

- Kik sem fejeknek dőre homályaikat
 a' bölc világnak szép leleményivel
 fel nem derítik, sem goromba
 szíveiket nemes érzeménnyel
- 5 meg nem javíttják, nemde az oktalan
 baromcsatákkal tartani látszanak,
 mellyek szelídebb sorsra vágyni
 vagy bajokat szemesen kerülni
 nem képesek? Fél emberi szíveket
- 10 a' bölc örömmek bájja nem illeti.
 A' merre tetszik, hajtya őket
 a' susogó hitetés, az ösztön,
 mint a' szelecské a' hamar engedő
 nádat, vagy a' vad göblyököt egy picziny
- 15 bojtárnak éles füttyenése.
 Tik pedig, óh sanyarú vitákra
 kitett Szelídek! kikben az emberi
 felséghez illő, dücstelen, eggyügyű
 erkölcsöt a' vásott Gonosznak
- 20 rettenetes dühödési ellen
 előre látó elme, tapasztalás,
 jobb könyveinknek néma tanácsai
 nem védgetik, jaj! melly siralmas
 sorsotok a' kitanúltt latorral

- 25 rakott világnak nyomtalan úttyaitn,
 mellyekre jámbor nyájakok elkerül
 a' széles ösvénybül, hol egymást
 döfdösik, úzógetik, tapodgyák
 a' sok tolongók! Hasztalan' őrzitek
- 30 a' tolvajoktól kincseteket. Szemes
 fortélyok át tud hatni hozzá,
 bár ha ki tértek is úttyaikbül,
 a' legsetétebb szikla falak közé!
 Sok szép ürüggyel kérlelik egykorig
- 35 erkölcsötöknek szent negédgyét,
 's hogyha goromba köcsögtetések
 kívántt figyelmet nem lel előttetek,
 mindaddig úznek, még vagy elállotok
 a' jámboroktól, vagy kegyetlen
- 40 ostorozássok alól kihaltok.
 Ók özvegyűjtvén dúzs hagyományibül
 az ó világnak, drága szerek gyanánt,
 a' csalfa mérget, melly az embert
 emberek ellen irigy dühökre
- 45 noszíttya, 's a' most számosan élledő
 bölcseknek éles könyveibül csak azt
 szedvén ki, mint mester találmányt,
 a' mi az észet nagyon is kinyitván,
 a' durva szívet jóra hevíteni
- 50 nem tudgya; büszkén megvetik érdemes
 munkáit a' jámbor Tudósnak,
 a' ki az embereket sekélyebb
 mondások által jóra vezetgeti;
 hiú dücsököt, nyalka jutalmakot
- 55 kívánnak a' megcsaltt Nagyoktól,
 kiknek üres ragyogást szereznek;
 's még vak csudálást szülni ohajtanak
 a' köz seregben, mellynek üres fejét
 otromba gúnyokkal gyalázzák,
 60 addig az ügytelenebb Tudóskát,

- ki életével csúf viseléseket
 dorgálni látszik, vélek üvíteni,
 vagy szertelen kinszenvedések közt
 sírba hanyatlani kényszerítik.
- 65 Jó szívet és észet adgy nekem Istenem!
 De hogyha e' két mennyei dísz közül
 meg kell tagadnod töllem egyyet,
 a' ragyogó tudományt tagadd meg,
 's adgy tiszta szívet. Képed az eggyügyű
- 70 lélek, ha tűr is. Szörnyet az emberi
 nemzetben a' Bölcs, hogyha tündér
 fényre az embereket vakította.
- (1806.)

135. Barátnémhoz.

- Szedgyük a' rózsát, valahol pirúlni
 láttyuk útunkban, szeretett Barátném!
 Még kinyíltt arcczal tövis ágaikról
 ránk mosolyognak.
- 5 Melly ma búbajos kebelét ajánlya,
 holnap elhervad. Soha jobb üdöre,
 a' mivel kínál nevető szerencsénk,
 el ne halasszuk.
- A' jelenlévő egyedül sajátunk.
- 10 A' jövőendővel bal eset parancsol,
 melly irigységből örömünkbe szokta
 önteni mérgét.
- (1806.)

136. Klárihoz.

- A' sínlő hónap mélyiből
 a' föld kiköltözik,
 's új lelket vévén nedviből
 friss zöldbe öltözik.

5 Széllédnek a' ködfellegek,
 kék bótyyok felderül.
 Zsendülnek minden termetek,
 's a' szív is meghevül.

Illyenkor volt, hogy tégedet
 10 először láttalak,
 's megnyervén, Klári! szívedet,
 szent frígyre birtalak.

Érezvén, csak hogy meg nem vetsz,
 mint újjúlt mindenem!
 15 és áh! azóta, hogy szeretsz,
 melly boldog életem!

Jer hát Barátném! üllük meg
 frígyünknek ünnepét,
 's egy tiszta csókkal újjítsd meg
 20 szerencsém' kezdetét.

(1806.)

137. Az Aténabéliek.

Régi Aténának látván egy híres orátor
 vad Macedó által buzgón fűzetni veszélyét,
 elszalad a' néphez, 's a' szónokszékre felállván,
 kezdi az ellenség' szándékát fejteni, zordon
 5 bajnokinak kész táborait rettegve leírni,
 's a' Haza' védelmét nagy buzgósággal ügyelni.
 A' Görögök, kik lepke gyanánt enyelegve repültek
 szüntelen' egy gyönyörű bábrúl más gyermek öröme,
 a' helyes intőnek szavait mind füstbe bocsátván,
 10 mintha nem illetnék ügyököt, csevegésnek eredtek.
 Nossza elő hurczollya tehát a' mérges orátor
 szónoki fortélyit, tüzesen szállíttya tanúknak
 a' remegő falakat, sírjokból vissza idézvén

- bajnoki őseleit, halavány szájokba kegyetlen
 15 dorgákat rakogat, gúnyol, kérdéseket ébreszt,
 öklözi ambóját, lábával mennydörög, ordít.
 Hasztalan! A' Görögök hallván egy tompa zszibongást,
 's gyermekeket látván egymásnak kapni hajába,
 mind e' kellemetesb néző játéokra tolódtak.
- 20 Akkor amaz mérges nyilazásit félbe szakasztván:
 «mennyei gondviselőnk, úgymond, Ceres asszony elindúlt,
 még mikor e' földönn oktatta ekézni az embert,
 egy friss fecskével 's egy gyors kígyóval az útra.
 Félnapi járat utánn egy széles vízre akadtak.
- 25 Késedelem nélkül neki ment a' szőke folyónak
 a' sziszegő állat, 's a' tulsó partra kiúszott,
 még amaz átevezett lebegő szárnyával az égenn.»
 «Hát Ceresünk? úgymond, kívántt figyelemre ocsódván
 a' zszibogó Gyűlés; Ceresünk átmente utánnok?
 30 vagy mit tett egyebet?» — «Szitkát öntötte reátok,
 mondgya viszontag amaz, látván már akkor üdőtlen
 szíveteket, melly bábörömért meg tudgya veszélyét
 vetni Hazájának, 's gyermek viadalra nevetet,
 még Fülöp a' Görögök' földjére berontani készül.»
- 35 Így a' csélcsap eszű népet figyelemre ocsítván
 a' mese-hüvelyező, könnyen közlötte tanácsit,
 's a' felüdültt sereget Fülöp ellen harcra vezette.
 Ilyen az emberi szív még most is. Mondgy neki százszor
 fontos igazságot, szavadot mind szélnek ereszti.
- 40 Ámde viszont mély rejtekeit megnyitva örömmel
 a' meseképeknek, 's mindaddig apollya eszével
 tündér púpjaikat, mellyekkel rakva születnek,
 még az igazságnak méltóságára emelvén,
 kész az okossággal harcokra kikelni miattok.
- 45 Éltés ugyan Földünk, melly dajkalgattya nemünköt
 gazdag rajzattal, de ölenn még gyermek az ember.

138. 'Thirzis' sírja felett.

Melly szörnyű öldökléstek,
hervasztó bánatok!

Óránkint nő gyötréstek,
óránkint számotok.

- 5 Könyekben úszdogálnak
álmatlan éjjelim;
új kínra nyíldogálnak
aggódó reggelim.

- Ó sors! melly hív ölemből
10 elvetted férjemet,
mit késel, bús mellyemből
kihíni lelkemet?

Adgy vissza Thirzisének,
kit elföd e' halom!

- 15 Mi haszna életemnek,
ha őt nem birhatom?

Ő volt e' búk' honnyában
eggyetlen gyámolom.

- Óvéle ah! sírjában
20 hanyatlik csillagom.

Repedgy meg árva szívem,
végezd habzásimot!

Hadd lellyem itt, hol hívem,
ohajtott partomot.

(1806.)

139. Julishoz.

Nézd Julisom! melly vágyakodó bongással ügyekszik
a' Mádi bornak két darázs
mennyei balsamihoz!

Lejtegető lebegések után ajakára repülnek

- 5 a' mézpohárnak, szürcsölik
 a' veszedelmes aranyt,
 bátran ereszkedvén álnok síkjára; 's megázván
 elvégre zsembes szárnyaik,
 átölelik tüzesen
 10 egymást. Már ez esik, társátúl visszanyomatván,
 a' híg halálnak, már amaz,
 illatos enyve közé.
 Játsszani gondolnád ökö, szerelemre hevülni
 a' lépes áldomás után.
 15 Ők pedig azt ügyelik,
 mellyike élyen meg, bátor révpartra kimászván
 társának ázott vállainn,
 's mellyike bukjon alá?
 Illyenek ám Julisom! kik csak nyereségnek okáért
 20 kötnek szerelmes frígyeket!
 Egybekelések után
 egymás' kincseihez férvén, a' mocskos irigység
 megtántorította szíveket.
 Szürcsölik a' gyönyörű
 25 balsamokat mérték nélkül, kiki mostoha szemmel
 nézvén az édes kelyheket,
 mellyeket ínnye szerint
 élő társa ürit, 's ha talán köz örömré fakadni,
 's egymás' ölében látszanak
 30 menyeyi szívlebegést
 érzeni némellykor, még csüggedezéssek alatt is
 mind azt arányzák gondgyaik,
 mellyik eredgyen előbb,
 kincsmaradéki után pihegő társának ölébül,
 35 mély gyással átvontt hintajánn,
 érdemes Őseihez?

(1806.)

140. Vizdomfi és Frankvári.

«Nincs vak eset, mondom. Törvényes renddel erednek szüntelen' a' születő dolgok szükséges okokból.

Láncz az egész Minden, mellynek gyűrűi, az első szernek foglalatos lététől fogva, naponkint

5 gyűlnek, már egyenes sorban nagy számra tenyészvén, már meg az ős tőtől ridegebb ágakra szakadván ; mint mikor a' fának kis kezdete gyenge gyökérből vékonyan élledvén, sok ezer gallyakra feloszlik.

A' mit eszem gondol, szóll nyelvem, szívem ohajtgat,

10 's a' mit ezen tűznél művelek Frankvári Urammal, úgy vagyon ős eleink mozgásával összezsátolva, mint az üdő, melly most elhabzik, az akkori korrall.

Eggy kis eset lett volna külömb, mikor ősi Vezérink első sáncaikat felhányták szöke Tiszánknak

15 Szolnoki partyainál, sok máskép volna Hazánkban.»

Illyen szókra fakadt az öreg Vizdomfi az elmúlt télnek vége felé, eggy estve kis asztala mellett,

szinte bevett vocsorája után, Frankvári Ferenczel a' szabad ember iránt bölc s értekezésbe merülvén.

20 Tűz vala mellettek, friss víz jó borral előttök, néhány tűzrevaló fahasáb Frankvári' kezénél,

's a' picziny asztal alatt eggy jó nagy házi komondor.

Nagy Logicus lévén, 's könyv nélkül többnyire tudván a' szilogyismusokat, mellyekkel az oskolakönyvek

25 válogató kényyét szokták mutogatni nemünknek,

ámde viszont velejét ezen oskolabéli vitának

át nem igen látván máskint gyakorlatlan eszével,

gyermekes ergókkal kezdé Frankvári amannak

bántani mondását, melly nem fért büszke fejébe.

30 Akkor amaz : «Frankvári Uram! tán eggyet is értünk,

úgymond ; csakhogy az Úr más szókkal szokta kitenni

a' mit imént mondtam. Hozzuk jobb fényre, ha tetszik.

Élni akar minden, 's örök életet adni nemének.

E' tehetős ösztön látszik gerjeszteni mindent,

- 35 a' mi kerek színénn földünknek szembe akadhat.
 Ámde az egyiknek, hogy ezen czéllýához elérjen,
 több kell vagy kevesebb, mint a' másiknak. Az érczkő
 pusztá vonás által születik morzsányi rügyébül,
 's pusztá vonás által helyben gyarapította valóját.
- 40 A' fa szopik, 's már anyja' tejét többféle nyirokra
 szűri le csőveivel, kit magnak, gyenge virágnak,
 kit takaró hajnak, csemetének, dajka levélnek;
 ámde csak egy helyhez lévén munkái csatolva,
 mellyeket egyformán látszik végezni koronkint,
- 45 a' szabadabb kénytűl méltán fosztottnak ítéllyük.
 A' bogarak, férgek, madarak, 's a' többi baromság,
 mind szabadon járják földünköt, szerte bolyongnak
 a' vizek' árjaiban, szabadon repdesnek az égben;
 ámde be van mégis másmás korlátba szorítva
- 50 mindenik, élet után járó munkáira nézve,
 mellynek egész környét átnézheti emberi elménk,
 's mellynek zárjai közt egyformán élnek örökké.
 A' barom is választ, de csak abból, a' mi nemének
 több kevesebb szüksége szerint elejébe van adva,
- 55 mint örökös jusrész. Kicsiny ez, sőt majd elenyészik,
 hogyha magunkéhoz tesszük: mire nézve szabadnak
 válogató kénytét olly vétek volna nevezni,
 mint birodalmához képest a' Persa királynak,
 egy majoros szolgát gazdagnak, jóllehet ennek
- 60 annyi legyen, hogy társaihoz soha kérni ne mennyen.
 Minket is illy ösztön bizgat mindenre; de minthogy
 végtelen a' környék, mellyben kénytére kereshet
 válogatott eledelt, 's fenntartására nemünknek
 eszközököt fortélyos eszünk, szemeinkbe nem ötlík
- 65 a' kiszabott törvény, melly országollya valónkot,
 szinte mikint az sem, hogy számtalan ágra feloszló
 's bármellyféle nevű munkái az emberi nemnek
 szüntelenn' egyenlők, valamint a' többi világe.
 Még soha e' földönn nem volt olly emberi állat,
 70 a' ki eszénn lévén, nem szerzett volna magának

életadó eledelt, 's ki nemének magzatok által,
 vagy ha talán a' sors nem nyújtott ilyen örömré-
 néki tehetséget, legalább nagy tettei által,
 fényes örökséget nem próbált volna keresni.

75 Erre iparkodván, kiki asszonyt néz ki magának;
 magzatit a' szomszéd' maradékival öszve csatollya,
 frígyeseket gyűjtván illy móddal gyenge nemének,
 kik keresett javait szaporítani 's védni segítsék;
 mesterkedni tanul azalatt a' furcsa baromtól,

80 's a' miket őseitül hallott, vagy azóta tapasztalt,
 hogy nyomozó ésszel kezdett mindenre vigyázni,
 gyermekinek, fő kincse gyanánt, szájokba beszéli;
 majd azután, ha erőre jöhet segedelmei által
 sok maradékainak, gyűlöltt uraságra ügyekszik,

85 már hitetésekkel, már ellenséges erővel
 a' gyengébb jövevényt súlyos jármába kerítván;
 és hogy tetteinek mind egyg mondásba rekesszem
 czéllýait: élni akar, 's örök életet adni nemének.

Sokszor ugyan szomszédgya miatt, kit meg nem igazhat,

90 több ösvényi közül a' rosszabbikra kerülni —

mint mikor a' vízenn a' szél elkapja hajóját

a' haza induló kalmárnak pusztá helyekre —

sokszor az életnek fonalát ógatni akarván,

kénytelen azt a' rajta ütő gyilkosnak od' adni —

95 mint mikor a' farkas bárányseregekre rohanván,

a' kuvaszok' dandári között sírjába hanyatlik, —

sokszor eszét a' vélekedés hamis útra vezetván,

ott keres oszlopokat fenntartására nemének,

hol maradék nélkül örökös mélységbe lesüllyed,

100 ott ragyogást, hol pusztá homály leskődik utánna,

ott eledelt sokszor, hol titkos mérgek alusznak,

ott igaz erkölesöt, tudományt és várasí rendet,

mellyek eszét nyitván, szívét a' jóra hevítván,

állati sorsábúl méltóbb czélokhoz emellyék,

105 hol dühösebb állat minden véltt díszei mellett

's oktanabb vad lessz bármely otromba baromnál:

ámde igaz még is, hogy illy fájdalmas esetben
szüntelen' olly jónak választására ügyekszik
önnkint, melly szeretett voltát fenn tartsa nemével,
110 és hogy igaz rosszhoz, melly megsérthesse valóját,
akkor szít egyedül, mikor ezt legjobbnak itélni
kénytelen a' sok között, mellyek szándékit elállják.»

Rázta fejét azalatt, 's dúltfúlt Frankvári magában,
nagy nehezen várván, hogy amaz befejezze beszédgyét,
115 mellyre tudós tűzzel próbáinak oskola rendét
megmeg elől kezdvén, «jót, rosszat az ember akarhat
szüntelen' egyformán, úgymond, és semmi tehetség,
semmi erő nincsen, melly engemet arra vehetne,
hogy tegyem ezt vagy amazt feltett szándékaim ellen,
120 vagy hogy az olly dolgot, melly fel nem múllya erőmöt
jobb, gonoszabb végzésem utánn el hagyjam enyészni.
E' tüzet én fával táplálhatom, úgye? ha mindgyárt
annyira is, hogy az ágasokat meggyújtsa felettünk;
vagy pedig azt tehetem, megvónván tőlle, ha tetszik,
125 a' kiszabott eledelt, hogy sínlő lángja kihallyon.

Most hát azt akarom, hogy azon korig el ne aludgyon,
még ez edényekből a' bort ki nem isszuk egészen,
's azt az erőt, végzésem utánn, melly józan eszemnek
dictámennye szerínt történt, én látni szeretném,
130 melly akarásomnak meggátolhassa gyümölcsét.»

Ezt hevesen mondván, felkap nagy láрмаütéssel
a' fahasábokból, mellyek mellette feküdtek,
egyvet azért, hogy tápla gyanánt a' tűzre hagyítsa.
A' kutya ezt látván, megijed, 's feldönti az asztalt,
135 mellyről a' sok üveg, bor, víz a' tűzre omolván,
ezt sebes árjokkal mind egygy szikráig eloltyák.

«Örsike! hozz gyertyát, mondá Vizdomfi kaczagva,
hogy tehetős akarattya szerínt Frankvári Uramnak
fenn tartott tüzetemet friss lángra kigyúllani lássam!»

(1806.)

141. Örzsike.

Nincs megyénkben szebb leányka
Örzsikénél.

Vénus sem szebb alkotmányka
termeténél.

- 5 A' napfény nem hathatóbb,
a' hős hold nem bájolóbb
kék szeménél.

Hóval verseng friss fejére
homlokának.

- 10 Rózsaszínnel küzdik vére
orcájának.

Lantok úgy nem pengenek,
mint folyási zengenek
szűz szavának.

- 15 Első estve, hogy szemembe
tünt orcája,
melly ingerrel tört szívembe
bájszikrája!

- Éjjel ő volt álmomnak,
20 nappal minden vágyomnak
eggy sommája.

Tűzgomolykint habzott vérem
szűk erebben.

- Szörnyen harczott a' szemérem
25 hó mellyemben.

Már remények játsztanak,
már meg vászok vittanak
bús fejemben.

- Pusztaság volt nagy világunk
30 rab szememnek;

bús legvígabb társaságunk
 zártt szívemnek.
 Elborúltak napjai,
 háborodtak habjai
 35 víg kedvemnek.

Kétességét nem tűrhettem
 habzásimnak.
 Angyalához elsiettem
 vággyaimnak ;
 40 's megcsókolván hó kezét,
 elbeszéltem kútfejét
 kínnyaimnak.

Ő el kezdett könyezgetni
 keservemre,
 45 orvos szókot hintegetni
 gyötrelmemre ;
 's földre sűtvén kék szemét,
 megvallotta visz tüzét
 kérelmemre.

50 E' szavára szétenyészett
 komorságom,
 sírporábúl feltenyészett
 nyájasságom,
 's ammint frigyünk érdegélt,
 55 úgy naponkint nődögélt
 boldogságom.

Nincs azóta olly bogárka
 ösvényemben,
 fészket nem rak olly madárka
 60 kis kertemben,
 mellyel dalt ne hímzenék,
 édes kéjt ne érzenék
 nyíltt keblemben.

A' farsangnak kezdetével
 65 esztendőre
 kész lesz, mondgya, mindenével
 a' kendőre ;
 's majd ezenn ha átesünk,
 a' templomba költözünk
 70 esküvőre.

Haj! be nagy lesz boldogságom
 hí karjában!
 Több mint földi menyországom
 birtokában!
 75 A' király sem boldogabb,
 jóllehet leggazdagabb,
 országában.
 (1806.)

142. Az Igazsághoz.

Vond le már egyszer, sanyarú Igazság!
 a' setét fátyolt bekötött szemedrül,
 mellyel a' Bölcsék csöcsömös korodban
 felpiperéztek.
 5 Azt akarták ők, hogy ítéletidben
 a' gonoszságnak ne tekintsd személyét,
 és hogy a' dúzsnak ragyogó arannya
 meg ne vakítson.
 Ám de már tudgyuk, hogy ezen hibáktúl
 10 meg nem ó téged' szemeid' homálya,
 sőt hogy a' vakság iszonyú dühökre
 készti az embert.
 Láttya nyíltt ésszel szemesebb világunk,
 mint nyomod nyelvét gonoszok' javára
 15 serpenyőidnek, fenekénn az érczet
 pengeni hallván.

Láttya, mint sínlik remegő kezedbül
 a' kivontt pallos, mikor a' hatalmas
 büszke bosszúját füleidbe súgott

20 fennyel igéri.

Láttya, hogy lelkét bekötött fejeddel
 a' szabásoknak soha fel nem érvén,
 csak setét testénn tapog a' betűknek
 fénytelen elméd.

25 Vesd el a' fátyolt! Kiderültt egünkönn
 felviradt a' nap. Szemeit törülvén
 látni kezd minden; 's te magad maradhatsz
 ősi homályban?

(1806.)

143. Az Oroszlyány.

Forró Afrikának egyik helységében,
 mellynek oroszlyányok laknak vidékében,
 öszvecsüdült a' nép a' legfőbb utszára,
 tábori kürtöknek harsogó szavára,

5 hogy egy új bálványnak felszentelésénél,
 úgymint a' várasnak örömnepénél,
 tiszteletet tegyen azon bajnokoknak,
 kik fajzattyát víjják az oroszlyányoknak.

Azzal kérkedtek ők egész Afrikában,
 10 hogy nincs olly oroszlyány széles határában,
 mellyel úgy ne merne vitára kikelni,
 hogy gyilkos körmének meg tudgyon felelni
 minden fegyver nélkül akárki közülök.

Hitték is már sokan a' csudát felülök,
 15 kik távolabb lakván, a' csacska híreknek
 örömostebb hisznek, mint saját eszüknek.

Az új kép is tehát, mellyet faragtattak,
 's hat vén elefánttal helyre hurczoltattak,
 óriás szabású bajnokot ábrázolt,
 20 ki egy nagy oroszlyányt vitézül legázolt,

serénnyénél tartván még egyik kezében,
's kérkedés mosolygván mord tekintetében.

Látta ezt egy szarka mély álmélkodással,
's legottan kirepült hangos csacsogással
25 az oroszlyányoknak szomszéd tanyájába,
's bemenvén egyiknek setét barlangjába,
«elhiggyeme, úgymond, hogy szép vitézségtek,
mellyel ekkoráig fénylett nemzetségetek,
annyira elfajúlt ősi virágjátúl,
30 hogy egy nagy oroszlyány egy ember karjátúl
gyáva macska gyanánt a' földre sujtasson,
's vitéz lába alatt pardonért sírhasson?»
's elbeszélte néki szokott csörgésével,
a' mit imént látott tulajdon szemével.

35 Az oroszlyány viszont száját görbítgetvén,
's felelete közé megvetést nevetvén,
«ha minállunk, úgymond, a' nagy mestereknek
olly divattya volna, mint a' vitézeknek,
vésővel lehetne a' vésőt czáfolni,
40 melly hazugságot mer ellenünk koholni.
Bálványképek ellen bálványt állíthatnánk,
kérkedő versekre ódát ordíthatnánk,
's írásink úgy vinnék szét az igazságot,
mint az embereké a' sült hazugságot.

45 De mink nem bajlódunk ilyen fortélyokkal,
úgy megelégedvén a' valóságokkal,
mint a' vívó sereg gazdag prédájával,
mikor egy nagy várast meghódít kardgyával,
a' vezérnek hagyván azt a' dücsösséget,
50 hogy ő gázolta le a' sok ellenséget.
Jer velem!» 's ezt mondván mérges hahotával,
a' várasba nyargal szárnyas postájával.

Javában dalolták szinte tetteiket,
éig magasztalván saját neveiket,
55 's tapsolást vadászván a' köz polgároktúl,
szerelmes szemeket a' szép asszonyoktúl,

az új bálvány körül a' híres bajnokok ;
 sokkal tellyesebb volt örömmel homlokok
 a' dicéreteknek csiklandó hangjára,
 60 mint a' tar verébe szorgalmas annyára,
 mikor eledellel szemléli szállani :
 ammint meghallották szörnyen ordítani
 a' jövő oroszlyányt végénn az utszának.
 Nossza tehát kiki útat tör magának
 65 keresztül a' népenn . . . Talán a' vitára ? . . .
 Nem ; a' legszomszédabb házak' padlására,
 's valamint a' rémúltt göbölýnek tulkai,
 mikor megcsattannak az égnek nyilai,
 zöld legelőikrúl öszve zavarodnak
 70 's egymásnak hátainn haza tolakodnak ;
 ezek is a' vésznek hátokot fordítták,
 's nagy erővel egymást előre taszítták.
 Kévék gyanánt döntik a' sok asszonyokot,
 kik futni nem győzvénn, késtetik úttýokot ;
 75 gázollyák seregét növendékeiknek,
 kik rést nem nyithatnak nagy lépéseiknek,
 's mint mikor a' zöld fánn zsinatot tartanak,
 vagy menyecskéiknek verseket hangzanak
 a' buja verebek, 's egy nagy pattanásra
 80 nyil gyanánt felszállnak a' szomszéd szénásra ;
 pusztán marad a' fa, csendesség születik,
 mellynek zöld pólyáit szellőcskék hűtgetik :
 úgy marad a' bálvány. — Gúnyos mosolygással
 nézi az oroszlyány, 's egy nagy ordítással
 85 neki rugaszkodván, ledönti lábárúl.
 Nevette a' szarka egy háznak ormárúl,
 's elszállván örömmel országrúl országra,
 kiterjedt a' titok az egész világra.

(1806.)

144. Örzsikéhez.

Kit vársz ablakodonn Örzsike! szüntelen'
ásitván? kit akarsz csalfa szerelmeid

által jégre vezetni

megmeg nőtelenink közül?

5 Eggy karcsú ifiút látok enyelgeni
óránkint aranyos tüköreid között;

látlak czifra ruhákban

kint szállongani karjainn.

A' tánczos palotánn csak vele szédelegsz,

10 a' játékhelyekenn csak neki pillogatsz.

Ő most kedvesed, ő most,

látom, mindened egykorig.

Hányszor fogja szegény sírva panaszlani,

hogy mint a' recsegő szélanya, változik

15 szíved szüntelen,' és hogy

első kellemetid helyett,

mint a' dőre hajós, kit nevető szelek

a' majdmajd habozó mélyre kicsaltanak,

kormos fellegeket lát.

20 Hányszor fogja sohajtani,

látván úttyaiban friss szeretőidet,

hogy rablánczaidot rólla lefejtegesd,

mellyek kényei ellen

még hozzád lebilincsezik;

25 vagy kétes kezedet, régi szavad szerint,

nászgyűlések előtt férjfikezébe tedd.

Óh! melly boldogok, a' kik

álnok szívedet ösmerik,

's titkos tőreidet, mézbe takartt halál,

30 gyilkos lépfa gyanánt messze kerülhetik;

vagy kik vészes öledből,

mint én, sok habozás utánn,

legfőbb kincseiket csalfa vizek közé

elhányván szaporán, eggy darab ágasonn

35

a' már régen ohajtott
partot jókor elérhetik.

(1806.)

145. A' Nefelejts.

Kiandalgván hüs kert ernyömbe
eggy nyári napnak kezdeténn,
eggy Nefelejtske tűnt előmbe
zöld szőnyegénn.

5 Ah! benne, ammint rám mosolygott,
Laurámnak láttam kék szemét;
Laurámnak, ammint szála bolygott,
friss termetét.

A' harmat szinte öntözgette
10 illattal tellyes arczait,
's tejsöppecskékkel gyöngyözgette
kék fodrait.

Két csöppet láttam levelének
remegni gyenge széleinn,
15 's együlni végre sík öblének
hüs mélyeinn.

Eggy szép edénybe friss hantyaával
áttettem e' kis fajzatot,
's Laurámhoz vittem nagy pompával
20 mint zálogot.

Hadd intsen, Laura! Thirzisedre,
mondám, e' kised Nefelejts!
's ha vészek ütnek nőhitedre,
el ne felejts.

(1806.)

146. A' Vízkórságos.

Annaira elterjedt Borosonn a' vízi betegség,
 hogy dagadó testét meg kellett végre csapolni.
 Mind kiteríti tehát csapoló szerszámít előtte
 a' sűrűgő orvos, 's neki megy hordónyi hasának.
 5 Ámde amaz kezeit szomorúan vissza taszítván,
 elhívattya fiát 's illykép kezd szóllani hozzá:
 «Nézd fiam! e' szörnyű szerszámokot. A' sok ivásnak
 rettenetes követői ezek! Hosszabbka lehetne
 életem e' nélkül. Most legjobb férjfi koromban
 10 elhalok. E' példát vedd jól szívedre. Iparkodgy
 jobb nyomokonn, mint én, boldog vénségre kijutni.»
 Többet akart más dolgok iránt még szóllani; ámde
 a' siető orvos ki akarván verni eszébül
 félénk gondolatit: «ha ki nem gyógyíttya vizébül
 15 a' csapolás, úgymond, az Urat, még holta utánn is
 mondgyon az Úr engem' botorabbnak az ostoba lúdnál.»
 'S ezzel az orvosokot mind fel kezdette czitálni,
 kik bizonyos szernek mondgyák a' bőrvizek ellen
 a' csapolást, mellytül soha meg sem halhat az ember.
 20 Majd azutánn szomorú fia is biztatni akarta,
 hogy csapolása utánn még szép vénségre kiérend;
 ámde mihelyt czéllját megsajdította szavának,
 «ah! ne beszélly, kérlek, mondá mosolyogva viszontag
 a' beteg. Én tudom azt jobban. Soha sem vesz az ember
 25 csapra egyéb hordót, hanem azt, melly szinte kifogyván
 életadó folyadékaibúl, haldoklani készül.»

(1806.)

147. Ámor a' borban.

Nyájasan édelegtek
 egy heves napnak gyönyörű
 nyugta utánn az álmos

rósa körül az esti

- 5 hős szelek, még ernye alatt
 egy múlató lugasnak,
 hajdani lángjainkot,
 's a' szerelmeknek habozó
 kínnyait emlegetvén,
- 10 Tállyait iddogáltunk
 Dórisommal. Vészek után
 édes öröm nevetni
 a' kikötő szigetrül
 a' kevés kárral kikerültt
- 15 tengeri háborúkot!
 Olly sebesen repülvén,
 mint az éhes fecske szokott
 méhek után rohanni,
 érkezik egy kis Ámor,
- 20 's arczainkot szárnyaival
 pajkosan átsimítván
 játszani kezd. — «Tipord le
 a' pogányt! úgymond rebegő
 Dórisom; új bajokra
- 25 győzi lecsillapított
 szíveinket!» — Talpra kelünk
 hantos üléseinkrül,
 's rósa bogakkal úzzük
 fel 's alá spalléri között
- 30 a' rezegő lugasnak.
 Ő enyeleg, kiszökvén
 nyil gyanánt egy lombüregenn,
 majd meg amott beütvén,
 's végre tekintetünkbül
- 35 eltünik. Mink öszveülünk
 győzedelem-dücsóvel
 Tállyai balsamunkhoz,
 's kérkedő hadnagyka gyanánt,
 gúnnya között az elvertt

- 40 kellemetes latornak,
 a' reánk váró poharat
 újra kezünkbe vesszük.
 «Éllyen az álnok Ámor!»
 mondgyuk egymásnak, ragyogó
 45 gyöngyeit átköszönvén;
 's élledező tüzünknek
 ah! csak új habzása utánn
 vesszük iszonyal észre,
 hogy botorúl megittuk
 50 a' kis Ámort is, ki magát
 csalfa borunkba vette.

(1806.)

148. Klárikához.

- Amott a' hegynek zöld tövénn
 egy domb ül a' völgy' kezdeténn,
 's ezenn parányi kis tanyám.
 Jer, nézd meg Klárikám.
 5 Mellette csörg a' friss patak,
 mellynél bárányok játszanak.
 Nem bő, de nekünk Klárikám!
 elég lessz kis tanyám.

- Előtte nagy tölgy gallyazik,
 10 hol sok madárszó hangozik.
 Körülte szép gyümölcsös fák
 's víg rósa-bokrocskák.
 A' nap nem éri ajtaját,
 a' szél nem rázza oszlopát.
 15 Hő ahhoz vagy hüs át nem fér,
 ki kis tanyámba tér.

A' víznél, melly lent folydogál,
 egy fülmilécske sírdogál,

's a' szirt felfogván dallyait,
 20 megnyújtta jajjait.
 Itt lelvén eddig kedvemet,
 magam töltöttem éltemet;
 de tiszta szivbűl osztozok,
 ha véled lakhatok.

25 E' kis tanyámban úr vagyok,
 napestig bátran vígadok,
 's mihelyt az alkony ágyba vet,
 az álom rám nevet.
 Ha megvisgárod Kedvesem!
 30 tudom, megtetszik rejtekem.
 Csak nő' hijával van tanyám;
 jer, térj be Klárikám!

(1806.)

149. A' kan macska.

Eggy iszonyú kan macska lakott egy búzamalomban,
 melly basa mordsággal kikutatván minden udúcskát,
 a' sok egért, patkányt úgy mészárlotta rakásra,
 mint nagy Akillesnek régenten dőre haragja,
 5 drága baráttjáért, Trójának büszke vitézit.
 Egyszer ezek, mikor asszonyihoz concertre kísétált
 éjszaka, öszvelopódkodtak. Hasaikra borúlván
 éleletes dékányok előtt, elejébe csevegték,
 rettenetes bajokat, 's iszonyú vérszomjai ellen
 10 a' miogó kannak keserű panaszokra fakadtak.
 A' remegő dékány ellenben, az égre tkíntvén,
 könnybebrúltt szemmel, «sajnálom, kedves Öcséim!
 úgymond, sorsotokat. Tudom én, melly marczona dühhel
 üldözi e' vad kan nemeinket. Móta születtem,
 15 nem tudok illy iszonyú gyilkost e' búzamalomban.
 Még ifiú voltam, csak nöstény macska vigyázott
 e' teli zsákok közt. Szabadon szaladoztak előtte

gyermekeink, 's ha talán közelíteni mertek üdönkint
vaczkaihoz, csak azért kaparított néha közüllök

20 egyyet körme közé, hogy rajtunk asszonyi jussát
űzvé, úrfiain fenntartására tanítsa.

Illyen arany koraink többé nem lesznek! Utánna
többen uralkodtak, kik alatt szűkűlni jusunkot,
's a' dühös öldöklést láttam terjedni nemünkre.»

25 Mint mikor a' Mester szomorúan festi csapásit
a' haragos mennynek, mellyekkel az emberi fajnak
marha gonoszságit földünkön feddeni szokta;
őszve fohászkodván az anyák, elejébe pityegnek,
's gyenge leányaikat főhajtogatásaik által
30 szívreható intési után indúlni tanítták.

Úgy az öreg poczkok 's az egér községnek atyái
sok szomorú áhhal kísérvén ősi panasszát
ősz fejedelmeknek, végtére fenyíteni kezdték,
virgoncz magzatikot, hogy ezen tigrisnek emésztő
35 körmeit ösmervén, lyukaiktól messze bolyongnak.

«Hát mit együnk, mit igyunk? úgymond szavaikra viszontag
a' tüzesebb vérű ifúság. Jobbe lyukakban
rettenetes vajadások után eldögleni éhen,
mint veszedelmünkkel bajnok próbákra kicsapni ?

40 A' szomorú banyaleczke helyett jobb volna biz' arrúl
szóllani egyikét szót, mint kellene marha dühétől
e' fene állatnak megmenteni drága nemünköt?»

Nossza tehát a' szenderedő dékányra tekintvén
a' szomorú gyűlés, vizsgán tudakozza tanácsát;

45 vélie, hogy nyilván a' mord macskára rohanni,
's bajnoki virtussal porrá tördelni hatalmát?
vagy hadi fortéllyal titkos pórázba kerítvén
rettenetes körmét, mindaddig marni kegyetlen
oldalait, még béleiből párája ki nem száll ?

50 Vagy falatokba takartt méreggel kellene inkább
lármaütés nélkül Plútóhoz küldeni lelkét ?

A' felüdültt dékány torkából félre köhögván
a' recsegő hurutot, «fiaim! mind hasztalan, úgymond.

Még egerek lesznek, macskák is lesznek örökké!
 55 és ha ezen tigrist Plútóhoz még ma elűzzük,
 holnap az új hóhért, fogadom, már hozza nyakunkra
 mérgesen a' molnár. Pedig azt még édes anyámtúl
 hallottam sokszor, hogy jót soha senki se várjon
 rosszak után. En hát, fiaim! legjobbnak itélem,
 60 a' kutató kannak csörgőcskét kötni nyakára,
 's minden erőszaktúl megtartóztatni magunkot,
 mellyért magzatitúl új bosszút kellene várnunk.
 Így legalább, mikor ő vaczkából lesre kilappang,
 vagy mikor asszonyitúl haza jön, kiki hallya közüllünk
 65 a' jeladó csörgőt, 's kaszamátájába szaladhat.»

A' zsibogó gyűlés nagy örömmel vette tanácsát
 bölcs fejedelmének. Tapsolt a' furcsa egérség,
 még az öreg poczkok nagy eszét bámúlva dicsérték.
 Ámde mikor kérdés kezdődött lenni azokrúl,
 70 a' kik végbe vigyék, a' mit Nagysága tanácslott,
 egyik imígy, a' másik amúgy tologatta magárúl
 másra ezen hivatalt, 's egyenkint félre osontván
 földre csapott szemmel, szomorú lyukaikba vonódtak.
 Adni ugyan könnyű, de nehéz végezni tanácsot.

(1806.)

150. Fillis.

Fillis, Pestnek szép csudája,
 sok Szerelmest megvetett,
 kit koronkint ál orczája
 rabbilincsre fűzgetett.
 5 Fittyet hányt a' Grófocskáknak,
 kik sok pénzzel készteték,
 görbe szókot a' mátkáknak,
 kik kezekkel kérlelék.

Én is végre megszerettem,
 10 bátor tudtam kényneit,

's minden fortélyt elkövettem,
 hogy meggyőzzem gőgjeit.
 Nőtt buzgásom a' veszéllyel,
 szórtam vívó versemet,
 15 még szerelmem rút fekéllyel
 mind belepte szívemet.

Mint Petrarka úgy zokogtam,
 molbúl vervén lantomot,
 's mint a' macska úgy miogtam
 20 szép fülébe kínomot.
 Már ahokkal, már jajokkal
 ostromoltam sánczait,
 's áh! a' legszebb lessusokkal
 fel nem birtam lángjait.

25 Elfutottam Ámorkához,
 megbeszélltem sorsomot,
 's arczra esvén ded lábához,
 kértem, fogja pártomot.
 Állyon bosszút olly leányonn,
 30 a' ki ötet megveti,
 's a' ki olly sok szép zsákmányonn
 csak negédgyét hűtgeti.

Ő ezekre felhevülvén,
 kérésemnek helyt adott,
 35 's a' Praterba elrepülvén,
 nagy bosszúkot forgatott.
 Itt találta szép annyával
 a' hadaknak istenét,
 szép annyának udvarával
 40 a' szerelmek' nemzetét.

Jó, hogy itt vagy! illy ígével
 szólítván a' bajnokot,

átkutatatta friss szemével
 itt amott a' szuglyokot,
 45 's öszve szedvén egy lóczáru
 Mars' sisakját 's fegyverét,
 kölcsön kéri oldalárul
 egy órára szép övét.

Erre a' kert' mellékében
 50 új formába öltözik,
 's egy hadnagynak ál képében
 Fillisünkhöz költözik.
 Megköszönti nyers csókjával,
 bármint ójja szűz aját,
 55 's mellé omlik, jobb karjával
 átölelvén oldalát.

Szígyen nélkül rajzolgattya
 járattyának czéllyait,
 pajkos szókkal szitogattya
 60 a' leánynak lángjait;
 's természetnek nőszíveknél
 nagynak mondván kelletét,
 elbeszéli a' szépeknél
 kéjjel töltött életét.

65 Mint tört át a' szép lyányokhoz
 a' szülőknek gáttain,
 mint a' féltett asszonyokhoz
 a' férjeknek zárjainn.
 Melly merészen ostromlotta
 70 a' leghűvebb várakat,
 melly fortéllyal hódította
 a' próbátlan bábokat.

Hogy kergette udvarábúl
 kedvessének bús urát,

75 elragadván hű karjából
 egyet értő asszonyát.
 Hogy költötte víg sz**kal
 férjeiknek javait,
 tenkre tévén száz árvákkal
 80 negyven dúzsnak házait.

Mint csalt pénzt ki polgároktúl,
 hogy kitartsa Fláviát;
 portékákat kalmároktúl,
 hogy ruházza Szilviát;
 85 's részeg fővel a' korcsmáknak
 szétkardozván kannyait,
 mint készítette a' k**knak
 hódolásra nyájait.

Szitkos, esküs vallásának
 90 látván Fillis szent hitét,
 's illy temérdek bravúranak
 átösmervén érdemét,
 «áh! úgymond, illy fő bajnoknak
 én ellent nem állhatok;
 95 íme szívem! E' bájoknak
 minden jót feláldozok.»

Óh! te majma Petrarkának,
 vesd pokolba lantodot!
 Add Aranyfi! bús árvának
 100 gazdag ajándékokot!
 'S tik legények! házasodni
 a' falukra mennyetek!
 Másra szoktak vágyakodni
 a' próbálttabb Fillisek.

(1806.)

151. Horátziushoz.

Bel mocsok nélkül ragyogó Igaznak
 elhiszem, Flaccus! hogy epés nyilakkal
 töltt tegez nem kell, mikor a' vadaknak
 járja lakásit.

5 Téged a' farkas, noha fegyveretlent,
 elkerült önnkint, mikor a' ligetben
 búttalan szívvel Lalagét dalolván,
 szerte bolyongtál.

Ámde más törvény van az embereknél!

10 Emberek voltak, kik irígyen engem'
 Laura' karjából idegen helyekre
 messze ragadtak.

Úzzön el zordon havasokra sorsom,
 hol gyümölcságak soha sem virítnak,
 15 's a' deres földek beborítva nyögnek
 lusta ködökkel!

Úzzön a' naptúl kiaszott hegyekre,
 hol ruházatlan Feketék tanyáznak!
 Laura lesz nékem szeretőm örökké,
 20 Laura barátném!

(1806.)

152. Lilla.

Még repdes enyelgve az alkonyi szél,
 's csókjára megrezzen a' rózsalevél,
 sír Lilla, 's az érre leszögzi szemét,
 melly zúgva gyorsíttya előre vizét.

5 «Ah! így fut előllem az édes öröm,
 azóta hogy búmot elhagyva nyögöm.
 Megszegte az álnok! megszegte hitét;
 Fillisnek eladta örökre kezét.»

Ezt mondgya zokogva, 's egy dombra ledül,
 10 hol szíve a' szótlán keservre hevül.
 O Lyánka! mit bánod e' csalfa' kezét!
 nem férfi az, a' ki megszegte hitét.

(1806.)

153. Gliczerához.

Ammint barna szemöldököt
 Dámonnak, Gliczerám! vagy deli termetét
 átilletve magasztalod,
 jaj! hogy duzmad epém! hogy löki véremet
 5 a' szív! Meghalványodik
 töstént arczolatom, háborodott eszem
 elhággy; nedvesedik szemem,
 's gördülő könyeim, bárha tagadgyam is,
 árúlyák fene lángomot.
 10 Égek, nem tagadom, fényes üszög gyanánt
 égek, Kedvesem! akkor is,
 még zög Dámon utánn nyájasan esdekelsz,
 's bimbózó bizodalmamot
 büszkén megtapodod. Jaj! ne halaszd tovább
 15 eljegyzésemet! Ó soha
 állandó szeretőd nem lehet; őneki
 Dóris mindene. Boldogok,
 kiknek szent kötelek szívhabozásikot
 végzik, 's kiknek az eggy halál
 20 hosszas kéjek utánn oltya szerelmeket.

(1806.)

154. Örzsikéhez.

Mit haragszol Örzsikém!
 ha tán Marisnak termetét dicsérem?
 Mért borúl be homlokod,
 ha jó leánynak hirdetem Juliskát?

- 5 Ám ez által én amazt
 szebb termetűnek, mint te vagy, sem ennek
 feddhetelen életét
 nem vallom érdemesbnek a' tiédnél.
 Vagy mivel te messze látsz,
- 10 csak órraiknak csúcsait se merjék
 nézegetni társaid ?
 Hol látsz teremni olly kevély ibolykát,
 melly hatalmas illatit
 a' rósaszálnak vélye meghaladni ?
- 15 Nyíldogál-e líliom,
 melly győzhetetlen bíborát ki merje
 bajra híni hófejér
 színével ? Ámde a' ki eltagadná
 őmiatta balsamit
- 20 a' szegfüvekkkel mérkező ibolynak,
 's a' ki bájos érdemét
 nem érezné a' líliomfejérnek,
 nem Fa Jancsi volna-e ?
 Súgári a' kristálynak alkonyodni
- 25 látszanak, ha lángoló
 gyémántka mellé tétetik, 's elájúl
 fényre megmeg ennek is,
 ha öszvetartom bájoló szemeddél.
 Ámde a' ki kedvedért
- 30 e' szép köveknek fényeit homálynak
 véldegéltni színlené,
 hízelkedését nem de szemtelennek
 tartanád ? Nem érzek én
 olly hűtelen szerelmet érdemidhez,
- 35 melly hazug dicséretet
 hintvén elődbe, vakmerő dagályra
 ingerellye gögödöt.
 Vagy tán, ha édes balsamok repülnek
 a' szelecske' szárnyainn
- 40 a' fáknak új virágirúl előmbe,

elrekeszem órromat,
 mivel szelídebb illatot lehelnek
 arczaimra dallyaid?

Juliska jó, Mariska szép; de nékem
 45 nem mutathat a' világ
 sem jobb leányt, sem szebbet Örzsikémnél.
 Hogyha másnak e' kevés
 ezerszer annyi dísz között irigyled,
 nem de gyenge szívedet
 50 szint' olly fonákúl nyughatatlanítod,
 mint az, a' ki özzeit
 átallya bölcs örömmel eddegélni,
 csak mivel sok ügytelen
 izzadva szerzett rozskenyérhez ülhet?
 (1806.)

155. Koridonhoz.

Hasztalan ostromló felséges ígéretek által
 hódíthatatlan szívemet,
 furcsa eszű Koridon!
 A' mit az esdeklő szeretők nagy tűzzel ígérnek,
 5 azt győzedelmes férjeink
 a' lakadalmak után
 többnyire hűltt vérrel jobb esztendőkre halasztyák.
 Módatlan esküvésidet,
 hogy soha semmi eset
 10 hű tüzedet hozzám nem fogja eloltani, még élsz,
 csak pusztá szóknak ösmerem.
 Önmaga sem hiszi azt,
 a' mit előnkbe terít, ki hitelt érdemleni nem mer
 eskütlen állításival.
 15 Hogy felemészti beteg
 szívedet a' keserű bánat, ha továbbra halasztom
 viszontagolni lángjait,
 szüntelen' emlegeted.

Én pedig, óh Koridon! csak képmutatásnak itélem
 20 a' legkesergőbb bánatot,
 melly szomorú panaszit
 válogatott szókkal folyvást el tudgya beszélni.
 Dagadni látom mellyedet,
 mint mikor a' vizekenn
 25 domborodik 's meg vissza lapúl minduntalan' a' hab;
 szerelmes orczád megpirúl,
 csüggedező szemeid
 fénylenek a' tűztúl, melly benned forrani látszik;
 's ez éppen, a' mit nyíltt eszem
 30 rettenetesnek itél.
 A' lobogó lángnak dühödő tüze messze kicsapván,
 csak gyújt, emészt, és eltünik.
 Én Eleket szeretem.
 Nem fogad ő semmit; tüzeit nem festi előmbe
 35 szóval; szerelme nem heves;
 nem panaszollya baját;
 's áh! Koridon, sebeit duplán kell érzeni annak,
 kinek keserve szóttalan.
 Ollyan az én Elekem,
 40 mint a' néma Szegény, ki baját nem tudgya előnkbe
 hangos panasszal festeni,
 's nyögve mutattya sebé
 a' könyörű Szívnek, melly tán melléje vetődik,
 még fürgé nyelvű társai
 45 szánakodásra veszik
 a' legkegyetlenebb fősvényt kéréseik által.
 A' gyenge szívű Útazó
 láttya vajudni amazt
 dupla keserve alatt, 's önnkint kétannyi adóval,
 50 mint más Szegénynek nyújtogat,
 megtömi árva kezét.

(1806.)

156. Eggy Közmondás.

A' szűzeknek esküvési,
 a' véneknek táncz-szökési,
 's a' melly essők reggel húllanak,
 nem sokáig tartanak.

(1806.)

157. A' Veréb és a' Gerlicze.

Szinte fagyos kebelét kezdette az árva mezőknek
 nyitni az Aprílis; langyúlt a' déli szeleknek
 karjai közt a' hüs levegő; 's a' dajka verőben
 újra felébredvén, rügyezésnek eredtek az erdők,
 5 ammint eggy gyönyörű reggel szép kertbe repülvén
 sok Verebek, nagy dolgok iránt csevegésre fakadtak.
 Itt szeretőjének buzgón festette az eggyik
 álmait, esküdvén, hogy holnapig átdöfi szívét,
 hogyha viszont lánggal nem akar könyörölni szerelménn.
 10 Ott meg amaz rokony asszonyinak nem győzte dicsérni
 tegnapi estvéjét, mellyet sok tollas urakkal
 eggy ifiú pintynél vocsorálván, tellyes örömmel
 töltött. Ez hahotás szókkal rajzolta le virgoncz
 társainak, mint fért be tömött csűrébe orozva
 15 eggy dúzs hangyának, gavalér parolára igérvén,
 hogy mihelyest tisztolga után ide vissza repülhet,
 új fogadóházhoz mind elviszi őket ebédre.
 Megmeg amaz sok rettenetes diadalmakot írt le,
 mellyeket a' Verebek nem rég a' büszke pacsérták'
 20 táborainn vettek, nagy kárral kézbe kerítvén
 eggy teleket, mellyből azután meg visszavonódtak.
 Szerte tekintgetvén azalatt eggy fürge kanocska,
 's a' rügyező somfánn megsejtvén nyelves anyák közt
 eggy ifiú nöstényt, oda száll, 's hahotázva köszönti
 25 a' csevegő sereget, mellynél a' kaczkai menyecskék,
 's a' szemesebb lyányok mind régi baráttyai voltak.

Mint enyeleg köztök! mint jár kis nyelve! Szemébül
 mint löki a' nyilakot! Szívét már ennek ajánlya,
 már meg' amarra nevet, mély sóhajtásokat adván
 30 integetéseihöz. Jeleket hány titkon emennek,
 's megmeg amott egynek hunyorogva beszéli szerelmét.
 Végre az új Széphöz fordulván furcsa szökéssel,
 kit csak imént érkezni tudott egy pesti Guvernánt'
 karja közül gyermekfészkebül, minden előző
 35 udvariság nélkül valamit kezd súgni fülébe.

Mit? Nekem ilyeneket? mondá pattogva viszontag
 a' felháborodott nőtény. Melly durva merészség! . . .
 Tán azt véli az Úr, hogy bennem . . . Mennyen azokhoz,
 a' kik az illy . . . Bizonyos legyen arrúl, mondom, előre,
 40 nem hagyom így e' csúnya *szotízt*! Lessz még ma szerencsém,
 a' megalázásért számat kéretni az Úrtúl;
 's ezzel az assemblét elhagyván büszke haraggal,
 a' rügyező erdőbe repült, 's egy tölgyre felülvén,
 borzadozó tollát órrával rendbe kaparta.
 45 A' leszidott Gavalér jól értvén régi csatákból
 a' jeladást, siető búcsút vesz az asszonyi néptől,
 's más rövidebb útonn haragos szeretője utánn száll.
 Me voilà, úgymond, ammint melléje leomlik,
 drága kisasszonykám! 's egyszersmind térgyre borulván,
 50 merjem-e, szép Alakom! folytattya esengve beszédgyét,
 várni szerencsémét? Ki nem állom birtoka nélkül
 holnapig életemet. Felemészt, ha nem oltya, szerelmem.

«Ah! que vous êtes bien brave! úgymond nyöszörögve
 viszontag

a' könyörű Szépség, térgyérül lábra segítvén
 55 módos imádóját; ki lehetne kegyetlen az Úrhoz
 illy vallása utánn? vagy melly Lucretia győzzön
 állani, még eleven, heves ostromlásinak ellent?

Illy magos ígéssel mondtak sok semmit üdönkint;
 ammint omladozó tetejénn egy hajdani falnak
 60 olly suhogás történt tőlök nem messze, minéműt
 vad madarak tesznek borzas fészkekbe ugorván.

Pszt! valakit hallok! még itt sem szállhat az ember
a' kémrácza miatt! úgymond a' lyánka susogva,
's a' Gavalér mellül egyszersmind félre vonódik.

65 Szétveti a' másik szemeit, 's a' falra tekintvén,
láttya, hogy új fészket egy nőstény Gerlicze rakván,
édeleg a' hímmel, ki az épületre koronkint
friss szereket hozván, apolásban kérte jutalmát;
láttya veréb szívvel, 's oda inti mosolygva magához
70 félreszaladtt társát, kihez áh! melly sajttalan, úgymond,
a' szerelem nyomoréki között a' házas igának!
Nézze csak e' buta párt, melly udvarisággal apollya
egymást! olly gyönyörűségűl nincs bennek idéa,
mellyet az újságnak mindég más bájja okozhat.

75 Férje mikint burokol! 's neje melly vékonyka nyögéssel
illeti pór ajakát! Ha szemem jól láttya kerékded
képét, még ifjú asszonyka. Leszálok azonnal
hozzá, hogyha tovább látom mellőle repülni
erdei erkölcsű párját, 's próbára veendem
80 asszonyi hűségét. Legyen itt szép Angyalom addig,
's nézze, mikint emelem nagy gondolatokra porábúl
e' botor alkotmányt tüzes ostromlásaim által.

Lessz legalább, nem kétlem, okunk, hogy még ma ne vessünk.

Ahha! minek moeskollya magát e' durva *canaille*?

85 mondgya viszont a' büszke leány. Csupa férjfi-szilajság...

Ámde mikor mondom, hogy csak tréfának okáért
vítatom erkölcsét, úgymond hahotázva viszontag
a' Gavalér. Soha én el nem búcsúzok eszemtül
annyira, hogy még illy gyönyörű orczákat imádbat,
90 szívemet illy alacsony születésű bábnak ajánllyam.
Még ezeket mondá, a' nőstény gerlicze mellül
messze repült a' hím, hihető, egy vékony ebédért.
Nossza tehát verebünk sebesen lelövődik az ágrúl,
's módosan ugrálván, ah! melly szép barna menyecske!
95 mondgya nagyobb szóval, hogy meghódítsa előre
tán szilajabb szívét a' csalfa dicséretetek által,
's a' nevető Széphez közelítvén, jó napot, úgymond,

Rósám! Illy gyönyörű asszony létedre dologgal
rontani kár magadot. Dámának kellene lenned,
100 a' ki aranyt fejtván, legfellyebb hogyha parányi
ujjaival szétbont, a' mit más öszveakasztott.

Engemet a' bal sors sanyarú munkához igazott,
mondgya viszontag amaz; mint erdei lyánka születtem....

'S hát azután? úgymond Verebünk. Illy furcsaszemeknek,
105 illy remek orcának tánczolva lerázni nyakárúl
nagy dolog e' sanyarú jármot, ha tud élni eszével!
Adgy kezet, én téged' Dámának teszlek azonnal.
Úri lakásomnál egy szép fészekbe vezetlek;
egy tenyeres csatlóást fogadok 's egy fűrge komornát
110 melléd; étel, ital 's a' mit csak szíved ohajthat,
untig elég lészen; sőt hogy koptatni ne kellyen
szárnyaidot, ha talán messzebbre ki kellene menned,
egy pár sast tartok, mellyet hintódba fogathatsz.
Mindezekért nem várok egyéb szolgálatot annál,
115 hogy mint hű szeretóm bájos tüzeiddel apolgass.

Szíves ajánlását Kelmednek nagyra böcsülöm,
mondgya viszont a' Szép. Ám én férjemnek ígértem
már hitemet, 's majd két esztendeje, hogy vele élek.
Kelmedet énnékem lehetetlen volna szeretnem.

120 A' csupa vad szerelem szörnyű ádázat előttem,
melly buta. kéj által megfojtván józan eszünkkel
a' kegyesebb érzést, inkább rongállya valónkot,
hogysem vágyakodó szívünköt örömeire ragadná.
A' hűség egyedül az igaz szerelemnek az anyya,
125 melly maga már érzékeny öröm, 's melly szüntelen égvén
mennyei vígságot mosolyog szívünkre naponkint.
Ez teszi a' házas kötelességeknek igáját
annyira könnyűnek, hogy majdnem játszva viseljük.

Itt okos intését Verebünk hallgatni elúnván,
130 egy ölelésemmel legjobb lessz erre felelnem,
mondá, 's néki esett egyszersmind, általölelvén
szárnyaival. De amaz nagy erővel visszataszítván,
ollyan ütést tett rá, hogy három araszra bakázott.

Éppen ezen jelenésre talált haza szállani a' hím,
 135 's hű feleségének látván illy ritka haragját,
 a' majd órra bukott verebet koppasztani kezdte.
 Nossza tehát kiragadgya magát a' durva csatából
 a' letiportt bajnok, 's felszáll törtt órral az ágra,
 honnan könnybe borúltt szemmel sajnálta veszélyét
 140 visszamaradtt szeretője, kihez szígyennel osontván,
 Par Dieu! Mademoiselle, soha még így asszonyi állat
 nem fogadott, úgymond, kit enyímnek tenni akartam.
 Nem de tanácslottam, mondá szeretője viszontag,
 hogy ne ereszkedgyen soha illy otromba *canaille*
 145 semmibe. Ah! Mon cher, mint vérzik még is az órra!
 Itt közel egygy szirtbúl jó víz forr. Jőjjön utánnam;
 megmosom ott sebeit. Sűrű mellette az erdő,
 csendesek a' völgyek; nincs ott mit félni tanúktúl.

(1806.)

158. A' Könyvek.

Könyveket olvasván, fordítsd meg benne az embert,
 hogyha világunkonn csendesen élni akarsz.
 Mert azt állhatatos törvénynek nézik az Írók,
 kik böles magzatikot nyíltt piaczkokra viszik,
 5 hogy csupa jóságban festvén úszkálni nemünköt,
 a' nemes erkölcsöt több kreditumba tegyék.
 Ámde mikint a' dőre bogár levegőnek itélvén
 mindent a' mi fejér, falba taszította fejét,
 úgy te is eltévedsz, ha csak azt nem hordod eszedben,
 10 hogy nem arany mindég, a' mi szemünkbe ragyog.

(1806.)

159. Az Emberi Nemzetnek korai.

Mint maga egygy ember, szintollyan az emberi nemzet.
 Gyermeki századiban csupa képzésekkel enyelgett,
 a' legnyilvánabb esetet meseszókba rekesztvén,

mellyeket a' később maradék titkoknak imádott ;
 5 's kiseded gondolatit költős piperékbe ruhásván,
 mellyek után most is láttyuk kapkodni az olyan
 bárdusokat, kik az ősi kobozt majmozni akarják.

Fejtödvén azután ifjú mellyében az első
 városi frigyekkel hevesebb indulati, buzgó

10 szíve az érzékeny szépnek nyomozására gyulladt,
 melly Görögországban legfőbb pontyára repülvén,
 példa gyanánt szolgál még most is az emberi kéznek.

Férjfi korát kezdvén, esze nyílt, 's a' tiszta valónak
 titkos kincseihez be akarván törni, üdötlen

15 vélekedési miatt véres harcokra ocsódott,
 mellyek, mint az aranyt a' tűz, tisztítani szokták
 a' csupa képzésnek szemetétül gyermek eszünköt.

Most már csendesedik, 's ha fejét a' kába salaknak
 mocskos terheitül megtisztíthattya egészen,

20 kellemetes vénségre jutand, 's egy csendes akolnak
 tévén a' talabor földet, megnyugszik emésztő
 harczeitül vezetése alatt a' kellemes észnek.

Mint maga egy ember, szintolyan az emberi Nemzet.

(1806.)

160. A' Ritmista.

Ammint az embert alkotó Prométeus
 nyirkoltt agyagból, 's a' tüzet
 mellyébe fúván, látta, hogy pillogni kezd,
 nem mondhatom meg, mint örült.

5 Formált azonnal más szelídebb termetet,
 melly asszonyállat lett. Majd öszveült
 e' két szerelmes a' gyümölcsös ág alá,
 's áldotta képző mesterét.

Egy pár elég, úgymond az emberalkotó ;

10 terjessze önnkint nemzetét,
 's mind öszveszedvén gyúrtt sarának söprejét,
 egy törpe képet alkotott.

Ritmista légy, úgymond. Mulassa éneked,
 még élsz, az olyan szíveket,
 15 kik gyermek ésszel a' negédes csillogást
 szépségnek, a' bakszökdösést
 táncznak, 's daloknak vélik a' vad harsogást.
 Ah! folyni látom véreket
 szavadra, majd mikor tulajdon hasznodért
 20 mord ütközetre biztatod.
 De lessz üdö, mellyben Minerva' karjainn
 megnyílik elméjek, kivesz
 otromba nemzeted, 's helyette bölcs tűzű
 lantos poéták zsenenek!»

(1806.)

161. Krisztinka.

Haj! melly boldogok
 hú karjában a' napok
 érzékeny mátkának!
 Egy kéj életem,
 5 móta hűmnek ösmerem
 szívét Krisztinkának.
 Égnek a' nép, melly repül,
 's víznek úgy hal nem örül,
 mint én e' lyánkának.
 10 Minden felderül,
 ammint reggel ránk hevül
 a' nap' villogása.
 Gyorsban forr a' vér,
 's köz dallyának égig ér
 15 vídám harsogása.
 Így buzdította kedvemet,
 bájolgtatván szívemet,
 hűmnek mosolygása.

Nézd a' fülmilét,
 20 melly hallván a' csermelyét,
 felbuzdúl dallyára.
 Zengi bájjait,
 's lejtegetvén tagjait,
 fúl a' víz' hangjára.
 25 Így ébrednek dallyaim,
 elszélledvén gondgyaim,
 Krisztinkám' szavára.

(1806.)

162. Felelet.

Mardosó szerzője ama' zab munkának,
 melly a' kiművelttebb nagy grammatikának
 nevét érdem nélkül merészli viselni,
 három uj irással akarna felelni
 5 Verseghy Ferencznek szín magyarságára,
 lárvákat akasztván saját orczájára,
 mellyek kölcsönözött nevekből állanak
 's atyáiknak olyas czenkeket vallanak,
 kik tőle tanultak korcsos magyarságot,
 10 's a' disputálásban szívalacsonyságot.
 Mi végből teszi ezt? Nem hogy pirulását,
 mikor kipökdösi rút mocskolódását,
 's mikor maga magát szörnyen dicsérgeti,
 's a' magyar uraknak pénzét kéregeti,
 15 ha még megpirúlhat, elpalástolhassa?
 és hogy a' világnak nyilván megmutassa,
 hogy maga sem tartya méltóknak könyveit
 arra, hogy másoknak visellyék neveit,
 hanem csak éretlen tanítvány czenkeeknek,
 20 kik még bimbózását sem érték eszeknek?
 Át nem olvasta ő kijött munkáimot,
 vagy át nem értette kitett okaimot;
 's így erős várfokot ostromol szitkával,

mint Donkisót hajdan szélmalmot kardgyával,
 25 melly hasztalanoknak látván csapásait,
 nevetve megveti bajkiáltásait.

(1806.)

163. A' Magyar Músának háladatos öröme

Herculesnek amaz öntött képzeténn, mellyet felséges urunk
 JÓSEF, Magyar Országnak Nádorispánnya a' pesti nemzeti
 könyvtárháznak ajándékozott.

Lucem redde tuæ, Dux bone patriæ!
 Instar veris enim vultus ubi tuus
 Affulsit, populo gratior it dies,
 Et soles melius nitent.

Horatius. Lib. IV. Od. V.

Már Mátyás Királynak szerencsés korában
 látni volt Budának hajdani várában
 a' műveltt elméknek szép szüleményeit,
 a' mester kezeknek ragyogó műveit.
 5 A' gazdag paloták roppant templomokkal,
 a' szép márvány kertek ékes piacokkal
 buzogva látszottak azonn versengeni,
 mikép kellyen Budát fényre segíteni?
 Nyilván tündöklöttek a' réz öntemények,
 10 's a' marványbúl vágott remek képzemények;
 még az arany 's ezüst, hajszásas munkákban,
 rajzolatok között fénylett a' szobákban.
 Volt már akkor böcse a' könyvszekrényeknek,
 mint a' szépen gyártott házi edényeknek.
 15 Itt hímzett szőnyegek függtek Frigyiábúl,
 drága szövevények amott Persiábúl.
 Kérkedtek a' táblák Sínai csészékkal,
 az edzett fegyverek nemes kövecskékkal.
 Égtek a' gyémántok a' karpereczekenn,
 20 ragyogtak a' gyöngyök az öltözetekenn.

Itt a' muzáika tündöklött képekben,
 amott az öntött szín zománczos művekben,
 's valamerre fordúlt szeme a' Magyarnak,
 gyümölcsére akadt az elmés pazárnak,
 25 mellyek megbájlolván érzékenységeit,
 jóra édesítsék szép tehetségeit.
 A' mi Augustus volt ezekben Rómának,
 az volt Mátyás Király régenten Budának.

Óh szerencsés üdők! hová enyésztetek?
 30 Hazánknak díszei! sírba senyvedtetek,
 mint az imént megnyílt rósának arcjai,
 mellyekre a' napnak déli sugárai
 sebesen hervasztó tüzeket lehelnek.
 A' büntető Egek csapással felelnek
 35 valamint az egyes embernek vétkére,
 úgy az Országoknak köz tévedésére.
 Elhagyván népünknek akkori Naggyai,
 ősi kormányunknak legfőbb oszlopai,
 a' józan erkölcsnek szelíd ösvényeit,
 40 láb alá tapodták kegyes törvényeit
 a' mennybül leszállott örök Bölcsességnek,
 egyetlen dajkáit a' köz emberségnek.
 A' gazdag bőségnek bájos kebelében,
 's a' puhító kéjnek mirígyes ölében,
 45 nagyra lett lelkeket mély álomba lejtven,
 's felséges tisztyeket könnyen elfelejtven,
 mérték nélkül úzték rendetlen kényneket,
 's az erkölcsrongáló gyönyörűségeket.
 Nem ügyelt már senki a' Haza' javára,
 50 hanem csak házának dölfös pompájára,
 feláldozván ennek mind az igazságot,
 mind a' keresztényhez illő jámborságot.
 Nem volt már szeretet nemes tarsaikhoz,
 sem irgalom bennek pór jobbágyaikhoz.
 55 Mint a' gyenge nádszál minden szellőcskére,

úgy hajlottak ők is minden intésére
 a' sokféle vonó rút pártoskodásnak,
 mely bizonyos annya a' végső romlásnak.
 Óh! az illy iszonyú méltatlanságokra,
 60 's vad népekhez illő alacsonyságokra
 az Egek mindenkor ostorral felelnek!
 Mint mikor a' felhők tornyonkint felkelnek
 gőzölgő színérül a' hevültt vizeknek,
 vagy mély völgyeibül a' ködös hegyeknek,
 65 's a' sebes szélvésznek érkezvén szárnyainn,
 hamar elterjednek az égnek bóttynainn.
 Bús homály födi be a' zöld környékeket;
 magos habok dúllyák a' kék tengereket;
 a' szélnek forgási tölgyeket irtanak,
 70 vad ütközettyei tornyokat rontanak;
 hullnak a' mennykövek a' gőgös csúcsokra:
 morgással felelnek csattogó szavokra
 a' kopár hegyeknek szirtes oldalai.
 Jég érkezik végre, 's érő kalásszai
 75 a' gazdag mezőnek a' fák' gyümölcseivel,
 's a' veteményeknek gyenge seregével
 mord csapási alatt itt megsoványodnak,
 ott meg üdő előtt sírba homorodnak.
 Az elrémültt lakos, bűneit vádolván,
 80 's feje felett kezét egymásba kúcsolván,
 jaj szók közt sirattya enyészni kincseit,
 éhen haldoklani kedves gyermekeit.
 Így ütött Szolimán veszendő népünkre,
 így áradt ki hadgya termékeny földünkre!
 85 Péter' vára 's Újlak hatalmába jutván,
 's népével Mohácsig gát nélkül felfutván,
 porba tapodta itt színét Nemzetünknek,
 ledúlta virágját nevedék fényünknek.

Vonny fátyolt, óh Músám, e' gyászos esetre!
 90 Nem tekinthet magyar e' bús ütközetre,

a' nélkül, hogy szeme könybe ne borúlyon,
jó szíve keserves búnak ne indúlyon.

Hamar elérkezett Szolimán Budára,
honnán embertelen parancsolattyára
95 fegyveres népei szertesztét futottak,
's dühös marhák gyanánt ölte, pusztítottak.
Valamerre mentek e' gyilkos seregek,
nyomokban látszottak a' sok füstfellegek
a' gyújtott falukból égig tornyosodni,
100 a' roppantt városok porba homorodni.
Halálra hurczolták a' rémültt pórokat,
kik védni akarták vékony vagyonyyokat.
Haltak lábok alatt a' gazdag vetések,
egész Édent rontván majd minden lépések.
105 A' hová tekintett szeme a' Magyarinak,
újjulását látta a' pusztá zavarnak,
mellyből az Alkotó kivonta földünköt,
's utánna az elme számtalan telkünköt.
Ott kastélyok égtek, itt tornyok roskadtak,
110 mellyekről a' lángok még tovább áradtak.
Rakásra süllyedtek a' rablott templomok,
pusztán veteredtek az árva klastromok.

Csak az egy erdőknek ernyes rejtekei
voltak még azoknak menedékhelyei,
115 kik meg nem óhatván dúzs keresményeket,
kíméllni akarták tengődő élteket;
de áh! itt sem lelte óhajtott oltalmat!
Hasztalan koldúttak szegények! irgalmat
térgeikenn állva a' mord ellenségtől,
120 ki elragadtatván a' vak dühösségtől,
még az erdőköt is körbe rekesztette,
's átkutatván, tűzzel porrá emésztette.

Falkánkint úzte ki azután népünköt,

hogy lakossaitúl megfosztván földünköt,
 125 védetlennek tegye a' Magyar Nemzetet,
 szolgálkával megtömje a' Török mecsetet.
 Itt magzattyok utánn az anyák jajgatván,
 amott a' gyermekek annyokot siratván,
 itt a' nők kesergvén eltüntt férjeikért,
 130 amott a' leánykák hű szeretőikért,
 még a' bús férfiak megráztván lánczokat,
 hasztalan' forralták titkos bosszújokat,
 csoportonkint mentek az örök rabságra,
 sívó zokogással nézvén az országra,
 135 mellynek kebelében jobb sorsra születtek,
 's áh! soha nem képzett vészre neveltettek.
 Lelkeknek gondolnád halavány nyájokot,
 kik csak most hagyván el testborítékjokot,
 Hermestül üzetnek Cháron' csónokjához,
 140 's innen mord Plútónak kormos kapujához.

A' királyné utánn színe Nemzetünknek
 's maradék falkája fegyveres népünknek
 rémülve szaladtak Posony' várassába,
 a' rabló Töröknek erős hatalmába
 145 kerülni engedvén ingatlan javokat,
 's futásra nem termett temérdek nyájokot.
 A' pogány seregek gátra nem akadván,
 's Balaton' taváig hamar kiáradván,
 kényyekre töltöztek az életházakból,
 150 csúf játékot úztek az erős várakból.
 Csak Marótnál leltek Magyar vitézeket,
 kik megállították ügyekezeteiket;
 de hozzájuk képest felette kevesek,
 's győzedelmeskedni nem lévén képesek,
 155 áttörtt sáncaik közt kard alá vonattak,
 's jeles hűségért felmészároltattak.

Tudgya, mi lett volna haldokló Honunkból,

ha dühös Szolimánt elpusztúlt lakunkból
 egyg török barátak* vásott bajnoksága,
 160 kinek szava utánn fellázúlt ország,
 ki nem hitta volna zavartt Ázsiába,
 hogy vissza hurczollya előbbi jármába.
 Akkor Apollónak öntött formájával
 Hercules' képét is elvitte magával,
 165 mellyeket valaha dicső Mátyásunknak,
 ékesítésére legfőbb várasunknak,
 Tráguri Jakabnak formált mestersége.**
 De a' vad Töröknek bamba kevelysége
 nem volt képes élni sem diadalmával,
 170 sem tőlünk elhurczoltt gazdag prédájával.

Dajkáló Angyala nevedék Honunknak,
 böles igazgatója nemzeti sorsunknak,
 szemlélvén ezeket mennyei székébül,
 's kitörülvén könyét kesergő szemébül,
 175 sínló Nemzetünknek fennmaradt Naggyait,
 kik egygyütt siratták temérdek kárait
 a' fénybül homályba lesüllyedt Hazának,
 a' nélkül, hogy nem rég keltt boldogságának
 legázoltt virágját lábra segíthetnék,
 180 vagy csak az utolsó vésztül megmenthetnék,
 sok jó sugarlással kegyesen nyugtatta,
 's végre szíveiket illy szókkal biztatta:

«Ne hagyjátok csüggni jó reménységeteket!
 Nem engedem veszni ősi fényeteket.
 185 A' Mohácsi hadnak éretlen buzgása
 ne legyen földünknek utolsó romlása!
 Elviszi Szolimán Hazánk' dücsösségét,
 elviszi népünknek ősi vitézségét.

* Zelebis nevű Calendernek.

** Lásd Nicolai Schmitth Imperat. Ottoman. Tom. I. pag. 123.

Nézzétek, melly göggel diadalmaskodik?
 190 ál szerencsében miként nyalkáskodik?
 melly büszkén kérkedik Hercules' képével,
 mint híres erőnknek ragyogó jelével?
 Apollónak mását nem tudván böcsülni,
 mivel a' vadságbúl ép észre serdülni
 195 a' kegyes Músáknak kies kebelében,
 annyi mint puhúlni, buta törvényében.
 Lesznek még egykorig magyar pártossai,
 kiket arra bírnak ígértt oltalmi,
 hogy felekre osszák Hazánknak Naggyait,
 200 's felvirágzásának halasszák napjait.
 De súlyos jármábúl gögös hatalmának
 keze alá jutván kegyes Austriának
 végtére Nemzetünk, ismét virágozni,
 ismét erejére fog majd lábbadozni.
 205 E' Felséges Háztúl hűven dajkáltatván,
 's új veszélyeibül többször kivonatván,
 ismét fényleni fog újjúltt dücsössége,
 tündökleni neve, nőni vitézsége.

Végre egy Főherczeg, mint Nádorispányunk.
 210 Atyánk, Kormányozónk, Bírónk, Kapitányunk,
 tökéletességre viszi majd fényünköt,
 mellyre segíteni omló Nemzetünköt
 dücsösséges nevű Ósei kezdettek,
 mihelyt kormányunkot kezeikbe vették.
 215 Át fogja szép esze látni JÓSEFünknek,
 mert neve JÓSEF lessz e' bölcs Herczegünknek —
 hogy hazaszerető egy Nemzet sem lehet,
 sem virágzásában előre nem mehet,
 melly anyanyelvével belső kórmánnyában,
 220 törvénytékeiben, köz oskolájában
 élni nem ügyekszik, haltt nyelvvél kínlódván,
 vagy olly idegennel fonákúl bajlódván,
 melly kül nevelőktől, fénnének vesztére,

's örökös Urának nagy rövidségére,
 225 a' külső erkölcsnek vak imádásával,
 a' honinak pedig nyers útálásával
 öntetik szívébe az ifúságnak,
 mellyből gyámolokat reméll az országnak.

Láttya majd Londonnak fényes példájából,
 230 Francia országnak hatalmasságából,
 hogy a' műveltt elme annya nagy fényeknek,
 anyanyelvek pedig dajkája eszeknek;
 és hogy soha olly nép fel nem jut sorsokhoz,
 melly, hogy betörhessen a' tudományokhoz,
 235 mellyekkel amazok töstént ösmerkednek,
 mihelyt a' bőcsőből lábra verekednek,
 idegen nyelveket kénytelen tanulni,
 's csak zöld vénségében kezdhet okosulni.

Átláttya majd azt is, hogy hadi népünknek,
 240 ha védője kíván lenni Nemzetünknek,
 nem elég ragyogni vitéz merészséggel,
 hogy megütközhesen ollyas ellenséggel,
 ki a' Nemzeteknek Történeteiből,
 's a' Tudományoknak kincses szekrényiből
 245 számtalan sükeres hadi fortélyokat,
 új sánczolásokat, hasznos szerszámokat,
 a' tartományoknak legkisebb szugait,
 a' folyóvizeknek kígyó járásait,
 a' hadi műveknek számos ágaival,
 250 's a' táborozásnak minden titkaival,
 hadi oskolákban serényen tanulván,
 's kis korátúl fogva ezekben aggulván,
 kényne szerint játszik ama' seregekkel,
 kik a' harczban élni nem tudnak eszekkel.

255 Láttya mind ezeket sok jeles példából,
 's kiemeli végre méltatlan porából

korcsos fiaitúl megvetett nyelvünköt,
's jobb lábra állíttya hadi seregünköt.

Akarjátok tudni, érdeemes Hűveim!
260 mikor tellyesednek jövendőléseim? »
így folytatta szavát Angyala Földünknek
egybegyűltt színéhez akkori Népünknek;
íme! jelt is adok, mellyből onokáink
lássák, hogy enyésznek vészes nyavalyáink!

265 A' Bánáti résznek egyik falujában*
lelnek majd egy képet a' földnek gyomrában,
melly Herculest fogja rézben ábrázolni.
SZENT GYÖRGYI KISS ANTAL** meg tudván fontolni,
hogy híres Istene az ó vitézségnek
270 legkiváltabb illik egy Főherczegségnek
egy Nádorispánynak kórmányzó kezébe,
oda ajánllya majd JÓSEFünk' kedvébe.
De Nádorispányunk ötlet levelével
's egy gyűrűn kövekbe foglaltt Nagy Nevével
275 emlékezet gyanánt megajándékozza,
's Herculesnek képét Hazánknak áldozza
SZÉCSÉNYI FERENCZTŰL szerzett könyvházába;
visszatérítvén így mássát a' Hazába
annak, a' mit elvitt Szolimán' vadsága,
280 's böcsültni nem tudott negédes vaksága;
's még itt sem tekintvén tulajdon fényére,
hanem csak Honunknak dücsőítésére.

De pusztá jelével a' szín vitézségnek
nem vet JÓSEF határt a' kegyelmességnek.
285 Majd törvényt is szerez kellemes nyelvünkrül,
's levonván majomnak nem termett népünkrül

* Szinitza a' neve.

** Torontál vármegyének Assessora.

kölcsönvett zubonnyát hajdani Rómának,
 magyarul viteti ügyét a' Hazának;
 a' vitéznek pedig oskolát állíttat,
 280 mellyben Nemeseinknek útakat simíttat
 megtanulására a' bölcs bajnokságnak
 szinte közepetténn 's nyelvénn az Országnak.

Így szóllott az Angyal. Egek segítsétek!
 Hazánknak e' Gyöngyét soká' éltessétek,
 295 hogy, a' mit elkezdett nemes kegyességgel,
 végbe is vihesse bajnok serénységgel.

(1806.)

164. Tisztelete Marczibány István Úrnak és Hitvessének.

Még *Nádorispányunk* ótta határinkot
 ama' dühösségtül, mellyel városinkot
 a' gőgös ellenség fenyegetni merte;
 's még *Felséges Urunk* kegyesen szétverte
 5 a' hadakozásnak kormos fellegeit,
 nagyobbra böcsülvén szelíd gyümölcseit
 a' köz emberségre vonzó békességnek,
 mint pusztító fénnét a' mord vitézségnek;
 addig *Marczibányunk* kegyes *Asszonyával*,
 10 mint népünknek Attya népünknek Anyjával,
 a' szegény polgárnak szánta meg szükségét,
 két jeles szerzéssel óván egészségét.

Láttam én küzködni a' sok nyavalyával,
 mint Sisyphus küzdött hajdan a' sziklával,
 15 e' polgári rendet két fő városunkban,
 mióta jó egű 's termékeny Honunkban
 a' mocskos kereset a' nagy drágaságot,
 ez pedig meg szülte a' nyomorúságot.
 Itt eggy atya sínlett nyavalyás ágyában,

- 20 ki egészségének virágzó korában
 gyermeket, cselédet táplált munkájával.
 Áh! de már nem győzvén hosszabb bajával
 a' halál 's élet közt tovább viaskodni,
 keseregve nézte házát alkonyodni.
- 25 A' lappangó éhség nyavalyát táplálni
 's a' lassú halállal nyilván czimborálni
 látszott bús orcájánn kedves gyermekének;
 még az epekedés serény hitvessének
 erőtlentítgette dolgozó karjait,
- 30 's haszontalanokká tette szorgalmait.
 Akkor már nem tudta szegény, mit ohajtson?
 Életet kérjen-e? vagy azért sohajtson
 mennyei Atyánknak irgalmasságához,
 hogy e' rossz világból szóllítsa magához?
- 35 Mert romlása nélkül tengődő házának
 sem orvoslásokat nagy nyavalyájának
 kevés vagyonyából nem tudott szerzeni,
 sem nyugodtt elmével sírjába sínleni.
 Így vagy amúgy, látta mindenét pusztulni,
 40 látta feleségét, gyermekét kóldulni.

Amott meg egy anya, megfosztva férjétől,
 's körül kőszorúzva számos gyermekétül,
 bús nyavalyák alatt lerogyván lábárúl,
 siralommal nézte beteges ágyárúl

45 naponkint olvadni vékony jószágait,
 's jó nevelés nélkül csünni magzattyaít.
 Nem volt elég, senyvét tűrnie testének;
 nyugtát is enyészni érzette lelkének.
 Fiai el kezdvén a' jótúl fajulni,

50 's külömbféle gonosz útakra indulni,
 szemrehányások közt költségért faggatták,
 's epekedő szívét naponkint szaggatták;
 még romlott leányi tőle elszéledtek,
 's a' legszemtelenebb életnek eredtek.

- 55 'S íme! *Marczibányunk* engedvén szívének,
 's *Kegyelmes Asszonya* jótévő Férjének
 serényen gyúllasztván buzgó érzéseit,
 felteszik magokban, hogy e' szükségeit
 a' szegény polgárnak kegyesen enyhítik,
 60 's Honunkot sok rossztúl menteni segítik.
 Bő adományoknak fő segedelmével
 új betegház épül, 's ama' Szerzetével,
 melly Budánn asszonyi kórokkal bajlódik,
 a' Vízi Városban egybe kapcsolódik.
- 65 *Anger Klára* Asszony szerzetes Népével,
 mint egygy édes Anya Leány-seregével,
 ápollják már benne a nyavalyásokat,
 's e' *Kegyelmes Párért* szent sohajtásokat
 küldenek naponkint az égi Atyához,
 70 legyen Ő is kegyes jótévő Házához.

- Friss volt még virágja e' jótéteménynek,
 ammint híre támadt egygy új szerzeménynek,
 melly e' jeles *Háznak* forrván jóvoltából,
 új sereg nyavalyát vonnyon ki bajából.
- 75 Mint a' jótévő nap nyári sűgárokkal
 az éjt megkurtítván, hogy hűs homályokkal
 meg ne gátolhassa a' föld' tenyészését,
 majdnem szűnet nélkül űzi természetét,
 még mind meg nem érnek a' zöld vetemények,
 80 's gyümölcsöt nem hoznak a fa-növötények.
 Úgy e' *Kegyelmes Pár* meg nem nyugodhatott,
 még új szerzeménnyel módot nem mutatott
 más egygy betegháznak felállítására,
 a' nyavalyáskodó férjfiak' számára.
- 85 Ama' fürdőt értem a' Duna' mentében
 ó és új Buda közt, mellynek környékében
 klastromot épített ama' szent Atyáknak,
 kik irgalmasságból a' bús nyavalyáknak
 atyafi készséggel orvoslást nyújtanak,

90 's a' Beteg' szívében Istenhez gyűjtanak
egyszersmind illendő háladatosságot,
's az igaz erkölshöz méltó buzgóságot.

Dücsokedgyen bátor zöld borostyánnyával
az igazó bajnok, ki véres kardgyával
95 holtt testekenn jut fel ama' dücsösségnek
iszonyú fényére, melly az Istenségnek
csak rontani tudgya szép teremtményeit,
csak szaporítani nemünk' inségeit!
Kérkedgyen az ál bölcs furcsa elméjével,
100 ki az Országglóknak atyai szívével
visszaélni tudván, fényes tanácsokonn,
ragyogó frígyekenn, nagy újjításokonn,
mellyek porrá zúzzák a' köz boldogságot,
vásárol magának kegyetlen nagyságot!
105 Csak azt nevezhettyük igaz dücsösségnek,
melly kárára nincsen a' köz emberségnek,
's méltán csak azokat nézhettyük nagyoknak,
kik mások' hasznával törtek nagyságoknak,
Istenségek gyanánt, törvényes nyomokat,
110 a' nélkül hogy sértsék szelíd szomszédgyokot.

Illyen dücsössége *Kegyelmes Párunknak*,
midőn állbatatos hasznára *Honunknak*
a' nagy *Lelkek* közé felfelé szállanak,
kik jótévő szívvél mindent megáldanak.
115 Még nyavalyák lesznek mülékony földünkön,
mellyek uralkodni szoktak nemzetünkön,
még méltó böcse lessz az irgalmasságnak,
melly kész segítséget nyújt a' gyarlóságnak;
mindaddig fenn marad neve *Nagy Párunknak*,
120 mindaddig *Naggyai* lesznek *Ők* *Honunknak*.
A' szegény *Betegek* kúcsoltt kezeiket
az égre emelvén, 's nedves szemeiket
a' jótévő *Párnak* függesztvén képére,

- ünnepet ülnek majd emlékezetére,
 125 valahányszor szünni érzik fájdalmokat,
 's viradni szemlélik vártt gyógyulásokat;
 's fellábadván végre rossz nyavalyájokból,
 's rokonyikhoz jutván beteges ágyokból,
 háladatos szívvel hirdetik Honunknak:
 130 «*Marczibálynak Háza* volt szörnyű bajunknak
 a' mély sírnak szélénn kegyes Orvoslója,
 kesergő szívünknek Nagy Vigasztalója.»

(1806.)

165. Háladatos Örömdal Marczibány Istvány Úrnak és Hitvessének tiszteletére.

- Engedd NAGY PÁR! lyányaidnak,
 hogy sokféle jóvoltidnak
 sommáját
 dallyokkal megtisztelják.
 5 Engedd gyenge öt rügyünknek,
 hogy érzékeny örömünknek
 forrását
 hálájokkal megszentelják.
 Tartson Isten Vérednek
 10 tartson épen Nemzedednek
 fényére,
 Szent Nevének nagy dücsére.
 Dücsőittyük a' pórokkal,
 kik küzködvén a' kórokkal
 15 érzik bő segédedet,
 szent emlékezedet.
 Kérjük a' sok víg szegénnyel,
 kit megszansz jótéteménnyel,
 mennynek, földnek Istenét,
 20 öntse Rád ki bő kegyét.
 Vigasztallyon testépséggel,
 ápolgasson kéjbőséggel,

's hosszabbítván éltedet,
tartsa frissen szívedet.

25 Áldást mondunk jó szívednek,
hangos hálát bő kezvednek,
még zenghetnek nyelveink,
érezhetnek mellyeink.

Víg dalokkal emlegettyük,
30 ünnepekkel szentelgettyük
számtalan jóvoltodot,
szíves barátságodot.

A' Hazának könyveiben,
maradékink' szíveiben
35 fel lessz írva nagy neved,
's érdemekkel nyertt dűcsöd.

Oh! ha Isten irgalmunknak,
melly segédet nyújt társunknak,
átvisgállya nagy böcsét,
40 jutalmazza érdemét;

's hogyha gátot jóvoltának,
ránk vigyázó szent gondgyának
nem vetnek sok bűneink,
rosszra hajló szíveink;

45 Nemzetednek nagy fénnýére,
a' szegények' örömére
megtart nekünk Tégedet,
's messze nyújtja éltedet.

Megtart, 's édes vígságokkal
50 átfogatván éltedet,
bájos rósa illatokkal
meghinti ösvényedet.

Messze terjedtt birtokidnak
gyarapíttya hasznait,
55 hogy Hazádnak, szolgálidnak
boldogíthasd napjait.

Élemedvén, ősz korodnak
 megkönnyíti terheit,
 's fényével sok jóvoltodnak
 60 felfrissíti kedveit.
 Elszéleszti tagjaidból
 a' fonnyasztó kórokat,
 messze úzi házaidból
 a' hervasztó gondokat.

65 Pátriárka kegyességgel
 áldogatván népedet,
 melly testvéri szívességgel
 környúl álla székedet,
 úgy élsz csendes vénségedben,
 70 mint népünknek gyámola,
 úgy mennybéli dücs-fényedben,
 mint Hazánknek Angyala.

Vedd jó névonn lyányaidnak,
 hódoló szolgálóidnak
 75 szíves áldozattyait,
 hálakiáltásait.

Vedd jó névonn hő mellyeknek,
 hozzád, NAGY PÁR! hű szíveknek,
 jó szándékú dallyait,
 80 tiszta indulattyait.

Tartson Isten nagy Nemednek,
 tartson meg Hun Nemzetednek!
 Ezt óhajtyák szíveink,
 még pihegnek mellyeink.

(1806.)

166. Eggy kemény szívű Széphez.

Szánd meg sorsomat,

végezd kínomat!

Eggy parányi salyगतással,

eggy érzékeny kéznyomással,

5 enyhítsd olthatatlan

lángomat.

Érted hervadok,

érted fonnyadok!

Fénnye nélkül szép szemednek,

10 bájja nélkül hű szivednek

mint a' szomjú rosa

elhalok.

Nem találsz te hübb szeretetet,

nem enyimnél hübb tiszteletet.

15 Érted csüggök,

tölled függök.

Ah ne hadd elveszni hűvedet.

Mi hasznod ha szenvedek,

hüs siromba süllyedek?

20 Ah! eszedbül,

jó szivedbül

el nem tűnhetek.

A' föld nem ront engemet,

szétbontván hültt testemet.

25 Siránkozni,

sohajtozni

várd el lelkemet.

Bár akkor mély bánatod

ne vallya bús szózatod,

30 hogy én voltam,

még fenn voltam,

leghübb pásztorod.

(1807.)

167. Bacchus' dicsérete. 981

Borozó ének.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben
emberségesb istenség.

Nálla nélkül nincs inségben
szívtágító könnyebbség.

5 Zevsz apjoknak nagy vendégi
ásítóznak, alszanak,
még Bacchusnak nedvességi
jó kedvet nem gyújtanak.

Ó a' földi vigságoknak
10 lelkesítő gyámola,
ő a' társos asztaloknak
gondszerű szeléstő angyala.

1. SOLO.

Mérges Zevsznek mennydörgése
csak rémiti szívünköt,

15 tűznyilának vak lökése
gyújtya, rontya földünköt;
még kegyetlen Marsnak karja
tűzzel, vassal látogat,

's itt az emberséget marja,
20 ott meg trónust irtogat.

Farsangszórú maskarákban
üldöztvén a' szépeket,
nyögni haggya rút igákban
a' leghűbb népeket.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

2. SOLO.

- 25 Júnó asszony tükörénél
 arra tűzi gondgyait,
 mint forgassa fel férjénél
 a' világnak dolgait?
 Öszve fűzvén egy igába
 30 a' kétféle sziveket,
 dúzsnak, pórnak hajlékába
 hinti a' keserveket.
 Vénus addig szétcsábittya
 a' szerelmes párokat,
 35 's búval bajjal nyomorittya
 bajnokinn a' bájokot.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

3. SOLO.

- Ámor sákba rejtett szemmel
 lődözvén szét nyilait,
 meg vegyíti gyötrellemmel
 40 a' szerelmek' bájait:
 itt egy szépet meghódítván,
 jó nevére fótot tűz.
 Ott egy vénet elbódítván
 langy tűzéből csúfot üz.
 45 Még Vulkánus műhelyében
 sokkal rosszabb nyilt kohol,
 mellyel minket vak mérgében
 Zevsznek kényne járomol.

A KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

4. SOLO.

Bölcs Apollo szűz hűgával,

50 fényt akarván gyujtani,
 ép eszünköt nagy lángjával
 agyon szokta fojtani.
 Agg másái tar dalokkal
 koldúlgattyák pénzünköt,
 55 's jól lakhatván, bölcs harczokkal
 háborgattyák kedvünköt.
 Plútó addig ásogattya
 földünkből a' kincseket,
 's rút bűnökre csábitgattya
 60 velek a' kis lelkeket.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

5. SOLO.

Szép Diána hüs berkekben
 úzógetvén vadgyait,
 műkerülő rejtekekben
 tölti túnya napjait.
 65 Lesre küldvén sok kutyákkal
 a' faluknak szépeit,
 a' honórzó Pásztorkákkal
 titkon úzi kéjjeit.
 Még friss Hermes városinkot
 70 orcsürhével lepgeti,
 's kinnal szerzett tárjainkot
 éjjel nappal véseti.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.

6. SOLO.

A' mit e' sok istenségnek
 fel nem dúlnak kényyei,
 75 nem hagyják az emberségnek

azt Szaturnus' bélei.
 Felfalván a' nagy tölgyfákat
 kőszirtekkal birkozik,
 's megrontván az érczmunkákat
 80 országokkal töltözik.
 Végre legszebb Szépeiunknek
 ránczba szedvén arczait
 bajjal töltött életinknek
 felkonczollya napjait.

A' KAR.

Nincs Bacchusnál a' nagy égben 's a' t.
 (1807.)

168. A' haldokló Legény.

1.

Óh! melly szörnyek kínnyaim,
 móta egyyért lángjaim
 vésdegélik mellyemet,
 gyötrik szívemet.
 5 Egyyért a' ki nem szeret,
 's pittyedtt szájjal megnevet,
 nőni látván senyvemet,
 fogyni éltemet!
 Illy kegyetlen tigrisért
 10 érzéketlen lélekért
 én többé nem sorvadok.
 Inkább *meghalok.*

2.

Ammint tellyes voltomot,
 minden boldogságomat
 15 jégszívének szenteltem,
 mellyet tiszteltem;
 kétes mosolygásokkal,

gúnyos térgyhajtásokkal
 vette szívességemet,
 20 fontos frígyemet.
 Illy tüzetlen állatnak,
 háladatlan fajzatnak
 én többé nem hódolok!
 Inkább *meghalok.*

3.

25 Ő azóta már kerül,
 már meg hozzám úgy repül,
 mintha hinné kínomat,
 szánná sorsomat.
 Bánatimban felderít,
 30 jó kedvemben háborít.
 Egyszer kérlel, hiteget,
 másszor sérteget.
 Illy kétséges járomban,
 szemfényvesztő álomban
 35 én többé nem tikkadok!
 Inkább *meghalok.*

4.

A' minap egy dús legény
 nyalka, mint a' vad belény,
 kéregette lánczait,
 40 vitta sánczait.
 Ő szemébe salyogatván,
 's újjait megnyomgatván,
 még a' hold lesüllyedett,
 karjánn csüggedett.
 45 Illy futékony elmének,
 állhatatlan lepkének
 én többé nem áldozok!
 Inkább *meghalok.*

5.

Felkeresvén házában,
 50 haragomnak lángjában
 mind szemére forraltam,
 a' mit fájlaltam.

Tartsd meg, mondám, szívedet,
 's add hitetlen kezedet
 55 másnak, a' ki nem szeret,
 's titkon megnevet.

Én ezentúl kedvedért,
 tétovázó kényedért
 szarvakot nem hordozok!
 60 Inkább *meghalok.*

6.

Ő egy töltött pisztollal,
 's fődve egy zög fátyollal,
 más szobából visszatért,
 's talpig megdicsért.

65 Lődd le, úgymond, szívedet,
 's tedd híresnek hölgyedet!

Én érted, még lány vagyok,
 mély gyászt hordozok.

Gúnynak vévén ingerét,
 70 elragadtam fegyverét.

Bábod, mondám, nem vagyok!
 Még ma *meghalok.*

7.

A' gallyasba repülvén,
 's a' halálra készülvén,
 75 a' töltést kivájkáltam,
 's jól megvizsgáltam.

Mákszem volt a' puskapor,
 a' golyóbis kék czukor,
 mellynek bött्यान nap derült,
 80 's két kéz egyesült.

Hogy te véle frígyet vess,
 's engem, mondám, megne vess,
 arra én nem várkozok!
 Még ma meghalok.

8.

85 A' fojtást kisimítván,
 's írását megsajdítván,
 áh! melly kéjre olvadtam,
 ammint olvastam!
 Ő kilépvén lessébül,
 90 's kegy ragyogván képébül,
 rám nyújtotta karjait,
 lőtte bájait.
 Térgyeimre süllyedvén,
 's karja közt elcsüggedvén,
 95 érted, mondám, még vagyok
 élek és *halok*.

(1807.)

169. Az elhagyott Leány.

Hát csak elhagyhattad
 meghitt hölgyedet?
 's gazdagabbnak adtad
 lépke szívedet?
 5 Könnyen megcsúfoltad
 tiszta lángomot,
 könnyen meggyilkoltad
 boldogságomot.
 Nézd a' gerliczét, mint
 10 sírdogál!
 melly pár nélkül nyugtot
 nem talál.
 Én is siralomban
 töltöm éltemet,

- 15 's áh csak hős síromban
végzem senyvemet.
Edzett szívű, érzéketlen
férjfi nemzetség!
mért tebenned olly hitetlen
- 20 a' csábító édesség?
's áh! erőtlen lyánynemünkben
mért olly lágy a' szív?
megcsaltt lángunk nyíltt mellyünkben
mért nem hűl el, mért olly hív?
- 25 Tik kegyes szívünkkel
mint laptával játszatok,
mellyrűl csak éltünkkel
hűll le lánczatok.
'S mégis tőlle hű szerelmet
- 30 kíván gögötök,
mellyért gondot, bút, gyötrelmet
hoz kegyetlen nyűgötök.
'S én illy szívkiányáért
rontsam kedvemet?
- 35 Kegytelen jármáért
öllyem szívemet?
Tőlle csúfoltatni
haggyam lángomot?
tőlle gyilkoltatni
- 40 boldogságomat?
Mást választok én is
férjemnek,
's rabjarmába fűzöm
kényemnek.
- 45 Így a' kéj' keblében
töltvén életemet,
fenntartom böcsében
asszony díszemet.

(1807.)

170. (Szonett.)

Homályos fátyol lebeg környékemben
's elrejtí árját titkos könyeimnek.

A' sors, iriggye szép reményeimnek,
gúnyolva üldöz minden lépésemben.

- 5 Bátyámnak karjann járván ösvényemben,
ah! hogy ne várjak végre boldogságot,
melly megdűcsítse a' szívbajnokságot
léteimmel támadt súlyos tűrésebben?
Oh! szűnny meg kétes szívem panaszkodni.

- 10 A' hajnal hozza már talán kezében,
a' mi elrejtve volt a' sors keblében;
's azontúl nem fogsz többet fohászni,
villámja által egy szempillantásban
örök vidámság támad e' lakásban,
(A XIX. század első tizedéből.)

171. (Névnapi köszöntő.)

Új fényel látjuk felviradni
anyánk, nevednek ünnepét,
's öröme érezzük gyulladni
fiú szívünk rejtekét.

- 5 Köz szóval áldgyuk Istenünköt
nekünk fenn tartott étedért,
egy szóval nyujtyuk kérésünköt
állandó egésségedért.

Szülőink testi életünknek

- 10 ápollyák múló napjait,
de te dajkálod nyers lelkünknek
tartandó boldogságait.

Mi hála volna hatalmunkban,
melly felmúlhassa gondodat,

- 15 's atyáskodó tanításunkban
sok fáradságodat?

Vedd érte ártatlan szívünknek
 fiai érzeményeit,
 vedd hálaadó szeretetünknek
 20 elolthatatlan tüzeit.
 Még élünk, el nem felejthettyük
 lelkünk dajkáját, Váradit
 's mély tisztelettel emlegettyük
 nemes jóteteménnyeit.
 (A XIX. század első tizedéből.)

172. (Marczibány István nevenapjára.)

Kegyelmes Uram!

Engedgye meg, kérem, szegény szolgájának,
 hogy érkezésével szent István napjának,
 mikor fényes háza megtelvén vígsággal
 örvendezni siet háladatossággal,
 5 's neve napját üli kegyelmes urának,
 ki nemes forrása bő boldogságának,
 ő is beajánlván egynehány sorait
 megbizonyíthassa hű indulatyait.
 Nem meri ő magát azokhoz kapcsolni,
 10 kiknek élőszóval szabad lerajzolni,
 a' mit jó urókért szívekben éreznek,
 bátor érzeményi mérészen mérkeznek
 a' leghűvebbeknek örvendezésével,
 's kegyelmes urokhoz mély tiszteletével.
 15 Excellentiádnak tellyes egésséget
 drága életének fényes dűcsősséget.
 Oltalmazza Isten hatalmas kezével
 gyarapítsa soká minden kegyelmével.
 (A XIX. század első tizedéből.)

173. Halotti tisztelete néhai Marczibány István Úrnak.

- Szomorúan nyögnek Budánn a' harangok,
 terjednek a' várban a' siralmas hangok,
 köd gyanánt oszlik fel gőzze a' fáklyáknak,
 komoran zúgdogál, szűkénn az útszáknak,
 5 a' gyászos hintónak mértéklett mozgása,
 's a' csűdülő népnek panaszló zajgása.
 Előre megy sora a' bús jobbágyoknak,
 kik tiszteletére boldogútt Uroknak
 szomszéd faluikrúl begyülekeztenek.
 10 Utánnok egyházi énekek zengenek
 a' hangeszközöknek szomorú dallyával,
 's a' számos Papságnak köz imádságával.
 Követi a' Testet Uri Rokonysága,
 kiknek írhatatlan mély szomorúsága.
 15 Bús fohászkodások forranak mellyekbűl,
 még érzékeny könyek görgenek szemekbűl.
 A' fátyolos cseléd a' külső tisztekkal,
 a' szíves barátok temérdek népekkal,
 buzgó kesergéssel tisztelik Urokat,
 20 áldgyák Baráttjokat, sirattyák Attyjokat.

- Megy már a' Temetés a' vár' kapujábúl
 a' vízi várastra, hol szűk hajlékábúl
 kiömlik a' polgár bús álmélkodással,
 az árva és özvegy könyes zokogással.
 25 «Ah! itt viszik, úgymond, édes Istápunkot,
 ki atyai szívvel mostoha sorsunkot
 már mint hatalmas Úr megkönnyebbitette,
 már mint kegyes testvér túrni segítette.
 Mit vétettünk nagyot, Egek! ellenetek,
 30 hogy minket illy súlyos csapással feddetek?»
 Igy szóllván, követik hideg Tetemeit,
 's megmévén magokban számos érdemeit,

fohászzkodások közt az örök Atyához,
 kesergve késérik roppant templomához
 35 Szent Ersébet Asszony' kegyes szerzetének,
 mellyben a' nyavalygók' súlyos inségének
 felséges érdemű vigasztalásában,
 's több ügyetlen nőnek táplálgatásában
 a' Szerzetes Szűzek gyorsan fáradoznak,
 40 's a' jóakarókért buzgón imádkoznak.

MAR CZIBÁNY ISTVÁNY Úr, Dísze a' Hazának,
 Fő Dücsöítője Famíliájának,
 utolsó óráinn példás életének
 ezt választotta ki temető helyének.
 45 Ő építette fel élete' Párjával
 's minden jó tettének részes Dajkájával
 ezen Egyház mellett ama' szent szobákot,
 Ő szerzette benne ama' nyoszolyákat,
 mellyekben sok beteg ingyen apoltatik,
 50 sok ügyetlen szegény megvigasztaltatik.
 «Oda temesetek, mondá haldokolván,
 hol a' sok szenvedők egymáshoz kapcsolván
 bús inségek által tisztúlt szíveiket,
 naponkint felküldik könnyörgéseiket
 55 mennyei Atyánkhoz válandó lelkemért,
 's utánnam kesergő kegyes Özvegyemért;
 's hol tanácsa szerint égi Mesterünknek,
 arra fordítottuk nagy részét kincsünknek,
 hogy jó barátokat szerezzünk magunknak,
 60 kik buzgó dajkái legyenek nyugtunknak,
 ha majd a' síronn túl ahhoz kívánkozunk,
 kinek kebeléhez mindnyájan tartozunk.»

Közelítenek már e' Nagynak Testével
 Az Előjáróné Szerzetes Népével
 65 zokogva fogadgya allyánn az oltárnak
 korláttyai megett az egyházi zárnak.

Megújjúl az ének; vele megújjúlnak
 a' könyhullajtások, vele felbuzdúlnak
 a' bús szegényeknek köz imádságai,
 70 szíves barátinak mély zokogásai.
 Elviszik azután különös sírjához.
 A' Magyar Polgárság e' gyászos pompához
 oda függeszti még Magyar siralmait,
 hogy megbizonyítsa szent indulattyait
 75 a' Magyar Hazának e' tiszteltt Attyához,
 a' Magyar Erkölcnek hű pártfogójához.

De ím! szavát hallom kihatni sírjából,
 melylő vígasztalást hoz meghűltt ajakából.
 «Én, úgymond, elértem végét életemnek,
 80 elértem határát sok szenvedésemnek,
 's ha jót cselekedni el nem felejtettem,
 keresztény tiszttem volt, a' mit ezzel tettem.
 Ezért már Istentől vígasztalásomat,
 's országában veszem kész boldogságomat.
 85 Rajtam tehát, Árvák! ne sírángozzatok;
 de önn sorsotokonn se szomorkodgyatok.
 Él még az inséggel küzdőknek Dajkája,
 a' MAJTHÉNYI Vérnek díszes Koronája,
 felséges Angyala a' rokony hűségnek,
 90 igaz böcsűlője ama' szívességnek,
 mellyet a' tisztelő Jóakarójához,
 vagy a' serény szolga bizonyít Urához.
 Él érzékeny szívű Párja életemnek,
 nagylelkű Részesse minden jó tettemnek.»

95 Felsőleges Istcnünk, Ura világunknak,
 Bölcs Igazgatója változó sorsunknak!
 ha elvetted tőlünk jótévő Atyánkot,
 hadd meg szíveinknek érzékeny Anyánkot!

(1810.)

174. Az Úrnak felmutatása után.

Szent oltárodnak színéhez borúlván,
 imádunk téged' rejtett Istenség!
 Ki által bűnmocskából megtisztulván,
 a' menny' örökje lett az emberség.
 5 Mint Istenember tellyes váltásunkért
 halálra szántad drága Testedet.
 Mint békeáldozat boldogságunkért
 örömmel ontottad szent Véredet.

De áh! nemünkhöz irgalmas szívednek
 10 nem volt elég e' véres áldozat.
 Honnyában megmaradni hű népednek
 kívántál testi táplaszín alatt.
 Hogy asztaloddal gyenge lelkeinket
 az üdvözséges jóban vastagítsd;
 15 's Véreddel mosván újabb séreinket,
 szívünköt szent szíveddel egyesítsd.

Óh! kúcsolly minket Jézus! oltalmadba,
 ha vággyaink gonoszra vonzanak.
 Vedd kérlelő lelkünköt irgalmadba,
 20 ha gyarló lábaink megbotlanak.
 Add, hogy még élünk, tellyes jámborsággal
 tisztelvén e' felséges Titkodot,
 Mennyedben szünhetetlen buzgósággal
 hálállyuk végtelen jóvoltodot.

(1819.)

175. Új esztendő' napjára való ének.

Egész egy hosszú esztendőnek
 elfolytak ismét napjai;
 's éltünknek, mint a' gyors üdőnek
 nagyobbra nyíltak sírjai.

5 Közelget ránk a' végítélet,
 melly vétkeinket bünteti.
 Hajnallik a' dücső ígéret,
 melly érdeminket fizeti.

Köszönnyük, Isten! mély hálával
 10 ránk hintett sok malasztidot;
 nagy jóvöltodnak szent karjával
 lenyújtott bő áldásidot.
 Ah! hogy most Téged' jó Atyánknak
 tapasztalásból ösmerünk;
 15 vaksága végett sok hibánknak
 melly szívepesztő szígyenünk!

Teremts új lelket mellyeinkben,
 szolgálatodhoz új tüzet.
 A' régi ember szíveinkben
 20 ne lellyen többé lakhelyet.
 Újítsd meg bennünk szent nevedhez
 a' hódolásnak repteit,
 embertársunkhoz, mint képedhez,
 a' szeretetnek kegyeit.

25 Jer, bárki vagy, ki ellenségnek
 tartottad eddig szívemet,
 vess czélt a' régi gyűlölségnek,
 szorítsd mellyedhez mellyemet!
 'S te is barátom! szent frígyünknek
 30 adgy új erőt, új életet!
 Áldozzuk együtt Istenünknek
 mindnyájan újultt szíveket.

(1819.)

176. Az Istennek felsége és jósága.

A' CIII. Zsoltár szerint.

Nagy vagy Te, Isten! fő ura, kútfeje
mindennek, a' mit tár Eged átölel.

Nagy vagy Te, kit számos világok,
udvarod' éke gyanánt, uralnak.

5 A' fényt felöltvén, mint ragyogó ruhát,
sátort feszítesz kék szövvényibűl
a' bótos égnék; 's vízzománczal
megmenyezed magosabb vidékit.

A fellegernyők grádicsos út gyanánt
10 várják alattok, hogy puha szárnyainn
a' szélnek érkezvén, ülésed'
bérczeihez feleredgy szelídebb
színekkal átszótt domboros ormokonn.

Ott tiszta lelkek mint követek viszik
15 tetszésidet, 's a' csillagoknak
lánggomolyékai udvarolnak.

A' föld' tekéjét isteni karjaid
tették erősnek súlynyomadékival,
20 hogy meg ne mozdúlhasson úri

végzeted ellen örök helyébűl.
A' mély vizekben, mellyek az ormokat
már meghaladták, csünt ugyan egykorig.

Dörgő szavadtúl szétijedvén
elsietett az özön remegve
25 minden magosrúl: a' lemerűltt hegyek
felnyúltak ismét; megtelepedtenek
a' völgyek ott, hol bölcs hatalmad
hajdani lakjaikat kiszabta.

A' vízseregnek végre határokat
30 jegyzett ki újad; partyaikonn soha
túl ők ezentűl át nem ütnek,
hogy csuda művedet elborítsák.

Most már kegyelmes gondviselő gyanánt
 a' földerekből híz folyadékokot,
 35 mellyek csavargó ágyaikban
 átgomolyogjanak a hegyek közt.
 A' sík mezőknek számtalan állati,
 a' hüs bereknek vad nevedékei
 e' friss vizekhez vándorolnak,
 40 szomjajozásokat oltogatni.
 A' víg madárnép illy patakok felett
 választ magának zöld levelek között
 hajlékot, érzékeny dalokkal
 többszörösen felelő nyögésre
 45 győzvén az aggott sziklacsoportokat.
 Dúzs fellegidből öntözöd a' magos
 bérczeknek ernyes tartományit;
 töltözik a' nevető mezőség
 megnyíltt kezedből, 's illatozó füvet
 50 nyújt a' baromnak, zöld veteményeket
 embernemünknek, hogy kenyérral
 lankadozó erejét naponkint
 újítsa, és hogy drága olaj helyett,
 melly fényt 's erőt ad, arczainak komor
 55 szorgalmat elszélessze borral,
 's édes öröme derítse szívé.
 El nem felejtik mennyei harmatid
 a' szál fenyűt is, hogy magos ágainn
 a' gólya bátrabban tenyésszen.
 60 Gondviselésedet a' ligetnek
 kis fái szintúgy, mint Libanon' hegyénn
 a czedrusoknak felleges ormai
 hálával érzik. Víg lakásúl
 adtad az ernyeket a' madárnak
 65 e' büszke fákonn; hüs töveik között
 a' nyúlnak a' mély szirtheadékokot;
 a' kecskevadnak legnegédesbb
 csúccsait a' meredek hegyeknek.

- Adtál ezekhez rendezetőköt is.
- 70 A' holdvilágnak fogytai, 's töltei
részekre osztyák gátolatlan
repteit a' siető üdőnek.
- A' nap betöltvén nappali tisztjeit,
jól tudgya honnyát alkonyodásinak.
- 75 Elterjed erre a' setétség,
's megszüli csendesen a' hüs éjet.
- Most már kibúnak számosan a' vadak
barlangjaikból, éheket oltani.
- A' mord oroszlyán' kölke ordít
- 80 ragadományok után, kezedből
így kéregetvén kegytelen ételét.
- Feltámad a' nap; visszaosontanak
a' barmok ismét udvaikba;
haggya viszontag az édes álmod
- 85 házával együtt a' megerősödött
ember, 's tenyésző földgyeihez siet,
hol gyors kezével, nyílt eszével
dolgozik, izzadozik napestig.
- Melly sok remek mű, melly csuda templom az,
- 90 a' mit teremtett szent szavad, Istenem!
- Melly bölcsen elrendelve fügnek
részei e' nagy Egésznek öszve!
- Tárház gyanánt van tömve lakóhelyünk,
gondos kezednek dúzs adományival.
- 95 A' tenger is, melly földtekénket
kék folyadékival átövedzi,
számlálhatatlan halsereget nevel,
aprót, nagyobb. Játszik ezek között
a' képtelen nagy vízi állat,
- 100 Lívjatan, életadó erődnek
megfoghatatlan czímere. Mind ezek
tölled remélik friss eledellyeket
annak korában. Megnyitod Te
bővenadó kezedet, 's kegyelmes

- 105 szorgalmid által mind megelégszenek.
 Rettegnek akkor, hogyha kegyelmedet
 távozni érzik tán magoktól;
 's áh! ha lehelleteket kihívod
 szűk mellyeikből, sínleni kezdenek,
 110 's a' porba, mellyből szinte csak a' minap
 támadtak, ismét visszatérnek.
 Mennyei lelkedet új erővel
 küldöd le hozzánk, 's számtalan állatok
 éllednek töstént, 's árva tekintete
 115 a' földnek új pompára zsendül.
 A' te dücsödnek, Uram! határit
 nem láttya elménk. Drága kegyelmidet
 örvendve hinted tarka csoportira
 számlálhatatlan rajzatidnak.
 120 Ámde hatalmad is olly csudákkal
 díszeskedik, mint bölcsen atyáskodó
 jószágod. Ah! egy dorga tekintetet
 vetsz tán zomok földünkre olykor,
 's rettenetes remegésnek indúl.
 125 A' nagy hegyeknek hogyha megilleti
 némellykor újad szertelen ormaid,
 füstöt pihegnek gyomraikból,
 's lángra puhúltt köveket nyilaznak.
 Még életem tart, tégedet Istenem!
 130 buzgón dicsérlek; még vagyok, énekem
 csak Téged' áldgyon mind örökké!
 Óh! ha dicséretimet kegyelmes
 névenn veended, mint fog el engemet
 a' szent örömmek kellemetes tüze!
 135 Add Istenem! még azt megélnem,
 hogy tehetős apolásid által
 e' szép világrúl mind elenyésszenek
 a' bűnösöknek hűtelen ágai.
 Egyg szívvel egyg lélekkel áldgyon
 140 Tégedet így az egész emberség.

(1819.)

177. A' keresztfa mellett álló Szűz Anya.

Kesergő Anya Megváltónknak
 ím! a' keresztfa mellett áll,
 hol bűneinkért Alkotónknak
 szent szívét gyötri a' halál.
 5 Átjárja tör gyanánt mellyének
 szűz rejtekét a fájdalom.
 Könyár gyanánt forr bús szemének
 mélyéből a' sok siralom.

Oh! mint zokog, mély sóhajtási
 10 mint tépdesik szét jajjait,
 midőn fájdalmas pillantási
 Fiának láttyák kínnyait!
 A' szűszorító ájúlások
 mikint öldöklük kebelét,
 15 midőn a' kínos haldoklások
 Jézusnak végzik életét.

Nincs, a' ki sírva ne fakadgyon,
 e' Szűznek látván bánatit.
 Nincs szív, melly búra ne olvadgyon,
 20 ha megfontollya kínnyait.
 Szenvedni láttya Ó népének
 gonosszágáért szent Fiát,
 érkezni végét életének,
 mély sebre nyílani oldalát.

25 Nyerd, szűz Anyánk! szent szerelemnek
 szikkadhatatlan kútfeje!
 hogy minket is e' gyötrelmek
 átjárjon üdvöz ereje.
 Nyerd, hogy Fiadnak békítése
 30 hálákra győzze szívünköt;
 halála, szörnyű szenvedése
 megüdvözítse lelkünköt.

(1820.)

178. Az Istenben való Bizodalom.

A' XXII. Zsoltár.

Nézdse az érzékeny pásztort, melly hüven apollya,
 melly szorgalommal, védi legelteti
 nyáját! Gyenge füvekkel
 tellyes rétre vezérli ő,

5 csendesen andalgó patakokkal itattya, rögetlen
 völgyeknek ernyes hüsseihez viszi
 ártatlan követőit.

Illyen Pásztorom énekem

Jehova! sem bal eset, sem szükség engemet el nem
 10 rémíthet. Ő már dajka kegyelmivel

sokszor visszavezette

új életre fogyatkozó

lelkemet, a' jónak bátrabb ösvényire sokszor
 a' tévedésnek kész veszedelmiből,

15 csak hogy fényne nevének
 terjedgyen; hogy atyálkodó

irgalmát az egész Mindenség lássa, dicsérje.

Az éh halálnak puszta homályiban

rémítő agyarak közt

20 bátran folytatom én setét

útamot, a' rossznak nem félvén semmi nyilatúl,

mihelyt velem vagy, gondviselő Atyám!

Vessződ, mellyel igazgatsz,

's vászúzó botod engemet

25 szüntelen oltalmaz, 's víg bátorságra derítget.

Így átsegítvén száz akadályokonn,

kész asztalhoz is ültetsz,

gyötrelmére irigykedő

ellenségimnek, kik porba tiporni akarnak;

3) kövér olajnak balsamos illatú

fénnyével kiderítéd

a' bük' fellegiből komor

homlokomot, 's poharam melly jó, melly drága itallal
 biztattya félénk kedvetem! Óh! soha,
 35 még élek, soha engem'
 el nem hágy, hiszem én kegyes
 Istenem! irgalmad, 's ha kihísz e' földi lakásból,
 fel is vezérlsz szent palotáiba
 háznak, hogy örökké
 40 lássam mennyei színedet.
 (1820.)

179. A' CXXXVI. Zsoltár.

Ott üldögéltünk dúzs diadalmainn
 gógösen örvendő Babilonnak
 büszke folyói felett,
 's hazánk' Sionnyát sírva emlegettük.
 5 Némán lebegtek musika eszközeink
 a' fűzfák' bogainn: az örömnök
 ünnepi hangjaival
 nem férhetett meg gyássa bús ügyünknek.
 Kik szép honunkból messze ragadtanak
 10 a' sanyarú rabságra, karunktúl
 Istenes énekeket
 kívántak olykor, mellyeket Sionnak
 bérczénn daloltunk bús esetünk előtt.
 Áh! ne reméllétek, felelők mink,
 15 hogy jövevény hegyekenn
 nagy Istenünknek énekit daloljunk!
 Izmos karunkból el fog előbb eme'
 férjfi erőnk mind sínleni, hogysen
 Tégedet, édes anyánk!
 20 Jerúsalem' várassa! elfelejtünk.
 Innyéhez aszván, zengeni megszünik
 e' hangos nyelvünk, mikor egyszer
 a' te dücső nevedet
 nem fogja hű dallyával emlegetni.

- 25 Még szíveinkben verni fog életünk,
 drága Hazánk! legfőbb öröminkek
 elseje csak Te leszel!
 Bosszúdnak ostorára bizzuk, Isten!
 Esaunak ágát, kik szilaj Édomot
 30 lakják. Haj! be gonosz dühödéssel
 fúttá fel e' fene nép
 fok tornyainknak mérges ostromára
 a' kül seregnek ránk rohanó tüzét!
 Pusztítsd el mondá, gyökerestül
 35 írtd ki! taszítd le kevély
 falának ormait repedt tővéhez!
 De a' te sorsod, hisszük az ég' Urát!
 nem lessz, óh Babilon! ragyogóbb, mint
 ügtelen Israelé.
- 40 Hamvadba dűlsz, mint szent honunk! Szerencsés,
 ki bajnokidnak visszafizetheti
 a' kölcsönt, melly minket alázó
 rabkötelekkel igaz!
 Honboldogító híres embereknek
 45 díszes nevével tiszteli a' világ
 mindazokat hajdan, kik imént lett
 magzatidot, ragadó
 vadfaj gyanánt, a' szirt' hegyébe csapják.

(1820.)

180. Bucsúzás.

1.

Nem tarthat itt, a' mi tenyészik,
 hol minden sirjába siet.

Virágzik, 's azonnal enyészik,
 mind, a' mi e' földönn nevet.

2.

5 Sok élt már víg ember előttünk,
 ki jóra kaczagta ügyét.

Köszönnyük rájok a' közöttünk
 édelgő örömnek kelyhét.

3.

'S víg ember még hány fog örülni
 10 utánnunk is a' hold alatt?
 Örömkehely ránk hány ürülni,
 bár nyugszunk is a' föld alatt.

4.

Most együtt illy vígan enyelgünk,
 olly buzgón szerettyük egymást!
 15 'S ah! holnap több tájra szédelgünk,
 más ég ad fejünknek lakást.

5.

De gyújtsunk az édes örömnek,
 bár hol legyünk, szíves teményt.
 Emellyünk a' senyves örömnek,
 20 óránkint új ellensövényt.

6.

Ha messze válunk is honunktúl,
 hú szívünk mind együtt legyen;
 's örüllünk, ha hallyuk társunktúl,
 hogy a' jó előbbre megyen.

7.

25 'S ha meglessz, hogy öszvevetődgyünk
 még egyszer halálunk előtt,
 új friggyel csak azonn törődgyünk,
 mint adgyunk kedvünknek erőt.

8.

Nem bús a' jó lelkiösméret,
 30 's jó kedvre készséggel hevül.
 Csak annak a' legfőbb dicséret,
 ki jót tesz, 's mindenkor örül.

(1820.)

181. A' Primás Herczeg' Képére.

E' képre nézvén, érdemes Olvasó!
 édes Hazánknak férjfiás oszlopát,
 Relígióknak gondos attyát,
 RUDNAY Herczeget ösmered meg.
 5 Ne tarts, ha sorsod köz vagy alábbvaló,
 ha tán ügyednek mostohaságai
 méltatlanul homályosíttják
 kéttelen érdemeit nevednek;
 ne tarts hatalmas rangra emelkedett
 10 új fénykörétül. Sínleni látta Ó,
 mint Lelki Pásztor, a' szegénynek
 oszlopolatlan ügyét gyakorta,
 's irgalmat önkint érzeni megtanúlt.
 Szemlélte sokszor vesztetni a' szelíd
 15 Jámbort, kit üldözőbe vettek
 titkos inassai a' gonosznak;
 's buzgón sohajtott érte, ha Őnmaga
 nem birt ügyével. Hajdani főnemes
 ágbúl szakadván, nem kerülte
 20 még is az al hivatal, hogy ebből
 garádicsonkint a' magosabbakat
 megérdemelvén, a' habozó művest
 biztatni, a' serényt böcsűlni,
 's érdemeit megitélni tudgya.
 25 Hűség, serénység, isteni félelem,
 szelíd igazság, ajtatos irgalom
 fénylettek angyal életének
 szent nyomainn, valamerre fordúlt.
 Óh! tartsd meg Isten! hosszas üdőszakig,
 30 tartsd meg Hazánknak! Hadd különözze meg
 a' jámboroknak árva nyáját
 czinkositúl az agyas gonosznak.
 Hadd űzze széjjel csalfa homályait
 a' színkedésnek, mellyek az együgyűt

35 veszélyes útra édesítik.
 Hadd tegye helyre az elriasztott
 erkölccsel a' hűltt istenes életet;
 's az érzeménynek mennyei repteit.
 Mert áh! az észet csak a' nemes szív
 40 szenteli fel deli béllyegünknek.

(1821.)

182. Beati immaculati in via.

A' CXVIII. Zsoltárnak . . . Aleph és Beth betűi.

Boldogok, kik jámbor életet viselvén,
 hűséggel követik vezető hagyományit az Úrnak
 nyomtalan úttyaikonn!
 Boldogok, kik fáradatlanúl nyomozván
 5 a' nagy igazságot, mellyel meghitte nemünköt,
 arra feszítik egész
 gondgyokot, hogy Néki tessenek! Gonoszra
 ők soha sem tudnak botorúl vetemedni az égnek
 tiszta nyomásaibúl.
 10 Óh Uram! ki minket szent hagyásid által
 ekkép kívánván boldogságunkra vezetni,
 azt akarod kegyesen,
 hogy szavadnak hűven engedelmeskedgyünk:
 úgy igazítsd, kérlek, minden lépésemet, úgy vidd
 15 szertelen ösztönimet
 fékedenn, hogy azt szeressem, azt kövessem,
 a' mi helyes szent színed előtt. Ha megösméri egyszer
 végtelen érdemeit
 szent szavadnak elmém, 's életemnek úttýánn
 20 fényes fáklya gyanánt habzó szívembe beoltya,
 érhetë olly bal eset
 engemet, melly csúfosan megszígyenítse
 drága reményeimet? Kitanúlván szinte az által,
 hogy szorosan követem,

25 mély igazságát ítéletidnek, és hogy
 szívemet a' jónak bizony ösvényére vezérlik,
 háladatos leszek én,
 Istenem! tehozzád, 's kincs gyanánt megőrzöm
 felséges czélú hagyományidot. Óh! ne felejtse el
 30 tiszta tökéletimet
 támogatni: mit tehetne gyengeségem,
 hogyha Te elhagynál? Tehetős segedelmeid által
 a' hevesebb ifjú
 hűven elfogadván, 's háladó örömmel
 35 hordozván intő szavaidnak kéjes igáját,
 nemde sietve kitér
 gáncsos életének rendetlen nyomábúl?
 Szívem is ezt várván, csak azonn volt tellyes erővel,
 hogy kinyomozza kegyes
 40 útszabásidot: ne tiltsd el, óh! ne fossz meg
 engemet e' vezető sűgártúl! Mélyen elástam
 drága tanácsaidot
 jóra gyulladó mellyemnek rejtekébe,
 hogy soha semmi gonoszt, Uram! ellened el ne kövessek.
 45 Szüntelen áldalak én
 Tégedet, dicsérlek szüntelen, kegyelmes
 Istenem! Add, kérlek, hogy szent sűgáraid által
 észhaladó sükerét
 bölcs szavadnak átösmerni megtanúllyam.
 50 Nemde ítéletidet buzgón hirdetgeti nyelvem?
 Nemde parancsolatid
 édesebb örömmel ápolgatnak engem',
 mint az egész földnek duzs gazdagságai? El sem
 távozok én gyönyörű
 55 úttyaiddnak édes fontolásitúl; sőt
 szent hagyományidban magamot versengve gyakorlom,
 's drága szabásaidonn
 nem szünök meg elmélkedni, még csak élek.
 A' feledékenység soha el nem törli eszembűl
 60 életadó szavadot!

(1821.)

183. Retribue servo tuo, vivifica me.

A' CXVIII. Zsoltárnak Gimel és Daleth betűi.

Adgy Istenem! kedvéltető kegyelmet,
adgy szolgáltnak erőt, ki szavadnak
hűven engedelmeskedni kíván!

Nyisd meg vékony eszemnek
5 szemfényeit, hogy drága bölcseségét
szent hagyományidnak kinyomozván,
szívemet csudálásokra győzze.

Én, mint árva szarándok
e' földi lakhelyenn, mikép akadgyak
10 legbizonyosb ösvényire mennyben
tündöklő hazámnak, hogyha töllem
értelmes ragyogását
eltitkolod szent rendeléseidnek?

Bús lelkem csüggedve ohajtja
15 bölcs ítéletidnek oktatását:
jól látván veszedelmes
ügyét az esztelen kevélynek, a' ki
megvetvén hagyományidot, úgy él,
úgy vesz el, mint a' kit átkod üldöz.

20 Óh! hárítsd tova töllem
az illy gyalázatot, veszélyt, alázást!
Nem buzgón ügyekeztemé mindég
szent szavadnak engedelmeskedni?

Haj! melly csúfokot úztek
25 belöllem sokszor önmagok honunknak
nagyai, melly kajásokra csavarták
minden tettemet gyűléseikben!

Meg nem szüntem azonban
követni még is szent igazságidnak
30 nyomdokit: a' te szavad kalaúzom,
oktatóm, 's örök tanácsadóm volt.

Bátor porba tapodva
senyvedgyek is, mint véres áldozattya

öldöklőimnek, Te bizonynal
 35 új életre hísz: mert úgy ígérted.
 Én csak hűven elődbe
 rajzoltam eddig kérelő panasszal
 bús ügyemet, valahányszor epesztő
 súllyaim lenyomtak; és Te töstént
 40 meghallgattad alázott
 szívemnek óhajtásait. Csak oktass,
 kérlek, igazságidra; mutasd meg
 törvényidnek úttyait; serényen
 's örvendezve gyakorlom,
 45 akármí érjen, a' mit rendelésid
 lelkennek hasznára kiszabtak.
 Ér ugyan reám is olykor, úgymint
 gyarló testbe rekesztett
 valóra, szendergés a' jóban: ámde
 50 a' te szavad kegyesen megerősít
 engemet, malasztod a' gonosztúl
 megment, 's megkönyörűlvén
 crőtlen emberségemenn irgalmad,
 tisztetemhez meg vissza vezérel.
 55 El van már Uram! tókéllye nállam,
 hogy nem tántorodok ki
 rossz útra szent igazságod' nyomábúl,
 hogy csak ítéletidet nyomozom, még
 élek, és hogy a' te bölcs szavadhoz,
 60 mint legfőbb vezetőmhöz
 ragaszkodok. Ne szígyenits meg engem',
 kérlek Uram! mikor, a' mit ígérek,
 végbe vinni kezdem. Bátoríts fel
 inkább, édes örömmel
 65 tágítsd meg olykor szívemet; ha lankad:
 szent hagyományidhoz mi serényen
 sürgök így naponkint! Bölcs nyomásinn
 örvendezve repülök!

(1821.)

184. A' LXX. Zsoltár.

- Uram! Tebenned bízok én;
 ne vallyak szígyent mindörökké!
 Önn igazságodért ragadgy ki, ments meg,
 hallgass meg, 's üdvözíts meg engemet.
- 5 Erős oltalmam légy nekem;
 légy fokhelyem, hol segedelmet mindég lellyek.
 Őrzőket parancsolván nekem,
 köszálam 's menedékes váram vagy.
- Kezéből a' gonosznak, Istenem! ragadgy ki;
 10 markábúl az istentelen törvényszegőnek.
 Mert Te, Uram! vagy eggy reményem,
 Te ifjú koromtúl fogva bizodalman.
- Anyám' méhében voltál már oltalmam;
 kebléből Te vontál ki e' világra.
- 15 Tenéked zeng örökké hálaénekiem.
 Sokan csudának néznek engemet,
 látván, hogy erős fokhelyem vagy.
- Dicséreteddel tellyenek meg ajakim,
 naponkint énekelvén nagy dűcsődöt.
- 20 Ne vess meg engem' vénségemben;
 ne hagyj el, ha erőm hanyatlik.
 Mert ellenségim követ fúnak ellenem;
 tanácsot tartanak, kik lesbe vették éltemet.
- Azt mondgyák ők: elhagyta őt az Isten!
 25 űzzétek, ragadgyátok meg! nincs, a' ki mentse.
- Ne távozz töllem Jehovah!
 siess én Istenem! segedelmemre.
- Romollyanak meg szígyenszemmél
 éltémnek ellenségei;
- 30 csúfságba, gyalázatba essenek,
 kik romlásomban fáradoznak!
- Benned reménlek én azonban szüntelen;
 's új Énekekkel dűcsőítlek Tégedet!
 Kegyelmedet hirdessék ajakim,

- 35 egész nap segedelmedet:
 mert hatalmad' csudáit fel nem számíthatom.
 Újultt erővel járúlok Tehozzád Jehovah!
 's csak igazságodot magasztalom.
 Mint ifiút oktattál erre Istenem!
- 40 's mind ekkoráig hirdetem csudáidot.
 Ősz fejemet vénségemben se hadd el,
 hogy hirdethessem karodot
 még a' jövőndő nemzetségnek is,
 az érkező világnak nagy hatalmadot.
- 45 Egész a' magosságig hat jóságod Istenem!
 Nagyok mind tetteid! Ki hasonlít Hozzád?
 Sok súlyos inséget túrettél énvelem;
 de új életre hoztál ismét,
 a' föld' mélyéből visszavezérelvén.
- 50 Nagyságomot meg bővítetted;
 's megvigasztaltál újra engemet.
 Azért hangeszközönn
 dicsérem is hű pártfogásodot.
 Hárfámonn dücsőítlek Téged'
- 55 Izraelnek szent Istene!
 Hangeszközömnél örvendeznek ajakim,
 örvendez lelkem, kit Te megmentettél.
 Kegyelmedet naponkint dücsőíti nyelvem is,
 ha egyszer szígyent 's gyalázatot vullanak,
 60 kik vesztemenn dolgoznak.
- (1821.)

185. Legem pone mihi domine.

A' CXVIII. Zsoltár . . . He és Vau betűi.

Uram! jegyezd ki énnekem
 szent hagyományidnak szoros úttyát,
 hogy serényen járjam mind örökké.
 Adgy világot szűk eszemnek,

- 5 hogy éltető törvényedet
gondosan őrizvén, soha meg nem
tántorítható hűséggel, önkint
hajló szívből tellyesítsem.
Vezérelly engem' Istenem!
- 10 drága szabásidnak kies úttyánn,
mert én ebben gyönyörködök. Úgy vond
szívemet tanúságidhoz,
hogy önmiattok, 's nem hideg
szolga gyanánt, keresetnek okáért
15 tellyesítsem. A' hiúságokrúl
gyarló szememet fordítsd el,
's éllesztgesd szent ösvényedenn
kedvemet a' jóhoz. Bizonyítsd meg
rajtam hű szolgálodnn, a' mit annak,
20 a' ki Téged' félve tisztel,
ígéretid kiszabtanak.
- Hárítsd el bírósavad által, —
mert az emberénél ez szelídebb, —
a' gyalázatot, melly engem'
25 szorongat. Ám Te jól tudod,
melly buzgón kívántam azoknak
megfelelni, a' miket meghagytaal.
Mentsd tehát meg e' gondgyátúl
igazságoddal szívemet.
- 30 Végtelen irgalmú segedelmed
szállyon, kérlek, rám, ammint ígérted,
hogy dühös gyalázóimnak
mondhassam: hogy szavadbann va,
's lessz is egész bizodalمام örökké.
- 35 Óh ne hadgyad számban megcsökkenni
e' szavát az igazságnak,
melly bennem onnan származik,
hogy Tólleed, mint bölcsen ítélő
bírómtúl kegyelmes szót reméllek.
- 40 akkor én háláló szívvvel

megőrzöm szent törvényedet,
 még az üdőknek örök folyamattya
 tartand; 's útamonn úgy járdogálok,
 mint veszélytelen térségenn,
 45 nyomozván szent szabásidot.
 Büszke Királyok előtt fogom én böles
 törvényidnek nagy böcsét hirdetni,
 a' nélkül, hogy megpirúlyak.
 Gyönyörrel tellyes báj gyanánt
 50 illetnek hagyományaid engem',
 úgy kedvellem azokat! Felnyújtom
 parancsolatidhoz, szinte
 mint annyi kincshez, esdeklő
 karjaimot; nem győzi szeretni
 55 szívem szent szabásidot; nem győzők
 díszeikről elmélkedni.

(1821—1822.)

186. Memor esto verbi tui.

Ugyanazon Zsoltárnak Zain és Heth betűi.

Emlékezz meg Uram! szavaidról,
 mellyekkel engemet, hű tisztelődot
 kies reményre gerjesztettél
 gondviselésed iránt!
 5 Inségimben ezek nekem édes
 vígasztalásim: mert ígéretidnek
 kegyes hatalma új életre
 emeli bús fejemet.
 A' büszkék csúfollyanak engem',
 10 ammint akarnak! szent törvényeidtől nem
 állok én el, méglen élek.
 Hajdani ostoridot
 jól tudom én, mellyek megalázták
 a' büszke lelkeket; 's ez nékem szinte

- 15 leghathatósbb vígasztalásom.
 A' gonosz embereket
 kárhozatos kényekre fajúlni
 látván kegyes törvényeidtől, óh! mint
 jár által engem' a' haragnak
 20 szent tüze! Ámde viszont
 kellemetes dalhang hagyományod
 nekem szarándokságomnak völgyében!
 Még éjjel sem felejttem én el
 Jehova! szent nevedet,
 25 melly kegyesen vonz engemet arra,
 hogy szent szabásidot húven megójjam.
 Nem is kívánok e' világonn
 semmi egyéb javakot,
 csak hogy szent hagyományidot, ammint
 30 a' jó fiúhoz illik, tellyesítsem.
 Te lévén egyg örökségem, nagy
 Isten! ígéletemet
 ím! örömet újítom előtted,
 hogy törvényednek engedelmeskedni
 35 meg nem szünök. Tellyes szívemből
 öntöm elődbe, Atyám!
 esdeklő kérésemet a' Te
 irgalmadért, mellyet fogadtál. Ím! én
 fiú gyanánt, hú szorgalommal
 40 fontolom úttymimot
 szüntelen, és ha talán nyomaidból
 kilépnek olykor lábaim, meg vissza
 térítem ottan ösvényedhez,
 's karja közé sietek,
 45 késedelem nélkül, könyörülő
 Atyámnak, hogy kegyes szavát fogadgyam.
 Sokszor be voltam már kerítve
 a' gonoszoknak erős
 tőreivel, de nem estek azért ki
 50 kedvelt törvényeid gyarló eszemből.

Éjféلكor ágyambúl felkelvén,
 térgeimenn köszönöm
 a' legigazb jóságra vezérlő
 szabásidot, 's azoknak társaságát
 55 ohajtom, a' kik Téged' félnek,
 's mint szerető fiaid,
 szent szavadot versengve fogadgyák.
 Végetlen irgalmáddal tellyes a' föld
 óh! Istenem! taníts meg engem'
 60 óni szabásaidot.

(1821—1822.)

187. Könyörgés a' Királyért.

A' LXXI. Zsoltár szerint.

Óh! Fejedelmünknek sugarold szívébe, kegyelmes
 Isten; ítéletidet.
 Tanítsd igazságodra jó Fiát,
 hű Nemzetünknek nagy reményét;
 5 hogy népednek ügyét bölcsen meg tudgya itélni,
 's a' gonosztúl letiportt
 szegénynek elsikkasztott jussait
 kezébe visszaszolgáltassa.
 A' hegyekenn a' kül bátorság, halmos ölében
 10 a' kies öltözetű
 mezőnek a' zomok bővelkedés,
 az eggy igazságnak hűvítő
 ernye alatt verekedhetnek felséges erőre;
 és ha szegényneinek
 15 megoltalmazza szűk vagyonyyait,
 az árvaságnak, özvegyeknek
 gyors segedelmet nyújt, 's ha erőszakit öszvetiporja
 a' gonosztúl dühödő
 nyomorgatónak; akkor, Istenem!
 20 még nap világít kék egünkönn,

még halavány holdfény mértékli homályit az éjnek,
 a' Te dücső nevedet
 a' nemzetek szünetlen tisztelik.

25 Kegyelmed által bölcs Királyunk,
 hogyha könyörgésünk nem lessz foganatlan előtted,
 olly kegyesen leterül
 népére, mint a' szinte megkaszáltt
 mezőre a' termékeny esső,
 a' repedő földnek kebelébe az éjjeli harmat.

30 Gondviselése alatt
 a' jámbor emberek virágzanak,
 virít a' békesség örökké.
 A' vizekenn, 's a' szárazokonn urasága hasonlít
 a' kegyesen siető
 35 folyónak üdvöz áradásihoz.

A' pusztaságnak vad lakói
 meghajtyák fejeket hírére; az ellene támadtt
 nemzetek érdemeit
 látván, borúlva kérlelik. Magok
 40 a' messze országló Királyok
 duzs adományokkal keresik megnyerni kegyelmét,
 's tisztelik és szeretik
 mint attyokat. Nincs nemzet, melly irígy
 szívvel ne nézze népeit, melly

45 tagja dücső birodalmainak ne ohajtana lenni:
 mert segedelmivel
 megmenti a' szegényt, ki felkiált
 szívéhez, a' halavány nyomorgót,
 a' ki sehol gyámolt sorsának nem lel; erőtlen
 50 pórseregét, vajudó
 községeit kíméli; elhagyott
 nyájának életét megózza.

Minden erőszaktúl, a' vásott cselnek ezernyi
 tőreitül kegyesen
 55 megőrzi őket. Ők is ám viszont
 örömmel élvén felderített

napjaikat, hálálva teszik meg vissza kezébe,
 vékony adócska gyanánt,
 a' kézi munkáikkal érdemeltt
 60 érczenek nem parányi részét;
 boldogodásáért könyörögnek az égnek Urához
 szüntelen; érdemeit
 dicsérik, áldgyák szívét szüntelen.

Alatta sűrűk a' vetések;

65 zúg a' sárga kalász tetejénn a' büszke hegyeknek,
 számtalan ága gyanánt
 a' zöld szilasnak; bőven termenek,
 mint szinte a' fű a' mezőkönn,
 a' váras köreinn a' mindenféle gyümölcsök.

70 Híre, dücsője örök.

A' napvilággal mérkezik neve.

Ő boldogít; őt érte áldgyák!

Óh! Fejedelmünknek sugarold szívébe, kegyelmes
 Isten! itéletidet.

75 Tanítsd igazságodra jó Fiát,
 hű Nemzetünknek nagy reményét.

(1821—1822.)

188. A' képzelő erőnek nagy művei az emberben.

Delille után.

A' mit az érzésnek szerszámai öszveszereznek,
 őrzeni mint kincset 's meg visszaidézni eszünkbe,
 vajmi kevés szolgálat, ama' termékeny anyának
 tisztjeihez képest, mellyet festései végett

5 Képzésnek nevezünk. A' múlttat ez újra leírja;
 a' mi jövend, azt képeivel meg tudgya előzni;
 gáncsait a' megesett dolgoknak gondosan irtya;
 s' a' minek e' földönn meg kellene lenni, teremti.

Légy meg! imígy szállíttya meg ezt; 's meg amarra tekintvén,

- 10 így szól: *újra teremj!* 's mint hajdan az égi Atyának
 úri szavára, kiüt töstént a' semmi' öléből
 a' remek elmevaló, 's meglévén, *itt vagyok!* úgymond.
 Ő szüli, ő táplállya tüzét a' mennyei lantnak,
 a' faragó vasnak, 's a' festő mesteröcsetnek.
- 15 Ő teszi azt, hogy az embereket hódítani termett
 büszke vitéz sebes egy pillantásával egészen
 átszemlél mindent, a' mik czéllýára vezérlik.
 A' nemesebb szívnek nem más dajkállya negédgyét,
 felfel biztatván különös tettekre hatalmas
- 20 kedvét a' ragyogó dücsnek búbjajjai által.
 Így Cicero az iránta igaz bosszúra kelendő
 századit a' később nemzetségeknek előre
 érezvén, felemelte magát reptével ezekhez,
 's messzérül hallotta nevét hangozni örökké.
- 25 A' kormánytudomány maga is ne köszönnyee vallyon
 e' nagy Dajkának, hogy bölcsessége magosra
 felszállott? szeme messze terültt környékre kihathat,
 mert magosabbról néz. Hol lassan mászik, orozva
 andalog a' sokaság, oda egy ugrással elér ő.
- 30 Szinte mikint az alatt, hogy az útnak gyáva porában
 mászkáló féreg hegyeit szemlélheti egy két
 fűszálnak, büszkén kirepül ellenben az égre
 a' sas, 's végetlen szemkört tud nyitni magának.
 Végre nem őe ama' nemes ösztön, előre gyanító
- 35 érzés, melly magosabb reptekre vezérli az észnek
 ritka talentomait, győzőit az emberi nemnek?
 A' mi jelenlévő, mindnyájan bírjuk; az elmúltt
 a' nyomozó bölcsekhez tartozik; a' mi jövendő,
 az csak ama' nagy férjfiaké, kik még az avúlttnak
- 40 nyomdokit is csak azért keresik fel vizsga eszekkel,
 hogy segedelmekkel mélyebben hassanak a' most
 pusztá leendőnek környülvehetetlen ölébe.
 Hát a' tiszta tüzü szeretet, melly testi salakkal
 meg nem együl, vagy az érzékeny buzgással imádó
- 45 isteni szolgálat, ne köszönnyék e' nagy erőnek

- boldog repteket, mellyekkel az égbe behatnak?
 Nézd emez érzékeny szívet, melly mennyei lánggal
 égni szeret, nem láté viszont rút poklot az olyan
 emberi lélekben, melly szent szeretetre nem ébred?
- 50 Istenes árajtúl ellepve az édes örömek,
 más gyönyörűséget földünkön vággya nem ösmer.
 Lába alatt e' gyáva lakást tova sínleni látván,
 Istene, a' mire vágy egyedül; csak az égi lakások,
 mellyekhez szerető elméje kitörni ügyekszik.
- 55 Már ragyogó fényébe merül e' mennyei Úrnak,
 's a' mit díszeiről örömet hitt, látni ohajttya;
 már felemelkedvén szárnyánn a' tiszta tüzeknek,
 lázúl a' gúnynak méltatlanságai ellen,
 mellyekkel gonoszúl sértette az ember az Istent;
- 60 túri gyalázattját, vele együtt kínyait érzi,
 meg nem szűnhetvén sebeit mosogatni könyével;
 már meg egész napokat tölt el mennybéli tüzének
 csüggedezési között, 's félig nyílt szótlan ajakkal,
 mozdulás nélkül, mély ájulásba merülvén,
- 65 hódol az Istennek, ki tüzével fogytig emészti.
 Így vesz ezen mennybéli erő, ezen Isteni képzés
 gondolatinn bizonyos diadalmat az emberi észnek;
 így hódította kies jármához az emberi szívet!
 Belső bírónknak feddését, mellyel előnkbe
- 70 tartván a' rút bűnt, szívünket kínzani szokta,
 rettenetes festéseivel táplállya, nagyította
 bennünk a' képzés. Ő hozza eszünkbe hitünket,
 mellyet megszegtünk, a' szentegyházat, az oltárt,
 hol fogadásinkat megtettük, szinte halálíg
- 75 tartandó kínzást szülvén bűnünknek ölébül.
 Ámde az illy gyötrő feddései által az ember
 megtisztúl olykor, 's még vesszeje szinte javára
 szolgál a' bűnnek, melly már a' múlttba enyészett,
 a' születő nemes erkölcsnek lesz végre kezesse.
- 80 És te az említés' erejének drága gyümölcse,
 Hálaadás! vedd itt mély tiszteletemnek adóját!

Istene a' nyereségkeresésnek az, a' mi jelen van ;
 ámde Te visszaveted szemedet még arra is, a' mi
 a' régen múlttnak szomorú sírjába lesüllyedt.

85 A' ki azonn látszott esdekleni, hogy lefizesse
 szíve' adósságát, arrúl a' hajdani Bölcsök
 mondani azt szokták: *szeret emlékezni!* sem Isten
 nem győzendi viszont a' hálaadásra, sem ember
 a' feledékeny eszút, 's az adóst, ki köszönni nem is tud.

90 Nemde az állhatatos szerelem, 's a' tiszta barátság
 szinte mivolta' felét a' bájképeknek örülő
 újításaibúl szerkezteti öszve? Az ösztön
 megszüli a' kötelet, 's az üdő hurkokra szoríttya ;
 a' képzés azután azt sűgja eszünkbe, hogy egymást

95 kedvellyük ; mire még tűzesbb lesz régi szerelmünk.
 Innen az elmúlttat, meg amonnan előnkbe szeretvén
 festeni a' mi leend a' képzés ; emberi szívünk
 két pont közt leng szüntelenül : a' félelem innen
 sűrgeti, más részrűl a' vidámságra derítő

100 drága remény, melly hogy felbiztatgassa nemünket,
 visszamaradt köztünk, mikor undok földi lakunkrűl,
 minden egyéb erkölcs ismét a' mennybe vonódott.
 Ő evez a' vízenn egyedül a' fűrge hajóssal ;
 ő virogat számkönyveinél a' nyerni ohajtó

105 kalmárnak. Ki egyéb viszi ütközetekbe az édes
 honnyáért vívó sereget? Ki hunyorgat üdönkint
 a' parlagra konyúltt szántónak barna szemébe?
 Ő salygat mosolyogva növő könyvére az álmos
 hajnal előtt munkába merültt Írónak. Ezenkép

110 már evezőt visel ő, már tollat ; már meg ekével
 váltya fel a' fegyvert, annyát a' bajnoki fénynek.
 Ő biztattya kivált magosabb reptekre nemünknek
 nagy szívű csemetéit. Az ó Rómának imillyen
 magzattyát, Czézárt, ammint a' népre pazarló

115 kézzel egész kincsét már szinte kihányta, baráttya,
 jótévőségét nem győzvén végre csudálni,
 megszólíttya imígy : Mi marad fenn régi javadbúl,

hogyha pazarlani meg nem szünsz? — A' drága reménység!
 úgymond erre amaz. — Pedig óh! melly büszke remény volt
 120 e' nagy Rómaié! — Szekerét a' csalfa szerencse
 nemde szabad tetszése szerint a' dajka Reménnyel
 szokta vonatni, mikor szívünkkel játszani látszik?
 Ez teszi gazdaggá a' pórt; ez festi szabadnak
 a' nyomorútt szolgát; óáltala kedvre derülvén,
 125 bár ha bilincs csörög is lábárúl, énekel a' rab.
 Ámde mihelyt a' képiró áthágja határit
 a' mi világunknak, 's ideális honba repülvén
 észhaladó zselléri között folytattya futását
 a' tüzes elmének, mint ösmertesse velünk meg
 130 emberi férgekkel, tárgyát, melly emberinél több?
 Képszerző keze, melly meghal, mint fesse szemünknek
 a' csupa lelki valót, melly meg nem halhat? az érzés'
 eszközeit honnan vegye, hogy tegye öszve az orczát
 benne, hogy a' formát? Talpképet szülni eszével,
 135 's képet is egyszersmind, nem kis dolog! Akkor üdül fel
 a' képzés tüzesen 's kimerítvén titkait ékes
 mesterségének, megtisztítgattya fejében
 a' sokféle vonást, mellyekből képe teremjen.
 'S ez tudományának legfőbb diadalma! Tanúmnak
 140 téged szóllítlak nagy Ráphael! A' te kezeden
 édig emelkedvén öcseted, mennybéli vonással
 írta le Krisztusnak színét a' Thábori bércezen.
 Mennyi erővel adós e' mennyei dísznek az ékes
 szóllásnak tudománya, mikor szívünkbe beötlik,
 145 vagy mikor a' felségesig ér! Duplázza hatalmát
 ennek az indulat' vezetője, az emberi képzés.
 Vajmi kevésből áll, szavak által eszünkbe világot
 önteni! szívünket csak az ő festései által
 tudgya igazni ezen mesterség. Képei nélkül
 150 a' szemes ész jég szívünkönn átcsúszik ohajtott
 vég foganat nélkül, mellynek szüleménnye az erkölcs.
 Még mikor azt, a' mit régenten Locke világos
 tollal megmutatott, Genevának Bölcese az ékes

szóllásnak tüzes ingerivel szívünkbe nem írta,
 155 dajka meleg nélkül nem tündöklötté hiába
 fényne az elmének? Tévelygés fődte be színét
 a' földnek, valamerre terült. Festései által
 a' bájos képzés tüzesebb szózatra nyitotta
 nyelvét a' bölcsnek, 's szétzúsza örökre igáit
 160 a' vak előhitnek, melly fogva gyötörte az embert.
 Megszabadult így a' csöcsömös pólyáinak undok
 tömlöczitül; halhéjaiból ép teste kifeslett
 a' szűken pihegő asszonyoknak; meg nem ijednek
 vért látván az anyák rémítő jajra fakasztott
 165 gyermekekenn 's a' természet már visszakövetvén
 jussait eggyenkint, meg azoknak lesznek anyái,
 kiknek az ész által másodsor is életet adnak.
 Köz törvények alá a' hajdani emberek egybe
 gyűlvén, 's köz környéki közé versengve vonódván
 170 a' csak imént épültt várasnak; hasztalan intett
 fő ura e' helynek hadi népeket oldala mellé;
 hasztalanul mutogatta vezér tisztyének ijesztő
 eszközeit nyilván; szörnyű hóhérinak állást
 hasztalan épített, hogy tiszteletére igázza
 175 a' még vad sereget rettentő vásszai által.
 Ámde mihelyt bájingereit szárnyokra emelte
 a' tündér képzés, nem kellett semmi erőszak,
 semmi szokás, fegyver, törvény, sem szolgafenyíték.
 A' hadi játékok, pallyák és ünnepi pompák,
 180 a' gyönyörű fényvel, 's ragyogó példákkal igazó
 színpadok, öltözetek, majdnem mennybéli valónak
 tették a' közjót a' bámúltt népnek eszében,
 melly már honnyáért kész volt áldozni vagyonyját,
 drága szabadságát csonkítani, tábori ellen
 185 a' jövevény úrnak harcolni, pazarlani vérét.
 Felkeresem fáklyái utánn a' bölcs nyomozásnak
 a' szomorú babonák bölcsőjét. Áh! köz erővel
 voltak azonn a' csalfa remény, a' félelem, a' rossz
 erkölcs, a' nyereségkeresés, a' durva kevélység,

190 a' komorabb elímák, a' csábítóknak eláradt
 tábori, hogy sűrűbb, sűrűbb vakságba zavarják
 a' vele lett éjben tengődő emberi elmét.
 Fátyolozott szemmel, vagy pelypeskedve követvén
 a' habozó köz vélekedést, vagy jégre vezetvén
 195 csábító nyomainn a' féktelen emberi képzés,
 már szomorú, már víg, már lágy, már vérnek örülő
 Isteneket költött váltólag, számtalan újnál
 újabb agyszüleményt, alacsony hóhérit az észnek;
 's már botorúl csalván, már elcsábítva, bevitte
 200 a' tévelygések' szomorú éjjébe az elmét,
 's a' szívnek vággyát erkölcstelen útra vezette.
 (1821—1822.)

189. Ének szent István király' jobbjáról.

Oh szent jobb kéz! földünk' fénye,
 nemzetünknek szent reménye,
 kútforrása létünknek
 hű dajkája hitünknek;
 5 légy Budáról országunknak
 Mózes' karja mindnyájunknak.
 Oh szent kéz! óvd földünket,
 minden rossztól népünket!
 A' pogányok vakságából,
 10 a' vadságnak rút sorsából
 a' magyarnak hajnala
 ah! te voltál angyala,
 hogy tanítsák a' gyarlókat
 gyámolítsák a' habzókat
 15 te rendeltél véneket,
 te egyházi rendeket.
 A' ki félvén a' hívságtól
 búcsút vett az ál világtól,
 annak bátor szent fokot
 20 te szerzettél klastromot.

- Akkor is, ha tán Rómába
 vagy Jézusnak szent honába
 jámborságból vándorolt,
 a' magyarra gondod volt.
- 25 Hány özvegynek gyámolója
 hány árvának pártfogója
 volt hazánkban irgalmad,
 szünhetetlen szorgalmad!
- A' betegnek, éhezőnek
 30 mindenféle szenvedőnek
 te nyujtottál orvoslást
 köntöst, ételt, ápolást.
- Végre, hogy köz boldogságunk
 fenn maradjon bátorságunk,
 35 Isten' annya pártfogónk
 általad lett gyámolónk.
- Néki adtad koronánkat,
 ő rá bíztad új hazánkat,
 hogy földünknek népeit
 40 óvja úgy, mint híveit.
- Illy felséges tetteidnek,
 illy tündöklő érdemidnek
 bére az, hogy Tégedet
 rothadás nem sérthetett.
- 45 Bére az, hogy több csudával
 mint dücsődnek zálogával,
 mellyért áldja nemzetünk,
 fényesnek tett Istenünk.
- Várad, Szent-Jobb szól ezekről,
 50 szól Ragúza több lelkekről,
 kikkel érted az Egek
 sok jeles jót tettek.
- Hogy Mohácsnál megrontattunk,
 Tőled is, óh! megfosztattunk
 55 nyűgben sírtak népeink,
 árván nyögtek szíveink.

Ámde háza Ausztriának
 megtérítvén a' hazának
 mind az eltűnt díszeket,
 60 visszaszerzett Tégedet.
 Áldd meg Isten! jóvoltáért
 és Te szent kéz, a' hazáért
 légy e' háznak csillaga,
 légy hűségünk' záloga.
 65 És ha tán köz-ellenségünk
 rajtunk üt, vagy más inségünk,
 oh terjedgy ki Te reánk,
 hogy megszányon köz Atyánk.
 Intsd meg szívét a' magyarnak
 70 kit balságok megzavarnak
 tűrje mennyért séreit
 's várja értök béreit!
 Köss közöttük egyességet,
 tartsd fel a' köz békességet,
 75 hogy mint egy test éllyenek
 's mindig egyget értsenek.
 Emlékeztess itt léteddel
 's visszatérő ünnepeddel,
 hogy egy tőnek ágai
 80 egy egésznek tagjai.
 'S a' ki végén életének
 búcsut mond elhült testének,
 vidd az Isten' színéhez
 hogy feljusson béréhez!
 85 Légy Budáról országunknak
 Mózes' karja mindnyájunknak,
 oh szent kéz! óvd földünket
 minden rossztól népünket!

(1821—1822.)

190. A' Teremtésnek Képe.

Csendes, mint a' sír, és setét volt az éjszaka, mikor egy álomkép hajnal felé végét szakasztván nyugodalmamnak, térgyeimre késztetett nyoszolyámbúl, hogy az Isteni Felségnek éjjeli oltalmáért hálákat adgyak. Felöltvén köntösömöt, kiültem a' nyári hűsnek kedvéért Budai házamnak erkére, honnan nappal a' Dunát 's az egész Pesti térséget látom.

Öszvezararva feküdt a' föld az egekkel előttem.
 Sem csillag nem tünt, sem hold, szemeimbe. Setéttel
 volt az egész Minden beborítva, 's kietlen üresség
 10 látszott mélyeinek tátott fenekébe temetni
 mindent. Semmi sem élt, nem mozgott semmi; csak olykor
 érzettem gyengén mellettem előbbre lebegni,
 's a' nagy ürességenn átzúgni az éjjeli szellőt.
 Ilyennek nézték, hihető, a' hajdani Látók
 15 a' földnek közepénn a' tág mélységet, azoknak
 fénytelen országát, a' mik még, magban aludván,
 a' születést várják. Eggyenkint inti ki őket
 innen az Istennek szava, 's a' mennybéli világnak
 első sугárit megsejtvén, létre verődnek,
 20 's élteket a' nevelő földönn elkezdik örömmel.

Mély gondolatokba merültem én itt a' Régieknek amaz érzékeny képzeménnyeirül, mellyekkel a' születetleneknek e' setét országát szinte megvalósították. Ebben alszanak az ő kedves személyesítések szerint a' még születetlen éjek és napok. Magosságából letekint reájok az Isten, 's tetszése szerint előszóllítja közüllök az eggyiket vagy a' másikat. Örül a' kinevezett, hogy testvéreinek társaságában a' forgó eszterdőt kísérheti. De legszembetűnőbbnek tetszett nekem amaz esdeklés a' világosság után, mellyet a' Régiek a' születetleneknek tulajdonítottak, 's mellyet, setét erkemenn ülven, 's az előttem fekvő világtalan térségre haszontalanul nézván, mind magamban érzettem, mind a' természetben gyanítottam.

Áh! a' világosság nélkül sem mink állatok nem élhetünk, sem a' növények nem tenyészhetnek. Még erkölcsi értelem-ben is, mi az emberi észnek szép tehetsége, mi az emberi szívnek jóra való hajlandósága világosság nélkül, akarom mondani, igaz tudomány és igaz religió nélkül? Nem mutattyaë meg a' világosságnak fő böcsét csak az is, hogy azt a' természetnek Alkotója első nap teremtette? a' mit Mojzes, mennél rövidebben, annál felségesebben rajzol e' szavakkal:

Legyen világ!
mondá az Isten,
és meglett a' világ.

Azon szempillantásban, hogy a' Mindenhatónak e' tellyes foganatú szavait mély tisztelettel és álmétkodással meggondoltam, kiütött a' földkörnyéknek keleti pontyánn a' hajnalnak első zsengeje.

Ott ül Atyánk! ott mennyei székénn,
50 mondám magamban borzadó örömmel.
Ott ül fénye megett amaz égi
résnek, hogy egy szavával szétlehellye
földünkrül az örömtelen éjnek
vak vásszait . . . De festi már ösvényét
55 a' Hajnal friss rósaveressel,
's a' fellegeknek széleit beszegvén
keltében folyadékony arannyal,
hüs harmatot hint a' szomjú mezőre.
A' földtül elválik az éjnek
60 kék boltya, 's felfelé vonódik. Ezzel
a' fellegsereg is magosabbra
emelkedik, ritkúl, 's a' csillagokrül
a' fátyolt versengve levonván,
a' tiszta tűznek honnyához törekszik.
65 Szinte mikint a' büszke menyasszony,
úgy lép ki a' homálynak hültt öléből

a' föld is, megrakva virággal,
 megrakva számtalan dúzs termetekkel.
 A' nehezebb folyadékok, az égből
 70 színére süllyedezvén, elszivárgnak ;
 's elváltván a' szóke Dunának
 két partya egymástúl, kinyílni látszik
 e' széles víznek deli színe.
 Ott fenn az ég, itt lenn a' föld tündöklik.

Így választotta el a' Teremtő, Mojzes szerint, a' felső
 vizeket az alsóktúl ; így gyűjtötte az utóbbiakot egy helyre,
 kiemelvén közüllök a' szárazt, hogy magvazó fűvet és
 gyümölcsfákat teremjen. De áh ! még ezeket gyors gondol-
 latimmal szinte csak átfutom,

80 Szívemelő jelenést látok kezdődni az égenn.
 Szinte mikint nyáronn a' napnak déli hevétúl
 szétszakad a' felhő, 's foszlékai, szerte repűlvén,
 a' tűzszengének magosabb honnyába enyésznek :
 úgy tűnik a' csillagsereg is, mikor a' nap az égre
 85 a' kelet' öbleiből kitekint ; halaványodik a' hold,
 a' kiderültt kékség bólyánn szétterjed az égnek,
 's a' nagy természet pözsögő életre felújjúl.
 Élni siet minden ! Csűdül a' szóke Dunának
 mélyeiből sík színe felé a' fürge halaknak
 90 népe, hol, a' napnak fényét örvendve köszöntvén,
 a' víznek tetejénn lebegő bogarakra rohannak.
 A' komor erdőknek tollas zselléri, az első
 napsúgárt gallytornyaikonn bekacongani látván,
 tollaikot rázzák, 's örrokkal rendbe simítván
 95 szárnyaikat, kiki módgya szerint, dalolásra fakadnak.
 A' sok ezer csúszó gyűrűs testével az éjnek
 fénytelen udvaiból a' nyíltt térekre tolódik,
 hogy szörnyű bajjal picziny étkeik öszvekeresse.
 Ott egy gombolyagot látok szétnyúlni ; halomnak
 100 gondoltam ; felemelkedvén lábára, ökörnek

ösmerem. A' gyapjas nyájak, tolakodva habozván
fénytelen aklokbúl, a' friss levegőre sietnek.

Még a' mézgyűjtő szűz nemzet is, erre amarra
szélledvén ridegen, 's a' rétnék tarka virágit
105 megsejtvén, dúzs kelyheiket versengve rabollja.
Érkezik ágyábúl már most a' szinte megújultt
ember is; ez könnyű szekerénn a' tarka mezőre,
az meg ekéje utánn más munkájára sietvén.

Mojzesben e' képek az 1. résznek 16. versétől fogva
egész a' 27. versig olvastatnak.

De áh! minekutánna a' Teremtésnek e' mindennapi képét
férjfikoromtól fogva majdnem naponkint gyönyörködve néztem,
csudáltam, imádtam; most, mikor azt különösebben lerajzolni
ügyekeztem, megérintett engemet az Úrnak keze, egy súlyos
és hosszas nyavalya által a' halálra megintvén. Azt talál-
tam azonban még szomorúabb elmélkedéseimben is, hogy
nagy, irgalmas, és hatalmas az Úr, mikor sujt, és mikor gyó-
gyít, mikor csapással látogat, és mikor kegyelmével vigasztal.
A' legszebb napnak, melly az egész természetet feleleveníti,
az végtére a' sorsa, hogy ismét elalkonyodik, és még nagyobb
pompával kerekedik ki.

(1822.)

191. Ének páduai Szent Antalról.

Ha kívántok nagy csudákat,
Szent Antalhoz mennyetek.

Ha szenvedtek nyavalyákat,
gyámolt tőle kérjetek.

5 Bélpoklosság, a' szükségek,
a' halálnak íjjai,
a' tévelység, az inségek,
az életnek gondgyai

's az ördögnek bús ártalmi

10 attúl messze szállanak,

kit Antalnak szent oltalmi
pajzsok alatt tartanak.
Intésére a' tengernek
csillapodnak habjai,
15 a' kárvallott jó embernek
vissza térnek javai;
a' bilincsek szét szakadnak,
a' veszélyek sinlenek,
a' csapások eltikkadnak,
20 az áldások csengenek.
Tapasztallya Páduának
népe sok jóvoltait;
érzi a' föld glóbissának
minden része karjait.
25 — Örök dűcső az Atyának
a' mennybéli trónusonn,
örök dűcső szent Fiának
most és minden korokonn.
Örök dűcső a' Léleknek
30 ki lelkünköt szenteli.
Vegye bérit a' mennyeknek
ki szent Antalt tiszteli!

(1822.)

FÜGGELEK.

I.

VersegHy mise-énekei.

A budapesti Nemzeti Múzeum kézírattárában 292. Quart. Hung. jelzéssel van VERSEGHYnek egy kéziratot füzete. A füzet egy imádságos könyv kézirata, elejétől végig VERSEGHY kezeírása. Címe: *Keresztény ájtatosságok minden napra* s az imádságokon kívül tíz vallásos ének olvasható benne. A könyv kiadásra volt szánva s VERSEGHY nemcsak teljesen elkészítette sajtó alá, hanem még a censura *imprimatur*-át is kijárta. (*Imprimatur totum, aug. 22. 1786. Comaes Josephus Haller, így szól a hivatalos engedélyezés.*) A censori engedélyező záradékkal ellátott példányon kívül van ezen imádságos könyvnek egy második kézirata is, még pedig a budapesti Egyetemi Könyvtárban A. 89. jelzéssel, mely ugyancsak VERSEGHY kezeírása és az előbbivel betűről-betűre megegyezik. Az alább közölt kilencz mise-ének és egy vasárnapi ének mind a kettőben megvan és mivel a könyvet VERSEGHY a saját neve alatt szándékozott kiadni, kétségtelen, hogy e tíz éneket a maga szerzeményének kívánta tartani.

Fölvettük tehát e verseket a gyűjteményünkbe, de csak függelékként közöljük, mert ezen énekekre vonatkozólag VERSEGHY szerzősége csak valószínű, s nem kétségtelen. Az utolsó kivételével ugyanis megjelentek már 1786 előtt nyomtatásban, egy Pesten 1785-ben névtelenül közrebocsátott énekes könyvben. Ez az *Énekek könyve* című énekes könyv, melynek szerzőjéül a köztudat ÁNYOS PÁLT tartja. Közli a kilencz mise-éneket, mint «A» Szent Misének minden részeire alkal-

maztatott Ének»-et a 37—46. lapokon. A két kiadás szövege között orthographiai eltéréseken kívül más különbség nincs.

Ki írta ezt a tíz éneket? A régebbi katolikus énekeskönyvekben (a Kisdi-, Szelepcsényi-féle, NÁRAY *Lyrája*, KÁJONIÉ) nincs nyomuk, a mint általában az 1875-ös *Énekek könyve* alig vett át valamit a régebbi gyűjteményekből. Mindenesetre új énekek, melyek itt jelentek meg először nyomtatásban. Mivel a régi (BATSÁNYI) tudósításokon alapuló köztudat valószínűleg megbízható, s a kötet szerkesztőjének joggal tarthatjuk ÁNYOST, az ő nevéhez fűzhetnők e mise-énekek tulajdonjogát is. Ebben az esetben azonban VERSEGHY nemcsak szemérmetlen, hanem együgyű plagizatornak is kellene tartanunk. Szinte képtelen föltevés, hogy ő egy rendtársa munkájából kisajátítson tíz költeményt, s azokat a maga neve alatt kinyomassa. S miért választotta épen ezt a tíz éneket?

Hogy ezt a megalázó s semmiképen meg nem okolható föltevést elvethessük, el kell fogadnunk VERSEGHY szerzőségét. Hogyan kerültek azonban e versek ÁNYOS kezébe? Hogy ismerték egymást, az eddigi tudomásunk szerint ha nem épen lehetetlen, de nagyon valószínűtlen volt. Újabb kutatásaim azonban, melyekről legközelebb megjelenő Ányos-monographiámban számolok be, igazolják, hogy a két egykorú pálos szerzetes (ÁNYOS 1756-ban, VERSEGHY 1757-ben született) nemcsak ismerte egymást, hanem baráti viszonyban is voltak. Így azután egészen természetes a megfejtés. Mikor NAGY IGNÁCZ püspök a betegeskedő ÁNYOST megbízta az énekes könyv összeállításával, az — épen gyöngesége miatt — megkérte költő-barátaikat, hogy támogassák. Közöttük volt mindenesetre VERSEGHY is, a ki abban az időben még nem lépett a nyilvánosság elé, de a mint e gyűjteményünk is bizonyítja, már szorgalmasan verselt, s verselő tehetsége rendtársai (KRESKAY, VIRÁG, ÁNYOS) előtt ismeretes volt. VERSEGHY szívesen rendelkezésre bocsátotta tollát, s elküldte barátjának e tíz éneket. ÁNYOS korai halála után (1784) e tartalmilag egységet alkotó tíz éneket, jogos tulajdonát, összefoglalta s épen akkor egri

pihenője alatt készített imádságos könyvébe olvasztotta. Így keletkezett a *Keresztény ájtatosságok* című kézirat, de a cenzori jóváhagyással éppen azokban a napokban érkezett vissza VERSEGHYHEZ, a mikor a József császár rendelete értelmében a pálosok rendházait bezárták (1786. aug. 20.). A hontalanná lett szerzetes természetesen nem gondolhatott műve kinyomására, így maradt a sajtóra teljesen elkészített munka kézirat.

A mise énekeket az 1785. kiadás alapján sokszor kiadták, hol külön kis füzetben, mint a TRATTNERNÉL Pesten (év nélkül) és Váczott 1799-ben. Azóta is újra meg újra lenyomatták, hol híven, hol rövidítve, egyes sorait megváltoztatva. Közli a TÁRKÁNYI szerkesztette *Egyházi énektár*, de rendszerint csak az énekek első vagy első két strófáját adja, és hogy a legelterjedtebb katolikus imakönyvek egyikét említsem, TÁRKÁNYI nyomán BOGISICHTÓL az *Őseink buzgósága* is.

A tíz ének közé számítjuk a *Vasárnapi éneket* is, bár, a mint említettük, ez nincs meg egyik idézett kiadásban sem, de szorososan a többihez csatlakozik, különösen formáját illetőleg. VERSEGHY múzeumi kéziratából adjuk az énekeket, de a sorkezdő nagy betűkről hiányzó ékezeteket és a sorvégi írásjeleket pótoljuk, a hol hiányzanak. Megjegyezzük még, hogy az *ő, ü-t* nem különbözteti meg mindég az *ö, ü-től*, ezért, a hol nem forog fönn kétség a hang hosszúságát illetőleg, ragaszkodunk az etymologiailag megállapított jelöléshez (p. o. *örök* és nem *örök*, mint a kézirat adja).

1. Az Introituskor.

1.

2.

Im! artzunkra borúlunk
 előtted Istenség,
 és Ének szóval áldunk,
 hallgass-meg o! Felség!
 5 Törvény szerint áldozunk,
 nyújtsál segedelmet,
 hogy ezen buzgóságunk
 nyerhessen kegyelmet.

E' siralom völgyéből
 10 bútsúzni akarván,
 Jesus szeretetéből
 a' végső vatsorán
 töré a' kenyerért, áldván,
 a' borral ki-osztá,
 15 mi-is ezt tegyük, mondván,
 's emlékezzünk reá.

3.

Vegyétek, mond, 's egyétek,
 ez vérem, és testem,
 hogy el ne felejtsetek,
 20 mit tett szeretetem.
 A' keresztfán áldozom
 értetek magamat,
 ki bennem hisz, meg-osztom
 véle országamat.

4.

25 O! Jesus! jó illatban
 vedd-fel Teményünket,
 részesítsd szent malasz[t]ban
 sohajtó lelkünket,
 nem borjúkat mutatunk,
 30 mint régen Aaron tett,
 Krisztus mi áldozatunk,
 ki szószóllónká lett.

2. A' Gloriához.

1.

Téged menyébéli Atya
 illet a' Ditsősség,
 Fiaid áldozattya,
 imádás, szívettség:
 5 engedd, háborúsággal
 ne nyomorgattassunk,
 hogy néked bátorsággal
 s' vigan szolgálhassunk.

2.

Mi Ádám maradvánnya,
 10 kiben üdvözülünk,
 o! Istennek Báránnya!
 add, irgalmat nyerjünk.
 Te, ki vigasztalsz minket,
 szent lélek Istenünk!
 15 lásd buzgó sziveinket,
 szerelmed ég bennünk.

3. Az Evangéliomhoz.

1.

Az Evangéliom ál
 Isten Igéiből,
 ez azon fenék-kő-szál,
 mellyen hitünk épül,
 5 maga oktatott erre,
 ki nem tsalhat minket,
 nyissuk-fel értésére
 tehát sziveinket.

2.

Mennyeknek országában
 10 vezet igéivel,
 örömök tárházában
 kegyes Törvényével.
 Add uram! méllyen rejsük
 szívünkbe szavadat,
 15 hogy meg-érdemelhessük
 boldog országotat.

4. A' Credohoz.

1.

Mi hiszünk az Atyában,
 ki mély végzéséből
 mindent világ jártában
 teremtett semmiből,

5 Fia Istenségével
 hozzánk bocsáttatott,
 's szent Lélek erejével
 Szűztől fogantatott:

2.

Mariától született
 10 e' kiseded, mint szűztől,
 ki minket üdvözített,
 's meg-váltott a' büntől.
 Értünk buzgoságából
 sok kinnal meg-hala,
 15 harmad nap halottából
 ismít fel-támoda.

3.

Fel-ment boldogságában,
 's ült Attya jobbára,
 honnan méltóságában
 20 ítélet napjára
 el-jövend meg-büntetni
 Roszszak gonosságát,
 's a' Jókkal ösmértetni
 irgalmát, jóságát.

4.

25 Egy Anyaszentegyházban
 Szentek egyességét,
 érdemnek e' tárházban
 hiszszük közösségét,

bűnnek fel-oldozását,
 30 lelki meg-tisztulást,
 Testnek feltámodását,
 örök boldogulást.

5. Az Offertoriumhoz.

1.

Vedd uram! kegyelmedben,
 a' mit fel-szentelünk,
 ámbátor most előben
 tsak bort, 's kenyért teszünk,
 5 de Krisztusnak változnak
 Véréve 's Testévé,
 mind élők, mind holtaknak
 lelki reménynévé.

2.

Néked akaratumkat
 10 áldozzuk 's szívünket,
 Néked gondolatunkat,
 o! segíts bennünket,
 hogy parantsolatidat
 hiven meg-tarthassuk,
 15 's bűn által malasztidat
 el' ne távoztassuk.

3.

Lábaidhoz éltünket
 teszszük 's vagyoninkat,
 utolsó tsep vérünket
 20 's földi javainkat.

Esővel, és nap-fénnyel
 éltesd mezeinket,
 áldásid gyümölsével
 töltsd-meg tsüreinket.

6. A' Sanctushoz.

1.

Szavunkat, és szívünket
 az égre emellyük,
 Szabaoth Istenünket
 Szentnek énekellyük.

5 Uram! méltóságoddal
 tele van föld, és ég,
 térjen-meg malasztoddal
 a' vak hitetlenség.

Hogy azután egymással
 10 Néked áldozhassunk,
 's egy öröm kiáltással
 osánnát mondhassunk.

2.

Uram! az áldott legyen,
 a' ki nevedben jön,
 15 Kherubok mondgyák: Amen,
 most, és mind örökkön.

7. Az Úr-mutatás után.

1.

Ki fogja-meg e' Tsudát,
 hogy Isten ember lett?
 's alázván méltóságát,
 érettünk szenvedett:
 5 szinte oly nagy tsudával
 láttyuk most itt jelen
 hitünknek világával
 oltári szentségben.

2.

A' szem ugyan meg-tsalhat,
 10 melly tsak bort,'s kenyért lát,
 de Jesus nem hazudhat,
 nem másolya szavát.
 Önnön maga igérte,
 ki, a' mit akar, meg-tesz,
 15 hogy a' tört kenyér testé,
 's a' bor vérévé lesz.

3.

A' keresztfán el-rejtve
 volt tsak az Istenség,
 itt egyszer 's mind bé fedve
 20 vagyon az emberség.

O Jesus! mint reménlünk
 irgalmasságodban,
 úgy add, nyilván szemlélyünk
 ditső országodban.

8. A' Communióhoz.

1.

Hiv Lelkek örüllyetek,
 nagy tsuda történék,
 az Isten előttetek
 fedve meg-jelenék.
 5 Kenyér 's Bor szine alá
 Jesus Teste, vére,
 im! magát el-titkolá
 lelkünk élelmére.

2.

Az Istennek Báránnya
 10 látogat bennünket,
 ki — sorsunkat meg-szánnya,
 's el-viszi bününket,
 hiszszük azt vallásunkban,
 hogy lelkünk' étke lesz,
 15 táplál vándorlásunkban,
 és még-is el nem vesz.

3.

Ha el-jön az életnek
 vég szempillantása,
 e' mennyei Éteknek
 20 biztat táplálása,

hogy halál nem ijjeszti
 hiveknek sziveit,
 mert az Ég ránk terjeszti
 hatalmas kezeit.

4.

25 Ur Jesus! szerelmednek
mondunk magasztalást,
mely ösztönből népednek
adol illy táplálást.
Bor 's kenyér színben rejtez
30 Isteni méltóság,
mely kút-főből tsergedez
élet, és boldogság.

5.

Gyulladjon kívánságunk
tested szentségéhez,
35 's hogy ha pályya futásunk
jutand már végéhez,
add, ennek érdemével
Te hozzád juthassunk,
's Angyalid seregével
40 vég nélkül áldhassunk.

9. Az utolsó Áldozáshoz.

1.

Jesus! kit e' misének
imádtunk titkában,
Áldásid kegyelmének
részesits árjában,
5 tessék Istenségédnél
égő tiszteletünk,
's maradj-meg hiveidnél,
ugy boldogok leszünk.

2.

Erős oltalmad legyen
10 e' napon felettünk,
ne győzedelmeskedgyen
gonosz ellenségünk,
add! bűn nélkül álhassunk
ítélő székednél,
15 's irgalmat találhassunk
Szent Tekintetednél.

10. A' Prédikátzio előtt Vasárnapi Ének.

1.

Az Atyának, és Fiúnak
's a' Léleknek nevében
mondgyák, kik itt egygyütt
[vannak
örvendő szívvel: Amen.
5 Mondgyák: Amen! 's meg-
[váltónknak
figyelmezvén szavára,
készüllyenek az Atyának
méltó imádására.

2.

Kegyes Atyánk! ki menyben
[vagy,
10 's el-terjedve mindenütt,
a' te neved, melly szent, és nagy,
ditsirtessen mindenütt.
Országodban, melly a' Jónak
régén el készítettett,
15 es'te után tagjainknak
részesitsed lelkünket.

3.

A' mint készek az Angyalok
tellyesit'ni szavadat,
ugy a' földi alkotmányok
20 töltsék akarodat.

Adgy olly Kenyéért, melly
[lelkünket
jámberságra juttattya,
adgy olyant-is, melly testünket
naprul napra táplálja.

4.

25 Olengedgy-meg botlásinknak, Ha ránk támad a' kisírtet,
 ha vétkünket sirattyuk, 30 fojtsd a' roszat szivünkben,
 a' mint mink-is Adóssinknak és akármelly veszedelmet
 boszszújít meg-botsájtyuk. távoztass tőlünk. Amen.

II.

A «Magyar Aglája» bírálata Kazinczy
Ferencztől.

KAZINCZY, alig hogy az Aglája megjelent, írt NAGY GÁBOR-
 nak, hogy vegye meg a maga számára a könyvet és küldje
 el azután neki.* A mint kezéhez vette a verseskönyvet, el-
 olvasta, és még az 1807. év közepén tervbe vette, hogy meg-
 bírálja a bécsi Annalen der Literatur und Kunstban. Mivel
 azonban nem érezte magát elég erősnek arra, hogy a bírál-
 latot klasszikus németséggel írja meg, magyarul akarta meg-
 fogalmazni, s barátját, RUMY KÁROLYT, szándékozott meg-
 kérni, hogy fordítsa németre.** Hozzá is fogott a munká-
 hoz, de más elfoglaltságai, különösen a *Magyar Régiségek*
 és *Ritkaságok* című művéhez szükséges előszó miatt egy
 időre félretette. A gondolat azonban egyre foglalkoztatta és
 1808 máj. 6 án így ír RUMYNak: «Sowie ich mit dieser Vor-
 rede fertig bin, mache ich mich an Verseghys Aglaja und
 werfe das aufs Papier, was Sie dann zur Recension verarbei-
 ten können. Dies darum, weil ich mich nicht gern aus mei-
 nem Styl errathen lassen möchte. Es ist unedel, mehr als
 bloss negativ edel, wenn man hämisch eines andern Ehre
 angreift, aus Neid, aus Groll gegen andere los ziehet, und
 einen gutmüthigen, vielleicht nur von Eitelkeit und Eigen-
 dünkeln verblendeten Menschen meuchel mörderisch
 anfällt. Aber Vergehungen und Verirrungen anzuzeigen

* 1806. ápr. 12-én (Kaz. Lev. IV : 117. l.).

** Levele RUMYhoz (datum nélkül, u. o. V : 16—17. l.).

ist heilige Pflicht. Der nur dies thut, hat sich nicht zu schämen, wenn ihm seine Ruhe gleich anonim zu handeln gebietet».*

November elejére elkészült a bíráló, csakhogy nem magyarul, a mint KAZINCZY először tervezte, hanem németül. Úgy küldte meg 4-én RUMYNak a következő sorok kíséretében: «Hier die Recension von Verseghys Aglája. Sie müssen sie überarbeiten. Nie werde ich erröthen zu gestehen, dass ich sie verfasst habe, wo es nöthig seyn wird, sie für die meinige zu erkennen: aber ich möchte es nicht gerne wissen oder errathen lassen; aus eben dem Grunde nicht, aus welchem man Recensionen nicht gerne mit Namen bezeichnet. Ich arbeitete sie nicht voll[kommen] aus, damit mich der Styl nicht errathen lasse. Die Grundsätze sind ohnehin zu charakterisch *mein*».** RUMY a bírálót rendbeszedte, a stílusán itt-ott javított, egyet-mást elhagyott, néhol megtoldta s így megváltoztatva jelent meg az *Annalen der Literatur und Kunst in dem oesterreichischen Kaisertume* 1809. júniusi számában (I. kötet, 262—264. l.).

Közöljük a bírálót ebben a megváltoztatott alakjában, sarkos zárójelbe foglalva RUMY toldásait s a szöveg alatt megjegyezve azokat a fontosabb pontokat, melyeket RUMY KAZINCZY szövegéből elhagyott. Azért választottuk az átdolgozott, és nem az eredeti szöveget, mert az utóbbi könnyen hozzáférhető (Kaz. Lev. VI: 110—114. l.).

Magyar Aglája, avagy Kellemetesen múlató nyájaskodások külömbféle versnemekben. (Das ist, wörtlich übersetzt: *Ungerische Aglája, oder anmuthig unterhaltende Liebkosungen in verschiedenen Versarten.*) Ofen, mit Schriften der königl. ungerischen Universität für den Buchhändler Joseph Eggenberger in Pesth. 1806 in 8. S. 251. Ladenpreis 1 fl. 15 kr.

Man hat den ungerischen Büchermachern schon oft vorgeworfen, [und Professor Martin von Schwartner hat diesen gegründeten Vorwurf auch in seine vortreffliche Statistik

* Kaz. Lev. V: 424—425. l.

** U. o. VI: 110. l.

von Ungern aufgenommen,] dass sie ihren gedruckten Werken die unschicklichsten, oft gar possierliche und lächerliche Titel gegeben. Diess ist auch bey der vorliegenden Sammlung von Poesien der Fall. Ihr Verfasser, Hr. *Franz Verseghy* (er nennt sich selbst S. 249 und wollte also keinesweges anonym bleiben) hätte sie ohne weiters Gedichte von Franz Verseghy betiteln können und sollen, nicht aber den Nahmen der Grazie Aglaja, der Göttin der höchsten Reitze, durch Poesien, deren Inhalt aus der gemeinsten oft gar der niedrigsten Natur genommen sind, entweihen. Auch sieht man nicht ein, warum der Verfasser diese Aglája eine *ungerische* (Magyar Aglája) nennt, da sie keiner andern Aglaja entgegengestellt wird. [Unsere Annalen haben bereits einem gewissen Hrn. von Bárdosy in der Beurtheilung seines Werkes mit einem abentheuerlichem Titel «Moldavensis vel Szepsiensis decimæ indagatio &c.» das Werk, *Kritik der Titel* zum Studium anempfohlen;] wir finden uns durch den befremdenden Titel des vorliegenden Werks (in der Uebersetzung des Titels ist Hern V. durch den Ausdruck Liebkosung kein Unrecht geschehen, denn das ungerische nyá-jaskodás kann im Deutschen nicht anders ausgedrückt werden) veranlasst, dem Hrn. V. dasselbe zu rathen. [Recensent geht zur Inhaltsanzeige dieses Werks über, das er unparteyisch, sine ira et studio würdigen wird.]

Den Poesien schickt Hr. V. S. 3—24 eine Theorie der gebräuchlichen ungerischen Versification voraus, in der er im Allgemeinen auch von Rhythmus (Hr. V. schreibt sehr unorthographisch *ritmus*), Takt, Cæsur, Pause, Reim, poetischen Füßen und den Schemen des Horaz spricht. Die Poesien fangen an S. 25 und hören S. 208 auf. Dann folgen auf 30 Seiten musikalische Noten zu den singbaren Stücken, auf 4 Seiten der Index, auf 5 Seiten die Anzeige der Errata, und S. 249 bis 251 steht des Hrn. V.'s bekannte Aeuserung in seinem Streit mit dem seligen Professor Révai und dessen Schülern. [Wir wenden uns zur Beurtheilung der Verseghyschen Poesien.]

Verseghy's Dichtervorzug besteht unstreitig darin, dass er in den horazischen Versarten und in den Schemen der deutschen Lyriker sich eine grosse Leichtigkeit erworben hat. In der zugleich scandirten und gereimten lyrischen Poesie nach dem Muster der Deutschen könnten ihm wenige ungerische Dichter den wohlverdienten Lorbeerkrantz streitig machen. Die ungerische Sprache hat nämlich sehr wenige Reime, und diejenigen Dichter unter den Magyaren, die nach Art der Deutschen zugleich reimen und scandiren, sind folglich einem doppelten, sehr schweren Joche unterworfen. Daher kommt es, dass Ungerns vortrefflichste magyrische Dichter in der *reimenden* Art, wie ein Johann Kis [(unsere Leser kennen seine vortreffliche Epistel an Franz von Kazinczy)], ihre Lieder und Oden bloss *reimen*. Um so erwünschter ist es also, dass der Hr. V. mit scandirten und gereimten Poesien [, und zwar nicht ohne Glück] auftritt.

Der Hr. V. hat die verschiedenen Gattungen seiner Poesien nicht in besondere Bücher abgetheilt, sondern Oden und Lieder, schlüpfrige Erzählungen in dem Geschmack des Decameron von Boccaccio, und kleine Epigramme findet man bunt unter einander gemischt, als eine wahre olla potrida. Dies stört den ruhigen Genuss an manchem lyrischen Gedichte, das Hr. V. aus Horaz oder irgend einem neueren Lyriker, [z. B. Gleim und Bürger,] und meistens glücklich übersetzt hat. Er würde sehr wohl daran thun, in einer künftigen Ausgabe, seine Poesien unter ihre gehörigen Rubriken zu bringen. [Wir gehen nun zur Würdigung einzelner Poesien des Hrn. V. über.]

Eine glückliche Paraphrase des horazischen Mæcnas atavis edite regibus in asklepiadischen Versen ist die *Zuschrift an die aus hunnischen (warum nicht historisch richtiger magyrischen*) Geblüte entsprossenen alten Geschlechter der Ungern* S. 25. Dagegen ist S. 27. die bekannte, auch

* A zárójel RUMY toldása, KAZINCZY nál eredetileg ez volt: warum Hun und nicht *Hunn*?

von Hrn. Ratschky in seinen Gedichten, Wien 1805, behandelte Fabel von dem Bauer, der mit seinem Sohne ihren Esel zu Markte trug (Hr. V. nennt ihn Baktai paraszt einen Bauer von Bakta), zur Beruhigung, dass man nicht *allen* gefallen kann, in 134 Hexametern erzählt. Dieser *Bauer von Bakta*, ein Gegenstand aus der allerniedrigsten Natur, im griechischen Versmasse vorgeführt, hat in Recensenten die niedrigsten Gefühle erweckt. Es leidet keinen Zweifel, dass diese Fabel gewonnen haben würde, wenn sie Hr. V., wie diess Hr. Ratschky gethan hat, in gereimten Versen erzählt hätte. Die Oden *an den Neid* S. 32, *der Winter* S. 45, *an Klärchen* (Klarika) S. 94, *an Liesel* (Örzsike)¹ S. 174, *an Horaz* S. 189 (eine der bestgerathensten Oden Verseghy's) und *an Glycere* S. 194 sind sehr gut oder haben doch grosse Schönheiten. Noch besser sind aber die aus deutschen Liederdichtern, Bürger, Gleim und andern übersetzten Stücke: *An Doris* (des Tages Licht hat sich verdunkelt) S. 44, *a' vdlogató* (der schwer zu befriedigende Ausklauber) S. 48, *Abschied an die Musen*² S. 52, *das Glück der Liebenden* nach Bürger S. 75, *Damon und Rosilis* S. 78, *die alternde Schönheit* S. 87, *die Heirath* S. 95, *das sterbende Mädchen* S. 98, *Julie im Tanze* S. 113, *Cidli* S. 120,³ das sehr schöne Liedchen *an Laura* S. 152, *an meine Freundin* S. 157, *an Klärchen* ebendasselbst, *am Grabe des Tyrsis* S. 160, *Örzsike* S. 167, *das Vergissmeinnicht* S. 176, Gleims reizendes Lied an Solly, hier *an Klärchen*, obgleich nicht ganz glücklich übersetzt⁴ S. 180, *Phyllis* S. 184, *an Rosilis* S. 188, *Lilla* S. 189,

¹ KAZINCZY zárójele (sic! denn Örzsike ist ganz Liserl.) elmaradt.

² RUMY elhagyta KAZINCZY dicsérő jelzőjét: von vorzüglicher Schönheit.

³ KAZINCZY nál a következő megjegyzés kísérte: «die Entweyhung dieses, durch Klopstock geheiligten Namens mögen ihm alle Musen und Grazien vergeben»

⁴ KAZINCZY mást mond: «nicht ganz glücklich, aber doch nicht unwerth dieser Sammlung».

das bekannte *Vergissmeinnicht* zur Composition des Mozart S. 190 und *Christinka* S. 207.¹

Der Geschmack unsers Dichters ist ganz und gar nicht gereinigt. Man findet in seinen Poesien Edles mit Unedlem, Schönes mit Unschönem gepaart.² So sagt er z. B. gleich in der Zueignung: *marka*³ *gyandánt* repül tajtékzó paripán dárdahalál közé d. i. die Krieger stürzen auf schäumenden Rossen gleich dem *unvernünftigen Thiere* in den Lanzentod hinein. Seine schlüpfrigen, ziemlich ekelhaften Erzählungen stossen den geschmackvoll gebildeten Kunstfreund von sich zurück. Was in den Werken der Dichter und Mahler nicht sittlich schön ist, sollte doch *sinnlich schön* seyn, und Boccaccio hat allerdings seinen schlüpfrigen Erzählungen durch die edelste, gefeilteste Sprache einen Werth gegeben: aber bey der Durchlesung der Verseghyschen Erzählungen findet der gebildete Leser durchaus keinen Ersatz.⁴

¹ Az eredeti fogalmazványban még a következő kívánság olvasható: «Hätte uns doch Herr V. statt der langen ziemlich eckelhaften Erzählungen, in denen er sich so gut gefällt, und an welchen sich der gebildete Geschmack jedes Kunstfreundes stossen muss, auch nur noch zehne solcher Lieder gegeben». RUMY egy részét a következő bekezdésben fölhasználta.

² Ezután KAZINCZYNÁL még a következő gáncs olvasható: «und er scheint einen verdorbenen haut-gout zu besitzen oder affectieren zu wollen. Er sagt S. 50. in einer Laune des Unwillens wider die Musen, sie hätten dadurch, dass sie um seiche Tafeln wegen der überbliebenen Brühe *coquettieren* (gazdag asztalok körül a' maradék levekért sokat kokétkodván,) ihr unstätes Herz in starken (erős) Verdacht vor ihren Verehrern gebracht. Eine allerliebste Poesie!»

³ Sajtóhiba *marha* helyett.

⁴ KAZINCZY kifejti bővebben: «Ist seine Sprache etwa harmonisch, ist der Fluss seiner Verse Ersatz dabey? Schlechterdings nicht. Hat man die schwere Last sie durchgelesen zu haben, einmal überstanden, so wird man diese gewiss nie mehr wieder vornehmen.»

Die grammatischen Eigenheiten des Verfs., die schon aus andern Schriften des Verfs. bekannt sind und die auch in diesem Werke vorkommen, sind bereits öffentlich gerügt und allgemein als schlecht anerkannt worden. Solche tadelnswerthe Spracheigenheiten sind, dass er Provincialismen, wie *álmodok* und *lakhatok* anstatt *álmodom* und *lakhatom* in die Schriftsprache der Magyaren hineinbringen will, und *móta* statt *mióta*, *bottyok* S. 157 st. *boltyok* u. s. w. schreibt.

Doch das Verdienst bleibt Hrn. V. unbestritten, dass er neben vielen ganz und gar verunglückten Wortschöpfungen einige neue ungrische Wörter sehr glücklich gebildet hat, wie *alkony*¹ die abendliche Dämmerung (bisher nur in *alkonyodás* gebräuchlich);² aus *magárösság*, die Einsamkeit, schuf er *magány*, aus *szó* Wort, Rede, *szónok* der Redner,³ nach der Analogie von *udvarnok* der Höfling, *tanácsnok* der Rath, *pohárnok* der Mundschenk u. s. w.⁴

Rec. wurde überrascht, dass unser Dichter in einer in Hexametern und vierfüssigen Jamben geschriebenen Ode wider die alten Classiker in Feuer Geräth und den Vorzug vor ihnen unserem Alter, wo die Philosophie so weit (?) fortgeschritten,⁵ in allem Ernste gibt.⁶

Das Epigramm S. 110 *Eggy goromba Poetára* (an einen groben Dichter) beweist, wie wenig Hr. V. wider Révais Ausfälle und selbst wider diesen Dichter (er charakterisirt ihn in der letzten Zeile so, dass ihn jeder, der mit unserer

¹ Az *alkony* már megtalálható ADAMI *Sprachkunstjának* első kiadásában. (L. SZILY, *A magyar nyelvújítás szótára* (1902) 8. l.

² KAZINCZY még a *dicset* is megemlíti.

³ A *szónok* valóban VERSEGHY alkotása, még pedig, épen e gyűjteményünk tanúsága szerint (l. a 67. vers címét) a 90-es évek közepén még a *szólló* szóval fejezte ki e fogalmat. Eredete tehát 1795—1806 közé esik.

⁴ Kimaradt KAZINCZYNak még egy-két példája.

⁵ Az eredeti oda teszi: »nicht in Ironie, sondern».

⁶ A fogalmazványban egy gúnyos kérdés tette hatásosabbá: «Sollte denn so etwas Poesie sein».

Litteratur bekannt ist, errathen wird,) zu klagen ein Recht hat. Solche Epigramme entschlüpfen wohl bey aufgeregter Leidenschaft auch andern Dichtern und Dichterlingen, aber ein besonnener Mann nimmt sie nicht in die Sammlung seiner für das Publikum bestimmten Gedichte auf. [Dieses gewiss nicht feine Epigramme ist ein neuer Beweis, dass Hr. V. seinen ärgerlichen Streit mit dem seligen Révai mit Bitterkeit und Unanständigkeit führte.]

KAZINCZYT egy kissé bántotta, hogy RUMY a bírálatot «megtoldotta és megtsonkázta»,* de azért meg volt vele elégedve, sőt szándéka ellenére nem is titkolta, hogy ő a szerzője. Siet barátainak fölhívni reá a figyelmét, s hozzá teszi mindig, hogy az ő kezétől való. Szeretett volna még egy ismertetést írni az Aglájáról, a lipcsei Allgemeine Literatur-Zeitungba,** de a szándékát nem valósította meg.

* Levele DÖBRENTÉIHEZ, 1809. nov. 13. Kaz. Lev. VII:68. l.

** Levele RUMYHOZ, 1810. jun. 15. U. o. 528. l.

JEGYZETEK.

Jegyzeteinket pusztán philologiai szempontból állítottuk össze. Nem volt célunk a költeményeket æsthetikai megjegyzésekkel kísérni, első sorban a kiadásukat kívántuk elősorolni, s összeállítani mindazt, a mit keletkezésükről, eredetükről meg lehetett tudni. Kiterjeszkedtünk a költemények forrásaira is, s a mennyire tőlünk telt, megkerestük a külföldi irodalmakban azokat a műveket, a melyek VERSEGHY az egyes költemények megírásában segítettek. Összegyűjtöttük azt a pár adatot is, a minek alapján megítélhetjük, mint fogadták VERSEGHY egyik-másik költeményét a korabeli írók. Végül közöltük, ha volt, a versek változatait és megmagyaráztuk a nehezebben érthető szókat és vonatkozásokat.

Megjegyezzük, hogy az 8—17, 19—27., 41., 62., 73—75., 84—88., 136., 171., 191. verseknek jegyzetei, valamint a változatok nagy részben MADARÁSZ FLÓRISTÓL valók, a többi vers jegyzetei, valamint a kiadások összeállítása s a források kiutatása CSÁSZÁR ELEMÉRTŐL.

1. Orfeus Dafnisnek (Tavaszi multságokról). **2. Orfeus Dafnisnek.** **3. Verseghy Eugen Kreskaynak.** KRESKAY kéziratoss versgyűjteményéből először közölte őket HATTYUFFY DEZSŐ a *Régi Magyar Könyvtár* XXII. füzetében, másodszer a jelen gyűjteményben. VERSEGHY e költeményei, irodalmi működésének legrégebb emlékei, költői levelek, melyeket szerzetes-társához és jó barátjához, KRESKAY IMRÉHEZ, intézett. Nem voltak kiadásra szánva. A fiatal pálos szerzetesek között a 70-es évek végén úgy látszik olyan önképző kör féle szövetkezet állott fönn. Titokban, a rend vezetőségének tudta nélkül, dolgoztak, nem volt határozott szervezetük, s munkásságukat nem kötötték megállapított alapszabályok. Mivel az országban szétszórva éltek, többnyire levél útján érintkeztek egymással (így hogy a legkiválóbbakat említsük, e két írón kívül még ANYOS és VIRÁG).

Czéljük a magyar nyelv művelése, eszközük a költészet, főkép a költői levél volt. Ilyen nyelvművelő igyekezet szülhette VERSEGHY e három költői levelét is. Ez a körülmény, valamint bizalmas barátsága KRESKAYVAL magyarázza, miért vannak annyira tele levelei homályos, előttünk már érthetetlen czélzásokkal és terminológiával. Homályosságukat még fokozza, hogy VERSEGHY kezdő poéta létére még nagyon küzd a gondolatok kifejezésével és formába öntésével.

Az első költeményen, a *Tavaszi mulatságok* rajzán, félreismerhetetlen FALUDI leíró költeményeinek hatása. FALUDIT VERSEGHY igen nagyra becsülte, s verseit még később (1806-ban) is lemásolta.

3. Versegly Eugen Kreskaynak. Az *Eugen* VERSEGHY-nek rendi neve, melyet csak első szerzetesi éveiben, magyar alakjával (*Jenő*) vegyest, használt. Később az Eugent *Egyenesre* magyarosította, utóbb azonban visszatért keresztnevéhez, a *Ferenczhez*. A levél nincs keltezve, de a 63—68. s 85—88. sorok czélzásaiból meg lehet állapítani, hogy 1781 nyarán kelt.

64. s köv. sorok. VERSEGHY ebben az időben a pálosok felsőgyőri rendházában, az árnyékos Bükk völgyében tartózkodott (erre vonatkozik a *hegyek allya* kifejezés), hogy a rend szabályai értelmében egy évig «remetéskedjék». Ez a remete-élet, emlékeztető arra, hogy a pálos rend, Remete Szt. Pál alapítása, egykor remete-szerzet volt, a XVIII. század végén természetesen nem felelt meg nevének.

86. sor. *Nagy Atyánk* = GINDL GÁSPÁR, a rend provinciálisa, a ki a szokásos évi visitatiót végezte Felsőgyőrött.

88. sor. *hol téged Anyád a lepedőre ki tett* = Székesfehérvár, KRESKAY születésének helye. Arról volt szó, hogy Fehérvárra küldik tanárnak vagy Nagyszombatba praefectusnak. Az utóbbi következett be. Székesfehérvárra helyette a másik költő pálos került, VIRÁG BENEDEK.

★

4. A' Magyar Henriásról. Megjelent először a bécsi *Magyar Musa* 1787. júl. 4-i számában (422. l.) V. F. jelzéssel, másodsor a jelen gyűjteményben. A *Magyar Henriás*, a melynek dicsőítésére készült e vers, PÉTZELI JÓZSEF munkája, VOLTAIRE *L'Henriade*-jának magyar fordítása.

★

5. Edgy keserves Anyának...szomoruságáról. Először a bécsi *Magyar Musa* 1787. júl. 4.-i számában (423—425. l.) V. F. jelzéssel, másodszor a jelen gyűjteményben.

*

6. Tele Pap 'Sák. Először a bécsi *Magyar Musa* 1787. okt. 3.-i számában (628—630. l.) V. F. jelzéssel, másodszor a jelen gyűjteményben.

A *Magyar Musa* szövegében a 39. sort két sajtóhiba érthetlenné teszi. Ott a sor így hangzik:

Sétálók a' *seber számos* viz partjára.

*

7. Edgy Szamos-parti fetske keserves nyögése. Először a bécsi *Magyar Musa* 1787. okt. 13.-i számában (647—649. l.) V. F. jelzéssel, másodszor a jelen gyűjteményben. A költemény allegoria, a szamos-parti fecske, a ki elkesergi földjeinek, vetéseinek pusztulását és József királytól kér védelmet, maga a költő, a kit ellenségei szabadelvű prédikációi miatt bevádoltak, megrágalmaztak a primásnál, elütöttek a pesti plébánosi állástól s József császárnál keresett pártfogást.*

*

8. A' Vitéz. 9. Szerelmes üzenet. 10. Rozilis és Dafnis. 11. Fillint. 12. Bútsúzás. 13. A' Győzhetetlen Szív. 14. Mariane' haláláról. 15. A' Rósa. 16. A' Szegfű. 17. A' Hivség. 18. Eurydice. 19. Amor és a' Halál. 20. Panasz. 21. Az Erdő 22. Dafne. 23. Szerencsétlen Szerelem. 24. Az el-hagyattatott. 25. Amor. 26. Klári. 27. Doriska. E húsz vers itt jelenik meg először nyomtatásban. Eredetijük a zirczi apátsági levéltár egy kéziratos verses füzetében van (*első Verseghy-kézirat*), mely elejétől végig VERSEGHY kezeírása. Az itt közölt költeményeken kívül van még benne több olyan költeménye VERSEGHYnek, mely később átdolgozva egyik-másik gyűjteményében napvilágot látott (azok a versek tehát, melyekből a **32. 37. 41. 42. 45. 48. 52. 53. 57. 58. 113.** számú költeményeknél közlünk változatokat). Hogy VERSEGHY

* L. Császár, Verseghy Ferencz élete és művei 25—30. l.

az egész füzetet, köztük tehát ezt a húsz költeményt is, még 1788 előtt írta, vagyis mielőtt a Kassai Magyar Museumban fölépített, arra a következő bizonyítékaink vannak:

a) Olvasható e füzetben VERSEGHYnek *Thirzis és Kloé* című költeménye, mely a Kassai Magyar Museum 1788. évfolyamában jelent csak meg nyomtatásban, de már a kéziratához képest javított szöveggel (l. a 32. vershez adott változatokat). A *Thirzis' üzenettye* című költemény (megjelent 1791-ben) első kidolgozása szintén megvan e füzetben, s alább a 42. sz. vers jegyzetében közöljük is. A két változat egybevetése bizonyítja, hogy a kis vers nemcsak megváltoztatva, hanem meg is javítva ment a sajtó alá.

b) E kézirat írása a többi fönmaradt VERSEGHY-kézirathoz képest nagyon régi, a helyesírás is sokkal avultabb. E kézirat os füzetben p. o. a *cz* és *cs* helyett még mindenütt *tz* és *ts* van; az igekötőket kötőjel választja el az igéktől (meg-marad); a hosszú kettős-jegyű mássalhangzókat még a tőszótagokban sem rövidíti (aszszony), holott később még akkor is következetesen csonkítja őket, ha ragozás vagy képzés következtében kerültek össze; a nagy kezdőbetűk régies használata még általános, stb. stb.

c) Ezen költemények — noha egy-kettő közülük elég jól cseng — még gyakorlatlan verselőre vallanak, ritmus és rím tekintetében igen sok kívánni valót hagynak fön, sőt a költői dictiójuk is igen gyakran nehézkes és darabos. Igen tanulságos ebből a tekintetből az említett két költeményt (*Thirzis és Kloé*, *Thirzis' üzenettye*), valamint a 52. 53. 57. és 58. számút összevetni az illető jegyzetekben közölt első szövegükkel.

Az a körülmény, hogy e verseknek kompoziciója, formája ép olyan tarkán változatos, mint tartalmuk, arra a föltevésre késztet bennünket, hogy nagy részüket más költői művek utánzatának tartjuk. VERSEGHY később is igen szívesen vette mintául a külföldi irodalmak (latin, német) termékeit, de míg azon verseiben, melyeket költői pályája második felében írt idegen költők hatása alatt, érvényre tudja juttatni a maga költői erejét, a szerkesztés művészetében s a költői formában fölismerszik az ő saját egyénisége, addig költői pályája kezdetén utánzó volt a szó igazi értelmében. Ezért, bár e húsz költemény eredetét pontosan megjelölni nem tudjuk, nemcsak lehetetlennek nem tartjuk, hanem nagyon is valószínűnek mondjuk idegen származásukat. Egyik-

másik nagyon emlékeztet hangjában, fordulataiban azokra az átdolgozásokra, melyeket a *Lyrische Blumenlese*-ből merített. Valószínűleg volt ezenkívül VERSEGHYnek más, eddig előttünk ismeretlen forrása is.

Különösen érdekes ebből a szempontból *A' Vitéz* című költemény, mely versszakainak párhuzamos szerkezetével, az egyes versszakok tetszetős és egészen arányosan kifejezett ellentéteivel, főként pedig ismétlődő verssoraival nagyon elüt VERSEGHY későbbi alakító eljárásától.

8. A' Vitéz.

3. sor. *Hosszú nép* = katonáinak hosszú sora.

12. Bútszás.

4. sor. *Estünk* = esetünk, sorsunk.

14. Mariane' haláláról.

13. sor. *Könyveztél estemre* = sirattad sorsomat.

15. A' Rósa.

7. sor. *Színéztén* = színlelvén, tetetvén.

16. A' Szegfű.

12. sor. *Fertál* = fertály-, negyedóra.

18. Eurydice. E költeménynek egy másolatát őrzi KRESKAYnak alább említendő (l. a **28.** vers jegyzetét) kéziratos füzete. KRESKAYnál a IX. vers az *Eurydice*, de a címe *Orfeus Euridicéhez*. Ugyanott az a megjegyzés olvasható, hogy a költemény forrása OVIDIUS *Metamorphosésének* X. könyvében az első mese (*Orpheus*). A vers azonban nemcsak nem fordítás, hanem még átdolgozás sem: pusztán a tárgyat vette OVIDIUSBÓL, Orpheus fájdalmát, de VERSEGHY sem a gondolatokban, sem a kifejezésekben nem követi mesterét. Míg a római költő csak az eredményt, Orpheus őrvongását rajzolja, VERSEGHY sokkal részletesebben, de kevesebb pszichológiai érzéssel azt a lelkiállapotot, melyben a költő volt, mikor a feleségét újra elvesztette.

Ezt a költeményt is azok közé számítjuk, melyeknek műalkata és dictionja nagyon elüt VERSEGHY megszokott módjától. Mindamellett épen e költeménynél gyanítjuk azt, hogy bár más költőtől merítette is a motivumot VERSEGHY, egészen átérezte és átdolgozta. Úgy tűnik föl előttünk, mintha a keresett mythológiai mez alól kicsillanna egy élő alak, Herpi Krisztina, VERSEGHYnek szerencsétlen sorsú barátnéja, a kitől VERSEGHYt 1786-ban fosztotta meg a barátságukat rossz szemmel néző egyházi

hatóság. (Lásd Császár, Verseggy élete és művei 24—25., 28., 30. l.). Joggal-e, nem tudjuk, de erősen hiszszük, hogy az Eurydicéért sóhajtozó Orpheus képében VERSEGHY sóvárog Krisztinája után, a kitől olyan nehezeére esett elválni. Orpheus, a mint az 1—3. versek mutatják, különben VERSEGHYnek állandó álneve volt, ezen a néven írta ifjúkori kísérleteit.

Közlésünk VERSEGHY eredeti kéziratát követi, a KRESKAY-féle másolat eltéréseit — az eltérő címet már említettük — a következőkben adjuk:

21. sor. *Könyvek zápora áztattya* ortzám.

22. sor. Zokogásimtól *szavammal* együtt...

20. Panasz.

2. sor. *Külső szív* = idegen szív.

21. Az Erdő.

21. sor. *Ajako*z = csókol.

★

28. Piramus Thizbéhez. E költeményt s a következő hármat KRESKAY IMRE, VERSEGHY volt rendtársa és barátja, őrizte meg az utókor számára. KRESKAY volt pálos szerzetes 1788-ban egy gyűjteményt állított össze régebbi és újabb magyar költők verseiből. (L. a gyűjtemény ismertetését HATTYUFFY DEZSŐTŐL, a kötet tulajdonosától, a *Katholikus Szemle* 1904. évf. 869—878. lapján.) A kötet nagy részét a pálos költők versei teszik, s itt olvasható VERSEGHYnek ez a négy költeménye (s még egy ötödik, kiadásunk 18. darabja, a melyet mi eredeti kéziratból közlünk). A költemények szövegéhez bennünket HATTYUFFY DEZSŐ dr., Fejér vármegye árvaszéki elnökének szívessége juttatott. Fogadja érte e helyen is hálás köszönetünket. A verseket, melyek itt jelennek meg először nyomtatásban, HATTYUFFY másolata alapján a kézirathoz híven közöljük, még a helyesírási különösségeket is megtartva.

Hogy e költeményeknek VERSEGHY a szerzőjük, ahhoz nem fér a legkisebb kétség sem. Nemcsak avval az aesthetikai érveléssel bizonyíthatjuk, hogy tárgyuk, hangjuk és előadásuk teljesen megegyezik VERSEGHYnek e korban, a 80-as évek második felében, keletkezett többi költeményéével, hanem még inkább avval, hogy a KRESKAY másolta 75 vers közül a szerző nevével ellátot-

tak mind csakugyan az illető költők művei. Minden aggodalmat eloszlat végül az *Eurydice* című költemény, mely KRESKAYnál is, VERSEGHY eredeti kéziratában is fönymaradt. Azért is fontos ez a költemény, mert abból, hogy a két szövege között alig van eltérés, nagyon valószínűnek tarthatjuk, hogy KRESKAY a másik négy költeményt is híven másolta VERSEGHY kéziratából.

Ugyancsak e vers igazít útba a többi négy keltének megállapítását illetőleg, a mire KRESKAY gyűjteménye nem nyújt elég támaszpontot. Az 1788-as évszám ugyanis, a mely a kézirat homlokán olvasható, a gyűjtés kezdetét és nem végét jelenti (l. HATTYUFFY, id. helyen), s a kézirat második felében már több, későbbi korból származó vers talált is helyet. Az *Euridyce* azonban, s így valószínűleg a többi is, a 80-as évek második feléből való, még az 1788. esztendő megelőző időkből, s ennek nem mond ellen KRESKAY gyűjteménye sem, a melyben ez az öt vers mind a kötet elején foglal helyet. Támogatja e föltevést belső érv is: a költemények technikája annyira kezdetleges, hogy mindenesetre VERSEGHY zsengei közé kell őket sorolnunk.

A *Piramus Thizbéhez*, KRESKAY gyűjteményében a X. vers, forrása OVIDIUS *Metamorphoses*ének a IV. könyvében a negyedik történet. Fölfogása és előadása ép oly független OVIDIUSétól, mint az *Eurydicé*.

*

29. Thizbe Piramushoz. A kéziratát és kiadását illetőleg l. az előbbi vers jegyzetét. Mint az előbbi költemény folytatása, e vers, KRESKAY gyűjteményében a XI., szintén OVIDIUS idézett helyén alapul.

14. sor. *falra tüzött tsókjaid* célzás a mondának arra a mozzanatára, hogy a szerelmesek az őket elválasztó fal két lapját csókkolták meg (OVIDIUS, *Metamorphoses*, IV: 73—80. s.). A jeletet — komikus hatás céljából — SHAKESPEARE is kiaknáztá a *Szent-Iván éji álomban*.

*

30. Penelope Ulisseshez. A kéziratát és kiadását l. u. ott. Ennek a KRESKAY gyűjteményében XIV.-es számú költeménynek forrása OVIDIUS első heroidje. Bár a tárgyat itt is egészen önállóan alakítja VERSEGHY, s megint az érzelmek festésével törődik inkább, nem pedig az eseményekkel, mint OVIDIUS,

azért a részleteken jobban fölismerszik a római költő hatása, mint az előbbieken, sőt egy pár sora majdnem szó szerinti fordítás. Ilyenek

a 7. sor az eredetiben (67.): Utilius starent etiam nunc moenia Phœbi.

a 11. sor az eredetiben (51.): ...uni mihi Pergama restant;

a 12—15. sor az eredetiben (31—35.):

Atque aliquis posita monstrat fera prælia mensa
Pingit et exiguo Pergama tota mero

..... illic tendebat Ulysses;

OVIDIUS e heroidja kedves költeménye volt a fölújítás korának. VERSEGHY-n kívül lefordították ÁNYOS és DAYKA is, sőt az utóbbi két ízben is. Fordításuk azonban, különösen DAYKÁÉ, sokkal hívebb.*

★

31. Egy Fülemüléről és a Hárfásról. A kéziratát és a kiadását l. a **28.** vers jegyzetében. KRESKAY gyűjteményében a XIX. számú. Forrását nem ismerjük, sőt egyéni vonatkozásai miatt eredeti költeménynek látszik. A mint tudjuk, VERSEGHY nagyon szerette a hárfát s művésziesen játszott is rajta, s így a költemény első felének alapja igaz. Az első versszak meg épen az előbbi költemények írására czéloz, azokat igazolja. Mind a mellett egészében nem tartjuk a verset eredeti alkotásnak, második felének keresettsége magán viseli a XVIII. század végi nyugateurópai költészet stílusának bélyegét.

★

32. Thirzis és Kloé. Először a *Kassai Magyar Museum* I. kötetének 2. negyedében (188. l.) kótákkal, másodsor KAZINCZY közölte a *Heliconi Virágok*-ban (1791), de a címét megváltoztatta *Dámon és Chloé*-ra s az utolsó két versszakot elhagyta a következő megokolással: «A' két következő strophát el-hagytam. Nyer ez által az érzékeny olvasó előtt mindig ez az igen kedves dalotska. Mert a' száraz-fa allegoriájára az epedő bátor-talan Szerelem nem vetemedik; és a' dal rövidsége szépen festi

* L. Ányos Pál versei. Kiadta CSÁSZÁR ELEMÉR. (Régi Magyar Könyvtár 23.) 245. l.

azt a' kevély Szépet, a' ki szerentsétlen Szeretőjét eggy két szóval fizeti ki». Mi KAZINCZYVAL szemben inkább a 3. versszakot tartjuk oda nem illőnek, s azt hiszszük, a vers nem nyert a két strófa elhagyásával. De hogy a vers önkényes megcsönkítése, még ha æsthetikai tekintetek igazolnák is, jogtalan eljárás volt, azt nem kell bizonyítani. Harmadszor, újra teljes szöveggel, TOLDY adta ki, VERSEGHY FERENCZ költeményei között 1865-ben s negyedszer e gyűjteményben jelenik meg.

Első kidolgozása, melynek kézírata a zirczi apátsági levéltár említett kézíratos füzetében van, két sorban eltérő változatot mutat:

14. sor. Vagy *tüzem* ha szapora.

21. sor. Lassan kezd a' *nedves* égni.

*

33. A' magyar Hazának anyai Szózatya stb. Megjelent először *külön* füzetben (1790), a következő jelzéssel: V**i a' józan és természeti tudományoknak doctora által; másodsor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben. A költemény allegoria, a megszemélyesített haza beszél az 1790/91-i országgyűlésre készülő rendekhez. A költemény a maga idejében ismeretes lehetett, híre eljutott KAZINCZYHOZ is, a ki RUMYT kéri még 1790. aug. 15 én, küldje meg neki a verset «wegen der angemommenen ungarischen Sprache» (Kaz. Lev. II: 94.).

A 38. sor jegyzetéhez. A munka, a melyre hivatkozik: Essais sur les meurs et l'ésprit des nations.

55. sor. *Gyötény* = gabonára tekerődző gaz.

125. sor. *Potzik* = egér.

126. sor. *Tserebül* = cserebogár.

131—144. sor. VERSEGHY itt első sorban magára gondol. L. a 7. vers-hez írt jegyzetet.

*

34. Emlékeztető Oszlop stb. Megjelent először *külön* füzetben (1790), másodsor KAZINCZY *Orpheus*-ában (II: 219. s köv. l.), harmadsor KAZINCZY *Heliconi Virágai*-ban Hálá adás az Ország Rendeihez czímmel, negyedszer és ötödször CSELKÓTÓL kiadva a *Válogatott darabok* első és második kiadásában

Hálaadás a magyar nyelvért czímmel, hatodszor TOLDYNÁL, hetedszer a jelen gyűjteményben. Az első kiadás a budapesti könyvtárakból hiányzik, a vidékiek közül sem tudtuk egyikből sem megszerezni, így kénytelenek vagyunk a második kiadásból idézni (de VERSEGHY orthographiájával). KAZINCZY *a' Magyar nyelv Bol-dogitóihoz* czímmel akarta közölni (l. levelét DÖME KÁROLYNAK 1791. ápr. 1-én, Kaz. Lev. II: 181.), és bár szándékától később elállott, még 1802-ben (okt. 31.) is VIRÁGNAK írván hivatkozik reá (u. o. 499. l.). A költemény folytatása az előbbinek, még az allegorikus forma is meg van tartva.

★

35. A' Teremtésről. Csak az I. éneke készült el és jelent meg először a *Kassai Magyar Museum* II. kötet 1. negyedében a 20. s köv. lapokon; másodszor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben.

A költemény, már az akkori viszonyokhoz képest, nagy föl-tűnést keltett. RÉVAI Planumában «felicis et facilis laboris cla-rum specimen»-nek nevezi (Planum erigendæ societatis 89. l.), BARÓTI SZABÓ DÁVID pedig egész verset ír a dicsőítésére és ki-adja a Museumban (II: 264—265. l.). Közöljük a verset egész terjedelmében:

Versegi társunkhoz.

Új tsudákat adsz előnkbe,
A' midőn etsetre kelsz,
'S a' Világnak alkotását
Verseгим! le-képezed.

Fontra, számra, sorral osztod
A' zavar' temérdekít,
'S egy rakásra hánytt milétit
Szép tagokra hímezéd.

Tsillagokkal el-borítottod
A' nagy Égnek udvarit;
'S Nappal, Hólddal ékesítvén,
E' Világra fényt emelsz.

Áldozatnak és Keletnek
Rendbe szedted úttyait:
Dupla sarkot adsz az Égnek
Dél' meg' Éjszak' oldalinn. —

A' midőn el-hagyna Földet,
Illy magasra Dédalus,
Sem, midőn Egekbe menne,
Pégazus ki nem repült. —

Tsak repülly tovább-is! a' míg
Talpra nem fog állani
Mind az, a' mit ékes elméd
El-tökélle végzeni.

Néked addig a' borostyánt
Meg-kötendik Hived; —
És, ha majd le-szállsz közikbe,
Homlokodra fel-teszik.

16. sor. *Gépeley* = gép, gépezet; itt testrészt, a test gépezetének alkatrésze.

33. sor. *Iábbagni* = a lebegni mély hangú s erősebb jelentésű párja.

66. sor. *Anson* = lord George Anson, angol tengernagy (1697—1762), körülhajózta a Horn fokot és a Jóremény fokot.

93. sor. *Föld-fentő*; *zentő* = kerék-küllő, föld-fentő tehát a föld sugara.

196—198. sor. Mai műnyelven: a vonzás fordítva aránylik a vonzó testek távolságának négyzetével.

205. sor. *Kissze* = készítesse.

★

36. A' Boriszák. Először a *Kassai Magyar Museum* II. köt. 2. negyedében (131. l.), másodsor VERSEGHY *Mi a' Poézis* című kötetében (1793) a függelékül közölt Költeményes Enyelgések közt, harmadszor TOLDYNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. Forrása LESSING kis verse, melyet VERSEGHY a RAMBERTől gyűjtött *Lyrische Blumenlese* I. kötetében olvasott (50. vers). A kis verset KAZINCZY is átültette (*Orpheus* I. köt. 136. l.) Összevetésül közlöm az eredetit és KAZINCZY fordítását.

Die Gewissheit.

Hólnap.

Ob ich morgen leben werde

Weiss ich nicht gewiss:

Aber wenn ich morgen lebe,

Dass ich morgen trinken werde

Weiss ich ganz gewiss.

Még hólnap érem-é? nem-é?

Azt nem tudom!

De, ha hólnapra virradok,

Hogy hólnap kantsót forgatok

Bezzeg tudom!

LESSING.

KAZINCZY.

KAZINCZY nagyon büszke volt a maga fordítására. Elküldi a magáét is, VERSEGHYét is RÁDAY GEDEONNAK (1792. febr. 13.) és megkéri, legyen ő a bíró, melyik jobb. Aztán így folytatja: «Én azt tartom, jobb az enyém. A' Versegi fordítása hideg vérrel van csinálva; az enyém crapulás fővel, melly még akkor is szédeleg az előbbi kancsó forgatástól». (Kaz. Lev. II: 249.)

★

37. A' Régiség. Először a *Kassai Magyar Museum* II. köt. 2. negyedében (131. l.), másodsor a *Mi a' Poézis*-ben, har-

madszor TOLDYNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. KAZINCZY azt jegyzi meg e versre (az előbbi vers jegyzetében említett levelében), hogy «nevetséget indított mind azok előtt, a' kik olvasták. Én szégyenleném magaménak mondani; 's malgré ses rimes nem tarthatom versnek».

A költemény első kidolgozása, mint a zirczi apátsági levéltárban lévő kézirat bizonyítja, két sorral hosszabb volt, a negyedik sor után még a következő két sor volt beiktatva:

A' régi tölgyfa el dől,
A' régi kedves el hül;

★

38. Rozilishoz. Először a *Kassai Magyar Museum* II. kötet 2. negyedében (131—132. l.) *A' Barátság* czímmel, másodszor a *Mi a' Poézisben*, harmadszor VERSEGHY *Magyar Aglájájában* (VERSEGHY maga készítette dallamával), negyedszer TOLDYNÁL, ötödször MADARÁSZ FLÓRIS kiadásában (Verseggy Ferencz válogatott lírai költeményei), hatodszor a jelen gyűjteményben. A költemény forrása a *Lyrische Blumenlese* II. köt. 19. verse. KAZINCZY igen szerette VERSEGHYnek e kis dalát. A **32.** vers jegyzetében említett levelében nagyon megdicséri: «Gyönyörködve olvastam a' Museum utolsó darabját. Gyönyörködve különösen . . . Verseginek Barátságát.»

A második és harmadik kiadás között, a melynek alapján a szöveget közöljük, apró eltérések vannak. Megváltozott a címe (*A' Barátság* helyett *Rozilishoz*), azonkívül a régebbi szövegezés szerint az 1. sorban Rozilis helyett *Leányka*, a 2. sorban kérsz helyett *kérsz-e*, a 10. sorban még helyett *míg* olvasható, s a 12. sor így hangzik: *jó barátok lehetünk.*

★

39. Thirzis' sirja felett. Először VERSEGHY művében *Rövid Értekezések a' Musikáruul*. VI Énekkel (1791) kótákkal, másodszor ugyancsak kótákkal a *Kassai Magyar Museum* II. köt. 4. negyedében (1792: 483. l.), harmadszor a *Mi a' Poézisben*, negyedszer TOLDYNÁL, ötödször a jelen gyűjteményben.

A VERSEGHY-től kiadott két nyomtatott szöveg nem tér el egymástól; később azonban, de még a 90-es évek közepén újra kidolgozta. Ez a kéziratos szöveg, mely az előbbinél bővebb és szebb, így hangzik:

Mit gyötröd árva szívem
 mély búddal mellyemet?
 Ah! szünny meg verni bennem
 's végezd el éltemet!
 Adgy vissza Thirzisének
 kit elföd e' halom!
 Mi haszna életemnek
 ha őt nem bírhatom.

Ő volt ez ál világban
 egyetlen kedvesem
 övéle ah! e sírban
 enyészik mindenem.
 O sors! ha elragadtad
 ölemből kincsemet
 csak gyötrelmekre hagytad
 keblemben lelkemet.

★

40. A' Szabadság. Először a *Rövid Értekezések* énekei között, másodszer a *Mi a' Poézis*-ben, harmadszer TOLDYNÁL, negyedszer MADARÁSZNÁL, ötödszer a jelen gyűjteményben. Az első és második kiadás között jelentéktelen nyomda-technikai eltérések. KAZINCZY ki akarta adni az 1792-i *Heliconi Virágok*-ban (I. levelét RÁDAY GEDÉONHOZ 1791. decz. 15. Kaz. Lev. II: 231.), de az egész kiadás elmaradt, mivel nem kapott reá kiadót. Érdekes összevetni e verset PETŐFI mottójával:

Szabadság, szerelem,
 E kettő kell nekem.
 Szerelmemért feláldozom
 Az életet,
 Szabadságért feláldozom
 Szerelmemet.

VERSEGHY azonban a szabadság szóval játékot űzve (először a népszabadságra, azután az egyéni függetlenségre értve) épen az ellenkező következtetést vonja le.

★

41. Thirzis és Laura Először a *Rövid Értekezések* énekei között, másodsor a *Mi a' Poézis*-ben, harmadszor TOLDYNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben.

Az első két kiadás szövege között csak apró, interpunctiók eltérések vannak. A zirczi apátság levéltárban van azonban még két kézirat változata, az egyik még 1788 előtt keletkezett, úgy hogy a költemény első kidolgozásának kell tartanunk. Így hangzik:

THIRZIS ÉS FILLIS.

Thirzis.

Lyánka! vald-meg kedvesednek,
minap egy meg-tsókola,
azt én láttam egy bokornál
's irigységem gyullada.

Fillis.

'S mi gondgya arra szivednek,
hogy úgy tett, mint tennél te!
Mintha nyalni tsak te tudnál:
tsókolni tud úgy mint te.

A másik változat a költemény megjelenése (1791) után készült:

THIRZIS ÉS LAURA.

Thirzis. Laura: vald meg: e' napokban
Dámon néked cselt vetett?
Csókot hallék ablakodban;
és ez engem meglepett.

Laura. 'S azt nehezled a' lepkének,
hogy rósádat érdesé?
Csókja egy illy szélelmének
szívemet nem illeté.

A háromféle változat igen érdekes világot vet VERSEGHY költői egyéniségének fokozatos fejlődésére. A tartalom egyre finomabb, költőibb lesz; a ritmus, rímelés is egyre tökéletesebbé válik.

42. Thirzis' üzenettye. Először a *Rövid Értekezések* énekei között, másodszer a *Mi a' Poézis*-ben (a két kiadás szövege között csak interpunctiók eltérések), harmadszer TOLDYNÁL, negyedszer MADARÁSZNÁL, ötödször a jelen gyűjteményben. A költemény forrása a *Blumenlese* II. köt. 36. l.

A költemény első kidolgozása, mely még 1788 előtt készült, a zirczi apátsági levéltárban van. E kidolgozásban így hangzik a vers:

Amor' postája.

Amott szunnyad, meg-dölvén egy halomra
's a' szép rósák közt nevetvén Amorra
a' szépség' aszszonya.
Egek postáji! tsendes zefir szellők
mondgyátok meg, ha tanyájához jöttök,
hogy ájul pásztora.
Ha álmában láttyátok mosolyogni
kérjétek lassan, hogy engem szenvedni
ne hagygyon már tovább.
'S ha felébredvén igiri szerelmét,
hozzátok vissza énhozzám beszédgyét
ah! mennél hamarább.

*

43. Egy jó szívből költt Szatira stb. Megjelent először, névtelenül, *külön* füzetben 1791-ben, másodszer TOLDYNÁL, harmadszer a jelen gyűjteményben. A szatirát, ép úgy mint *A' Teremtésről* szóló tankölteményt, sokat olvasták megjelenése alkalmával, sőt BATSÁNYI a Museumban (II. kötet 147 l.) mint «ismeretes» költeményre hivatkozik, s idézi két «szép» sorát. A költemény álom formájába öntött allegoria: a XVIII. századvégi irodalmi viszonyoknak, a heves tollharczoknak, ellenségeskedéseknek rajza és bírálata. Egy pár homályos czélzását iparkodunk alább megfejteni, de van több olyan is, melyre még elfogadható feltevést sem tudunk adni. Mentségünkre szolgáljon, hogy még a maga korában sem értették teljesen; BATSÁNYI azt írja róla, hogy «nem elég egyenes itélettel készült», azaz nem elég világos. KAZINCZY evvel szemben így nyilatkozik: «Egyszer pedig egy Satirát írt, és azt ki is nyomtattatá, mellyben meg nem nevez senkit, de kitalálhatónak festvén széltében öszve gázol másokat». (Levele KIS JÁNOSNAK, 1807. szept. 15, Kaz. Lev. V: 152.)

27. sor. *Talabor* = terebélyes, téres, terjedelmes (l. CZUCZOR-FOGARASI, A magyar nyelv szó-tára, VI. k.).

46. sor. *Fets-tej*, csak PÁPAI-PÁRIZ szótára (Bodtól javított kiadás) ismeri = «mindjárt a szülés vagy ellés után, Colostrum, lac a partu primum».

58. sor. *Gautier*. VERSEGHY a következő munkára czéloz: Az utak és utcák építésének módja, mellyet irt G. ur, Mostan pedig magyarul ki-adott Kováts Ferentz, Pozsony és Kassa 1778.

71. sor. A tenyeres költő RÁJNIS JÓZSEF, bizonyítja a jelzője is «messzehagyító (ἐκρηβόλος)» a mi RÁJNISnak volt epithetonja. (L. KAZINCZY, Magyarországi utak, Olesó könyvtár 16. l.) A gyömbérral rakott kosár (74. sor) szintén RÁJNISra czéloz, ő írja *A' Magyar Helikonra vezérlő Kalaúz* bevezetésében: «Félre! félre tudatlanak! félre tí-is félszeg Magyarkák! térjetez-ki az útból! ne-is kérdezzetek: honnan? vagy, hová? — — — gyömbért viszek; nem néktek-való».

82. sor. Az éleemes (élemedett) író BARÓTI SZABÓ DÁVID.

90. sor. Az ifjú BATSÁNYI JÁNOS.

119—120. sor. A bajszos ajakú, szittyai ábrázatú, de francia ránczra szabott köntösű báb valószínűleg a *francziásokot* akarja jelképezni.

120—123. sor. Az olasz báb GVADÁNYI.

A 137. sorban előforduló *dominós úr*-nak és a 156. sor *dühödő bajnok*-nak kilétét nem tudjuk, de nem hiszem, hogy VERSEGHY valamelyikben nem KAZINCZYt akarta rajzolni.

197. sor. *Ragyiva* = gyorskezü, serény.

★

44. Ajánló levél stb. Először a *Mi a' Poézis*-ben, másodszor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben.

A 29—31. sorokat azon verselők ellen intézi VERSEGHY, a kik nem szedik időmértékre a verseiket (*mértéktelen újjal öszve-zaggattyák a' húrokat*), hanem a verselés hagyományos módját folytatják.

★

45. A' magyar Kisasszonyokhoz. Először a *Mi a' Poézis*-ben, másodszor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben. Forrása a *Blumenlese* I. köt. 1. és III. köt. 1. verse. A köl-

teménynek sok reális, VERSEGHY életéből vett vonatkozása van. Tény az, hogy VERSEGHY *Klió*-val és *Uranid*-val foglalkozott: megírta MILLÓT francia műve nyomán *A' világnak közönséges történetei* című történelmi művét, és *A' Teremtésről* szóló csillagászattani tárgyú tankölteményét (l. a 35. sz. verset). Az is való, hogy történelmi munkájáért sok támadásnak volt kitéve, sőt meg is büntették érte. L. alább az 60. vershez írt jegyzetet. V. ö. a költemény célját illetőleg e verssel RÉVAI bevezetését, melyet az Elegyes versek énekei elé (117—118. l.) írt.

Első kéziratos kidolgozása (a zirczi apátság levéltárában), a helyesírási eltéréseken kívül nyújt egy-két változatot.

5. sor. hárfámon *Venus'* gyermekének.

42. sor. *És rendbe szedte köntösit.*

46. sor. És a' mit én tsak éneklettem.

70—71. sor. Ha egy szerelmes *húnyorgással,*
Egy *tiszta tsókkal,* kéznyomással.

75. sor. Hív *pásztorának* karja közt.

81. sor. Meg *díszesíti* híremet.

A költeménynek egy későbbi kidolgozását őrzi a zirczi apátsági levéltár. Ez a harmadik kidolgozás nemcsak részletesebb mint az első kettő, hanem a technikája fejlettebb és több benne a költőiség. A címe is megváltozott.

Diána.

Még akkor, hogy friss kellemekekkel
fakadni kezdtek életemnek
virággal tellyes napjai
's lassankint a' kül ingerekkel
megösmerkedtek izletemnek
érzékeny kívánságai;

szívcsüggedéssel nézegettem
a' nyájas asszonyok nemének
mosolygó ékességeit
's nagy ihletéssel emlegettem
hárfámonn Czipris gyermekének
bűbajos édességeit.

De ah! dalomra bosszonkodván
a' tisztaságnak istensége
sok izre törte lantomot;

's érzésim ellen asszonykodván
 Amornak e' nagy ellensége
 leszidta nyájasságomat.

Elvont magával egy pusztának
 homállyal torlott erdejébe,
 hol zárva tartya vadgyait
 's két ránczos homlokú Músának
 átadta kedvetlen kezébe
 szívemnek indulattyait.

Cliónak titkos könyvsorából
 megirtam én itt őseinknek
 izetlen kábaságait
 's kiütvén ádáz barlangjából
 darázskint rajja szentyeinknek
 lemarta tollam fajjait.

Urániátúl jobbat várván,
 fonnyadt ölében felhevültem
 az égnek vizsgálására
 's napunknak birtokit megjárván,
 a' csillagoknak felrepültem
 végetlen tartományira.

De száraz inyü oskolája
 veszélyes elmefuttatással
 csak lankasztotta lelkemet
 's szemének haldokló szikrája
 érzésre készítő bájolással
 nem élesztette szívemet.

Illy háladatlan fáradságnál
 a' búban szinte megmerülvén
 nem győztem végre senyvetem
 's egy estve tellyes holdvilágnál
 Diána' kertyét megkerülvén
 kerestem régi kedvemet.

Oh szüz! mit vétett éneklésem
 hogy szitkozódó háborgással
 szét törted kedves lantomot?
 Hajdan szerelmes édelgésem
 nem illy keserves hervasztással
 fizette fáradságomat.

E' szók közt mélyen sóhajtottam,
 ammint mellettem megrezzentek
 egy zöld bokornak ágai

's melly álmélkodva sajditottam,
 hogy karjaikból felserkentek
 Cziprisnek egy pár rabjai!

Endimionnal ünnepelte
 a' tisztaságnak istensége
 Diána, édes titkait;
 's még hajbozótit elrendelte,
 szívemnek méltó hevéssége
 szemére hányta gáncsait:

«Te itt, a' czinkos éjszakának
 egy szemfényvesztő rejtekében
 röst pásztorodnak karjainn?
 Ki nappal Amor' hárfájának
 szent udvarodnak zártt körében
 felindulsz nyájasságain?»

'S a' mit szemérmes nyájasságból
 nem mertek hajdan énekelni
 kobzomnak tiszta húrjai,
 azt elpalástolt pajkosságból
 nem átallották ünnepelni
 rendetlen szíved vággyai?»

— Ő illy szavakra eltakarta
 fejére tűzött fátyolával
 pirulhatatlan arczeit,
 's a' kormos éj is elzavarta
 egygy nagy felleeknek sátorával
 a' holdnak gyöngysugarait.

De én azonnal elsiettem
 szép Eratónak udvarához
 's leírtam néki sorsomat.
 Ő ammint szívét kérlelgettem
 mosolygva vonzott oldalához
 's elszéllyesztette gondomat.

Hallván Diána' csábitását
 csak lágy feddással rosszallotta
 szívemnek hitszegéseit
 's elvégre kivántt pártfogását
 igérvén, öszve forrasztotta
 törött lantomnak részeit.

Azóta megmeg csüggedéssel
 csudáalom asszonyink nemének
 hatalmas ékességeit

's hárfámonn tellyes ihletéssel
éneklem Czipris' gyermekének
ártatlan édességeit.

Vadássza bátor a' bajfákat,
ki táborversben harsogtattya
Bellona' véres harczeit,
vagy a' ki csak komor Musákat
tisztelvén, lábra zokogtattya
fájdalmas indulattyait.

Ha nékem rósabokrétával
vig kobzomat felékesítik
az asszonymemnek ujjai
's egykét futékony csókocskával
szerelmes dallyát megdűcsítik
szívének lobbanásai;

ha versemet halk czimbalmával
szavát követvén, eldalollya
hű kedvesének karja közt
's átkötve lángszin pántlikával
a' zsembesektül eltitkollya
tilalmas dombocskái közt

's ha végső napja életemnek
kerülhetetlen alkonyával
végezvén lantolásomat,
feltartya hírét énekemnek
's friss nefelejsnek illattyával
meghinti olykor siromat,

sem a' negédes bíboroknak
gondokra termett felségével
örömben töltött életemet,
sem a' dücsöültt bajnokoknak
veszély közt szerzett érdemével
fel nem cserélem béretem.

5. sor. *Tzipris' gyermeke* = *Ámor*.

*

46. A' Rósához. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vershez írt jegyzetet. Forrása a *Blumenlese* IV. köt. 20. verse.

*

47. Klóris a' Fülemléhez. Először a *Mi a' Poezis*-ben,

másodszor TOLDYNÁL, harmadszor MADARÁSZNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. Forrása a *Blumenlese* I. köt. 7. verse.

2. sor. *Forradék* = forrás.

★

48. Az esküvő Szerelmes. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi jegyzetet. A költemény forrása a *Blumenlese* I. köt. 10. verse, melyet összevetés kedvéért itt közlünk.

Der schwörende Liebhaber.

Ich schwör' es dir, o Laura, dich zu hassen,
Gerechten Hass schwör' ich dir zu.
Ich schwör' es allen Schönen, sie zu hassen,
Weil alle treulos sind, wie du.
Ich schwör' es dir, vor Amors Ohren,
Dass ich ... ach! dass ich falsch geschworen.

LESSING.

A zirczi apátsági levéltárban őrzött első kidolgozása a következő eltéréseket mutatja:

4. sor. *A' Leányok' ál Nemének.*

10. sor. *Tsókolódva* szálldogál.

13. sor. Kis fiának *szent* tegzére.

★

49. Az álomban vett Tsók. A kiadásokat illetőleg l. a **45.** vers jegyzetét. Forrása egy névtelen szerző német verse.

★

50. Laura Thirziszhez. A kiadásokat illetőleg l. a **45.** vers jegyzetét. A költemény szabad utánzás. Eredetijét KLEIST írta.

★

51. Az egyenetlen Hartz. A kiadásokat illetőleg l. u. o. Forrása a *Blumenlese* II. köt. 10. verse.

★

52. Szenderedő Thirziszre. A kiadásokat illetőleg l. u. o. Forrása a *Blumenlese* I. köt. 13. verse.

A zirczi apátsági levéltárban őrzött korábbi kézirat a következő eltérést mutatja:

1. sor. Estvéli szelleitek! *ne zúgolódjatok.*

★

53. A' Szemérmes Leány. A kiadásokat illetőleg l. u. o. Forrása a *Blumenlese* I. köt. 18. verse. A mint a közlendő német vers bizonyítja, VERSEGHY fordítása megbírja az összehasonlítást.

Die Schamröthe.

Meine Mutter fand im Hain
 Mich mit Lindorn ganz allein;
 Und ich ward wie Blut so roth:
 Darum schmäht sie sich fast todt.
 War es denn so wunderbar,
 Dass ich roth geworden war?
 Fänd' ich sie mit ihm allein,
 O! sie sollt' es auch wohl seyn!

A zirczi apátsági levéltárban őrzött eredeti kidolgozás a következő eltéréseket mutatja:

1. sor. Tegnap engem *Thirzisemmel.*

9. sor. Majd halálig *öldöklött.*

★

54. Dámon és Dóris. A kiadásokat illetőleg l. a 47. vers jegyzetét. A költemény forrása a *Blumenlese* I. köt. 14. verse.

★

55. A' Házasság' Istene. A kiadásokat illetőleg l. a 45. vers jegyzetét. Forrása a *Blumenlese* I. köt. 24. verse.

Az eredeti kidolgozásban (zirczi apátsági levéltár) a 8. sorban *hogyha* helyett *ha te* olvasható.

★

56. A' hideg vérű Leányka. A kiadásokat illetőleg l. a 47. vers jegyzetét. Forrása a *Blumenlese* I. köt. 32. verse.

★

57. Fillisnek Panaszi. A kiadásokat illetőleg l. a **45.** vers jegyzetét. Forrása a *Blumenlese* VI. köt. 7. verse.

Első, kéziratban (zirczi apátsági levéltár) fennmaradt kidolgozása a következő:

Oh e' forrásnak partya' mellett
 andalgott sokszor Dámonom!
 Ez akkor¹ mely szeliden tsörgett
 és ah! mely szép volt pásztorom!²
 Mit? Dámont, pártütő szerelmem!
 még szépnek festheted?
 Ah! tsendesedgy, erőtlen szívem!
 Nem érte ég tüzed.

Hajnalkor tsendes énekléssel
 megjártam berkünk' réttyeit,
 's megszedtem néki gondos kézzel
 Flórának legszebb kintseit.
 Mit? Dámont, pártütő szerelmem
 még emlegetheted?
 Ah! tsendesedgy erőtlen szívem!
 Nem érte ég tüzed.

Orozva ültem oldalához
 ha fél-mosolygva szunnyadott;
 's ha tsókkal értem homlokához
 véletlen ő is meglöpött.
 Mit? Dámont, pártütő szerelmem!
 igaznak vélheted?
 Ah! tsendesedgy erőtlen szívem!
 nem érte ég tüzed.

Szerelme bádgyadó szemében
 mely bájos tüzzel tsillogott!
 Melly boldog voltam, ha ölében
 szép dallya közt el altatott.
 Mit? Dámont, pártütő szerelmem
 hivemnek színeled?³
 Ah! tsendesedgy erőtlen szívem!
 nem érte ég tüzed.

¹ Javítva: *Gyöngyhabja* mely szeliden stb.

² Javítva: 's mely szép volt *akkor* pásztorom.

³ Javítva: *Hivemnek festheted?*

Hogy egyszer tettetett haraggal
 el vontam tölle képeimet
 ah! melly keserves háborgással
 kérlelte tsalfa szívemet!
 Mit? Dámont, pártütő szerelmem!
 szelidnek nézheted?*

Ah! tsendesedgy erőtlen szívem!
 nem érte ég tüzed.

Dorisnak látszik hizelkedni
 s pirulva futtya színemet.
 Hitetlen! jójj tsak engesztelni!
 meg nem botsátom vétkedet.
 Mit? sírok? és te pártos mellyem!
 még Dámont séreled?
 Ah! érzem én, meg-győzött szívem!
 hogy érte ég tüzed!

*

58. A' vén Leányok. A kiadásokat illetőleg l. a 47. vers jegyzetét. Forrás I. P. Uz verse: An Galathee.

Eredeti kidolgozása, a zirczi apátsági levéltárban, a következő eltéréseket mutatja:

26—27. sor. Ha engem e' *komoly rabságból*
jó voltotok fel szabadít.

34—36. sor. «Menny!» *úgy mond végre a' legéltesb*
«menny Ámor! — Még a' vén leány is
örömmel hódol újadnak.»

A 40—41. sorban kifejezett gondolatot az első kidolgozás egy sorba vontta össze: 's *míg béke főben mind a' négyet.*

A 39. sorban a nyomtatott szöveget egy sh. rontja; *visza.*

*

59. Kutyám' Ditsirete. A kiadásokat illetőleg l. u. o. A költemény megírására volt elég alapja VERSEGHYNEK. L. a 7. 45. s még inkább a következő vershez írt jegyzeteket.

36. sor. *Ebcsata* s az 51. sor *csatánként* = csapat, csapatonkint.

*

* Javítva: Szelidnek *színeled?*

60. (Koppi Károlynak.) Kézirata a kegyesrendiek váczai gimnáziumának irattárában volt, onnan közölte CSAPLÁR BENEDEK ABAFI Figyelőjének XXIII. kötetében (1887) a 206–207. l., másodsor itt jelenik meg. A kézirat azóta — úgy látszik — elkalódott, legalább mikor az egyik kiadó (Császár) személyesen járt Vácra, hogy fölkutassa, már nem volt föllelhető. Azért vagyunk kénytelenek a verset CSAPLÁR átírásában közölni. A vers missilis levél, s címéül mi választottuk KOPPI KÁROLY nevét, a kihez VERSEGHY e levelet 1793. okt. 28. napján írta Nagyszombatból. VERSEGHY-t a 45. vers jegyzetében említett MILLÓT-fordítás miatt a király három hónapi fogságra ítélte, a melyet a primás rendeletéből a nagyszombati szemináriumban, a kispapok között kellett eltöltenie. Fogságában írta ezt a verses levelet legjobb barátjának, KOPPI KÁROLYNAK, a ki akkor a pesti egyetemen a világtörténelem tanára volt.*

13. sor. *Szent cása* = a kispapok lakása.

14. sor. *Talabor* l. a 43. vers 27. sorához írt jegyzetet.

23. sor. Nagyszombat *népe* = a kispapok.

63. sor. *Könyvem* = a MILLÓT-fordítás.

*

61. A' Kétség. Először közölte VERSEGHYNEK a zirczi apátság levéltárában lévő második kéziratot gyűjteményéből** MADARÁSZ i. m., másodsor a jelen gyűjteményben.

Ugyancsak a zirczi levéltárban megvan e költeménynek korábbi kidolgozása. A címe itt: *A' kétes szerelem*, s első versszaka így hangzik:

* L. az eseményre vonatkozólag CSÁSZÁR ELEMÉR értekezését: «Verseghy és a censori hivatal» a Századok 1900. évfolyamában és ugyanannak «Verseghy Ferencz élete és művei» című munkája VI. fejezetét.

** A zirczi apátsági levéltárban VERSEGHYNEK négy kéziratot verses gyűjteménye van. Az elsőről, mely 1788 előtt keletkezett, a 8. vershez írt jegyzetben szoltunk; a második 1788–1793 közötti időközből való és a *Mi a' Poézisben* megjelent költeményeket tartalmazza, úgy, a mint nyomtatásban és így gyűjteményünkben is olvashatók. E kéziratból közöljük jelen 61. költeményt is. A harmadik füzetről az 62. vershez írt jegyzetben, a negyedikről a 106.-hoz írt jegyzetben emlékszünk meg.

'S hát tsak meg nem illetődik
szíved kétes sorsomon?
's hogyha szívem ég 's gyötrődik,
nem sajnálkodsز lángomon?
Meg nem lágyulsz, ha könyvezve
meg szorítom kezedet,
vagy ha mellyem senyvedezve
sohajtozza nevedet?

*

62. Psichéhez. 63. A' Frigykötés. 64. A' Madarász. 65. Pamina és Papagéno. 66. Sarastro és a' Kar. 67. A' Szónok és egy Pap. 68. Monostatos. 69. Sarastro. 70. A' Gyéniusok. 71. Pamína. 72. Papagéno. 73. Egy Nemes Jérczéhez. 74. Klóris és Dámon. 75. Dorkához. 76. Dámonhoz. 77. A' Képzet. 78. Czidli. 79. Rozilis és Dámon. 80. Thirzis' érkezése. 81. Számieil. 84. Egy magyar asszonyra. 85. Szentjóbi Szabó László' halálára. 86. Az Inn' vizéhez. 87. Laura' képéhez. 88. Laurához. Ezek közül a **64—66.** és a **71.** VERSEGHYNEK *Rikóti Mátyásában* (1804), az **62. 68. 81. 85—88.** MADARÁSZ-nál jelentek meg, a többi itt lát először nyomdafestéket. E 25 vers, több más az Aglájában megjelent költeménnyel együtt (l. a **89. 106. 136. 138. 152. 153. 159—161.** számúakat) VERSEGHYNEK egy harmadik, sajátkezűleg írt gyűjteményében található, melyet ép úgy mint az elsőt (l. az **8—27.** versek jegyzetét) és a másodikat (l. az **61.** vers jegyzetét) a zirczi apát-sági levéltár őriz. A gyűjtemény összeállítása kétségtelenül abban az időközben történt, mely VERSEGHYNEK fogságból való kiszabadulása és az Aglája megjelenése között eltelt, vagyis 1803 és 1806 között. Ezt a föltevésünket kétségtelenné teszi egyfelől az a hármaskörűlmény, hogy megvannak benne a fogsága alatt írt költemények (**67. 70. 84—88.**), hogy a helyesírása már teljesen az, a melyet VERSEGHY fogsága után használt (*cs, cz* és az *eggy*-ben a *gy* megkettőzése), végre hogy a tárgyrag előtt a nyílt *a* kötőhangzó előtt rendszerint a zártabb *o*-t használja, másfelől, a második határpontra vonatkozólag, bizonyítékul szolgál az, hogy az Aglájában egyes versek javítva jelentek meg, és e javításokat, változtatásokat ebben a kéziratban tette meg VERSEGHY. Hivatkozunk itt különösen a **136.** számú költeményre, a mely a kéziratban ezt a kettős címet viseli: A' Ta-

vasz. Laurához kikeletkor. Tele van javításokkal. A kéziratban egy versszakkal hosszabb, de ez utólag ki van törölve. Ép így a **106.** és **138.** sz. költemények szintén jelentékeny javításokkal jelentek meg az Aglájában. Sőt nagyon valószínűnek tartjuk azt a föltevést, hogy VERSEGHY egyenesen ezen kéziratot füzetből válogatta ki, melyik versét bocsássa közre az Aglájában, melyiket ne, s azokat a verseket, melyek csakugyan megjelentek, czeruzával keresztül húzta.

A második fontosabb, de nehezebben eldönthető kérdés, mily időből valók maguk a költemények? Egy párról biztosan tudjuk, hogy 1795-ben és a reá következő években készültek, VERSEGHY budai és ausztriai fogsága alatt; az is majdnem kétségtelen, hogy az egy ciklust alkotó **64—72.** számú versek még 1795 előtt készen voltak: kettőről (**67. 70.**) biztosan tudjuk, s a ciklus egyes tagjai oly szorosan tartoznak össze, hogy az egész valószínűleg egy időben keletkezett; a többiről azonban csak annyi bizonyos, hogy 1793 után születtek, mert az addig írt költeményeket VERSEGHY másik két kézírata őrzi. Talán nem csalódunk, ha fölteszszük, hogy nem sokkal 1793 után keletkeztek ezek is, mutatja tartalmuk s még inkább költői dictiójuk és verstechnikájuk, mely még határozottan alacsonyabb színvonalon áll, mint az Aglájában megjelent költeményeké.

Mivel a kéziratban a költemények nem időrendben követik egymást, a kéziratot másolatnak kell tartanunk, még pedig graphikai alapon olyan másolatnak, melybe VERSEGHY a szétszórtan megfogalmazott verseit egyfolytában másolta bele. Megjegyezzük, hogy a kézirat csonka, s elveszett része foglalhatta magában az Aglája többi költeményét s talán olyanokat is, melyek ott meg nem jelenvén, elvesztek.

62. Psichéhez.

22. sor. *Kémezel* = kémlsz, keresel.

A **64—72.** versek, a mint említettük, szorosan összetartoznak, mind abból a német operaszövegből vannak szabadon fordítva, melyet GIESECKE, illetőleg SCHICKANEDER írtak MOZART Varázsfuvolájához. Hogy megérthessük, miért fordította le VERSEGHY egy operaszövegnek, hozzá még nem is elsőrangú operaszövegnek, kilencz énekét, s hogy behatolhassunk ezekbe a látzólag misztikus költeményekbe, előre kell bocsátanom egy pár szót. Az opera szerzői, MOZART és SCHICKANEDER, a kik mind a

ketten szabadkőművesek voltak, tagjai a «Zur gekrönten Hoffnung» című páholynak, a Varázsfuvolában a szabadkőművességet dicsőítették. Abban az időben írták meg, a mikor Ausztriában II. József halála után a szabadkőművességet azzal kezdték vádolni, hogy államellenes törekvéseket istápol. A két szerző ezzel szemben azt akarta bizonyítani, hogy a szabadkőművéségnek politikai céljai nincsenek, mert ez ellenkeznék is elveivel. A szabadkőműves szövetség ideálja az erkölcsileg tiszta emberiség, a mit emberbaráti szeretettel iparkodik megvalósítani. Ennek a törekvésnek igazolása a Varázsfuvola, a mely egy allegorikus történet keretében vezeti az olvasó elé a szabadkőműveseket nagy munkájukban. Az operát 1791-ben adták először Bécsben, és a szöveggönyv 1792-ben jelent meg.* Ha meggondoljuk, hogy VERSEGHY tagja volt a Martinovics apát összeesküvő társaságának, s maga az összeesküvés a szabadkőművesek páholyaiból indult ki, kétségtelennek tarthatjuk, hogy ő is szabadkőműves volt; ha tekintetbe vesszük továbbá, hogy ő volt, mint Budán lakó költő, Martinovicséknak mondhatni hivatalos poétája: nem csodálkozhatunk, hogy sietett a szabadkőművességet dicsőítő opera pár énekét lefordítani** és esetleg elvtársai között el is terjeszteni (l. a 67. vershez írt jegyzetet). Egy részét a költeményeknek később átdolgozta még az Aglája megjelenése előtt, s beleszötte Rikóti Mátyás című komikus eposzába, egyet pedig már az Aglája után.

64. A' Madarász. Eredetije a Varázsfuvola 2. áriája. VERSEGHY földolgozása rövidebb, csattanóbb. A kéziratos füzetben az ismétlődő 9–12. sor csak jelezve van.

65. Pamina és Papagéno. Forrása a Varázsfuvola 7. áriája, melyhez VERSEGHY a fordításban nagyon ragaszkodik. A Rikótiban, a honnan a verset közöljük, Papagéno részét a Kapitány, Paminát Birgita énekli.

A zirczi levéltárban e versnek két kézirati változata maradt

* L. a föntebbiekre vonatkozólag WITTMANN KÁROLY FRIGYES bevezetését a Varázsfuvola szövegéhez, 14. l. (Leipzig, Philipp Reclam jun. év nélkül.)

** A *Magyar Hirmondó*ban közzétett jelentés szerint (1794, 643. l.) CSOKONAI is lefordította a Varázsfuvolát, de a fordításának, ha valóban elkészült, nyoma veszett.

főnn, egyik a Rikóti megjelenése előtti időből, a másik később-ről, az előbbi a harmadik, az utóbbi a negyedik kéziratot füzetben. A későbbi csak két szóban tér el:

2. sor. Rossz szívű *ember* nem lehet

3. sor. 'S csak *asszony* szív tud éreztetni.

A korábbiiban másként hangzott az első tíz sor:

Pamina.

Szerelmet érő férfiaknak
rendetlen szívek nem lehet.

Papagéno.

De tiszttyek ám az asszonyoknak
nevelni benne e' tüzet.

Eggyütt.

Szentellyük néki szívünket,
hadd boldogítsa éltünket.

Pam. E' kedves tűz megédesíti
a' szívnek minden gondgyait.

Pap. A' természetnek ez hevíti
örömrre minden állatit.

66. Sarastro és a' Kar. Forrása u. a. 10. áriája, de ott az ének csak nyolcz soros. A magyar ének második versszaka — mely külömben sem egyéb, mint az első ismétlése — eredeti, SCHICKANEDER szövegében nincs meg.

A Rikótiban ez a nyolcz sor némileg megváltoztatva jelent meg, mivel azonban csak a második szakaszt adja, s az elsőt nem, nem akartuk az éneket felemás szöveggel közölni. A Rikóti szövegét ide iktatjuk.

Világnak Alkotója! szállítsd
e' zsenge párra lelkedet,
's homályos úttyaikban állítsd
melléjek örző fényedet.
Lássák gyümölcsit magvaiknak,
's ha végit érik napjaiknak,
jutalmazd jámbor szíveket,
vedd fel kebledbe lelkeket.

15. sor. *Senye* = kín, gyötrelem.

67. A' Szónok és egy Pap. Forrása a Varázsfuvola 11. áriája, de a német szöveg itt is csak nyolcz soros, a második versszak VERSEGHY hozzátétele. Ennek s a **70.** számú költeménynek a budapesti Nemzeti Múzeumban is van eredeti kézírata. A két költemény s alattuk a dátum «Die 22^a Julij 1795» VERSEGHY kezétől való, de utánuk KAZINCZY írása olvasható: «Versegi Ferenc Expaulinus Misemondó Pap Budai fogságában írta számomra: Kazinczy Ferenc.»

E szöveg némileg eltér a második kidolgozásétól:

Czím: *A' szólló 's egy Pap*, alczím: *Duetto*.

1. sor. Asszonyesalfaságot két szóba van írva.

2. sor. Ez fő törvényre frigyünknek,

3. sor. Sok Bölcs ily törbe tévelyedvén

4. sor. Bút szerzett érző szívünknek.

9—16. sor hiányzik.

68. Monostatos. Forrása a Varázsfuvola 13. áriája, azonban VERSEGHY szövege annyival szebb és költőibb, mint SCHICKA-NEDERÉ, az eredetinek lapos, határozatlan, prózai sorait olyan művészettel alakítja át, hogy bátran eredeti számba mehet. Nagyon segítette VERSEGHYt az átdolgozásban, hogy ő is hasonló sorsban volt, mint az eredeti Monostatos, magában állója, a mór, csakhogy azt nem tudták az asszonyok szeretni, mert fekete volt, őt meg nem lett volna szabad szeretniük pap volta miatt. E miatt változott meg olyan szerencsésen a kis ének hangulata is: az eredetié okoskodó, az övé szenvedélyes. Érdekes, hogy az eredeti 4. sorának czélzását: «Weil ein Schwarzer hässlich ist», milyen szerencsésen alkalmazza VERSEGHY: «Minthogy színem nem fejér». A Monostatos testének színére, VERSEGHY ruhájának színére céloz.

A kézirat eredeti szövege a következő változatokat nyújtja:

1. sor. Űzi minden . . .

2. sor. minden *mellyben* . . .

8. sor. *kínos* poklot

10. sor. én is *vígán* . . .

69. Sarastro. Forrása a Varázsfuvola 15. áriája.

70. A' Gyéniusok. L. a **67.** vers jegyzetét. Forrása u. a. 16. áriája.

6. sor. *E' tölle küldött étkek* = az operaszöveg tanúsága szerint itt étellel és itallal kínálják a vendégeket.

71. Pamína. Forrása u. a. 17. áriája.

A zirczi kézirat (régebbi) szöveg némileg eltérő:

Érzem már, hogy elenyésztek
szívemnek szép álmai,
oh! ti többet meg nem tértek
hív szerelmek' bájjai!
Nézd Tamíno! érted folynak
ah! csak érted e' könyek.
Értsd meg, a' mit néked szólnak,
még síromba döntenek.

72. Papagéno. Forrása u. a. 20. áriája, de VERSEGHY erősen megrövidíti.

73. Egy Nemes Jérczéhez. E költemény mindenesetre allegoria, a 90-es évek politikai viszonyaira vonatkozik, de pontosan megfejteni nem tudjuk. A jércze valószínűleg a magyar hazát akarja jelképezni, a kakasok az ellenséget (az osztrákok?), de hogy a Martinovics-féle mozgalomra célőz benne, a mint gondolni lehetne, nem merjük határozottan állítani.

2. sor. *Fajt* = faj.

74. Klóris és Dámon.

25. sor. *Tüs* = tövises. Értelme: eloszlatja gondunkat, mely tövises bokrokkal hinti be utunkat, így akarván mérkezni (küzdni) velünk.

75. Dámonhoz.

9. sor. *Ágzat* = család, nemzetség, származás.

12. sor. *Fürtözöl* = üzöl-füzöl, cselet cselre halmozol ellenem, hogy megejthess.

78. Czidli. Forrása KLOPSTOCK *Das Rosenband* című verse, melyet majdnem szóról-szóra fordít.

82. A marsziliai ének. Először és másodszor közölte modern helyesírással OMPOLYI MÁTRAI ERNŐ a *Magyar Népvilág* 1880. évf. 4. sz.-ban és a *Képes Családi Lapok* 1881. évf. 371. l., harmadszor a jelen gyűjtemény. Hogy VERSEGHY a Marseillaise-t lefordította magyarra, azt nemcsak a hagyomány, a kortársak följegyzései (pl. SZIRMAY emlékirata, közölve ABAFI, Hazánk című folyóiratában, XI. kötet, KAZINCZY megjegyzései SZIRMAY emlékiratára u. o. stb.), hanem a Martinovics pörben hozott és kinyomtatott ítéletek (Sententiæ stb., Pestini, 1795, az F. ív) is kétségtelenné teszik. Magáról a fordításról azonban semmi bizonyosat nem tudunk, mert az a két sor, melyet SZIRMAY (i. m. 255. l.) közöl mint a Marseillaise első sorait:

A' Francziák ellen Magyarok 's Horvátok
Ti véres fegyverrel miért indulnátok?

nem a Marseillaise-fordításból való, hanem valószínűleg azokból a «horvát lázító dalok»-ból, melyeket ugyancsak a nyomtatott ítéletek s KAZINCZY megjegyzéseinek bizonyossága szerint VERSEGHY JUHÁSZ és MAKK paptársai segítségével lefordított. Az egyetlen útbaigazító adatot LACZKOVICS vallomása nyújtja, a ki megemlíti, hogy az *Ébredj hazánk bajnok népe* kezdetű vers VERSEGHY műve (l. FRAKNÓI, Martinovics és társainak összeesküvése 264. l.). Tekintve már, hogy az itt közölt költemény első sora ugyanaz, mint a melyet LACZKOVICS idéz, továbbá, hogy a tartalma valóban emlékeztet a francia forradalom harci riadójára, és a vers hangja, kifejezései, költői képei, verselése VERSEGHY költői dictionájára, technikájára, végül hogy a költemény kézírata POTYONDI RAFAEL kezétől való, a ki VERSEGHYvel egy időben volt a pálos szerzet tagja: nagyon valószínűnek tartjuk, hogy e vers csakugyan VERSEGHY-től való, s a szöveg a régen keresett Marsziliai ének. Mivel POTYONDI másolatához nem férhettünk, MÁTRAI modernizált szövegét vagyunk kénytelenek lenyomtatni.

VERSEGHY a Martinovics-ügyben írt védekezése során* ugyan tagadja, hogy ő fordította le a Marseillaise-t, vagy mint latinul írja, «*Cantilenam Marsiliensem*». Azt mondja, hogy ennek

* Ennek eredeti fogalmazványa fennmaradt a zirczi apátság birtokába került kéziratok között. L. MADARÁSZ, Verseghy Ferencz válogatott lírai költeményei cz. gyűjteményének bevezetését (5. l.).

fordítását HAJNÓCZY adta át neki azon kéréssel, hogy ritmusát igazítsa hozzá a dallamhoz (ad tactus musicos redigere). Ez a kijelentés azonban csak azt a benyomást keltheti bennünk, hogy V. ártatlansága bebizonyítására még a szalmaszálhoz is kapkod. Nem valószínű, hogy HAJNÓCZY maga vesződött volna a verses átültetéssel, mikor egy elismert poétát és hozzá még muzsikust számíthatott társaságuk tagjai közé. Ennek a védekezésnek sem tulajdoníthatunk több értéket, mint annak, mikor ugyancsak ezen iratában elmondja, hogy sejtelve sem volt az összeesküvés czéljáról, de még arról sem, hogy ő is tagja a társaságnak, mert hiszen *tudtán kívül lett azzá*. Ő, a ki még két embert verbuvált és leiratta velök a forradalmi kátét, tagadja, hogy tudta, mit cselekszik, mikor ugyanezt HAJNÓCZY leiratta vele. Okos ember létére valósággal minden akaraterőt és belátóképességet megtagad önmagától és úgy tünteti fel a dolgot, mintha teljesen vak eszköze lett volna tudtán kívül a társaságnak. De hát végre is, életét akarta megmenteni!

KAZINCZY idézendő szavaiból kitetszik, hogy a Marsziliai éneket nagy lelkesedéssel fogadták. KAZINCZY még tizenkét év múlva is így ír felőle RÉVAINAK, VERSEGHY halálos ellenségének: «Maga az ő annyira csudált chef d'œuvre-je — ha t. i. az ő tagadása után szabad még azt állítani, hogy az övé — a Mar-seilli ismeretes marche' fordítása, erős, kemény, gyúlasztó, 's minden, a' minek azt annak imádóji neveztetni akarják, csak hogy nem szép» (Kaz. Lev. IV : 252.).

*

83. Búcsúzás. Először VERSEGHYnek saját szerzésű dallamával a *Magyar Aglájában* (1806), másodszer TOLDYNÁL, harmadszer MADARÁSZNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. A költeményt VERSEGHY valószínűleg 1795-ben, budai fogságában írta.*

*

84—88. versek. Ez az öt költemény szintén egy csoportot alkot s VERSEGHYnek azon művei közé tartoznak, melyeket tisztán a maga gyönyörűségére, vagy legalább is nem a nagy nyilvánosság, legfeljebb meghittjei számára írt. Abban az időben

* L. CSÁSZÁR, Versegly Ferencz élete és művei 153. l.

keletkeztek, különösen pedig abban az időben másolta le őket, mikor a világ előtt szánja-bánja tévedését, legfőbb törekvése, hogy elfeledtesse azt. Fogságáról, ha itt-ott szóba kerül, mint igazságos és reá szégyent hozó büntetésről beszél, mely őt jobb útra térítette. Érdekes erre nézve egy levele PYRKERhez (zircei apátsági levéltár). Ebben czéloz PYRKER tunisi rabságára és ezeket írja: «Mivel én nem oly ártatlanul szenvedtem a fogságot, mint a Tunisiasnak fölséges atya a sanyarú rabságot, meg kell elégednem és örömet meg is elégszek a mennyei Gondviseléssel, ha csak annyira megkönnyebbiti is sorsomat, hogy előljáróim jó embernek ösmerjenek, barátaim szeressenek, jótevőim dajkálgasanak».*

Hogy lelkében nem így volt meggyőződve, azt bizonyítják eme költeményei. Ezekben saját és társainak raboskodását nem a rosszban járók igazságos büntetésének tünteti fel, hanem olyan szenvedésnek a jó ügyért, mely glóriát von alakjuk köré. Nyilvános életében azonban, hogy sorsát biztosíthassa, megalkuszik a körülményekkel, és mások szája íze szerint beszél.

84. Egy magyar asszonyra. Ez az egyetlen költeménye VERSEGHYnek, melyben bizonytságot tesz a Martinovicsék iránt érzett rokonszenvéről. A költemény azonban egy kissé homályos, úgy hogy pár szóval meg kell magyaráznunk. A *szerecsétlen rabok áldozásával* arra czéloz, hogy a kivégzett összeesküvők föláldozták magukat az eszméért; a *régi rend* a régi avult állapotokat, elkopott államformát, s a *bájos árnyék* a sokkal szebb, jobb, de a körülmények nyomása alatt meg nem valósítható politikai és társadalmi berendezést jelenti.

85. Szentjóni Szabó László' halálára.

4—5. sor. *Szabó* 1795. okt. 10-én halt meg Kufsteinban (Tirol).

13. sor. *Lienz* (nem Linz) tiroli városka a Dráva és Isel találkozásánál.

25. sor. Az *Inn fölötti rekeszek* = a kufsteini börtön.

33. sor. *Maradék* = itt maradvány, hamv.

43. sor. *Hanem ha* = csak (latinismus: non nisi).

48. sor. *Agyas szerencse* = agyafurt, ravasz, csalfa szerencse.

* L. MADARÁSZ, Versegly és Pyrker, Magyar Szemle 1901.

87. Laura' képéhez.20. sor. *Szög* = zűg.21. sor. *Képzet* = képzelet.**88. Laurához.**9. sor. *Község* = közönség, az emberek.10. sor. *Törött ösvényt* = járt utat.11. sor. *Esékény* = gyenge, a ki alig tud lábán állani.17. sor. *Nyalánk lélek* = hizelgő, talpnyaló.17. sor. *Csatája* l. az **59.** vers 36. sorának jegyzetét.18. sor. *Alak* = ura, a kinek hizeleg.19. sor. *Sükeres* = hív, kipróbált.21. sor. *Helyesíti* = helyesnek tartja.30. sor. *Szög* l. az előbbi vers 20. sorának jegyzetét.

★

89. S. Antal Barátomhoz. Először az *Aglájában*, másodsor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben. SZÉN ANTAL, a kihez VERSEGHY a költeményt írta, fogolytársa volt, együtt raboskodtak a Martinovics-féle összeesküvésben való részvételért.

A zirczi apátsági levéltárban őrzött eredeti kézírata szerint (harmadik kézíratos füzet) két sor némileg másként hangzott:

13. sor. Hű barátságod nemesen felosztá.

16. sor. Győzte viselni.

★

90. A' Válogató. Először VERSEGHYnek *Magyar Aglája* című verses könyvében (1806) kótákkal, másodsor TOLDYNÁL, harmadsor MADARÁSZNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben Bár nyomtatásban 1806-ban jelent meg, 1803-ban már készen volt. VIRÁG BENEDEK, abban az időben leghívebb barátja VERSEGHYnek, siet másik barátjával, KAZINCZYVAL, közölni szószerint (1803. decz. 31. Kaz. Lev. III: 143.). KAZINCZYNak megtetszett a dal s terjesztette tovább, elküldte 1804. márcz. 10-én NAGY GÁBORNak e szavak kíséretében: «Nagy szépségekkel bir a' darab, és nagy fogyatkozásokkal. Homályos, erőltetett, és az a' *Sógorom* a dalba nem illik. A' *Lied* nem olyan bérekesztést kíván, ha csintalan is, mint az epigramma. — Ezt közölheti az

Úr, a kivel tetszik». (Kaz. Lev. III: 186.) Hogy mennyire igaza volt KAZINCZYNak a *sógorom*-at illetőleg, azt bizonyítja, hogy VERSEGHY maga is megváltoztatta a sort, noha talán nem tudott KAZINCZY kifogásáról.

A költemény forrásának GÁLOS REZSŐ egy rövid, négysoros német verset tart, a VOSS és GOEKING *Musen-Almanach*-jában megjelent *Das gnädige Mädchen*. (L. Egyetemes Philologiai Közlöny 1906: 714—715.) A mint azonban u. o. kifejtettem, e véleménynek nincs alapja. Sokkal inkább hasonlít VERSEGHY ezen költeményéhez, illetőleg két (2. és 5.) strófájához, az a kis vers, *Kevély Szép*, a melyet FÖLDI JÁNOS írt és 1790. nov. 21-én küldött el KAZINCZYNak (Kaz. Lev. II: 121—122.), azonban a közöttük lévő kis hasonlatosságot is inkább véletlen egyezésnek, mint tudatos átvételnek tudom be.

Kevély Szép.

Félre tőlem szép kevély!
Rabbilintsed áldozatja,
Légyen ám akárki fattyja,
Hetyke petyke büszkeséged
Bennem el nem éri véged.
Nem: felőlem így ne vélj;
Félre tőlem szép kevély!

Félre tőlem büszke szép!
Szépre nézni nyugodalmam:
Rabja lenni főbb unalmam,
Két szemem gyönyörködése
Szép szabadságom veszése,
Veszteség ez, drága kép!
Félre tőlem büszke szép!

Megjegyezzük, hogy FÖLDI költeménye sem eredeti, hanem, a mint maga írja idézett levelében KAZINCZYNak, egy már régebben hallott német versnek, a melyre azonban csak homályosan emlékezett, új földolgozása. Nem lehetetlen, hogy VERSEGHYnek az a német költemény volt forrása, a melynek egyik versszaka FÖLDI lelkében zsongott költeménye írásakor, de FÖLDI ezen «utánköltése» nem szolgáltat alapot az azonosításra, annál kevésbé, mert határozottan mondja, hogy az illető német vers «egynehány sorotskából» áll.

VIRÁG közlése szerint — mely kétségtelenül régebbi változatnak tekintendő — az utolsó sor zengzetesebb, de sokkal durvább volt:

Hogyha Dámon sógorom.

7. sor. *Kalmárlott* = megvásárolt.

16. sor. *Étetés* = megmérgezés.

21. sor. *Alkotmány* = alak, teremtés, lény.

91. A' régi Aranykorról. Először VERSEGHY *Neuverfasste Ungarische Sprachlehre*-jében, másodszer a jelen gyűjteményben. A verset *Vitkovics Mihály Prókátor Úrhoz* intézte VERSEGHY, erre vonatkozik az 1. sorban a *Miskám*. VITKOVICS nagyon hálás is volt ezért a figyelemért, a mint 1809. decz. 1-én KAZINCZYHOZ írt levele bizonyítja. (Kaz. Lev. VII: 119.)

74. sor. *Súgárfénnyeit* = az eredetiben hibásan «súrgárfénnyeit» van szedve.

89. sor. *Néma* az állat, mert nem tud beszélni.

100. sor. *Elmecsira* = fejletlen értelem, ész.

143. sor. *Olló* = kecske, gödöllye.

*

92. Külső Szolnok. Először a *Neuverfasste Ungarische Sprachlehre*-ben, másodszer a jelen gyűjteményben. A költemény alap gondolatát és mértékét HORATIUS *Laudabunt alii* kezdetű költeményének első tizennégy sora szolgáltatta. Az első sor mondhatni magyaros átírása a *Carminum lib. I. carm. 7.*-nek.

*

93. A' köz nép. Először VERSEGHYnek *Kolomposi Szarvas Gergely*-ében, II. kötet, másodszer a jelen gyűjteményben. Az eredetiben a sorválasztás három esetben hibás (45., 53., 55. sor).

5. sor. *Merevény* = merev.

24. sor. *Csefer* = csen, lop.

53. sor. *Csata* = csapat; l. az 59. vers 36. sorához írt jegyzetet.

*

94. Az emberi Nemzetnek életkorai. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi jegyzetet.

1. sor. *Dajka teke* = dajkáló, tápláló [föld]gömb.

18. sor. *Vonzás* = vonzódás.

28. sor. *Nosztít* = késztet, indít.

30. sor. *Gépelyi* = gépies.

55. sor. *Pihés* = pihés, tollas.

68. sor. *Tarság* = badarság, üres beszéd (tar = kopasz, csupasz).

129. sor. *Mesevász* = mesebéli szörny, rém.

136. sor. *Tar* = meddő.

161. sor. *Szer* = VERSEGHYNél rendszeren materia, itt állat, élő lény.

163. sor. *a' vészbül* az eredetiben nyilvánvaló sajtóhibából *a' áészbul* van szedve.

195. sor. *Vász* = rémkép (l. fent a 129. sorhoz írt jegyzetet).

197. sor. *Zomok* = zömök, vaskos.

*

95. Gróf Szápáry János neve' napjára. Először külön füzetben (teljes címe: Neve' napjára ő excellentiájának Gróf Szápáry János úrnak, ő felsége' titkos belső tanátsossá-nak, nádorispány ő herczegsége' fő udvarmesterének), másodszor a jelen gyűjteményben. A költeményt megzenésítette, vagy mint a címlap mondja, «muzsikára tette», HAAZ JÁNOS; a költeménynek előttünk ismeretes egyetlen példánya mellől (a Nemzeti Muzeum apró nyomtatványai között) azonban hiányzik a kóta. Úgy látszik, a vers példányai igen ritkák lehettek, mert sem PETRIK nagy bibliographiai munkája, sem a SÁGHYtól nagy pontossággal összeállított jegyzék (VERSEGHY munkáiról a Versegly Ferencz' maradványai és élete című műben) nem ismeri.

*

96. A' kanál. Ez és a következő vers itt jelenik meg először nyomtatásban. Eredeti kéziratuk a Magyar Tudományos Akadémia kéziratárában van (Régi és újabb magyar írók 8°, 31. sz.), egy kis füzetben, mely hozzá van kötve VERSEGHYnek fogsága alatt (1794—18(3) készült kézírataihoz (a VII. kötet-hez).* Hogy e füzet nem származik a fogság idejéből, azt nemcsak a papiroznak és az írásnak eltérő volta bizonyítja, hanem még kétségtelenebbül VERSEGHYnek a füzet külsejére írt sajátkezű jegyzése: *Versegi Ferentz' Munkáiból 1805*. Ez az évszám megadja keletkezésük idejét. Bár kevés a kéziratban a törlés,

* A kötés jóval későbbi (az Akadémiának hivatalos kötése) s a kötet címe *Satires de Juvenal*.

de olyan gondatlan az írása és következetlen az ortografiája (cs és ts, cz és tz fölváltva szerepel), hogy első fogalmazványának vagy sebtében készített másolatnak kell tartanunk.

Az első vers szeszélyes kombinációja a Philemon és Baucis történetének úgy, a mint OVIDIUS megírta (*Metamorphoses*, VIII. 618—724) és a Három kívánság című ismeretes népmesének.

15. sor. *Ivadni* = szaporodni (v. ö. ivadék).

37. sor. *Gát* = korlát, rekesz, állás.

74—76. sor. Czélzás Homerosra és Vergiliusra.

A 83. sorban a második láb arsisa után becsúszott tollhibából egy *ez* szótag.

133. sor. *Zab* = törvénytelen, nem tisztességes úton származott. *Zabgyerek* a nép nyelvén = törvénytelen gyerek.

★

97. A' Döghalál. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vers jegyzetét.

153. és 157. sor. Mind a két sorban a *pap* szó helyett *Strutz* van a margóra írva, úgy látszik, el akarta evvel kerülni VERSEGHY, hogy e sorokat az egyházi rend bármiképen czélzásnak vegye. Így azonban elveszett volna a vers csattanója.

15. sor. *Omlékony* = összeomló, roskadozó.

55. sor. *Szín orcza* = tettetett arcz, színlelés.

127. sor. *Tar mentség* = üres mentség (tar = kopasz, meddő l. a 94. vers 136. sorának jegyzetét).

★

98. Ajánlás. Először VERSEGHYnek *Magyar Aglája* című verses könyvében (1806), másodszer TOLDYNál, harmadszor a jelen gyűjteményben. A költemény, mely az Aglája bevezető verse volt, szabad átdolgozása HORATIUS «*Mæcenas atavis edite regibus*» kezdetű költeményének (*Carminum* I:1.), mely szintén ajánló vers volt: evvel ajánlotta HORATIUS ódáinak első gyűjteményét Mæcenas jóindulatába. Nem említem a kevésbbé jelentős változtatásokat, a költeménynek magyarossá és modernné való átalakítását, csak a legfontosabbat: HORATIUS Mæcensához, VER-

SEGHY nemzetéhez írja költeményét, az egy ember kezéből, ő a nemzetétől várja a borostyánt.*

2. sor. *Dücső* = dicsőség.

*

99. A' Baktai Paraszt. A kiadásokat illetőleg I. az előbbi vers jegyzetét. A vers alapjául szolgáló történet ismeretes mese, a meseirodalomban igen sokan földolgozták. Latin nyelvű földolgozását megtalálni FAERNUS Fabulæ című mesegyűjteményében (1697), az V. könyv 20. meséje, Pater, Filius et Asinus. LA FONTAINE francziául Le Meunier, son fils et l'Ane címmel (Fables, III. könyv 1. mese), VERDIZOTTI olaszul írta meg, Del Padre e del Figliulo, che menavan l'Asino címmel. A mi irodalmunkban VERSEGHYKIVÜL PÉTZELI JÓZSEF és CZUCZOR GERGELY is földolgozta. Úgy PÉTZELI meséje — *Juhász, számár*, XIII. mese — mint VERSEGHYÉ LA FONTAINE földolgozását követi. Egyikük sem ragaszkodik szorosan az eredetihez, de mégis VERSEGHY átdolgozása szabadabb és magyarosabb. PÉTZELI rövidít, VERSEGHY még LA FONTAINÉNél is részletezőbb s a jókedvű tréfának sokkal több teret enged. Előadása zamatos és magyaros színű. Hogy pedig VERSEGHY valóban LA FONTAINE nyomán, még pedig az eredeti francia kiadás szerint dolgozott, annak van kétségtelen bizonyítéka: abban a fogsága alatt készült kéziratban, melyre a 95. vers jegyzetében hivatkoztunk, nagy számmal vannak LA FONTAINEBÓL szűrt gondolatok. (*Sentences et fragmens choisis* címen hét írott lap.) Tehát még fogsága idején szorgalmasan olvasgatta LA FONTAINE meséit. CZUCZOR földolgozása, *A molnár és fiai, Mesék, franczia után* című kiadványában jelent meg (Összes művei címet viselő gyűjteményében, melyet ZOLTVÁNY IRÉN adott ki 1899-ben, nines közölve) s már ez is rávall a forrásra, a melyből dolgozott. A három magyar versio közül ez a legrövidebb s bár a címbe legközelebb áll a francziához, mégis a legönállóbb.

* VERSEGHYNEK HORATIUS hatása alatt keletkezett verseiről (ú. m. 98. 100. 102. 114. 116. 127. 132. 135. 144. 151. 154.) részletesen szól az egyik kiadó értekezése, Császár, Horatius és Verseghy (Irodalomtörténeti Közlemények, 1899), a hol a horatiusi átvételek pontosan ki vannak mutatva, az egyező helyek párhuzamosan olvashatók.

Bakta = nagyközség Heves vármegyében.

11. sor. *Megesett* = bűnbe esett.

35. és 97. sor. *Nosztít, nosztítás* l. a **94.** vers 28. sorához írt jegyzetet.

42. sor. *Hadáz* = hadonáz.

114. sor. *Cselőre* = csáléra.

★

100. Az Irigységhez. Először az *Aglájában*, másodszer TOLDYNÁL, harmadszer MADARÁSZNÁL, negyedszer jelen gyűjteményben. E költeménynek mintaképét szintén HORATIUSNÁL találjuk meg, a «*Quid dedicatum poscit Apollinem*» kezdetű költeményét (Carm. I: 31.) utánozza VERSEGHY. Nem fordítás a magyar vers, de nem is eredeti. Sok benne, a mi az ő föltalálása, de ezeket oly ügyesen illeszti az átvett részekbe, hogy nem szenved az egésznek sem gondolatmenete, sem hangulata.

2. sor. *Trágár* = a régi nyelvben csélesap, csalóka.

8. sor. *Dücső* l. a **98.** vers 2. sorához írt jegyzetet.

9. sor. *Élet* = gabona.

★

101. Dórishoz.* Először az *Aglájában*, másodszer az ugyancsak VERSEGHYTŐL kiadott *Magyar Hárzás' énekeiben* (I. kötet, 1807), harmadszer TOLDYNÁL, negyedszer MADARÁSZNÁL, ötödször a jelen gyűjteményben.

3. sor. *Pej szürkület* = pej tulajdonképen barna, de csak lórol használják. VÁMBÉRY azonban a csagatáj *pek*-kel egyezteteti, mely sötétet jelent. Ha ez az egyeztetés kiállja a bírálatot, akkor *pej szürkület* = sötét szürkület.

11. sor. *Zsib szél* = zsbongó. A **110.** sz. költemény 50. sorában ez a szó így van megkurtítva: *bongó*.

29. sor. *Omladékony* = mulandó, romlandó.

★

102. A' Tél. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vers jegyzetét.

* A * -gal megjelölt költeményeknek megvan az *Aglájában* a VERSEGHY szerzette dallamuk is.

HORATIUS «Vides, ut alta» kezdetű költeményének (Carm. I: 7.) szabad átdolgozása. VERSEGHY megtartja az eredeti gondolatmenetét, s csak kisebb fontosságú változtatásokat tesz, hogy a költeményt elmagyarosítsa. Az 5. versszaknak nincs a latin eredetiben megfelelője.

5. sor. *Gömbörödött* = gémberedett.

20. sor. *Hornyait* = redőit, barázdáit.

27. sor. *Megtépeszt* = megtépáz; nemcsak hajbakapást jelent, hanem ide-oda húzkodást, ránczигálást is.

*

103. A' régi classicus auctorokhoz. Először az *Aglájdá-*ban, másodszer a jelen gyűjteményben.

17. sor. *Szörnyet* = szörnyeteg.

31. sor. *Viszegő* = viszkető (jól esik a fülnek, kellemes viszketést okoz benne a mértékes versek hallása).

32. sor. *Pelypegés* = zengés, pengés.

48. sor. *Csata* l. a **59.** vers 36. sorához írt jegyzetet.

*

104. A' Músák. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vers jegyzetét. Ezt, a következő és a **134.** sz. költeményt VERSEGHY valószínűleg azon durva támadások hatása alatt írta, melylyel RÉVAI 1805-ben őt mint nyelvtudóst és mint embert illette. Elkeseredésében, hogy a tudományos munkásságáért ilyen igazságtalanul meghurczolták, kifakad e két versében a múzák ellen, a harmadikban a rossz szívű tudósok ellen, sőt elkeseredése oly nagy, hogy örökre búcsút is akar venni a muzsáktól és a tudományoktól. (L. CSÁSZÁR ELEMÉR, Versegly élete és művei 187. l.)

4. sor. *Gyermekcsecse* = csak gyermekeknek tetsző (csecse gyermeknyelven = szép dolgok), senimitérő.

15. sor. *Duzmadó* = duzzadó.

26. sor. *Zomok* = zömök (l. a **94.** vers 197. sorának jegyzetét), testes, nagy.

*

105. Búcsúzás a' Musáktúl.* A kiadásokat illetőleg l. a 98. vers jegyzetét.

*

106. A' Szerető' boldogsága.* A kiadásokat illetőleg l. u. o. Forrása BÜRGERNEK Lust am Liebchen ezimű dala, melyet azonban csak főbb vonásaiban követ. Összevetésül közöljük a német költeményt.

Wie selig, wer sein Liebchen hat,
Wie selig lebt der Mann!
Er lebt, wie in der Kaiserstadt
Kein Graf und Fürst es kann.

Er achtet seiner Seligkeit
Kein Gut auf Erden gleich.
Er dünkt, verarmt bis auf den Deut,
Sich dennoch Krösusreich.

Die Welt mag laufen, oder stehn,
Und alles mag rund um
Kopf unten oder oben gehn:
Was kümmert er sich drum?

Huy, singt er, huy! wer macht aus Wind
Wer sich aus Regen was?
Nur wehn und wehen kann der Wind,
Und Regen macht nur nass.

Durch seine Adern kreiset frisch
Und ungehemmt sein Blut,
Gesunder ist er, als ein Fisch
In seiner klaren Fluth.

Ihm schmeckt sein Mahl, er schlummert süß
Bey federleichtem Sinn,
Und träumt sich in ein Paradies
Mit seiner Eva hin.

In Götterfreuden schwimmt der Mann,
Die kein Gedanke misst,
Der singen oder sagen kann,
Dass ihn sein Liebchen küsst.

Doch ach! was sing' ich in den Wind,
Und habe selber keins?
O Evchen, Evchen, komm geschwind,
O komm und werde meins!

Első kidolgozása VERSEGHYnek harmadik kéziratos gyűjteményében (zirczi apátsági levéltár), mely még jobban emlékeztet BÜRGER dalára, a következő:

Melly boldog, a' ki életét
kedvessel töltheti,
's Amornak édes ünnepét
naponkint ülheti!

E' kincsért a' sors' javait
örömmel megveti,
's veszélyes változásait
nagy szívvel szenvedí.

Fő várassában a' király
olly boldog nem lehet,
mint a' kit fojt a' pórhomály,
de szíve nőt szeret.

Forogjon véle tengelyénn
vagy állyon a' világ;
ő kedvesének szép ölénn
leng, mint a' friss virág.

Kincsenek gyenge karja közt
Croezussal mérkezik
's csüggedvén bájos csókja közt
mennyekkel kérkedik.

Ha tüzzel tellyes fellegek
fenyítik napjait,
egy csókkal, bármily senyvesek,
elfojtya gondgyait.

Olly vigan stb.

A három utolsó versszak ugyanaz, mint az Aglájában.

Van e versnek egy harmadik változata is VERSEGHYnek *negyedik*, «Énekek» című kéziratos füzetében. Ez a szintén Zirczen őrzött füzet, a mint az írás is bizonyítja, az Aglája megjelenése után keletkezett, s ebbe, úgy látszik, VERSEGHY a maga mulatóságára írta össze azokat a költeményeket, melyek neki legjobban tetszettek. A hét vers között ott van A' szerető boldogsága is, ugyanavval a szöveggel, mint az Aglájában, csak a 2. és 4. verszaka ki van hagyva.

15. sor. *Senyves* = senyvesztők, a melyek t. i. elsenyvesztik az embert.

*

107. Rózsikához. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vers jegyzetét.

28. sor. *Lépfá* = lépvessző.

*

108. Dámon és Rozílis.* A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetét. E költemény tartalmában, kompozícióban és formában nagyon emlékeztet a *Thirzis és Kloé* című versre (gyűjteményünkben a **32.**).

*

109. Az igaz Bölcs. A kiadásokat illetőleg l. u. o. Talán nem csalódunk, ha VERSEGHYnek ezt a legismertebb költeményét, mely már nemcsak anthológiákban, hanem iskolai olvasókönyvekben is helyet talált,* azokhoz soroljuk, melyeket Révaiékra gondolva írt. VERSEGHY ezen epigrammája görög fordításban is olvasható. KASSAI GUSZTÁV tolmácsolta görögül az *Egyetemes Philologiai Közlöny* 1891. évf. 154. lapján. A költemény görög czíme: Ὁ τῆ ἀληθεία σοφός.

*

110. Az Emberség. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vers jegyzetét.

5. sor. *Növötény* = növény.

50. sor. *Bongó* = zszibongó (hangutánzó). L. a **101.** vers 11. sorához írt jegyzetét.

183. sor. *Zab* = l. a **96.** vers 133. sorának jegyzetét.

214. sor. *Csata* l. az **59.** vers 36. sorának jegyzetét.

*

111. A' korosabb Szépség.* Először az *Aglájában*, másodsor a *Hárfásban* (II. kötet), harmadszor TOLDYNÁL, negyedszer MADARÁSZNÁL, ötödször a jelen gyűjteményben.

26. sor. *Kényhüvitő* = kéjét (kényét) lehűtő, kielégítő.

28. sor. *Súly* = itt baj, bánat.

*

112. A' zsembe Öreghez. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetét. Az első két sor BERZSENYI dictionáriusára emlékeztet, az egész költemény pedig mintha csak *A' Magyarokhoz* című költemény ellen volna intézve, a melyet azonban VERSEGHY 1806-ban, noha már készen volt, még nem ismerhetett.

4. sor. *Csata* = l. a **59.** vers 36. sorának jegyzetét.

20. sor. *Rideg* = gyümölcstelen, virágtalan.

*

* A kiadások felsorolásánál természetesen itt is, többi költeményeinél is mellőzzük az újabb anthológiák és iskolakönyvek megemlégtését.

113. Egy Álom.* A kiadásokat illetőleg l. a **111.** vershez írt jegyzetet.

Első — eléggé kezdetleges — kidolgozása, mely még 1788 előtt készült, a zirczi apátság levéltárában van.

Az álom.

Székemben el-szunnyadván	Éppen, mint hozzád értem
o! Doris! álmodtam,	's készen volt ajakom,
hogy virágok közt járván	álmomból fel-serkentem
véled mulatoztam.	's el-tüne játékom.

Lábam hegyén tsendessen	Ó! Álom! nem lehettél —
lépdeztem utánnad,	hoszszabb egy fertállal
most, így szállék szivemben,	tudván, mit irigylettél
ortzáját meg-lophad.	hogy nem lesz valóval.

7. sor. *Felserdül* = fölébred.

*

114. A' Középszerűség. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet. E vers tulajdonkép nem egyéb, mint HORATIUS «*Rectius vives Licini*» című költeményének (Carm. II: 10) fordítása, megfosztva az eredetit a klasszikus vonatkozásoktól.

*

115. A' tejáruló Menyecske. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. E mesét VERSEGHY ép úgy LA FONTAINE *La Laitière et le Pot au lait* című költeménye nyomán írta (Fables VII. könyv 10. mese), mint PÉTZELI a maga hasonló tárgyú meséjét (Egy szegény házaspár XXIII. mese). A két magyar átdolgozó közül VERSEGHY ragaszkodik jobban az eredetihez, de csak az esemény elbeszélésében. Mindamellett maga az elbeszélés is részletezőbb, pajkosabb, s több benne a leírás, mint LA FONTAINE-nél, a tanulás meg más nyomon halad s a végén egészen subiectivvó válik. Ismerte azonkívül VERSEGHY GLEIM-nek *Die Milchfrau* című meséjét (Fabel, II. Buch, 4. Fabel), a mely szintén LA FONTAINE nyomán mondja el a történetet. VERSEGHY-nek egy pár fordulata kétségtelenné teszi, hogy az eredetin kívül tekintettel volt GLEIM átdolgozására is. A mint ismeretes, a tárgy nem LA FONTAINE-é, előtte volt már többek között, csak

a legközelebb állókat említve, egy latin (REGNERIUS, Pagana et eius mercis emptor, Apologi Phædrii, pars I. fab. 25) és egy francia földolgozása. Az anekdota magva, a légvárat egy- másra halmozó leány komikus története a hirtelen szétfoszló ábrándjaival, valószínűleg hindu eredetű (megvan a *Pancsatantra*, a *Kalilah ve Dimnah* és a *Hitopadésa* mesegyűjteményekben s az *Ezeregyéj* 176—177. éjszakájának elbeszélésében) s már a XIII. században nyugateurópai változatai fejlődtek. Irodalmunkban a tárgy legrégebbi földolgozása TEMESVÁRI PELBÁRT példája (*A tejes köcsögnek* nevezhetjük) a *Sermones Quadragesimales*-ben (II. 6 L.), de VERSEGHY költeménye, mint LA FONTAINE-utánezat közelebb áll a másik középkori változathoz, JACOBUS DE VITRIACO példájához. Van a tárgynak egy későbbi magyar népies változata is, a hol a hős cigány. (A tárgy elterjedésére vonatkozólag l. KATONA LAJOS két tanulmányát, az egyik az *Ethnographiában*, 1898: 425. s k. lk., a másik az Akadémia nyelv- és széptudományi értekezései között, XVIII. k. 2. sz.: *Temesvári Pelbárt példái*, valamint BOGNÁK TEOFIL rövid dolgozatát az *Egyetemes Philologiai Közlöny* XXIII. k. 319—321. l.)

★

116. Klárikához. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet. Fordítás HORATIUSNAK «Vitas me» kezdetű (Carm. I: 23) költeménye nyomán, melyhez a római költő maga is ANAKREONBÓL (51.) vette a képet.

5. sor. *Csipketanya* = csipkebokrok által alkotott tanya. Ezeknek tövében húzódik meg a gyík.

★

117. A' Házasság. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet.

34. *Plánta vér* = mintha csak növényi nedv és nem pezsgő, meleg vér volna ereikben.

★

118. A' haldokló Leány.* Először az *Aglájában*, másodsor a *Hárfás* I. füzetében, harmadszor TOLDYNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. E költemény a múlt század elején igen

kedvelt lehetett: másolták, beleírták az akkoriban divatos kéz-
iratos gyűjteményekbe. Így megtalálható POSFALVAI TULLOK MI-
HÁLY daloskönyvében is. (L. Egyetemes Philologiai Közlöny,
1901: 291.)

17. sor. *Lomb szín* = lugas (itt természetes lugas).

21. sor. *Zög* = szög h.

44. sor. *Két* = kétség.

54. sor. *Duzmad* = l. a **104.** vers 15. sorának jegyzetét.

64. sor. *Vász* = l. a **94.** vers 195. sorához írt jegyzetet.

68. sor. *Salygat* = megpillant, lát; néz, tekint.

*

119. A' szerelmes Tudós. A kiadásokat illetőleg l. a **98.**
vershez írt jegyzetet. Daphne epizódját, melyet VERSEGHY paro-
dizál, OVIDIUS a *Metamorphoses* I. könyvében a 451. sortól az
567.-ig beszéli el. VERSEGHY csak magát a főcselekvényt vette
át, a mint Apollo szerelmével üldözi Daphnet (504–526., 533.,
540–544.).

*

120. Nagy Sándor' Paripája. A kiadásokat illetőleg l
u. o. Valószínűleg ez a költemény is átdolgozás, a benne elő-
forduló pár francia kifejezésből azt sejttem, hogy francziából.
Eredetijét azonban nem sikerült eddig megtalálnom.

A 22. sorban a nyomtatott szöveg ducátok helyett sajtóhibá-
ból *duczatok* ad.

93. sor. *Berbite* = mormolva végzett ráolvasás, imádság, VER-
SEGHY elvonása ebből: berbitél = mormog, duruzsol.

98. sor. *Kaduczéus* = hirnökpálca; itt: varázsvessző.

116. sor. *Salygat* = l. a **118.** vers 18. sorához írt jegyzetet.

140. sor. *Czondra* = rongy.

179. sor. *Megkajmacsosodik* = meggörbül.

199. sor. *Lana caprina* = tulajdonképen kecske-gyapjú, de
questione di lana caprina mint közmondás = hiábavaló vitatkozás.

*

121. Egy ártatlan Felelet. A kiadásokat illetőleg l. a

100. vershez írt jegyzetet. Az epigramma egy általánosan ismert anekdotának költői földolgozása.

*

122. Apollóhoz. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

*

123. Egy Szerelmetlenre. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet.

*

124. Boriskára. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

*

125. Egy goromba Poetára. Először az *Aglájában*, másodsor MADARÁSZNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben. A goromba poeta valószínűleg KAZINCZY, a jellemzés, a mit róla e kis versben VERSEGHY ad — a költő szemével tekintve a viszonyokat — egészen ráillik. KAZINCZY az *Annalen*-ben írt bírálatában — I. a II. Függelékben — hibáztatja a verset, mert mindenki ráismer eredetijére. KAZINCZY azonban azt gondolta, hogy a goromba poeta RÉVAL.

*

126. Laurához. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. Erősen hiszem, hogy e költeményt VERSEGHY — talán más kidolgozásban — még 1793. októberében írta, mikor a primás a király rendeletére a nagyszombati novitiatusba zárta büntetésül a MILLOT-fordításért s a költött Laura név alatt HERPI KRISZTINA lappang.*

*

127. A' Tavasz. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vershez írt jegyzetet. A' Tavasz HORATIUS «Solvitur acris hiems» kezdetű költeményének (Carm. I : 4) igen szabad átdolgozása. VERSEGHY csak a gondolatmenetet s az alaphangot tartja meg, de nemcsak a nagyszámú mythologiai vonatkozásokat cseréli föl a modern életből vett jelenetekkel, hanem ki is szélesíti a rajzot, úgy hogy az ő verse egy harmadrésszel hosszabb, mint HORATIUSÉ.

* L. CSÁSZÁR, Verseggy Ferencz élete és művei 105–106. l.

1. sor. *Al szél* = déli szél.

22. és 38. sor. *Zomok* = l. a **94.** vers 197. sorához írt jegyzetet.

33. sor. *Czinterem* = temető.

36. sor. *Tokajnak híg aránya* = tokaji bor. V. ö. e metaforával VÖRÖSMARTYÉT: Híg arany, mely nyakba önthető (Rosz bor).

39. sor. *Pelypegés* = l. a **103.** vers 32. sorának jegyzetét.

*

128. Julis a' tánczban.* A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet.

10. sor. *Lejt* = táncz.

15. sor. *Lyánzik* = leány korban van, még nem asszony.

37. sor. *Ízmajom* = divat bolondja.

*

129. Vénus és Ámor. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. Az alap gondolatot VERSEGHY GLEIMNEK *Amor, ein Gefangener* című rövid (16 soros) költeményéből vehette, a ki viszont ANAKREONT követte (30. költ.).

2. sor. *Ernyes* l. a **176.** vers 47. és 64. sorának jegyzetét.

45. sor. *Nozít* l. a **94.** vers 28. sorának jegyzetét.

*

130. Az Újjítókhöz. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

12. sor. *Növötény* = növény.

46. sor. *Petyeg* = értelem nélkül beszél, inkább csak hangokat ad ki, mint a kis gyermek mikor beszélni tanul.

76. sor. *Csüdíti* = űzi.

*

131. Czidli.* A kiadásokat illetőleg l. u. o. E vers tartalmilag rokon a **9.** szám alatt közölt *Szerelmes üzenettel.*

*

132. Laurához.* A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet. E kis költemény a maga egészében eredeti, de tagadhatatlan, hogy ugyanaz a hangulat árad belőle felénk, a mely HORATIUS elmélkedő költeményeiből, azokból, hol az élet mulandóságára gondolva int bennünket, hogy használjuk föl jól azt a kis időt, a mit az irigy sors enged.

*

133. A' Barátság. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. Ezt az indiai eredetű mesét VERSEGHY LA FONTAINENÉL találta s az ő *Les deux Amis* (Fables VIII. könyv 11. mese) című költeményét utánozta. Szokása szerint kiszélesíti az eseményt, s elhagyja belőle azt a pár czélzást, melyet LA FONTAINE a modern viszonyokra tett. Közöljük az összevetés kedvéért a francia verset:

Deux vrais amis vivaient au Monomotapa:
L'un ne possédait rien qui n'appartint à l'autre.
Les amis de ce pays-là
Valent bien, dit-on, ceux du nôtre.

Une nuit que chacun s'occupait au sommeil,
Et mettait à profit l'absence du soleil,
Un de nos deux amis sort du lit en alarme;
Il court chez son intime, éveille les valets:
Morphée avait touché le seuil de ce palais.
L'ami couché s'étonne; il prend sa bourse, il s'arme,
Vient trouver l'autre, et dit: Il vous arrive peu
De courir quand on dort; vous me paraissiez homme
A mieux user du temps destiné pour le somme:
N'auriez-vous point perdu tout votre argent au jeu?
En voici. S'il vous est venu quelque querelle,
J'ai mon épée, allons. Vous-ennuyez-vous point
De coucher toujours seul? une esclave assez belle
Était à mes côtés; voulez-vous qu'on l'appelle? —
Non, dit l'ami, ce n'est ni l'un ni l'autre point:
Je vous rends grâce de ce zèle.
Vous m'êtes, en dormant, un peu triste apparu;
J'ai craint qu'il ne fût vrai; je suis vite accouru.
Ce maudit songe en est la cause.

Qui d'eux aimait le mieux? Que t'en semble, lecteur?
Cette difficulté vaut bien qu'on la propose.
Qu'un ami véritable est une douce chose!
Il cherche vos besoins au fond de votre cœur;

Il vous épargne la pudeur
De les lui découvrir vous-même:
Un songe un rien, tout lui fait peur
Quand il s'agit de ce qu'il aime.

PÉTZELI a Két hű barát czímű meséjét (III. mese) szintén ebből a francia versből alkotta.

1. sor. *Mónomotápa* = képzelt ország.

32. sor. *Kína* = kínálat, ajánlat.

★

134. A' rossz szívű Bölcssek. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet, keletkezését illetőleg pedig a **104.** számúét.

6. sor. *Baromcsata* = l. az **59.** vers 36. sorának jegyzetét.

54. sor. *Dücső* = l. a **98.** vers 2. sorának jegyzetét.

70. sor. *Szörnyet* = l. a **103.** vers 17. sorának jegyzetét.

A 63. sor egy szótaggal hosszabb, mint kellene.

★

135. Barátnémhoz. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet. Hangulata ép úgy horatiusi, mint a **132.** versé. L. ennek jegyzetét.

★

136. Klárihoz.* A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet.

VERSEGHY harmadik kéziratos gyűjteményében (zircezi apátság levéltár) megvan a költeménynek egy régebbi kidolgozása: A címe itt eredetileg *A' Tavas* volt, majd kijavította így: *Laurához kikeletkor.* E fogalmazás a következő eltéréseket mutatja

11—13. sor. 'S megnyervén, *Laura!* szivedet

hő csókra birtalak.

Csak sajdítván, hogy meg nem vetsz.

19. sor. 'S egy *csókod által* ujjítsd meg.

Kéziratban a költeményt egy hatodik versszak zárja be, mely a következő:

Ha véled édes kedveit
szivemnek tölthetem,
az uj tavasznak díszeit
mennyemnek hirdetem.

Ezen szaknak egy másik változata:

Míg életemnek napjait
mint párod, tölthetem,
az uj tavasznak bájjait
mennyemnek hirdetem.

★

137. Az Aténabéliek. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. Az AESOPUSNÁL is megtalálható mesére megint LA FONTAINE inspirálta VERSEGHYT. LA FONTAINE megfelelő meséjéből (Le Pouvoir des Fables, Fables VIII. könyv 4. mese) elhagyta a subiectiv bevezetést és tanulságot, s az utóbbit pótolta egy általánosabb érdekűvel. A cselekvény azonban egészen a LA FONTAINE mutatta úton jár.

2. sor. *Macedó* = Fülöp, maczedon király. A szónok Demades.

15. sor. *Dorga* = dorgálás. VERSEGHY elvonása ebből: dorgál. (L. fent *berbite* **120.** vers 93. sor.) A képzelt alapszónak ú. n. *kikövetkeztetése* (pl. liczita ebből: liczitál, a nép nyelvében).

16. sor. *Ambó* = szószék.

36. sor. *Mese-hüvelyező* = megfejtí a mese elburkolt értelmét v. ö. álomhüvelyező.

★

138. Thirzis' sírja felett.★ A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. E költemény tulajdonképen csak átdolgozása a **39.** számú költeménynek, de annyira megbővült és megváltozott, hogy külön költeménynek vehetjük.

Az első, 1791-es s e jelen fogalmazásán kívül volt még egy harmadik változata — kronológiailag e kettő között foglal helyet — a mely VERSEGHYNEK a zirezi apátság birtokában lévő harmadik kéziratos gyűjteményében olvasható. Érdekesen hidalja át e változat a két megjelent költemény közti különbséget.

Mit gyötröd árva szívem mély búddal mellyemet? Ah! szünny meg verni bennem, 's végezd el éltemet! Adgy vissza Thirzisémetnek, kit elföd e' halom! Mi haszna életemnek, ha őt nem birhatom.	Ő volt ez ál világban eggyetlen kedvesem. ővéle ah! e' sírban enyészik mindenem. Ó sors! ha elragadtad ölembül kincsemet, csak gyötrelmemre hagytad keblemben lelkeket.
---	--

*

139. Julishoz. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vershez írt jegyzetet.

1. sor. *Bongás* = zsongás. L. **110.** vers 50. sorához írt jegyzetet.

*

140. Vizdomfi és Frankvári. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet.

4. sor. *Szer* = l. a **94.** vers 161. sorának jegyzetét.

19. sor. *Szabad ember* = az ember akaratának szabadsága.

28. sor. *Ergó* tulajdonképen = tehát; itt azonban Frankvári közbevetéseit, ellenmondásait jelenti, melyeket a hagyomás szillogisztikus okoskodás módjára ergo-val vezetett be.

51. sor. *Körny* = környék.

133. sor. *Tápla* = táplálék.

*

141. Orzsike.* A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet.

3. sor. *Alkotmányka* = alak, teremtés (itt állítmány, nem jelző!).

27. sor. *Vász* l. a **94.** vers 195. sorához írt jegyzetet.

*

142. Az Igazsághoz. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

22. sor. *Szabás* = rendszabás, törvény.

*

143. Az Oroszlyány. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. E mese tárgya, de csak a tárgya, megegyezik LA FONTAINÉNEK AESOPUSBÓL MERÍTETT *Le lion abattu par l'Homme* című meséjével (*Fables*, III. könyv, 10. mese): LA FONTAINE verse azonban csak 11 soros, úgy hogy VERSEGHY — ha e vers kompozíciója eredeti — legföljebb a gondolatot merítette belőle.

60. sor. *Tar veréb* = csupasz veréb, melynek még nincs tolla. (V. ö. a **94.** vers 136. és a **97.** vers 127. sorának jegyzetével.)

*

144. Örzsikéhez. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vershez írt jegyzetet. Mintája HORATIUSNAK *Quis multa gracilis....* kezdetű költeménye (*Carminum* I: 5.), de a magyar vers nem fordítása a latinnak. Nemcsak sokkal terjedelmesebb (majd még egyszer olyan hosszú), hanem egészen meg van fosztva a római íztől. Idézzük eredetijét annak bizonyítására, mennyire megváltozott a költemény az átültetés következtében:

*Quis multa gracilis te puer in rosa
perfusus liquidis urget odoribus
grato, Pyrrha, sub antro?
cui flavam religas comam,*

*simplex munditiis? Heu quotiens fidem
mutatosque deos flebit, et aspera
nigris æquora ventis
emirabitur insolens,*

*qui nunc te fruitur, credulus aurea,
qui semper vacuum, semper amabilem
sperat, nescius aura
fallacis. Miseri, quibus*

*intemptata nites! Me tabula sacer
votiva paries indicat uvida
suspendisse potenti
vestimenta maris deo.*

14. sor. *Szélanya* = szélkakas.

30. sor. *Lépfá* = l. a **107.** vers 28. sorának jegyzetét.

34. sor. *Ágas* = gerenda.

*

145. A' Nefelejts.* Először KAZINCZY *Orpheusa* (1790, II: 125.), másodszer a *Heliconi Virágok* (1791), harmadszer a *Rövid értekezések a Muzsikáról* közölte, negyedszer a *Mi a' Poézisben* jelent meg, ötödször az *Aglájában*, hatodszer a *Hárfásban* (I. füzet), hetedszer TOLDYNÁL, nyolczadszor MADARÁSZNÁL, kilencedszer a jelen gyűjteményben. Ez VERSEGHYnek legtöbb kiadást megért költeménye.

Az első négy kiadás csak apró helyesírási változatokban tér el egymástól s abban, hogy az 1., 3. és 4. kiadásban *A' Nefelejts virág*, a 2.-ban *Az el ne felejts* volt a czíme, az 5. kiadás azonban, az *Aglájáé*, a mely szerint mi is adjuk, nagyon eltér az első négy szövegétől. Ezt a megváltoztatott szöveget közlik a többi kiadások is mind, ide iktatjuk tehát az első kiadás szövegét, a melynek befejező versszaka itt, az első szövegezésben, sokkal költőibb, mint a másodikban. Egyáltalán a kis vers nagyon vesztett az átdolgozás által.

A' Nefelejts virág.

Amott a' tsendes völgy' ölében,
hol zúgva görg a' vízkövecs,
a' parton lengett a' fövényben
egy Nefelejts.

Ah! benne, ammint rám mosolyga,
Laurámnak láttam kék szemét,
a' harmat éppen ráhullatta
gyenge tejét.

Két tsöppet láttam, mint remegtek,
oh kedves képzet! szép ölén;
egymásba végre mint peregtek
sík levelén.

Ezt, Laura! néked hogy letörtem,
sohajtvá mondtam: Nefelejts!
Ah! minden a' te szived nékem!...
el ne felejts!

Maradt még egy harmadik fogalmazványa is e kis versnek az Aglája megjelenése utáni időből (VERSEGHY negyedik kéziratot füzetében), a mely az Aglája közölte szöveget nyújtja, de a negyedik versszak ki van hagyva.

146. A' Vízkórságos. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet.

*

147. Amor a' borban. A kiadásokat illetőleg l. u. o. Hasonló indítékot dolgoz föl CSOKONAI kis anakreontikonja, a JULIUS AEGYPTIUSBÓL fordított *A megivott Amor.* Csak az alap-gondolatuk, a szerelem istenének megivása a borral s ennek következménye egyezik, a motiválás egészen más.

*

148. Klárikához.* Először az *Aglájában*, másodszer a *Hárfás* I. füzetében, harmadszer TOLDYNÁL, negyedszer MADARÁSZNÁL, ötödször a jelen gyűjteményben. KAZINCZY illetőleg RUMY szerint forrása GLEIMnek An Solly című dala (l. a Függelékben közölt bírálatot). GLEIM e versét azonban nem tudtam megtalálni, bár költeményeinek több kiadását átnéztem.

Első, kéziratban fennmaradt kidolgozása (a zirczi apátsági levéltárban), a mely még 1788 előtt készült, a következő:

A' kunyhó.

Egy pitzin kunyhóm vagyon tsak
amott, hol bárányim járnak
egy víz mellett; 's a' víz tiszta,
jer! Doris kunyhómba.
Előtte áll egy magos fa,
melly egiszlen be-borittya,
ez nap ellen vár azoknak,
kik benne vigadnak.

Egy ágon ül kis filmile,
hangzik jajjal tölt éneke
úgy, hogy a' ki arra sétál,
néz, bámul és megáll.
Szép tsermelye foly alatta,
melly Ithis torkát gúnyollya,
itt laktam soká egyedül
nem többé társ nélkül.

Király vagyok e' kunyhómban,
ki egyszer el-szunnyad abban,
az álomnak düll édeszen
's tart, ne tán ébredgyen.

Ó! kints! ki fel-érsz mindennel,
 fog tetszeni kunyhóm, hidd-el.
 Genge vagy! szél fúj orczádba,
 jer vélem kunyhómba.

VERSEGHYnek negyedik (az Aglája után készült) kéziratos füzetében a költeménynek második változata, az, melyet gyűjteményünk is közöl, *Rózsikához* van intézve és a 3.-ik versszak ki van hagyva.

★

149. A' kan macska. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. E mesének tárgyát, melynek két latin változata is ismeretes, ABSTEMIUSTól De Muribus tintinnabulum Feli appendere volentibus, és FAERNUSTól Mures czímmel, VERSEGHY LA FONTAINE Conseil tenu par les Rats czímű meséjéből (Fables II. könyv 2. mese) vette, azonban annyira kiszínezte, kiszélesítette (VERSEGHYé majd négyszer olyan hosszú), a cselekvényt annyival élénkebbé és fordulatossabbá tette, hogy teljesen eredetinek nevezhetjük, ha ugyan nem valami más földolgozásra vezethetjük vissza A' kan macskát. LA FONTAINE ugyanezt a meséjét *Az egerek országgyűlése* cím alatt CZUCZOR GERGELY is földolgozta, de erősen megrövidítve. (Szövege olvasható a *Mesék, francia után* című kiadványban.)

★

150. Fillis. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

23. sor. *Lessus* = jajgatás, panasz.

27. sor. *Ded* = kisdéd, kicsiny.

54. sor. *Aj* = ajak.

★

151. Horátziushoz. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet. E költemény is HORATIUSnak köszöni születését, az ő *Integer vitæ . . .* kezdetű ódáját (Carm. I:22.) dolgozta át fönti czímen VERSEGHY. Alig változtatott valamit az eredetin, mindössze elhagyott két versszakot s pótolta helyüket egy újjal. Ebben a kis változtatásban nagy műérzékét tanúsít és finoman megnyilatkozó költői tehetséget: megjavítja az eredetinek széteső kompozícióját, s szorosán egymáshoz fűzi a két részt, a mit HORATIUSnál csak a véletlen tart össze. A költeményt

nemcsak átvette, hanem át is érezte s teljesen subjectivvé tudta tenni. Összehasonlításul közöljük a latin verset is:

Integer vitæ scelerisque purus
non eget Mauris iaculis neque arcu,
nec venenatis grvida sagittis,
Fusce, pharetra,

sive per Syrtes iter æstuosas,
sive facturus per inhospitalem
Caucasum vel quæ loca fabulosus
lambit Hydaspes.

namque me silva lupus in Sabina,
dum meam canto Lalagen et ultra
terminum curis vagor expeditis,
fugit inermem,

quale portentum neque militaris
Daunias latis alit æsculetis,
nec Jubæ tellus generat, leonum
arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis
arbor æstiva recreatur aura,
quod latus mundi nebulæ malusque
Juppiter urguet;

pone sub curru nimium propinqui
solis in terra domibus negata:
dulce ridentem Lalagen amabo,
dulce loquentem.

★

152. Lilla.* Először közölte a *Rövid értekezések a Muzsikáról* (1791), másodszer a *Kassai Magyar Museum* (II. kötet 4. negyed), harmadszer az *Aglája*, negyedszer TOLDY, ötödször MADARÁSZ, hatodszer a jelen gyűjtemény.

Az első két kiadásban — melyek egymástól csak egy-két helyesírási változtatban térnek el — még Laura volt a czíme, s nagyon különbözött attól a szövegtől, a mely az *Aglájában*, s utána jelen gyűjteményben is, megjelent.

Laura.

1.

Míg súgva kovályog az estvéli szél,
's hunyorgva le-lankad a' ro'sa-levél;
sír Laura, 's az érre le-szegzi szemét,
melly gyorsan el-hordgya előlle vizét.

2.

«Ah így fut előllem az édes öröm,
miólta szerelmem epével ölöm.
Meg-törte, az Álnok! örökre hitét.
Örökre! mert másnak el-adta a kezét.»

3.

Ezt mondgya zokogva, 's egy dombra le-dől,
hol lelke a' szótlán keservnek hevől.
Óh Lyányka! mit bánod e' Tsalfa kezét?
Nem érez az, a' ki el-játsza hitét.

VERSEGHY harmadik kéziratoss füzetében (zircezi apátsági levéltár) van e versnek egy harmadik változata, mely időrendben középuitt áll a jegyzetben s a szövegben közölt földolgozások között, de tartalmilag két apró eltérést nem számítva egészen megegyezik az utóbbival. E két változat a következő:

4. sor. Melly zugva *elhordgya előlle* vizét.

12. sor. Nem férfi az, a ki *megjátsza* hitét.

★

153. Gliczerához. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet. Forrása HORATIUSNAK Cum tu, Lydia, Telephi kezdetű költeménye (Carminum I:13.), melyet VERSEGHY híven, két versszak pótlásával lefordít, de a kifejezéseit úgy válogatja meg, hogy az eredeti nyers, szenvedélyes érzékiségét igyekszik enyhíteni.

4. sor. *Duzmad* = l. a **104.** vers 15. sorának jegyzetét.

12. sor. *Zög* = szög, szöghajú.

★

154. Örzsikéhez. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

★

155. Koridonhoz. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vershez írt jegyzetet.

*

156. Egy Közmondás. A kiadásokat illetőleg l. a **100.** vershez írt jegyzetet.

*

157. A' Veréb és a' Gerlicze. A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet.

63. sor. *Kénrácza* = csapda(?).

70. sor. *Sajtalan* = sótalan (t. i. nincs sava, bors a szerelemnek a házasság igájába fogott nyomorékok között).

75. sor. *Burokol* = turbékol (a gerlicze hangját utánczó szó).

133. sor. *Bakáz* = kalimpál, bukdácsol.

*

158. A' Könyvek. Először az *Aglájában*, másodsor *MADARÁSNÁL*, harmadszor a jelen gyűjteményben.

A zirczi harmadik kéziratós füzet közli e vers eredeti kidolgozását, a melyben négy sor másként hangzott:

5. sor. *Hogy némes erkölccsel fessék tellyesnek az embert.*

6. sor. *Melly példák által messze tenyészni szokott.*

9. sor. *Úgy te is eltévedsz, ha eyyébnék itéled az embert.*

10. sor. *Mintsem az életben többnyire lenni szokott.*

*

159. Az Emberi Nemzetnek Korai. A kiadásokat illetőleg l. a **103.** vershez írt jegyzetet. Csak a címe egyezik a **94.** sz. versével, s a vezető gondolatukban van rokonság. Egyébként eltérő még a kompozíciójuk is.

12. sor. *Emberi kéz* talán sajtóhiba emberi ész helyett. Az előbbi is helyes értelmet ad, ha fölteszszük, hogy VERSEGHY a művészetekre, «az érzékeny szép» megvalósítására gondolt. Mi azonban azt hiszszük, a mint a «nyomozás» mutatja, hogy inkább a filozofiára, a szép vizsgálatára gondolt, s ekkor konjektúránk helyes. A szöveget mégsem mertük megváltoztatni.

*

160. A' Ritmista. A kiadásokat illetőleg l. a **158.** vershez írt jegyzetet. Ritmistának nevezte VERSEGHY a *Mi a Poézis* című könyvében (1793) azokat a magyar költőket, a kik nem szedték verseiket időmértékre, hanem csak a rímmel és az egyenlő számú szótagokkal akarták megadni soraiknak a ritmust, szóval a nemzeti formában verselő költőket. Itt azonban valószínűleg általában a füzfa-poétákat akarja VERSEGHY gúnyolni.

*

161. Krisztinka.* A kiadásokat illetőleg l. a **98.** vershez írt jegyzetet.

*

162. Felelet. Teljes címe: *Verseghy Ferencznek rövid Felelete ama három írásra, mellyek Tiszta Magyarságát mocskollyák.* Nyomatásban itt jelenik meg először. Eredeti kézírata a zirczi apátsági levéltárban. A mint az alján olvasható censored impri-matur (Budán, 1806. június 29.) bizonyítja, VERSEGHY ki akarta nyomtatni, valószínűleg önállóan, de a kinyomatás elmaradt.

1. sor. *Zab* = l. a **96.** vers 133. sorának jegyzetét.

1—2. sor. A *zab munka, a kiműveltebb nagy grammatika* = az *Elaboratior Grammatica*; szerzője RÉVAI MIKLÓS.

4. sor. A *három új írás* az a három röpirat, melyekben RÉVAIÉK VERSEGHYt megtámadták. Címük és állítólagos szerzőjük: *Versegi Ferentznek tisztasággal kérkedő tisztátalan Magyarsága, Világosvári Miklósfí Jánostól*; *Versegi Ferentznek megtsalatkozott egyetlen motskolódásai, Fényfalvi Kardos Adorjántól*; *Versegi Ferentznek megfogyatkozott okoskodása, Boldogréti Vig Lászlótól.* A valódi szerzőjüket illetőleg l. a következő jegyzetet.

6. sor. VERSEGHYnek nem volt egészen igaza. A három röpirat közül csak az első kettőt írta maga RÉVAI, a harmadikat hű tanítványa és barátja, HORVÁT ISTVÁN.

*

163. A' Magyar Musának háladatos öröme. Először *önállóan* külön füzetben (hosszabb címmel, a méltóságok nevét megrövidítettük), másodszer TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben.

11. sor. *Hajszálas munka* = filligrán munka.

30. sor. *Senyved* = kínlódik, hanyatlik.

78. és 100. sor. *Homorodik* = gördül, gurul.

112. sor. *Veteredik* = avul.

136. sor. *Képzett* = képzelt, gondolt.

149. sor. *Életház* = csűr.

163—167. sor. A szobrok, melyekről VERSEGHY megemlékezik, valóban ott állottak Budán, a királyi palotában. *Tráguri Jakabot* rendszerint a városnév olasz alakja nyomán TRAU JAKABnak nevezzük.

252. sor. *Aggúl* = valószínűleg aggódik.

★

164. Tisztelete Marczibány István úrnak és Hitvessének. Megjelent először *önállóan*, külön füzetben, V. F. jelzéssel, másodszor a jelen gyűjteményben. Eredeti címében az alkalom is meg van nevezve, a melyre készült: *ama' két jeles Fundatióznak alkalmatosságával, mellyeket a' betegek' számára tettek.* «A' két jeles Fundatio» arra vonatkozik, hogy Marczibányék vetették meg az alapját az irgalmas-apácák női és férfi kórházának. Előbbi a mai Erzsébet apácza-kórház, utóbbi a Császárfürdő melletti irgalmas kórház, mindkettő Budán.

46. sor. *Csünni* = csüngen.

47. sor. *Senyv* = l. az 66. vers 15. sorának jegyzetét.

★

165. Háladatos Örömdal. Megjelent először *önállóan*, külön füzetben, másodsor itt. Eredeti címe megadja keletkezésének magyarázatát: *Háladatos Örömdal, melyet a' Budai Klastromban énekelték Szent Erzsébetnek szerzetes Leányai, midőn Ő Excelentiajoknak fundatiójára az első három Magyar Szűzet, más kettővel együtt, a' Szent Szerzet' ruhájába felöltöztettek Mindszent' havának 5dik napján 1806.* A szöveghez dallamot is készített VERSEGHY, de ez nincs a füzethez mellékelve.

★

166. Egy kemény szívű Széphez. Először a *Hárfás* I.

kötetében, másodsor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben.

3. sor. *Salygatás* = kacsintás.

★

167. Bacchus' dicsérete. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vershez írt jegyzetet. TOLDY, nem tudjuk miért, a kar 12 soros énekéből a középső négy sort elhagyta, úgy hogy az ő kiadásában a refrain csak 8 soros. Hasonlóképen a 38. sort így változtatta: *Ámor (beleplezett) szemmel*, a 40.-et pedig így: *A szerelmes bájait*. VERSEGHY e költeménye emlékeztet CSOKONAINAK *Orgiák* című anakreontikájára, de csak annyiban, hogy közös a tárgyuk, Bacchus dicsőítése, s megegyezik a szerkezetük: karénekek és dalok ismételt váltakozása. A gondolatokban és hangulatban azonban nincs rokonság.

48. sor. *Járomol* = leigáz.

53. sor. *Tar dal* = sivár, érzés nélkül való (l. egyébként, a

94. vers 136. sorának jegyzetét).

63. sor. *Mükerülő* = dologkerülő.

★

168. A' haldokló Legény. Először a *Hárfás* II. kötetében, másodsor TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben.

7. sor. *Senyv* = l. a **66.** vers 15. sorának jegyzetét.

41. sor. *Salygat* = kacsint.

62. sor. *Zög* = l. a **153.** vers 12. sorának jegyzetét.

79. sor. *Bótyján* = boltján, domborulatán.

86. sor. *Megsajdít* = észrevesz.

★

169. Az elhagyott Leány. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vershez írt jegyzetet. TOLDY azonban, nem tudni miért, az első tizenhat sort elhagyta, és úgy közölte a költeményt, mintha csak a 17. sorral kezdődnék.

16. sor. *Senyv* = l. az **66.** vers 15. sorának jegyzetét.

★

170. (Szonett.) 171. (Névnapi köszöntő.) 172. (Marczibány István nevenapjára.) E három költemény eredetije a zirczi apátsági levéltárban van s nyomtatásban itt jelennek meg először. A kéziratban nincs címük, az itt olvasható címekkel mi láttuk el őket. Keletkezési idejüket pontosan nem tudjuk megállapítani, de az utolsóról kétségtelen, hogy 1806—1810 között írta VERSEGHY, mert Marczibány Istvánnal csak 1806-ban fűződött szorosabbra a viszonyuk s 1810-ben Marczibány halálával megszűnt. Az is megerősít e véleményünkben, hogy a versek — melyeknek egy időben kellett keletkezniük — nem az említett kéziratok gyűjteményekben vannak meg, hanem külön papiroslapokon; nyilván akkor írta őket VERSEGHY, mikor megtelt az utolsó füzet is, az, mely az Aglája megjelenését követő időben készült.

170. (Szonett.) Ez VERSEGHY egyetlen szonettje.

171. (Névnapi köszöntő.) E névnapi köszöntőről maga a vers annyit sejtet, hogy mondva csinált üdvözlő vers volt, valószínűleg VERSEGHY valamelyik főrangú pártfogójának fiai számára készítette, a kik nevelőjüket, VÁRADIT, üdvözölték vele névünnepe alkalmával.

172. (Marczibány István nevenapjára.) A vers nem árulja el, kinek a tiszteletére íratott, de az a körülmény, hogy István napjára készült s a *kegyelmes* megszólítás kétségtelenné teszi, hogy MARCZIBÁNY ISTVÁNT köszöntötte benne VERSEGHY. A megszólítás másfelől azt is mutatja, hogy VERSEGHY a köszöntőt tényleg elküldte, vagy legalább szándékában volt elküldeni.

*

173. Halotti tisztelete néhai Marczibány István úrnak. Megjelent először önállóan, másodszer a jelen gyűjteményben. Címe a következő volt: *Halotti tisztelete néhai nagy méltóságú Puchói Marczibány István úrnak, stb. stb. ki 1810-ben, Decembernek 21dik napján reggel öt órakor végezvén drága életét, ugyanazon holnapnak 23dikán a' T. Budai Apácáknak Templomába temettetett.*

*

174. Az Úrnak felmutatása után. Először az *Egyházi Értekezések és Tudósítások* 1820. évf. I. kötetében, másodszer SEILER JÓZSEFTŐL megzenésítve, az énekhangra meg zenekíséretre készített dallammal együtt önállóan az egyetem betűivel (egyszersmind mellékletül az *Egyh. Ért.*-hez), harmadszor TOLDYNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. TOLDY kiadásában a második sorból a *rejtett* szó, s az egész 22., 23. sor hiányzik.

12. sor. *Táplaszín* = táplálás színe (a *szín* átvitt értelemben!).

15. sor. *Sér* = seb, így használja GVADÁNYI is (l. a Nyelv-történeti Szótárt):

*

175. Új esztendő napjára való ének. Először és másodszer — mint az előbbi ének — az *Egyházi Értekezések* 1820. évf. II. kötetében, harmadszor TOLDYNÁL, negyedszer MADARÁSNÁL, ötödször a jelen gyűjteményben. SEILER JÓZSEF ezt az éneket is megzenésítette, s az *Egyh. Ért.* szintén mellékletként közli a kottáit.

Az utolsó versszaknak egy variánsát közli VERSEGHY az első kiadás szövegében * alatt:

Oh! Jézus, ki ma bűneinkért
először ontod véredet,
taníts meg minket, vétkeinkért
viselni fenyítékedet.
Add, hogy, mint Te ellenségünknek
elengedvén a' séreket,
egygyütt áldozunk Istenünknek
mindnyájan újultt szíveket.

*

176. Az Istennek Felsége és Jósága. Először az *Egyh. Ért.* 1820. évf. III. kötet, másodszer TOLDYNÁL, harmadszor a jelen gyűjteményben.

22. sor. *Csünt* = l. a **164.** vers 46. sorának jegyzetét.

47. sor. *Ernyes* = erdős. VERSEGHY a lomb-ernyőre, melyet lugas értelemben használt, alkotta meg e szót, s vonta belőle el, mint a következő jegyzet mutatja, az erny-et.

64. sor. *Erny* = erdő.

100. sor. *Lávjatan* = vízi szörnyeteg; mint a szelíd Behemotnak ellentétét mutatja be a szentírás (Jób könyve 40. 20—28. és 41. 1—25.) s rettenetes vadállatnak rajzolja. A szentírás-magyarázók szerint valószínűleg a krokodilus képe.

122. sor. *Dorga* = dorgáló.

*

177. A' keresztfa mellett álló Szűz Anya. Először az *Egyházi Értekezésekben* 1820. évf. IV. kötetében, s mellette a SEILER JÓZSEFTŐL készített dallam, másodszor a jelen gyűjteményben.

28. sor. *Üdvöz* = üdvözítő.

*

178. Az Istenben való Bizodalom. Először az *Egyházi Értekezésekben* u. o., másodszor a jelen gyűjteményben.

6. sor. *Ernyes* l. a **176.** vers 47. sorához írt jegyzetet.

24. sor. *Vász* l. a **94.** vers 195. sorához írt jegyzetet.

*

179. A CXXXVI. zsoltár. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vers jegyzetét.

32. sor. *Fok torony* = bástya.

33. sor. *Kül sereg* = ellenség.

*

180. Bucsúzás. Először *Verseggy Ferencz maradványai és életé-ben* (kiadta SÁGHY FERENCZ), másodszor TOLDYNÁL, harmadszor MADARÁSZNÁL, negyedszer a jelen gyűjteményben. E vers, mint SÁGHY i. m. (224. l.) bizonyítja, akkor készült, midőn VERSEGGY 1820 júliusában a budai barátai meglátogatása után haza készülő HORVÁTH JÁNOS apátot elbúcsúztatta. VERSEGGY búcsúzóul elénekelt s zongorán eljátszotta e dalt, melynek nemcsak szövegét, hanem dallamát is maga szerezte (a dallam megjelent SÁGHY i. m.-ben).

19. sor. *Senyves* l. a **106.** vers 15. sorának jegyzetét.

*

181. A' Primás Hercege' képére. Először SÁGHY i. m.-ben, másodsor a jelen gyűjteményben. Készült annak a látogatásnak hatása alatt, melyet VERSEGHY 1821-ben a primásnál tett, hogy megnyerje őt tervének, a magyar biblia újból való lefordításának.

4. sor. RUDNAY SÁNDOR (1760–1831), Magyarország herceg-prímása 1819-től kezdve.

8. sor. *Kéttelen* = kétségtelen.

19–20. sor. Volt nevelő főúri háznál. (Berényi Ferencz gróf-nál), káplán Császkán és Szt.-Benedeken, majd plébános Koroson.

32. sor. *Agyas* = agyafurt, ravasz.

★

182. Beati immaculati in via. Először az *Egyházi Értekezések* 1822. évf. I. kötetében (teljesebb czíme: *A' XVIII. Zsoltárnak nyolczvannolcz versbül álló Aleph és Beth betűi, melyek az Egyházi Solyozsmának első Órájában mondatnak, Görög vers-nemekben szabadon fordítva*), másodsor a jelen gyűjteményben.

5. sor. *Meghitte nemünket* = rábízta nemünkre.

26. sor. *Bizony ösvény* = bizonyos, kétségtelen ösvény.

★

183. Retribue servo tuo, vivifica me. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vers jegyzetét.

26. sor. *Kajcsokra csavarták* = félre magyarázták, elferdítették.

★

184. A' LXX. Zsoltár. Először az *Egyházi Értekezések* 1822. évf. II. kötetében, másodsor ugyanannak 1824. évf. IV. köt., harmadsor a jelen gyűjteményben.

6. és 17. sor. *Fokhely* = bástya.

19. sor. *Dücső* = l. a **98.** vers 2. sorának jegyzetét.

★

185. Legem pone mihi domine. Először az *Egyházi*

Értekezések 1824. évf. III. kötetében [szintén hosszabb czímmel (v. ö. a **182.** vers jegyzetét)], másodszer a jelen gyűjteményben.

*

186. Memor esto verbi tui. A kiadásokat illetőleg l. az előbbi vershez írt jegyzetet.

*

187. Könyörgés a' Királyért. A kiadásokat illetőleg l. u. o.

11. sor. *Zomok* l. a **94.** vers 197. sorának jegyzetét.

13. sor. *Verekedhetnek* = vergődhetnek, juthatnak.

35. sor. *Üdvöz* l. a **177.** vers 28. sorának jegyzetét.

70. sor. *Dücső* l. a **98.** vers 2. sorának jegyzetét.

*

188. A' képzelő erőnek nagy művei az emberben.

Először az *Egyházi Értekezések* 1824. évf. III. kötetében, másodszer TOLDYNÁL, harmadszer a jelen gyűjteményben. E vers megrendelésre készült. HORVÁTH kanonok, az Egyházi Értekezések szerkesztője, megküldte VERSEGHYnek DELILLE JAKAB L'Imagination című költeményét avval a kéréssel, fordítson belőle valamit folyóirata számára. VERSEGHY elfogadta a megbízást, s az 1806-ban megjelent két kötetes tanító költemény 8 énekéből állította össze a magáét, oly módon, hogy kiszakított az énekekből egy-egy részletet és ezeket egységes egészszé fűzte. Műve tehát fordítás abban az értelemben, hogy majd minden sorának megvan a francziában a megfelelője, de az összeállítás, összerkesztés az ő érdeme. Itt adjuk a részletes egybevetést.

VERSEGHY:

DELILLE:

1—68. sor.	I. ének, 1. kötet 10—12. l.
69—95. sor.	II. ének, 1. kötet 80—81. l.
96—125. sor.	II. ének, 1. kötet 88—89. l.
126—142. sor.	V. ének, 2. kötet 8. l.
143—167. sor.	V. ének, 2. kötet 34—35. l.
168—185. sor.	VII. ének. 2. kötet 130. l.
186. sortól végig	VIII. ének. 2. kötet 204—205. l.

12. sor. *Elmevaló* = itt lény, létező (a francziában l'être).

104. sor. *Virogat* = virraszt igének gyakorító alakja e h. virrasztgat.

108. sor. *Salygat* l. a **118.** vers 68. sorának jegyzetét.

134. és 135. sor. *Talpkép* és *kép* az eredetiben le modèle és l'image.

139—142. sor. Czélzás RAFFAELLONAK egyik leghíresebb oltárképére, a melyet *Trasfigurazione* néven ismerünk. A mestertől komponált és megkezdet, de már tanítványától, GIULIO ROMANOTÓL befejezett kép Krisztus urunk mennybemenetelét ábrázolja. Jelenleg Rómában, a vatikáni képtárban van.

153. sor. *Genevának bölcse* = Rousseau.

175. sor. *Vász* l. a **94.** vers 195. sorának jegyzetét.

193. sor. *Pelypeskedve* = negédesen, ritmikus léptekkel.

★

189. Ének szent István király' jobbjáról. Először kiadta a zirczi apátsági levéltárban lévő eredeti kéziratból MADARÁSZ, másodsor a jelen gyűjtemény.

19. sor. *Fök* l. a **184.** vers 6. sorának jegyzetét.

49. sor. Az ereklye vára, a hol hosszú időn át őrizték, a Szt. Lászlótól 1083-ban alapított szt.-jobbii (Bihar vármegye) benedekrendi apátság volt.

50. sor. A török uralom alatt az ereklye előbb Boszniába, majd a ragusai dömés kolostorba került.

60. sor. A szent jobbot Mária Terézia hozta vissza Budára 1771-ben. Ma is ott őrzik, a királyi palota kápolnájában.

65. sor. *Köz ellenségünk* = a török.

71. sor. *Séreit* = sérelmeit.

★

190. A' Teremtésnek Képe. Először az 1824. *Aurorában*, másodsor SÁGHYNÁL, harmadsor TOLDYNÁL, negyedsor a jelen gyűjteményben. Nem az Auróra szerint adjuk, hanem SÁGHY szerint, mert ő jobban tisztelte kicsinységeiben is VERSEGHYT, mint KISFALUDY, s hívebben tartotta meg az ortografiáját.

5. és 30. sor. *Erk* = erkély.

A 15—30. sorok, különösen az utolsó kifejezés (26—30. sor) emlékeztetnek VERGILIUS azon leírására, melyet Aeneisének VI. könyvében (713—761. sor) az alvilágban tanyázó lelkekről ad.

56. sor. *Vász* l. a **94.** vers 195. sorának jegyzetét.

109—110. sor. Az Aurora kiadásában e két sor hiányzik.

★

191. (Ének páduai Szent Antalról.) E költemény, melynek eredeti kézírata a zirczi apátsági levéltárban van, itt jelenik meg először nyomtatásban. A kéziratban nincs címe, a jelenlegit mi adtuk neki. VERSEGHY életének legutolsó hónapjából való, sőt nagyon valószínű, hogy ez volt legutolsó verse. Az írása ugyanis teljesen megegyezik VERSEGHYnek legutolsó levelével, melyet betegségének kínjai között négy nappal halála előtt írt. Az alig olvasható levelet be sem tudta már fejezni.

25., 27., 29. sor. *Dücső* l. a **98.** vers 2. sorának jegyzetét.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés.....	5
Verseghy Ferencz kisebb költeményei	11
A' Baktai Paraszt	153 (372)*
A' Barátság** (Mit? Rozilis! illy korodban...) lásd Rozilishoz.	
A' Barátság (Mónomotápában, hol még a' tiszta barátság...)	203 (383)
A' Boriszák	76 (343)
A' döghalál	147 (371)
A' Frigykötés	106 (358)
A' Gyéniusok	111 (358, 363)
A' Győzhetetlen Szív	35 (335)
A' haldokló Leány	183 (379)
A' haldokló Legény	265 (396)
A' Házasság	180 (379)
A' Házasság' Istene	95 (354)
A' hideg vérű Leányka	96 (354)
A' Hivség	38 (335)
Ajánlás.....	152 (371)
Ajánló levél.....	87 (348)
A' kanál	143 (370)
A' kan macska	226 (390)
A' képzelő erőnek nagy művei az emberben	298 (401)
A' Képzet	115 (358)
A' keresztfa mellett álló Szűz Anya	281 (399)
A' Kétség	104 (357)
A' korosabb Szépség	175 (377)
A' Könyvek	241 (393)
A' Középszerűség	178 (378)
A' köz nép	134 (369)

* A zárójelbe tett számok az illető vershez tartozó jegyzet lapszámát jelentik.

** A *Rozilishoz* című költeményt e régebbi czimén is idézik.

	Lap
A' Madarász	107 (358, 360)
A' magyar Hazának anyai Szózatya	53 (341)
A' Magyar Henriásról	23 (334)
A' magyar Kisasszonyokhoz	88 (348)
A' Magyar Músának háladatos öröme	245 (394)
A marsziliai ének	117 (364)
Amor	43 (335)
Amor a' borban	223 (389)
Amor és a' Halál	39 (335)
A' Músák	161 (374)
A' Nefelejts	222 (388)
Apollóhoz	192 (381)
A' Primás Herczeg' Képére	286 (400)
A' régi Aranykorrúl	129 (369)
A' régi classicus auctorokhoz	160 (374)
A' Régiség	77 (343)
A' Ritmista	242 (394)
A' Rósa	36 (335, 337)
A' Rósához	91 (352)
A' rossz szívű Bölcsék	204 (384)
A' Szabadság	78 (345)
A' Szegfű	37 (335, 337)
A' Szemérmes Leány	94 (354)
A' szerelmes Tudós	185 (380)
A' Szerető' boldogsága	164 (375)
A' Szónok és eggy Pap	109 (358, 362)
A' Tavasz	194 (381)
A' tejárló Menyecske	178 (378)
A' Tél	159 (373)
A' Teremtésnek Képe	307 (402)
A' Teremtésről	62 (342)
A' Válogató	126 (367)
A' vén Leányok	98 (356)
A' Veréb és a' Gerlicze	237 (393)
A' Vitéz	31 (335, 337)
A' Vízkórságos	223 (389)
Az álomban vett Tsók	93 (353)
Az Aténabéliek	207 (385)
Az egyenetlen Hartz	93 (353)
Az el-hagyattatott	43 (335)
Az elhagyott Leány	268 (396)
Az emberi Nemzetnek életkorai	136 (369)
Az emberi Nemzetnek korai	241 (393)
Az Emberség	168 (377)
Az Erdő	41 (335, 338)
Az esküvő Szerelmes	92 (353)
Az igaz Bölcs	167 (377)
Az Igazsághoz	217 (386)

	Lap
Az Inn' vizéhez	123 (358)
Az Irigységhez	157 (373)
Az Istenben való Bizodalom	282 (399)
Az Istennek felsége és jósága	277 (398)
Az Oroszlyány	218 (387)
Az Újjítókhöz	199 (382)
Az Úrnak felmutatása után	275 (398)
A' zsembe Öreghez	176 (377)
A' LXX. Zsoltár	291 (400)
A' CXXXVI. Zsoltár	283 (399)
Bacchus' dicsérete	262 (396)
Barátnémhoz	206 (384)
Beati immaculati in via	287 (400)
Boriskára	193 (381)
Búcsúzás (El ne felejts...)	119 (365)
Bucsúzás (Nem tarthat itt, a' mi tenyészik...)	284 (399)
Búcsúzás a' Músáktól	163 (375)
Bútsúzás (Tsak érted sir...)	34 (335, 337)
Czidli (A' kertben leltem Czidlimet...)	116 (358, 363)
Czidli (Dámon, hát csak elfelejted...)	201 (382)
Dafne	42 (335)
Dámon és Dóris	95 (354)
Dámon és Rozílis	167 (376)
Dámonhoz	114 (358, 363)
Dórishoz	158 (373)
Doriska	45 (335)
Dorkához	114 (358, 363)
Edgy keserves Anyának edgyetlen edgy fiának véletlen halálán esett szomorúságáról	24 (335)
Edgy Szamos-parti fetske keserves nyögése	29 (335)
Eggy álom	177 (378)
Eggy ártatlan Felelet	192 (380)
Eggy goromba Poétára	193 (381)
Eggy jó szivből költt Szatira	79 (347)
Eggy kemény szivű Széphez	261 (395)
Eggy Közmondás	237 (393)
Eggy Magyar Asszonyra	121 (358, 366)
Eggy Nemes Jérczéhez	112 (358, 363)
Eggy Szerelmetlenre	193 (381)
Egy Fülemüléről és a Hárfásról	50 (340)
Emlékeztető Oszlop	61 (341)
Ének páduai Szent Antalról	310 (403)
Ének szent István király' jobbjáról	304 (402)
Eurydice	38 (335, 337)
Felelet	244 (394)
Fillint	33 (335)
Fillis	228 (390)
Fillisnek Panaszi	96 (355)

	Lap
Gliczerához	233 (392)
Gróf Szápáry János neve' napjára	142 (370)
Háladatos Örömdal Marczibány Istvány Úrnak és Hitvessének tiszteletére	258 (395)
Halotti tisztelete néhai Marczibány Istvány Úrnak	272 (397)
Horátziushoz	232 (390)
Julis a' tánczban	195 (382)
Julishoz	209 (386)
Klári	45 (335)
Klárihoz	206 (384)
Klárikához (Amott a' hegynek zöld tövénn . . .)	225 (389)
Klárikához (Halványodva kerülsz Klárika!)	180 (379)
Klóris a' Fülemiléhez	92 (352)
Klóris és Dámon	113 (358, 363)
(Koppi Károlynak)	102 (357)
Koridonhoz	235 (393)
Könyörgés a' Királyért	296 (401)
Krisztinka	243 (394)
Kutyám' Ditsirete	99 (356)
Külső Szolnok	134 (369)
Legem pone mihi domine	292 (400)
Lilla	232 (391)
Laurához (Hogyha személyedtől, szép Laurám!)	193 (381)
Laurához (Ritka már Laurám!)	125 (358, 367)
Laurához (Töltsük Laura! kedveinket . . .)	202 (383)
Laura' képéhez	124 (358, 367)
Laura Thirzishez	93 (353)
(Marczibány István nevenapjára)	271 (397)
Mariane' haláláról	35 (335, 337)
Memor esto verbi tui	294 (401)
Monostatos	110 (358, 362)
Nagy Sándor' Paripája	186 (380)
(Névnapi köszöntő)	270 (397)
Orfeus Dafnisnek (Dafnis! egy álman volt!)	17 (333)
Orfeus Dafnisnek (Egykor tavasz vége felé . . .)	13 (333)
Örsike	215 (386)
Örsikéhez (Kit vársz ablakodonn . . .)	221 (387)
Örsikéhez (Mit haragszol Örsikém!)	233 (392)
Pamina	111 (358, 363)
Pamina és Papagéno	108 (358, 360)
Panasz	40 (335, 338)
Papagéno	111 (358, 363)
Penelope Ulisseshez	49 (339)
Piramus Thizbehez	46 (338)
Psichéhez	105 (358, 359)
Retribue servo tuo, vivifica me	289 (400)
Rozillis és Dafnis	33 (335)
Rozillis és Dámon	116 (358)

	Lap
Rozilishoz	77 (344)
Rózsikához	165 (376)
S. Antal barátomhoz	126 (367)
Sarastro	110 (358, 362)
Sarastro és a' Kar	108 (358, 361)
Számiel	117 (358)
Szunderedő Thirzise	94 (353)
Szentjóni Szabó László' halálára	121 (358, 366)
Szerelmes üzenet	32 (335)
Szerentsétlen Szerelem	42 (335)
(Szonett)	270 (397)
Tele Pap 'Sák	27 (335)
Thirzis' érkezése	117 (358)
Thirzis és Kloé	52 (340)
Thirzis és Laura	78 (346)
Thirzis' sirja felett (Mely szörnyű öldökléstek ...)	209 (385)
Thirzis' sirja felett (Mit búsolgsz árva szívem?) ...	77 (344)
Thirzis' üzenettye	79 (347)
Thizbe Píramushoz	47 (339)
Tisztelete Marczibány István Úrnak és Hitvessének	254 (395)
Vénus és Ámor	196 (382)
Verseghy Eugen Kreskaynak	20 (333, 334)
Vizdomfi és Frankvári	211 (386)
Új esztendő' napjára való ének	275 (398)
Függelék	313
I. Verseghy mise-énekei	315
1. Az Introituskor	317
2. A' Glóriához	318
3. Az Evangéliomhoz	318
4. A' Credohoz	318
5. Az Offertoriumhoz	319
6. A' Sanctushoz	319
7. Az Úr-mutatás után	320
8. A' Communióhoz	320
9. Az utolsó Áldozáshoz	321
10. A' Prédikátzio előtt Vasárnapi Ének	321
II. A «Magyar Aglája» bírálata Kazinczy Ferencztől	322
Jegyzetek	331

A Franklin-Társulat kiadásában **Budapesten** megjele

- Aeschylus Oresteiaja.** Fordította Csengeri János. Füzve 3 kor. Vászonskötésben 4 kor.
- Alexander Bernát. Shakespeare Hamletje.** 6 K. Vászonskötésben 8 K.
- Anthologia a XIX. század francia lyrájából. I. kötet.** Füzve 3 K 50 f. Vászonskötésben 5 K. II. kötet. Füzve 3 K. Vászonskötésben 4 K 50 f.
- Ariosto Örjögő Lorántja.** Az eposz legértékesebb részei. Ford., Ariostóról szóló tanulmányával bevezette s jegyzetekkel ellátta Radó Antal. Két kötet. Füzve 8 kor. Félbörkötésben 10 kor.
- Bánóczy József. Kisfaludy Károly és munkái.** Kisfaludy Károly arcképével. Két köt. Füzve 9 kor 60 fill. Vászonskötésben 11 kor. 20 fill.
- Burns Róbert költeményei.** Ford. Léva József. A költő arcképével. Füzve 6 kor. Vászonskötésben 7 kor. 20 fill.
- Byron Lord. Kain. Mysterium.** Fordította Györy Ilona. Füzve 2 kor. Vászonskötésben 3 kor. 20 fill.
- Craik (Miss Dinah M. Mulock). Garland lelkész leánya.** Fordította Végh Arthur. Füzve 2 K 80 fill. Vászonskötésben 4 K.
- Csató Pál szépirodalmi munkái.** Az író arcképével és életrajzával. Füzve 7 kor. 20 fill. Vászonskötésben 8 kor.
- Csiky Gergely. Két szerelem.** Szomorújáték 3 felv. A m. tud. Akad. a gr. Teleki alapítványból száz arannyal jutalmazta. Füzve 1 kor. 60 fill. Vászonskötésben 2 kor. 40 fill.
- Eliot George. Romola.** Regény három könyvben. Angolból fordította Pataki Béla. Három kötet. Füzve 10 kor. Vászonskötésben 13 kor.
- Erdélyi János. Pályák és pálmák.** Füzve 6 kor. Vászonskötésben 7 kor. 20 fill.
- **Tanulmányok.** Füzve 6 kor. Vászonskötésben 7 kor. 20 fill.
- Euripides. A kyklops.** Satyrdráma. Fordította Csiky Gergely. Füzve 80 fill.
- Ferenczy Zoltán. Petőfi Sándor életrajza.** Három kötet. Füzve 13 kor. Vászonskötésben 16 kor. Félbörkötésben 20 kor.
- Firdúszi Sahnáméjából. Szijavus.** Perzsából fordította Radó Antal. Füzve 2 kor. 40 fill. Vászonskötésben 3 kor. 60 fill.
- **Sahnáméjából. Zál és Rudabé.** Perzsából fordította Radó Antal. Füzve 1 kor. 40 fill. Vászonskötésben 2 kor. 40 fill.
- Goethe. Herman és Dorottya.** Az eredeti versmértékben fordította Lehr Albert. Füzve 1 kor. 50 fill. Vászonskötésben 2 kor. 20 fill.
- Gobineau gróf. A renaissance.** Történelmi jelenetek. Ford., előszóval és jegyzetekkel ellátta Székely István. I. kötet. Savonarola. — Cesare Borgia. Füzve 3 kor. Vászonskötésben 4 kor. 50 fill. II. kötet. II. Julius. — X. Leo. — Michelangelo. Füzve 3 kor. Vászonskötésben 4 kor. 50 fill.

- Goncourt* Edmond. *A Zouggana Hercege.* Ford. Szűry Dénes. Füzve 2 kor. 40 fill. Vásznonkötésben 2 kor. 60 fill.
- Haraszti Gyula.* *A francia irodalom költészet fejlődése.* Füzve 2 kor. Vásznonkötésben 2 kor. 50 fill.
- *Molière élete és művei.* Két kötet. Füzve 9 kor. Vásznonkötésben 12 kor.
- Imre Sándor.* *A néphumor a magyar irodalomban.* Füzve 2 kor. Vásznonkötésben 2 kor. 80 fill.
- *Irodalmi tanulmányok.* Két kötet. Füzve 9 kor. Vásznonkötésben 12 kor.
- Kalidász.* *Sakuntala.* Hindu dráma. Fordította *Fiók Károly.* Füzve 2 kor. 80 fill. Vásznonkötésben 4 kor.
- Kielland L. Sándor.* *Garman és Worse.* Fordította *Ritóké Emma.* Füzve 3 K 80 f. Vásznonköt. 5 K 40 f.
- Kriza János* költeményei. Összegyűjtötte *Kovács János.* Füzve 2 kor. Vásznonkötésben 3 kor. 20 fill.
- Lévay József* újabb költeményei. Füzve 3 kor. 20 fill. Vásznonkötésben 5 kor.
- *A múzsa búcsúja.* Költemények. Füzve 4 kor. Vásznonkötésben 6 kor.
- Longfellow* költeményeiből. Makkabéus Judás, Pandora és kisebb költemények. Fordította *Szász Béla.* Füzve 2 kor. 80 fill. Vásznonkötésben 4 kor.
- Moore Tamás.* *Lalla Roukh.* Keleti rege. Angolból ford. *Lehr Zs.* Füzve 3 kor. 20 fill. Vásznonkötésben 4 kor.
- Pálffy Albert.* *Egy mérnök regénye.* Regény. Két kötetben. Füzve 6 kor. Egy vászonkötetbe kötve 7 kor 20 fill.
- Péterfy Jenő* összegyűjtött munkái. A Kaszlik-alapítványból kiadja a Kisfaludy-Társaság. Három kötet. Füzve 14 kor. Vásznonkötésben 18 K 50 f.
- Salamon Ferencz.* *Dramaturgiai dolgozatok.* A Kaszlik-alapítványból. Két kötet füzve 14 K. Vásznonkötésben 17 K 40 f.
- Sebestyén Gyula.* *A magyar honfoglalás mondái.* Millenniumi díjjal jutalmazott pályamű. I. kötet. Füzve 6 K. Vásznonkötésben 7 K 60 f. II. kötet. Füzve 6 K. Vásznonkötésben 7 K 60 f.
- Svéd költőkből.* Ford. *Győry Vilmos.* Füzve 4 kor. 80 fill. Vásznonkötésben 5 kor. 60 fill.
- Taine H. La Fontaine.* Fordította *Geöcze Sarolta.* A verses idézeteket fordította *Zempléni Árpád.* Füzve 4 kor. Vásznonkötésben 6 kor.
- Tennyson Alfred.* *Király-idylljei.* Ford. és bevezötte *Szász Károly.* Füzve 5 kor. Vásznonkötésben 6 kor.
- Vadnai Károly.* *Irodalmi emlékek.* Füzve 6 K. Vásznonkötésben 7 K 60 f.
- *Elbeszélések* Füzve 4 K. Vásznonkötésben 5 K 60 f.